

КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ВАСЕНКО ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ

УДК 811.111'38:81'322.6:82-31

ДИСЕРТАЦІЯ

**СЕМАНТИЧНИЙ ДОМЕН *ВІЙНА* У ВИМІРІ КОРПУСНОЇ
СТИЛІСТИКИ (на матеріалі англomовної воєнної прози XIX–XXI століть)**

Спеціальність 035 Філологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О. Ю. Васенко

Науковий керівник: Бистров Яків Володимирович, доктор філологічних наук,
професор

Івано-Франківськ – 2026

АНОТАЦІЯ

Васенко О. Ю. Семантичний домен ВІЙНА у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі англомовної воєнної прози XIX–XXI століть). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія. Карпатський національний університет імені Василя Стефаника Міністерства освіти і науки України, Івано-Франківськ, 2026.

Дисертація присвячена вивченню обливостям стилістичної репрезентації семантичного домена ВІЙНА в рамках англомовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику.

Актуальність теми дослідження зумовлена тенденціями сучасного мовознавства, які зорієнтовані на дослідження значущих суспільних проблем, серед яких війна є однією з найпродуктивніших з погляду її віддзеркалення у світовій культурі і які передбачають аналіз семантичних доменів як концептуальних структур із застосуванням інструментарію корпусної стилістики.

Об’єктом дослідження виступає семантичний домен ВІЙНА в англомовній прозі XIX–XXI століть на воєнну тематику.

Предметом дослідження є корпусно-стилістичні параметри семантичного домена ВІЙНА в англомовній воєнній прозі XIX–XXI століть.

Мета дослідження полягає у встановленні специфіки корпусно-стилістичної репрезентації семантичного домена ВІЙНА в англомовній воєнній прозі XIX–XXI століть на воєнну тематику.

Матеріалом дослідження слугує корпус англомовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику, що складається з 45 прозових текстів різних авторів загальним обсягом 4 324 753 слова, а також 177 лексем, семантично пов’язаних із доменом ВІЙНА, та їхні колоканти, котрі були відібрані в межах корпусу англомовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику.

Наукова новизна отриманих результатів визначається комплексним підходом до дослідження семантичного домена ВІЙНА. Вперше окреслено внутрішню структуру та організацію семантичного домена ВІЙНА в межах корпусу англомовної прози XIX–XXI століть. У роботі вперше здійснено аналіз семантичного домена ВІЙНА та його субдоменів у стилістичному вимірі. Новим є дослідження семантичної просодії семантичного домена ВІЙНА в межах корпусу англомовної прози XIX–XXI століть. У дисертації також уперше здійснено аналіз засобів метафоричної об'єктивації семантичного домена ВІЙНА в межах корпусу англомовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику.

Теоретичне значення роботи полягає у комплексному підході до аналізу семантичного домена ВІЙНА, методика якого може бути використана при дослідженні інших семантичних доменів. Аналіз репрезентації семантичного домена ВІЙНА засобами корпусної стилістики визначається її внеском у теорію семантики та корпусної лінгвістики, а отримані результати дослідження мовностилістичних засобів становлять внесок у теорію концептуальної метафори. Дослідження має **практичну цінність**, котра полягає у можливості використання її результатів та ілюстративного матеріалу в освітньому процесі, зокрема у підготовці спеціалістів із семантики, корпусної лінгвістики та корпусної стилістики, у спецкурсах та практичних курсах із викладання англійської мови та літератури. Результати дослідження можуть використовуватися під час створення навчально-методичних матеріалів, орієнтованих на автоматизовану обробку природної мови та застосування комп'ютерних методів аналізу англомовної прози.

Теоретико-методологічною основою дослідження слугували праці з корпусної лінгвістики (Ф. В. Кедінг, В. Г. Френсіс, Г. Нельсон, Г. Куцера, В. Френсіс, Д. Байбер, С. Конрад, Р. Реппен, Дж. Астон, Л. Бернارد, Г. Кеннеді, А. Вілсон, В. А. Широков, П. Бейкер, А. Гарді, Т. МакЕнері, М. Девіс, А. Гарді, С. Бук, І. П. Ділай, М. П. Ділай, К. І. Мізін, І. Д. Карамишева), корпусної стилістики (Дж. Бурроуз, В. В. Балабін, П. Бейкер, В. Брезіна, С. Бук, Дж. Ліч);

когнітивної семантики, зокрема методологічний апарат теорії лексичних і семантичних доменів (Д. Крістал, Р. Квірк, С. Ганстон, Г. Френсіс, С. Ганстон, Х. Шмід, В. Тойберт) і теорії концептуальної метафори (Дж. Лакофф, М. Джонсон, Дж. Чартеріс-Блек, А. Дейн'ян, З. Кьовечеш, І. С. Шевченко, Я. В. Бистров, О. Я. Дойчик, С. С. Кобута, У. Т. Тацакович).

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження семантичних доменів у художньому тексті» проаналізовано дослідження, присвячені визначенню лексичних та семантичних доменів, семантичних полів, використанню засобів корпусної стилістики в розрізі аналізу семантичних доменів, а також особливостей метафоричної об'єктивації семантичних доменів в англomовній прозі. Розмежовано поняття семантичного домена та семантичного поля як окремих семантичних структур, що є взаємопов'язаними, однак не тотожними. Базуючись на попередніх дослідженнях, запропоновано визначення семантичного домена ВІЙНА як комплексного феномена, що має свою організаційну структуру, яка відтворює як масштабний комплекс численних термінологічних та інституційних понять, так і травматичний досвід учасників бойових дій.

Другий розділ «Методологічні засади корпусно-стилістичного аналізу семантичного домена ВІЙНА в англomовній воєнній прозі XIX–XXI століть» присвячено розробленню методологічної бази і методики аналізу семантичного домена ВІЙНА, а також визначенню умов та принципів формування корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику. У розділі поетапно описано процес аналізу семантичного домена ВІЙНА на матеріалі корпусу англomовної прози XIX–XXI століть. Окрім цього, окреслено покрокову процедуру формування корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику і застосування необхідного програмного забезпечення для здійснення корпусно-стилістичного дослідження семантичного домена ВІЙНА. Шляхом аналізу лексем, що семантично належать до семантичного домена ВІЙНА, сформовано структуру цього домена на основі групування лексем за тематичними ознаками. Аналіз показав, що семантичний домен ВІЙНА

складається з 9 взаємопов'язаних субдоменів, які формують його структуру. Субдомен ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ ТА БОЙОВІ ОДИНИЦІ задає інституційну вертикаль, ОЗБРОЄННЯ відтворює технічну предметність, БОЙОВІ ДІЇ ТА СЦЕНИ БОЮ передають динаміку в наративі, ШКОДА І ВТРАТИ візуалізують деструктивність процесу війни, УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ задають процедурний каркас війни, ІНФРАСТРУКТУРА відтворює просторовий аспект війни, БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА задають тон напруги, РЕЗУЛЬТАТ БОЮ передають оцінку змальованих подій, а ВІЙНА І МИР задають орієнтаційну вісь між різними етапами війни. Ще одним елементом цього розділу є створення методології аналізу семантичної просодії семантичного домена ВІЙНА, що базується на аналізі його найбільш репрезентативних (ключових) лексем. Наостанок, у цьому розділі було сформовано методологію аналізу метафоричної об'єктивації семантичного домена ВІЙНА в рамках англомовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику. Аналіз показав, що семантичний домен ВІЙНА репрезентований п'ятьма основними метафоричними моделями: ВІЙНА є ГРА, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА, ВІЙНА є ТВАРИНА, ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР, ВІЙНА є ПОДОРОЖ.

У третьому розділі «Семантичний домен ВІЙНА та його складники в англомовній воєнній прозі: корпусно-стилістична перспектива» аналізуються стилістичні особливості кожного із 9 субдоменів, і на основі отриманих даних формується узагальнений стилістичний портрет семантичного домена ВІЙНА.

Загалом у корпусі домінують оцінні та інтенсивні прикметникові модифікатори і дієслова дії, які разом утворюють поєднання описових, динамічних та інституційних моделей колокації. Це формує цілісну картину воєнного дискурсу, де поєднуються технічний опис, рух і кульмінація бойових дій, а також оцінка їхніх наслідків.

Узагальнений аналіз колокацій у домені ВІЙНА показує, що вони формують кілька основних типів. Найпоширенішими є атрибутивні моделі колокації типу прикметник + іменник, які виконують оцінну, інтенсивну або класифікаційну функцію (*experienced officer, heavy casualties, fierce battle,*

decisive victory). Значну частку становлять також дієслівні колокації, що описують дії та процеси (*engage, storm, bombard*), надаючи тексту динаміки та відображаючи перебіг військових подій. Окрім цього, помітними є іменникові моделі (*war effort, threat level, peace treaty*), які формують інституційний і процедурний аспект військового дискурсу.

Аналіз семантичної просодії засвідчив домінування негативного типу семантичної просодії, котрий простежується при формуванні негативної оцінності шляхом поєднання ключових лексем семантичного домена ВІЙНА із їхніми колокантами. Метафорична об'єктивація застосовується здебільшого для відтворення негативних характеристик війни – три з п'яти метафоричних моделей мають помітне одностороннє негативне значення, що перегукується з домінуванням модифікаторів негативного характеру серед колокантів субдоменів семантичного домена ВІЙНА. Так, наприклад, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА відтворює різкість та болісність впливу війни для людей. ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР дозволяє читачеві відчувати складність та замкненість ситуації, у якій перебувають учасники війни. ВІЙНА є ТВАРИНА вказує на безжалісну та жорстоку сторону війни і допомагає читачеві це відчувати шляхом наділення війни властивостями кровожерливих та голодних звірів. ВІЙНА є ГРА слугує способом дистанціювання і спрощення процесів війни до масштабу гри чи змагання, яке потрібно виграти. Окрім цього, вона іноді несе аспект іронії як ще один елемент дистанціювання. Метафора ВІЙНА є ПОДОРОЖ відтворює темпоральний аспект війни як процесу, що починається, триває та закінчується.

Дисертаційна праця має перспективу подальших досліджень, яка полягає у розширенні корпусу та уточненні його структурного поділу за піджанрами, типом воєнного досвіду, географією конфліктів і наративною позицією. Перспективним є поглиблення граматичного аналізу домена в аспекті типових синтаксичних конструкцій, модальності валентності ключових лем, а також подальших процедур виявлення метафор у великих корпусах з метою точнішого співвіднесення статистичних профілів з когнітивними моделями.

Ключові слова: семантичний домен ВІЙНА, когніція, когнітивістика, когнітивна лінгвістика, концепт, концептуальна метафора, корпусна лінгвістика, корпусна стилістика, воєнна проза XIX–XXI ст., асоціація, моделювання, семантика, стилістичні засоби, корпусно-базована методологія, колокація.

ABSTRACT

Vasenko, O. Y. The Semantic Domain of WAR in the Context of Corpus Stylistics (Based on English-Language War Prose of the 19th–21st Centuries). – Qualifying Research Thesis (manuscript).

Thesis submitted for obtaining the Doctor of Philosophy degree in 03 Humanities, Specialty 035 Philology. Vasyl Stefanyk Carpathian National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, 2026.

This dissertation research is devoted to the peculiarities of the stylistic representation of the semantic domain WAR within the framework of 19th–21st-century English-language prose on military themes.

The relevance of this research topic stems from trends in contemporary linguistics that focus on significant social issues, among which war is one of the most fruitful in terms of its reflection in world culture, and which involve the analysis of conceptual structures through the lens of corpus stylistics.

The object of the study is the semantic domain WAR in 19th–21st-century English-language war-themed prose.

The subject of the study is the corpus-stylistic parameters of the semantic domain WAR in 19th–21st-century English-language war prose.

The aim of the study is to identify the specifics of the corpus-stylistic representation of the semantic domain WAR in 19th–21st-century English-language war-themed prose.

The research material is based on a corpus of 19th–21st-century English-language prose on military themes, consisting of 45 prose texts by various authors totaling 4,324,753 words, as well as 177 lexemes semantically related to the WAR

domain, and their collocations, which were selected from the corpus of 19th–21st-century English-language prose on military themes.

The scientific novelty of the obtained results is determined by a comprehensive approach to the study of the WAR semantic domain. For the first time, the internal structure and organization of the WAR semantic domain within the corpus of 19th–21st-century English-language prose have been outlined. This work is the first to analyze the semantic domain WAR and its subdomains in a stylistic dimension. A novel contribution is the study of the semantic prosody of the semantic domain WAR within the corpus of 19th–21st-century English-language prose. The dissertation also presents the first analysis of the means of metaphorical objectification of the semantic domain WAR within a corpus of 19th–21st-century English-language prose on military themes.

The theoretical significance lies in the development of a comprehensive approach to the study of the WAR semantic domain, the methodology of which can be applied to the study of other semantic domains. The analysis of the representation of the semantic domain WAR using corpus stylistics is defined by its contribution to the theory of semantics and corpus linguistics, while the results of the study of linguistic-stylistic means contribute to the theory of conceptual metaphor. The study has **practical value**, which lies in the possibility of using its results and illustrative material in the educational process, particularly in the training of specialists in semantics, corpus linguistics, and corpus stylistics, as well as in specialized and practical courses on teaching English language and literature. The research results can be used in the development of teaching materials focused on the automated processing of natural language and the application of computational methods for analyzing English-language prose.

The theoretical and methodological foundation of this study was provided by works on corpus linguistics (F. W. Keding, W. G. Francis, G. Nelson, G. Kutscher, G. Leech, W. Francis, D. Biber; S. Conrad, R. Reppen, J. Aston, L. Bernard, G. Kennedy, T. McEnery, A. Wilson, V. A. Shyrokov, P. Baker, A. Hardy, M. Davis, A. Hardy, S. Book, I. P. Dilay, M. P. Dilay, K. I. Mizin, I. D. Karamysheva), corpus

stylistics (J. Burrows, V. V. Balabin, P. Baker, V. Brezina, S. Book, G. Leech); cognitive semantics, in particular the methodological apparatus of the theory of lexical and semantic domains (D. Crystal, R. Quirk, S. Gunston, G. Francis, S. Hanston, H. Schmid; V. Toibert) and the theory of conceptual metaphor (G. Lakoff, M. Johnson; J. Charteris-Black, A. Deignan, Z. Kövecses, I. S. Shevchenko, Ya. V. Bystrov, O. Ya. Doichyk, S. S. Kobuta, U. T. Tatsakovych).

The first chapter, “Theoretical Foundations of Research on Semantic Domains in Literary Texts,” analyzes studies devoted to the identification of lexical and semantic domains, semantic fields, the use of corpus stylistics in the analysis of semantic domains, as well as the characteristics of metaphorical objectification of semantic domains in English-language prose. The concepts of a semantic domain and a semantic field are distinguished as separate semantic structures that are interrelated but not identical. Based on previous research, a definition of the semantic domain WAR is proposed as a complex phenomenon with its own organizational structure, which reflects both a large-scale complex of numerous terminological and institutional concepts and the traumatic experiences of combatants.

The second chapter, “Methodological Foundations of Corpus-Stylistic Analysis of the ‘WAR’ Semantic Domain in English-Language War Prose of the 19th–21st Centuries,” is devoted to developing a methodological framework and methodology for analyzing the WAR semantic domain, as well as the conditions and principles for compiling a corpus of 19th–21st-century English-language prose on the theme of war. The chapter provides a step-by-step description of the process of analyzing the semantic domain of WAR using a corpus of 19th–21st-century English-language prose. In addition, a step-by-step procedure is outlined for forming a corpus of 19th–21st-century English-language prose on the theme of war and for applying the necessary software to conduct a corpus-stylistic study of the semantic domain WAR. Through the analysis of lexemes that semantically belong to the WAR semantic domain, the structure of this domain was formed based on the grouping of lexemes by thematic features. The analysis showed that the WAR semantic domain consists of 9 interrelated subdomains that form its structure. The MILITARY RANKS AND COMBAT UNITS

subdomain defines the institutional hierarchy, WEAPONS reflects the technical aspects, COMBAT ACTIONS AND BATTLE SCENES convey the narrative's dynamics, DAMAGE AND LOSSES visualize the destructiveness of the war process, COMMAND AND ORGANIZATION define the procedural framework of war, INFRASTRUCTURE reflects the spatial aspect of war, SECURITY AND THREAT set the tone of tension, BATTLE OUTCOMES convey an assessment of the depicted events, and WAR AND PEACE provide an orientational axis between the various stages of war. Another key aspect of this chapter is the development of a methodology for analyzing the semantic prosody of the WAR semantic domain, based on an analysis of its most representative key lexemes. Finally, this section developed a methodology for analyzing the metaphorical objectification of the WAR semantic domain within the framework of 19th–21st-century English-language war-themed prose. The analysis showed that the semantic domain WAR is represented by five main metaphorical models: WAR IS A GAME, WAR IS A PHYSICAL FORCE, WAR IS AN ANIMAL, WAR IS A CONTAINER, WAR IS A JOURNEY.

The third chapter, “The ‘WAR’ Semantic Domain and Its Components in English War Prose from a Corpus-Stylistic Perspective,” analyzes the stylistic features of each of the nine subdomains, and based on the data obtained, a generalized stylistic portrait of the ‘WAR’ semantic domain is constructed.

Overall, the corpus is dominated by evaluative and intensive adjectival modifiers and action verbs, which together create a combination of descriptive, dynamic, and institutional collocation patterns. This forms a coherent picture of war discourse, combining technical description, the progression and climax of combat operations, as well as an assessment of their consequences.

A general analysis of collocations in the WAR domain shows that they form several main types of combinations. The most common are attributive collocations of the adjective + noun type, which serve an evaluative, intensive, or classificatory function (experienced officer, heavy casualties, fierce battle, decisive victory). Verbal collocations describing actions and processes (engage, storm, bombard) also constitute a significant proportion, lending the text dynamism and reflecting the course of military

events. In addition, noun-based models (war effort, threat level, peace treaty) are prominent, forming the institutional and procedural aspect of military discourse.

An analysis of semantic prosody revealed the dominance of the negative type of semantic prosody, which is evident in the formation of negative evaluations through the combination of key lexemes from the WAR semantic domain with their collocates. Metaphorical objectification is used primarily to convey the negative characteristics of war – three out of five metaphorical models have a distinct one-sided negative connotation, which aligns with the dominance of negative modifiers among the collocates of the subdomains of the WAR semantic domain. For example, WAR IS A PHYSICAL FORCE conveys the harshness and pain of war's impact on people. WAR IS A CONTAINER allows the reader to feel the complexity and confinement of the situation in which war participants find themselves. WAR IS AN ANIMAL points to the ruthless and brutal side of war and helps the reader feel this by attributing the characteristics of bloodthirsty and hungry beasts to war. WAR IS A GAME serves as a means of distancing and simplifying the processes of war to the scale of a game or competition that must be won. In addition, it sometimes carries an element of irony as another means of distancing. The metaphor WAR IS A JOURNEY captures the temporal aspect of war as a process that begins, continues, and ends.

This dissertation offers **prospects for further research**, which involve expanding the corpus and refining its structural classification by subgenre, type of war experience, geography of conflicts, and narrative perspective. A promising direction is to deepen the grammatical analysis of the domain in terms of typical syntactic constructions, the valency modality of key lemmas, as well as further procedures for identifying metaphors in large corpora with the aim of more accurately correlating statistical profiles with cognitive models.

Keywords: semantic domain WAR, cognition, cognitive science, cognitive linguistics, concept, conceptual metaphor, corpus linguistics, corpus stylistics, 19th–21st-century war prose, association, modeling, semantics, stylistic devices, corpus-based methodology, collocation.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України категорії Б:

1. Васенко, О. Ю. (2024). Особливості репрезентації лексем ENEMY і VIETNAMESE у спогадах учасників війни у В'єтнамі. *Folium*, 2024, 62-69.

DOI: <https://doi.org/10.32782/folium/2024.4>

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/folium/issue/view/18>

2. Васенко, О. Ю. (2025). Корпусний аналіз ідіом домена ВІЙНА в рамках корпусу англомовної прози XIX–XXI ст. на воєнну тематику. *Філософські трактати*, 17(2), 164-177.

DOI: [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17\(2\)-15](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17(2)-15)

URL: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/index.php/journal/article/view/1291>

3. Васенко, О. Ю. (2026). Метафорична об'єктивація семантичного домену ВІЙНА в англомовній прозі XIX-XXI століть. *Вісник науки та освіти*, 1(43), 345-362.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1\(43\)-345-362](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-345-362)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/36527>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Васенко О. Ю. (2023). Семантичний домен WAR у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі корпусу англомовної прози на воєнну тематику XIX–XXI ст.). Тези доповідей конференції «Політ. Сучасні проблеми науки-2023». (С. 11–12). Київ. Національний авіаційний університет.

URL: <https://oarp.nau.edu.ua/2023/06/16/tezy-dopovidej-khkhiii-mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-polit-suchasni-problemy-nauky-2023-ftml/>

2. Васенко О. Ю. (2024). Особливості репрезентації лексем «ENEMY» і «VIETNAMESE» у спогадах учасників війни у В'єтнамі (за корпусом мемуарів військовослужбовців Збройних сил США). Тези доповідей IV Міжнародної науково-прикладної інтернет-конференції «Корпусна лінгвістика в науці та освіті», присвяченої 190-річчю Українського державного університету імені

Михайла Драгоманова 2024 року. (С. 13–14). Київ. Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

URL:

https://fif.udu.edu.ua/images/Conferences/2024/Corpus/Program_Papers_2024.pdf

3. Васенко О. Ю. (2024). Стилiстичнi особливостi семантичних доменiв у свiтлi корпусного аналізу. Тези доповiдей XVI Мiжнародної наукової конференції «Iноземна фiлологiя у XXI столiттi»: 2024. (С. 80–82). Запорiжжя. Запорiзький нацiональний унiверситет.

URL: <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/25745>

4. Васенко О. Ю. (2025). Семантичний домен WAR у вимiрi корпусної стилiстики (на матерiалi корпусу англomовної прози на воєнну тематику XIX–XXI ст.). Тези доповiдей Всеукраїнської науково-практичної iнтернет-конференції з мiжнародною участю «Актуальнi проблеми сучасної лiнгвiстики та методики викладання мови i лiтератури 2025». (С. 123–128). Житомир. Житомирський державний унiверситет iменi Iвана Франка. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/43016/>

5. Васенко О. Ю. (2025). Семантичний домен WAR у вимiрi корпусної стилiстики (на матерiалi корпусу англomовної прози на воєнну тематику XIX–XXI ст.). Тези доповiдей V Мiжнародної науково-практичної конференції «Корпусна лiнгвiстика в науцi та освiтi 2025» (С. 133–134). Київ. Український державний унiверситет iменi Михайла Драгоманова.

URL:

https://fif.udu.edu.ua/images/Conferences/2024/Corpus/Program_Papers_2025.pdf

ЗМІСТ

ВСТУП.....	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕМАНТИЧНИХ ДОМЕНІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ.....	27
1.1. Поняття семантичного домена в лінгвістиці: еволюція підходів та сучасна парадигма.....	27
1.2. Семантичні та лексичні домени: структурна та функціональна взаємодія	34
1.3. Дослідження семантичних доменів у контексті корпусної стилістики...45	
1.4. Метафорична об'єктивація семантичних доменів у художньому тексті.65	
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОРПУСНО-СТИЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ СЕМАНТИЧНОГО ДОМЕНА <i>ВІЙНА</i> В АНГЛОМОВНІЙ ВОЄННІЙ ПРОЗІ XIX-XXI СТОЛІТЬ.....	70
2.1. Етапи дослідження.....	70
2.2. Вибір і характеристика корпусу англomовної художньої прози на воєнну тематику.....	72
2.3. Програмне забезпечення та інструменти корпусного аналізу.....	76
2.4. Моделювання семантичного домена <i>ВІЙНА</i> : виокремлення лексем і побудова субдоменів.....	80
2.5. Процедура корпусного аналізу: частотні показники, ключові слова та колокаційний профіль.....	83
2.6. Аналіз семантичної просодії лексем домена <i>ВІЙНА</i>	88
2.7. Етапи стилістичної інтерпретації результатів корпусного аналізу.....	95
2.8. Процедура дослідження концептуальних метафор, які об'єктивують семантичний домен <i>ВІЙНА</i>	98

РОЗДІЛ 3. СЕМАНТИЧНИЙ ДОМЕН <i>ВІЙНА</i> ТА ЙОГО СКЛАДНИКИ В АНГЛОМОВНІЙ ВОЄННІЙ ПРОЗІ: КОРПУСНО-СТИЛІСТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА.....	107
3.1. Межі семантичного домена <i>ВІЙНА</i>	107
3.2. Корпусно-стилістичний аналіз субдоменів семантичного домена <i>ВІЙНА</i>	127
3.2.1. ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ.....	127
3.2.2. ОЗБРОЄННЯ.....	135
3.2.3. БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА.....	143
3.2.4. РЕЗУЛЬТАТ БОЮ.....	147
3.2.5. ВІЙНА І МИР.....	150
3.2.6. БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ.....	152
3.2.7. ІНФРАСТРУКТУРА.....	157
3.2.8. ШКОДА І ВТРАТИ.....	159
3.2.9. УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ.....	161
3.3. Стилiстичний вимiр семантичного домена <i>ВІЙНА</i>	165
3.3.1. Кореляція субдоменів семантичного домена <i>ВІЙНА</i>	165
3.3.2. Стилiстичні особливості семантичного домена <i>ВІЙНА</i>	170
3.3.3. Семантична просодія ядерних лем семантичного домена <i>ВІЙНА</i> : результати корпусного аналізу.....	179
3.4. Метафорична об'єктивація семантичного домена <i>ВІЙНА</i>	184
3.4.1. Метафоричні моделі у корпусі англomовної воєнної прози.....	184
3.4.2. Взаємодія метафоричних моделей і колокаційних структур.....	193
ВИСНОВКИ.....	202
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	206
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	229
ДОДАТКИ.....	234

ВСТУП

Семантичний домен ВІЙНА в англomовній прозі XIX–XXI століть є одним із найбільш насичених стилістично й концептуально, оскільки війна як досвід одночасно належить до сфери колективної пам'яті, політичних наративів і персональних переживань.

У художньому тексті війна часто постає не лише як тема, а й як спосіб організації змісту: через типові лексико-семантичні вибори, повторювані колокації, оцінні патерни та метафоричні моделі, що формують впізнавані стилістичні риси воєнної прози. Попри значний розвиток лінгвостилістики й дискурс-аналізу, у дослідженнях воєнної тематики досі зберігається методологічна асиметрія між інтерпретацією окремих текстів і аналізом статистичних патернів, що спостерігаються у надвеликих масивах мовних даних.

Корпусно-семантичний підхід дає змогу описати, як семантичні домени та субдомени (зокрема ВІЙНА) структуруються у свідомості мовця і як вони втілюються у мовних одиницях. У цьому блоці ключовим є уточнення поняттєво-категоріального апарату: домен розуміється як багатовимірна ментальна одиниця, що має номінативний, образний і оцінний компоненти, а також проявляється у стійких мовних реалізаціях та асоціативних зв'язках [Врублевська, 2014], [Мізін, 2011].

Для конкретизації підходів до моделювання семантичних доменів у сучасних українських студіях доречно залучати напрацювання дослідників, які працюють у когнітивно-дискурсивній парадигмі та пропонують інструменти реконструкції доменів через їхні мовні репрезентації та типові контекстуальні профілі [Вільчинська, 2011], [Дойчик, 2012]. Зокрема, у межах цієї парадигми, оцінність розглядається як системна характеристика семантичного домена, що відтворюється через типові ужиткові моделі в реальному мовленні й корелює з опозиціями, на кшталт «свій/чужий», «загроза/безпека», «втрата/перемога».

Дискурсологічний напрям додає до когнітивної рамки комунікативний і прагматичний складники: воєнна лексика не просто називає об'єкти й події, а й

функціонує в дискурсі як інструмент позиціонування ідей та привернення уваги читача. Українська традиція когнітивно-комунікативного опису дискурсу формує поняття дискурсу як багаторівневого феномену, де мовні засоби співвіднесені з цілями комунікації, типами ситуацій і соціальними ролями учасників [Шевченко, 2005] а прикладні розвідки у сфері стратегіє- та тактикоорієнтованого аналізу комунікації уточнюють, як саме реалізуються мовленнєві впливи у діалогічній взаємодії.

У суміжній міжнародній традиції конфліктна комунікація описується як соціально організована взаємодія з власними правилами аргументації, оскарження та пояснювальних ходів, що безпосередньо релевантно для воєнної тематики як дискурсу конфронтації [Antaki, 1994], [Grimshaw, 1990], [Brenneis, 1988], [Boggs, 1978], [Burton, 1990]. У цьому ж полі дослідження війни як дискурсивної реальності особливо важливим є фокус на мовних механізмах конструювання загрози, ворога, меж фронту/тилу та моральної оцінки подій, що підсилює інтерпретацію оцінних домінант у корпусі. Для опису прагматичного тла, яке формує сполучуваність воєнних лексем, доцільно також апелювати до підходів, що враховують роль синтаксичних і дейктичних засобів у побудові перспективи мовця та у прив'язці подій до простору/часу й учасників комунікації, а ширший компаративний горизонт дозволяє обережно зіставляти дискурсивні патерни та їхню стабільність у різних мовних/жанрових умовах [Козуб, 2017].

Власне корпусна лінгвістика формує головний інструментарій для встановлення семантичної просодії як узагальненої оцінної домінанти, що базується на статистично типових колокаціях, а не на одиничних прикладах. Теоретичні засади корпусного підходу зосереджені на репрезентативності корпусу, частотності, аналізі колокацій і жанровій варіативності, що дозволяє узгоджувати якісні інтерпретації з статистичними даними [Biber, Conrad, Reppen, 1993], [Leech, 1992], [Francis, 1991]. Методичне уточнення ключових понять (корпус, конкорданс, колокація, ключове слово, семантичне тяжіння) і стандартизація термінів корпусного аналізу забезпечують прозорість процедури

й відтворюваність результатів [Baker, Hardie, McEnery, 2009]. Подальший розвиток корпусних методів пов'язаний із переходом від однотипних списків колокацій до мережових моделей асоціативності, що дає змогу бачити не лише пару «слово – колокант», а й кластери, вузли та траєкторії значення в дискурсі [Brezina, 2016].

Українська наукова традиція корпусних студій, з одного боку, адаптує цей інструментарій до вітчизняної практики опису мовних явищ, а з іншого – підкреслює його переваги для об'єктивації висновків у лінгвістичних дослідженнях, що є принциповим саме для теми семантичної просодії [Жуковська, 2013], [Нікіфорова, 2016], [Карамишева, 2025].

Таким чином, сучасна історіографія проблеми демонструє логічну наступність: лексикографічно-історичні джерела визначають значеннєве ядро лексем [Algeo, 2010], [Simpson, 1989], когнітивна методика пояснює концептуальну організацію домена та природу оцінності [Врублевська, 2014], [Пасик, 2015], [Вільчинська, 2014], дискурсологія показує прагматичні механізми функціонування воєнної лексики в реальній комунікації [Шевченко, 2005], а корпусна лінгвістика забезпечує процедуру виявлення статистично стійких колокаційних профілів, через які оцінна домінанта і проявляється як семантична просодія [Biber, Conrad, Reppen, 1993], [Baker, Hardie, McEnery, 2009], [Brezina, 2016].

Незважаючи на зазначену кількість наукових праць, присвячених дослідженню репрезентації війни, та численні праці, присвячені дослідженню лексичних доменів, відсутні лінгвістичні дослідження, присвячені аналізу семантичного домена ВІЙНА та його репрезентації у межах англomовної художньої прози на воєнну тематику, що слугувало ключовим чинником при виборі теми дисертації. Ознайомлення з роботами, у яких досліджуються лексичні домени засобами корпусної стилістики, засвідчило відсутність сталої методології аналізу семантичних доменів.

Актуальність теми дослідження тенденціями сучасного мовознавства, які зорієнтовані на дослідження значущих суспільних проблем, серед яких війна є

однією з найпродуктивніших з погляду її віддзеркалення у світовій культурі і які передбачають аналіз концептуальних структур, зокрема семантичних доменів, з позицій корпусної стилістики. Відтворення стилістичного портрета репрезентації війни та способів її висвітлення в англomовній художній прозі XIX–XXI століть на воєнну тематику у термінах корпусної стилістики уможливилює з'ясування репрезентації семантичного домена ВІЙНА в художній літературі.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертації відповідає профілю досліджень, які проводяться у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника у межах держбюджетної наукової теми «Когнітивно-комунікативний та мультимодальний виміри англomовного дискурсу» (номер державної реєстрації 0123U100259). Тему дисертації затверджено Вченою радою Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 09 від 01.11.2022 року).

Мета дисертації полягає у встановленні специфіки корпусно-стилістичної репрезентації семантичного домена ВІЙНА в англomовній воєнній прозі XIX–XXI століть на воєнну тематику.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- проаналізувати теоретико-методологічні засади дослідження семантичного домена ВІЙНА;
- сформулювати та окреслити структуру семантичного домена ВІЙНА в межах корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику;
- описати методику комплексного дослідження семантичного домена ВІЙНА в корпусі англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику;
- здійснити корпусно-стилістичний аналіз субдоменів у межах семантичного домена ВІЙНА в англomовній прозі XIX–XXI століть на воєнну тематику.

- висвітлити особливості семантичної просодії семантичного домена ВІЙНА в межах корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику;

- описати метафоричну репрезентацію семантичного домена ВІЙНА шляхом відтворення його типових метафоричних концептуальних моделей;

Об'єктом дослідження виступає семантичний домен ВІЙНА в англomовній прозі XIX–XXI століть на воєнну тематику.

Предмет дослідження становлять корпусно-стилістичні параметри семантичного домена ВІЙНА в англomовній воєнній прозі XIX–XXI століть.

Матеріалом дослідження слугує корпус англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику, що складається з 45 прозових текстів різних авторів загальним обсягом 4 324 753 слова. Список текстів, що увійшли до корпусу, представлено у додатку (Додаток А).

Матеріалом дослідження також слугували 177 лексем (Додаток Б), семантично пов'язаних із доменом ВІЙНА, котрі були відібрані в межах корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику. Лексеми було згруповано у 9 субдоменів, які репрезентують семантичний домен ВІЙНА.

Теоретико-методологічною основою дослідження слугували праці з

- **корпусної лінгвістики** (Ф. В. Кедінг, В. Г. Френсіс, Г. Нельсон, Г. Куцера, Дж. Ліч, В. Френсіс, Д. Байбер, С. Конрад, Р. Реппен, Дж. Астон, Л. Бернард, Г. Кеннеді, Т. МакЕнері, А. Вілсон, В. А. Широков, П. Бейкер, А. Харді, М. Девіс, А. Харді, С. Бук, І. П. Ділай, М. П. Ділай, К.І. Мізін, І.Д. Карамишева);
- **корпусної стилістики** (Дж. Бурроуз; В. В. Балабін; П. Бейкер; В. Брезіна, С. Бук; Дж. Ліч);
- **когнітивної семантики**, зокрема методологічний апарат *теорії лексичних і семантичних доменів* (Д. Крістал, Р. Квірк, С. Ханстон, Г. Френсіс, С. Ханстон; Х.-Й. Шмід, В. Тойберт) і *теорії концептуальної метафори* (Дж. Лакофф, М. Джонсон, Дж. Чартеріс-Блек, А. Дейнья, З. Кьовечеш, І. С. Шевченко, Я. В. Бистров, О. Я. Дойчик, С. С. Кобута, У. Т. Тацакович).

Методи дослідження. Для успішного виконання завдань дисертації було застосовано низку взаємодоповнювальних методів та процедур. *Типологічний та описово-аналітичний методи* були застосовані для дослідження та аналізу теоретичних засад осмислення поняття семантичного домена в сучасній лінгвістиці. *Структурний аналіз* у поєднанні з корпусним інструментарієм застосовано для ідентифікації субдоменів домена ВІЙНА та їхніх елементів. Для побудови внутрішньої структури семантичного домена ВІЙНА було застосовано *процедуру сегментації домена*. Корпусна методологія і *метод корпусного аналізу* залучено з метою опрацювання великого масиву мовних даних корпусу англomовної прози XIX–XXI століть. *Статистичний метод* було задіяно задля встановлення частотних та колокаційних профілів субдоменів домена ВІЙНА та їхніх елементів, а також аналізу семантичної просодії семантичного домена ВІЙНА. Конкорданс було застосовано для перевірки і верифікації отриманих даних. *Атрибутивний аналіз* використано для аналізу типових модифікаторів та їхньої ролі у відтворенні стилістичної картини семантичного домена ВІЙНА. *Концептуальний аналіз* використано для виявлення засобів метафоричної об'єктивації семантичного домена ВІЙНА. *Стилістичний аналіз* було застосовано з метою встановлення типу семантичної просодії, що притаманна семантичному доменові ВІЙНА.

Наукова новизна отриманих результатів визначається комплексним підходом до дослідження семантичного домена ВІЙНА. *Вперше* окреслено внутрішню структуру та організацію семантичного домена ВІЙНА в межах корпусу англomовної прози XIX–XXI століть. У роботі *вперше* здійснено аналіз семантичного домена ВІЙНА та його субдоменів у стилістичному вимірі. *Новим* є дослідження семантичної просодії семантичного домена ВІЙНА в межах корпусу англomовної прози XIX–XXI століть. У дисертації також *уперше* здійснено аналіз засобів метафоричної об'єктивації семантичного домена ВІЙНА в межах корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику.

Наукова новизна роботи узагальнена в таких основних **положеннях, що виносяться на захист:**

1. Семантичний домен ВІЙНА – комплексний феномен, що має свою організаційну структуру, яка відтворює як масштабний комплекс численних термінологічних та інституційних понять, так і травматичний досвід учасників бойових дій.

2. Семантичний домен ВІЙНА складається з 9 субдоменів, що формують його структуру. Субдомен ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ задає інституційну вертикаль, ОЗБРОЄННЯ відтворює технічну предметність, БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ передають динаміку в наративі, ШКОДА І ВТРАТИ візуалізують деструктивність процесу війни, УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ задають процедурний каркас війни, ІНФРАСТРУКТУРА відтворює просторовий аспект війни, БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА задають тон напруги, РЕЗУЛЬТАТ БОЮ передає оцінку змальованих подій, а ВІЙНА І МИР задають орієнтаційну й часову вісь між різними етапами війни.

3. Семантичний домен ВІЙНА в корпусі англomовної прози ХІХ–ХХІ століть на воєнну тематику поєднує в собі високу концентрацію бюрократичної та динамічно-емоційної лексики. Ця амбівалентність проявляється на багатьох рівнях: від лексики, що його формує, колокантів його субдоменів до типових модифікаторів його елементів та семантичної просодії. Як наслідок, семантичний домен ВІЙНА нами трактується як комплексний феномен, що має власну організацію, яка відтворює в собі як масштабний комплекс численних термінологічних, інституційних та бюрократичних понять, так і травматичний досвід учасників бойових дій.

4. Серед модифікаторів семантичного домена ВІЙНА домінують оцінні та інтенсивні прикметникові модифікатори і дієслова дії, що разом утворюють поєднання описових, динамічних та інституційних моделей колокації. Це формує цілісну картину воєнного дискурсу, де поєднуються технічний опис, рух і кульмінація бойових дій, а також оцінка їхніх наслідків.

Узагальнений аналіз колокацій у домені ВІЙНА показує, що вони формують кілька основних типів поєднань. Найпоширенішими є атрибутивні колокації типу прикметник + іменник, які виконують оцінну, інтенсивну або класифікаційну функції (*experienced officer, heavy casualties, fierce battle, decisive victory*). Значну частку становлять також дієслівні колокації, що описують дії та процеси (*engage, storm, bombard*), надаючи тексту динаміки та відтворюючи перебіг військових подій.

5. Аналіз ключових лексем семантичного домена ВІЙНА вказує на домінування негативних інтонацій у семантичній просодії досліджуваного домена. Це підтверджується домінуванням модифікаторів, що відтворюють характеристики негативного типу, великою кількістю колокантів, що належать до субдоменів РЕЗУЛЬТАТ БОЮ та ВТРАТИ І ШКОДА, а також домінуванням метафор, що відтворюють негативні аспекти війни.

6. З точки зору метафоричної об'єктизації, домен ВІЙНА найчастіше відтворюється за допомогою таких метафор, як ВІЙНА є ГРА, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА, ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР, ВІЙНА є ЗВІР та ВІЙНА є ПОДОРОЖ.

Метафорична об'єктивація застосовується здебільшого для відтворення негативних характеристик війни – 3 з 5 метафор мають помітне одностороннє негативне значення, що перегукується з домінуванням модифікаторів негативного характеру серед колокантів субдоменів семантичного домена ВІЙНА. Так, наприклад, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА відтворює різкість та болісність впливу війни для людей. ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР дозволяє читачеві відчувати складність та замкненість ситуації, у якій перебувають учасники війни. ВІЙНА є ЗВІР вказує на безжалісну та жорстоку сторону війни і допомагає читачеві це відчувати шляхом наділення війни властивостями кровожерливих та голодних звірів. ВІЙНА є ГРА слугує способом дистанціювання і спрощення процесів війни до масштабу гри чи змагання, яке потрібно виграти. Окрім цього, вона іноді має іронічний зміст як ще один елемент дистанціювання. Метафора

ВІЙНА є ПОДОРОЖ відтворює темпоральний аспект війни як процесу, що починається, триває та закінчується.

Теоретична значущість роботи полягає у комплексному підході до аналізу семантичного домена ВІЙНА, методика якого може бути використана при дослідженні інших семантичних доменів. Аналіз репрезентації семантичного домена ВІЙНА засобами корпусної стилістики визначається її внеском у теорію семантики та корпусної лінгвістики, а отримані результати дослідження мовностилістичних засобів становлять внесок у теорію концептуальної метафори.

Практична цінність роботи полягає у можливості використання її результатів та ілюстративного матеріалу в освітньому процесі, зокрема у підготовці фахівців із семантики, корпусної лінгвістики та корпусної стилістики, у спецкурсах та практичних курсах із викладання англійської мови та літератури. Результати дослідження можуть використовуватися під час створення навчально-методичних матеріалів, орієнтованих на автоматизовану обробку природної мови та застосування комп'ютерних методів аналізу англomовної прози.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Теоретичні положення, висновки, а також практичні результати отримані й сформульовані автором особисто.

Апробацію результатів дослідження здійснено на наукових і науково-практичних конференціях різного рівня: конференції «Політ. Сучасні проблеми науки-2023» (Київ, Національний авіаційний університет, березень 2023); IV Міжнародній науково-прикладній інтернет-конференції «Корпусна лінгвістика в науці та освіті», присвяченій 190-річчю Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ, 2024); XVI Міжнародній науковій конференції «Іноземна філологія у XXI столітті» (Запоріжжя, Запорізький національний університет, 2024); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури 2025» (Житомир, ЖДУ імені Івана

Франка) та звітних наукових конференціях викладачів, докторантів, аспірантів Карпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2023–2025 рр.

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено у восьми публікаціях: 3 статтях, опублікованих у фахових виданнях України категорії «Б», та 5 тезах доповідей на наукових конференціях.

Обсяг і структура дисертації. Робота складається з анотацій двома мовами, списку опублікованих праць автора, вступу, трьох розділів із висновками, загальних висновків, списку використаних джерел (201 найменування), списку джерел ілюстративного матеріалу і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 296 сторінок; основний зміст викладено на 190 сторінках.

У **вступі** обґрунтовано висвітлено актуальність обраної теми; визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження; охарактеризовано теоретико-методологічні засади та наукову базу дисертації; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів; окреслено структуру праці; наведено відомості про апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі** «Теоретичні засади дослідження семантичних доменів у художньому тексті» розглянуто основні підходи до визначення семантичного домена; проведено розмежування терміна «семантичний домен» і схожих за змістом термінів на кшталт «лексичний домен» та «семантичне поле»; проаналізовано теоретичні засади взаємодії корпусної лінгвістики із семантичними та лексичними доменами; досліджено роль концептуальної метафори у стилістиці та репрезентації семантичних доменів.

У **другому розділі** «Методологічні засади корпусно-стилістичного аналізу семантичного домена ВІЙНА» визначено методологічну базу і розроблено методику аналізу семантичного домена ВІЙНА, а також визначено умови та принципи формування корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику.

У **третьому розділі** «Семантичний домен ВІЙНА та його складники в англomовній прозі» здійснено стилістичний аналіз кожного із субдоменів семантичного домена ВІЙНА; сформовано стилістичний портрет семантичного домена ВІЙНА як сукупності стилістичних властивостей його субдоменів; проаналізовано типові модифікатори семантичного домена ВІЙНА та їхні стилістичні імплікації; досліджено семантичну просодію семантичного домена ВІЙНА; виявлено основні моделі метафоричної об'єктивації семантичного домена ВІЙНА.

У **висновках** подано підсумки проведеного дисертаційного дослідження й окреслено перспективи подальших наукових праць у галузі корпусної стилістики та досліджень семантичних доменів.

У **додатках** наведено таблиці, що містять: 1) перелік прозових творів, які увійшли до корпусу англomовної прози на воєнну тематику XIX – XXI століть (Додаток А); 2) перелік 177 лексем, семантично пов'язаних із семантичним доменом ВІЙНА, які формують його дев'ять субдоменів (Додаток Б); 3) дані щодо частотності метафоричних моделей семантичного домена ВІЙНА (Додаток В); 4) перелік колокантів кожного із субдоменів семантичного домена ВІЙНА (Додатки Г-І).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕМАНТИЧНИХ ДОМЕНІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

1.1. Поняття семантичного домена в лінгвістиці: еволюція підходів та сучасна парадигма

Корпусна лінгвістика є одним із найбільш перспективних напрямів сучасного теоретичного і прикладного мовознавства. Ця відносно нова лінгвістична галузь розпочала своє активне становлення у 60-х роках XX століття у зв'язку з інтенсивним розвитком комп'ютерних технологій. Сам термін «корпусна лінгвістика» міцно увійшов до наукового вжитку лише в останні десятиліття XX століття з публікацією у 1983 році збірника наукових праць «Corpus Linguistics: Recent Developments in the Use of Computer Corpora in English Language Research» за матеріалами конференції ICAME «Conference on the Use of Computer Corpora in English Language Research».

Звичайно, застосування комп'ютерів та спеціального програмного забезпечення суттєво змінило спосіб дослідження мови та значно полегшило роботу зі збору лінгвістичних даних. Без зусиль, лише за декілька секунд, стало можливим здійснювати пошук у багатомільйонних текстових масивах (лінгвістичних корпусах), будувати конкорданс для будь-якого слова, одержувати дані про частоту словоформ, лексем, граматичних категорій, синтаксичних конструкцій, відстежувати зміни у частоті й контексті мовної одиниці в різні хронологічні періоди, отримувати дані про лексичну (колокацію) та граматичну (колігацію) сполучуваність і т. ін. Створення емпіричної бази дослідження таким способом забезпечує мінімум витрат зусиль і часу на збір даних, обсяг яких водночас суттєво збільшується [Biber, 1998].

У сучасній семантиці та когнітивній лінгвістиці аналіз воєнної репрезентації доцільно розглядати не лише як опис тематичної лексики, а як дослідження структурно організованого досвіду, оскільки фреймова семантика

(frame semantics) орієнтується на пояснення того, як мовці концептуалізують і структурують пережитий досвід [Fillmore, 1992].

Концепція семантичного домена є результатом багаторічної еволюції лінгвістичних ідей. Спершу значення слів у лінгвістичній традиції трактували як відносно фіксовані одиниці словника із чітко визначеними й незмінними характеристиками, а згодом дослідники дійшли висновку, що значення слова формується на основі словникового запасу та залежить від контексту його функціонування [Liones, 1977; Algeo, 2010]. Як зазначає Джон Альджео, «значення мовної одиниці формується в історичному розвитку та контекстуальному функціонуванні» [Algeo, 2010]. Це положення є важливим для осмислення воєнної лексики в художньому дискурсі, де слово часто набуває додаткових смислів залежно від історичної доби, авторської інтенції та жанру [Algeo, 2010].

Зародження когнітивної лінгвістики в 1970–1980-х рр. ознаменувало новий етап у розумінні семантики [Lakoff, Johnson, 1980; Fillmore, 1982; Langacker, 1987]. Цей напрям підкреслює, що «значення слова є складною когнітивною репрезентацією світу, що охоплює уявлення, категорії, метафори та сценарії» [Langacker, 1987; Fillmore, 1982]. Розвиток цієї парадигми пов'язаний із працями Джорджа Лакоффа, Чарльза Філлмора, Рональда Ленекера та ін. Джордж Лакофф та Марк Джонсон наголошують, що «метафори структурують базові способи осмислення людського досвіду» [Lakoff, Johnson, 1980].

У межах когнітивістики семантичний домен розглядається як певний «ментальний простір» – інтерактивне середовище, у якому слова та концепти об'єднуються для опису конкретної галузі життя чи діяльності людини. Домени є своєрідними організаційними рамками для розподілу знань про світ на тематичні групи. Наприклад, домен війни охоплює лексичний набір, що стосується битв, стратегії, зброї, учасників бойових дій, а також часу й місця подій. Крім того, він містить супутні емоції та ідеологічні аспекти.

У вітчизняній філології корпусно-орієнтовані та стилістично марковані спостереження над художнім/дискурсивним матеріалом доповнюються аналізом індивідуально-авторських номінацій, зокрема неологізмів як засобу світотворення. У цьому аспекті важливими є спостереження Світлани Кобути та Іванни Девдюк щодо парадигми авторських неологізмів і стилістично навантажених одиниць [Кобута, Девдюк, 2024].

По суті, семантичний домен є багатошаровою ментальною конструкцією, що відображає знання про світ та його організацію в людській свідомості. Зазначене пояснює тенденцію до об'єднання певних слів у тематичні групи або кластери.

Інший підхід до семантичних доменів представлений функціональною лінгвістикою. Представники цієї традиції, зокрема Майкл Галлідей, наголошують на тому, що значення формується у взаємодії мовної форми, соціального контексту та комунікативної мети. У праці *An Introduction to Functional Grammar* він визначає мову як «систему ресурсів творення значення» [Halliday, 1994]. У межах домена ВІЙНА це означає, що воєнна лексика реалізує не лише номінативні, а й прагматичні, оцінні, емоційні та ідеологічні функції.

У лінгвістичній літературі існують різні підходи до визначення суспільно-політичної лексики. За тлумачним словником Анатолія Івченка це «особливий шар термінологічної лексики, що займає проміжне місце між функціонально обмеженими терміносистемами та загальноживаною лексикою» [Івченко, 2003]. Така характеристика є релевантною, оскільки воєнна лексика поєднує термінологічність, суспільно-політичну значущість і художню образність.

Функціональний підхід розглядає семантичний домен як сукупність лексичних полів і тем, через які відображається специфіка соціокультурного середовища. Наприклад, в англomовній прозі XIX–XXI століть домен ВІЙНА охоплює слова про бойові дії, політичні терміни, емоційні вислови та символічні образи. Основні теоретичні підходи до аналізу домена ВІЙНА а також внесок провідних дослідників у його вивчення, узагальнені в таблиці 1.1.

Підходи до визначення семантичного домена в лінгвістиці

Вчені	Внесок у дослідження доменів
Джордж Лакофф	Розробив когнітивний підхід, концепцію концептуальних метафор, що пояснює, як домени структурують значення слів
Чарльз Філмор	Запропонував теорію фреймів – когнітивних структур, які описують типові ситуації і визначають значення слів у контексті доменів
Рональд Ленекер	Розвивав ідеї когнітивної семантики, вивчав зв'язок між знаннями про світ і мовними структурами
Майкл Халлідей	Представник функціональної лінгвістики, розглядав значення як продукт соціальної комунікації, акцентував на прагматичних аспектах
Брендт Мальковський	Аналізував роль культурних та соціальних факторів у формуванні семантичних доменів, їхню динаміку та зміни з часом
Дуглас Байбер	Вказав на важливість корпусного підходу для емпіричного аналізу лексичної варіативності та структур доменів у текстах

Комбінація когнітивного та функціонального підходів значно розширює можливості аналізу семантичного домена, забезпечує глибше розуміння його внутрішньої структури та принципів організації. Когнітивний підхід дає змогу виявити базові концепти та метафори, які формують уявлення про війну, тоді як функціональний аналіз висвітлює механізми реалізації цих концептів у мовленнєвій практиці, жанровій організації тексту та його ідеологічному контексті [Lakoff, Johnson, 1980; Halliday, 1994]. Внаслідок цього семантичний домен ВІЙНА постає як багаторівнева структура, у якій поєднуються мовні, когнітивні та культурні параметри, він є комбінацією як і складної системи

семантичних зв'язків, так і уособленням ментального простору війни, що уособлює в собі цілий спектр когнітивно пов'язаних явищ.

Особливе значення має корпусний підхід, який дає змогу досліджувати реальні мовні дані. За допомогою аналізу корпусів текстів можна виявляти закономірності у використанні лексики, типах контекстів та поєднаннях слів, що в сукупності формують семантичний домен ВІЙНА у художній прозі різних епох [Biber, 1988; Biber, Conrad, 1998]. Такий підхід дозволяє простежити динаміку змін мовної картини війни, зокрема встановити, які теми актуалізуються в різні історичні періоди, які лексичні групи стають продуктивнішими та які стилістичні прийоми переважають у відповідних контекстах. Для сучасних лінгвістичних студій це має особливу вагу, оскільки корпусний аналіз дає можливість поєднувати статистичне опрацювання матеріалу з його якісною інтерпретацією [Демська-Кульчицька, 2005; Широков, 2005].

На особливу увагу заслуговує той факт, що семантичні домени відображають глибші когнітивні структури, зокрема концептуальні метафори. Саме концептуальні метафори виступають своєрідним каркасом, на якому ґрунтується організація тематичної лексики всередині певної сфери, зокрема домена ВІЙНА [Lakoff, Johnson, 1980]. Через них абстрактні та складні явища отримують більш конкретне й образне осмислення, доступне для мовного вираження в художньому тексті.

Ідея концептуальної метафори була чітко систематизована у працях Джорджа Лакоффа і Марка Джонсона, які запропонували трактувати метафору як засіб пізнання, а не лише як стилістичний прийом [Lakoff, Johnson, 1980]. У цьому підході метафора дає змогу людині сприймати складні та абстрактні явища через систему конкретніших і зрозуміліших образів. Щодо семантичного домена ВІЙНА, це означає, що абстрактне явище війни в художніх текстах репрезентується через моделі та образи, які відповідають певним концептуальним схемам. Таке трактування є продуктивним і для сучасних досліджень дискурсу, оскільки дозволяє простежити, яким чином мовна

свідомість структурує уявлення про конфлікт, боротьбу, силу, загрозу чи перемогу [Шевченко, 2005; Верьовкін, 2013].

Досліджуючи семантичний домен ВІЙНА, важливо врахувати вплив культурних і мовних чинників на його структуру. Ці аспекти тісно взаємопов'язані та визначають, як через мову відображаються ключові поняття, пов'язані з війною. Культурний вплив полягає в тому, що суспільство визначає, які аспекти війни стають центральними, а які залишаються периферійними. Війна є багатогранним явищем, що охоплює етичні, ідеологічні, психологічні та емоційні конотації. Саме такі культурні особливості виявляються через добір лексики, смислові акценти та створення художніх образів [Мізін, Петров, Петрова, 2025].

Наприклад, аналіз англомовного корпусу XIX–XXI століть дає підстави простежити, як змінювалися мовні способи репрезентації війни залежно від історичної доби та культурного контексту. У текстах початку XIX століття війна досить часто осмислюється як поєдинок, пов'язаний із честю, доблестю та військовою майстерністю. Саме тому в художньому словнику цього періоду активізуються лексеми *valor*, *honor*, *chivalry*, які фіксують уявлення про війну як сферу героїчного вчинку, морального вибору та особистої відваги [Algeo, 2010; Верьовкін, 2013]. Така мовна репрезентація відображає культурний ідеал військової доблесті, характерний для раннього етапу осмислення воєнної тематики.

Проте у XX столітті, особливо під час двох світових воєн, підхід до теми війни значно змінився. Домінують образи масових руйнувань, людських жертв і технологічної модернізації бойових дій. З'являються нові слова, які раніше практично не використовувалися або взагалі були відсутні: *tank* (танк), *trench* (окон), *shell shock* (контузія, психологічна травма після бойових дій). Це свідчить про те, як реалії культури та технологічний прогрес проникають у мову, розширюючи семантичний домен.

Якщо звернутися до мовних чинників, варто врахувати, що властивості англійської мови істотно впливають на способи кодування воєнної тематики.

Так, багатозначність окремих слів забезпечує смислову гнучкість і дозволяє одній лексемі реалізовувати кілька значень залежно від контексту. Як зазначає В.В. Балабін, для військової лексики характерні висока функціональна рухливість та залежність від типу дискурсу [Балабін, 2018]. Слово *charge* в англійському мовленні може означати і «атаку», і «наступ», і «звинувачення», що формує багатозначність смислу в межах домена ВІЙНА.

Важливе місце в структурі цього домена посідають фразеологізми та ідіоматичні вислови, які посилюють його образність і стилістичну виразність. Такі одиниці, як *to call the shots* або *to take up arms*, розширюють тематичний потенціал воєнної лексики й засвідчують її вихід за межі суто термінологічного вживання. У художньому дискурсі подібні вислови виконують не лише номінативну, а й емоційно-оцінну функцію, оскільки допомагають передати напругу, рішучість, конфліктність або готовність до протистояння [Балабін, 2018; Верьовкін, 2013].

Окремо слід урахувувати, що семантична структура домена ВІЙНА має чітку стилістичну диференціацію. В офіційно-ділових текстах, зокрема наказах, рапортах або звітах, переважає точна, стандартизована й формалізована лексика. У художній літературі, навпаки, війна часто репрезентується через образи, символи, метафори та емоційно насичені описи, що зумовлює інший добір лексем і стилістичних засобів [Балабін, 2018; Шевченко, 2005]. Ця різниця між типами дискурсу дає змогу побачити, як культурні та мовні чинники впливають на внутрішню організацію семантичного простору ВІЙНА.

Англomовний простір відображає спадок колоніальних війн, двох світових конфліктів та холодної війни, що надає мові стратегічного й технократичного характеру. Водночас українська мова акцентує боротьбу за незалежність і партизанську опір, що надає її лексичному складу більш емоційного та патріотичного забарвлення.

Підсумовуючи зазначені вище дослідження, можна прийти до висновку, що, семантичний домен ВІЙНА поєднує в собі як і розгалужену систему семантичних зв'язків об'єднаних ядром ВІЙНА, так і концепт війни і пов'язаний

з ним ментальний простір. та досвід. Окрім цього культурні та мовні чинники мають ключове значення у формуванні й структуризації семантичного домена ВІЙНА. Культура задає ціннісні акценти та зміст цього поля, тоді як мова визначає способи його реалізації та організації. Взаємодія цих аспектів забезпечує багатогранність і адаптивність семантичного поля, що особливо помітно у змінах лексики та стилістичних особливостей від XIX до XXI століття.

1.2. Семантичні та лексичні домени: структурна та функціональна взаємодія

У цьому підпункті ми хотіли б зупинитися на важливому для нашого дослідження понятті семантичного домена та пов'язаному з ним понятті семантичного поля. Обидва ці терміни активно використовують у сучасній лінгвістиці, проте дослідники не завжди вкладають у них однаковий зміст, що інколи створює плутанину в термінології. Оскільки наше дослідження стосується стилістичного аналізу воєнної тематики в англomовній прозі XIX–XXI століть, правильне розуміння цих понять має ключове значення.

Поняття семантичного домена зазвичай визначають як «сукупність мовних одиниць, об'єднаних спільним концептом або тематичною сферою» [Lakoff, Johnson, 1980; Fillmore 1982]. У ширшому розумінні домен охоплює слова, стійкі вирази, метафоричні моделі, стилістичні маркери та культурні конотації, які разом формують цілісне уявлення про певну сферу досвіду [Lakoff, Johnson, 1980; Langacker, 1987]. У межах дослідження таким доменом є ВІЙНА, що охоплює як власне військову термінологію, так і метафоричні та символічні уявлення про війну як боротьбу за ідеали, форму влади, випробування або внутрішній конфлікт людини [Lakoff, Johnson, 1980; Halliday, 1994].

Лексичний та семантичний домени є одними з фундаментальних понять лінгвістики, що використовуються для аналізу організації та взаємозв'язків між словами у мові. Хоча ці два поняття дуже тісно пов'язані, однак серед дослідників досі немає єдності в їхній класифікації та визначенні. Одне із завдань

цієї роботи полягає в дослідженні та роз'ясненні цих термінів, що є одним із фундаментальних кроків для подальшого аналізу семантичного домена ВІЙНА.

В першу чергу ми хотіли б розглянути поняття лексичного домена, або, як воно ще відоме, лексичного ряду. Мабуть, найпростішим визначенням лексичного домена було б таке поняття, як «група лексем, об'єднаних спільною темою, до якої вони належать». Отже, основним складником кожного лексичного домена є лексема. Оскільки лексичні домени є сукупностями лексем, варто також навести й означення самих лексем. Згідно з Девідом Крісталлом, лексема є найменшою функціональною одиницею семантичної системи певної мови [Crystal, 1964].

Варто зазначити, що одна лексема може бути відтворена більше ніж одним словом. Наприклад, слова *do*, *did*, *done* чи *go*, *went*, *gone* є різними формами дієслів *do* (робити) і *go* (йти). Водночас слова-derivати, що були утворені шляхом афіксації, наприклад, *hair* і *hairless*, *hand* і *handful*, будуть вже відмінними лексемами. Іншою важливою характеристикою лексем є те, що деякі з них можуть бути прототипними [Crystal 1964], тобто деякі з них можуть бути більш впізнаваними, ніж інші лексеми в межах одного домена. Наприклад, лексема «ворона» буде прототипом домена «птахи», водночас «пінгвін» – ні, оскільки ці дві лексеми, хоч і належать до концепту «птахи», однак мають відмінні якості, а саме: пінгвін є нездатним до польоту птахом, а отже, позбавлений головної асоціативної характеристики цього домена. Прототиповість може допомогти зробити вибірку найважливіших лексем у домені. По-перше, для визначення цього параметра знадобиться аналіз їхніх специфічних характеристик, асоціацій та інших якостей, а по-друге, в такому разі необхідно буде залучити аналіз частотності лексем, який теж здатен вказати на одиниці з вищою прототиповістю, ніж у решти лексем заявленого домена.

Своєю чергою, лексеми категоризуються та об'єднуються у лексичні домени за принципом спорідненості їхніх значень. Одне з перших визначень лексичного домена дав німецький лінгвіст Йост Трір [Trier, 1931]. На його думку, лексичний домен є групою слів, об'єднаних спільною темою або тематикою.

Значення лексем зумовлені їхнім взаємозв'язком у межах теми або концепту, що їх об'єднує, а поняття чи значення, що відтворюється певною лексемою, обмежує лексичні значення інших лексем у межах цієї самої тематики (домена) [Trier 1931]. Лексичний домен характеризується сукупністю лексем, які є словами з однаковим коренем, морфологічною структурою або семантичним ядром. Слова у лексичному домені часто зосереджені навколо центральної концепції та мають семантичний зв'язок один з одним. Наприклад, у лексичному домені «сім'я» можемо знайти слова «батько», «мати», «син», «донька», «бабуся», «дідусь». Всі вони мають спільну ознаку - позначають назви членів сім'ї. Організація слів у лексичному домені не є довільною, а базується на когнітивних асоціаціях між поняттями. Ці асоціації допомагають нам ментально класифікувати та групувати слова, що стосуються подібних речей, ідей або досвіду. Лексичні домени відіграють значну роль у когнітивному процесі людини, оскільки допомагають у збереженні пам'яті, засвоєнні мови та ефективній комунікації.

Семантичне поле має вужчий і більш структурований характер. Якщо домен охоплює широкий концептуальний простір, то поле становить його впорядковану частину, у межах якої слова та вирази поєднані спільністю значень і системними відношеннями [Fillmore, 1982]. У межах домена ВІЙНА можна виокремити поле «засоби та зброя», до якого належать *rifle*, *cannon*, *armor*, або поле «результати бойових дій», представлене лексемами *victory*, *defeat*, *truce*. Такий поділ дає можливість досліджувати не лише загальну концептуальну організацію домена, а й внутрішню системність окремих лексичних груп. Порівняльну характеристику семантичного домена та семантичного поля подано в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Порівняльна характеристика семантичного домена та семантичного поля

Критерій	Семантичний домен	Семантичне поле
Обсяг	Ширший, охоплює всю концептуальну сферу, включаючи позамовні елементи	Вужчий, охоплює лише слова та їхні значення
Фокус	Концептуальний та культурний вимір	Лексико-семантичний вимір
Структура	Гнучка, динамічна, відкрита	Статична, ієрархічна
Компоненти	Лексеми, фразеологізми, метафори, стилістичні маркери, культурні асоціації	Лексеми та їхні семантичні зв'язки
Приклад для War	Війна як історична подія, символ боротьби, метафора внутрішнього конфлікту	Група слів: <i>soldier, battle, weapon, surrender, victory</i>

Джерело: розроблено автором.

Обидва поняття функціонують у тісному взаємозв'язку. Домен можна уявити як загальну концептуальну карту, тоді як поле становить окрему структуровану ділянку цієї карти, де мовні одиниці згруповані за спільними семантичними ознаками. Для аналізу художньої прози такий підхід відкриває можливість поєднати широкий концептуальний опис воєнної тематики з конкретним аналізом лексики, яка її реалізує.

Матеріал англomовних творів XIX–XXI століть показує, що семантичний домен ВІЙНА виходить за межі суто військових термінів. До нього входять також метафоричні образи на зразок *storm, machine, beast*, які посилюють емоційний ефект і формують стилістичну атмосферу тексту [Lakoff & Johnson, 1980]. Семантичне поле, у свою чергу, дозволяє впорядкувати таку лексику за підтемами та простежити особливості її вживання залежно від авторського

стилю, жанру й історичного часу. Подібний підхід до воєнної термінології та її функціонування в дискурсі представлений у статті А. В. Прокопенко та І. Чуприної *Translation Strategies of the Ukrainian Military Terminology on the Basis of English Media Discourse*, яка є у вашому списку джерел [Прокопенко, Чуприна, 2018].

Лексичний домен зазвичай визначають як сукупність лексичних одиниць, об'єднаних спільною тематикою або функціональним призначенням у мові [Балабін, 2018]. Його можна розглядати як тематично впорядкований масив слів, у межах якого мовні одиниці належать до однієї сфери вживання, хоча ще не завжди утворюють складну систему концептуальних зв'язків [Прокопенко, Чуприна, 2018]. Наприклад, у межах воєнної тематики до лексичного домена доцільно віднести слова *rifle, cannon, tank, fortress, uniform*. Такий підхід дає змогу зафіксувати склад мовних одиниць, пов'язаних із певною темою, та окреслити її базовий словниковий фонд [Балабін, 2008].

Семантичний домен, порівняно з лексичним, є складнішою і змістовно глибшою одиницею. Він охоплює не лише сукупність слів, а й систему смислів, асоціативних зв'язків, метафоричних перенесень, культурних конотацій і прагматичних відтінків, через які формується уявлення про певне явище [Верьовкін, 2013]. У межах домена ВІЙНА це означає, що поряд із прямими військовими найменуваннями функціонують і образи, запозичені з інших сфер досвіду, зокрема *machine, storm, beast* [Верьовкін, 2013]. Мовні одиниці, що активно використовуються в художній літературі, розширюють смислові межі воєнної тематики й підсилюють виражальні можливості тексту [Прокопенко, Чуприна, 2018].

Лексичні і семантичні домени перебувають у тісному взаємозв'язку. Лексичний домен становить мовну основу семантичного, оскільки через конкретні слова реалізується передача значень і смислових відтінків [Балабін, 2018]. Семантичний домен, у свою чергу, структурує цю лексику, включаючи її до ширшого культурного, образного та концептуального контексту [Верьовкін, 2013]. У такому співвідношенні лексичний домен відображає тематичний склад

мовних одиниць, а семантичний виявляє глибший рівень їхньої смислової організації [Прокопенко, Чуприна, 2018]. Основні відмінності між лексичним і семантичним доменами узагальнені в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

Порівняння лексичного та семантичного доменів

Критерій	Лексичний домен	Семантичний домен
Обсяг	Набір слів, що належать до однієї тематики	Ширша концептуальна структура, що охоплює слова та їхні смислові зв'язки
Фокус	Тематична група лексем	Концепт та його культурно-смислові реалізації
Структура	Перелік мовних одиниць без обов'язкової складної ієрархії	Гнучка, багаторівнева мережа значень
Компоненти	Лише лексеми	Лексеми, фразеологізми, метафори, конотації
Приклад для War	Rifle, cannon, tank, fortress	Війна як явище постає в різних образах і значеннях – від буквального до метафоричного

Джерело: розроблено автором.

Дослідження воєнної прози XIX–XXI століть засвідчує, що семантичний домен ВІЙНА часто характеризується відносно стабільним складом одиниць, який змінюється повільно. Це стосується, зокрема, назв зброї, військових чинів, типових позначень бойових дій і військових реалій [Балабін, 2008; Балабін, 2018]. Семантичний домен, навпаки, виявляє значно вищий рівень динаміки, оскільки в його межах з'являються нові метафоричні образи, трансформуються конотації та переосмислюється місце війни в суспільному й особистісному

досвіді [Верьовкін, 2013]. Ця відмінність дає підстави розглядати семантичний домен як чутливіший індикатор культурних і стилістичних змін, тоді як лексичний домен виконує функцію відносної стабілізації тематичного словника [Прокопенко, Чуприна, 2018].

Сучасна лінгвістика, яка поєднує когнітивні, семантичні та дискурсивні підходи, розглядає класифікацію семантичних доменів як складну багаторівневу систему, покликану відображати універсальні та культурно зумовлені моделі категоризації світу, зафіксовані в художньому тексті [Демська-Кульчицька, 2005]. У контексті розвитку когнітивної науки та міждисциплінарних студій у XXI столітті поняття домена все частіше пов'язується не лише зі структурними параметрами значення, а й із прагматичними та культурологічними чинниками, які визначають характер взаємодії автора й читача з текстом [Шевченко, 2005].

Один із провідних підходів у сучасній науці пов'язаний із розумінням семантичного домена як мережевої структури, що об'єднує сукупність концептів, пов'язаних між собою асоціативними, логічними та культурно-релевантними зв'язками [Lakoff, Johnson, 1980; Langacker, 1987]. У межах цього підходу класифікація доменів здійснюється з урахуванням їхньої функціональної ролі в організації художнього тексту, здатності формувати змістові поля та впливати на інтерпретацію образів і сюжетних ліній. У такій перспективі враховуються і внутрішня логіка побудови домена, і міждоменні перетини, які забезпечують багатовимірність художнього світу та його смислову насиченість.

У сучасному мовознавстві корпусна стилістика посідає важливе місце, оскільки поєднує системно-функціональний підхід до мови з досягненнями корпусної лінгвістики, комп'ютерної обробки тексту та статистичних методів аналізу. Формування цього напрямку пов'язане з потребою в об'єктивному та репрезентативному вивченні мовної варіативності, що виявляється у стилях, жанрах і регістрах. У працях із корпусної лінгвістики наголошується, що дослідження мови на основі великих електронних масивів текстів дає змогу аналізувати реальне мовне вживання, а не лише окремі ілюстративні приклади [Biber, Conrad, 1998; McEnery, Hardy, 2012].

Сучасна класифікація семантичних доменів дедалі частіше спирається на поєднання кількох методологій. Поєднання корпусної лінгвістики з когнітивно-дискурсивним аналізом дозволяє виявляти домени не лише на інтуїтивно-інтерпретаційному рівні, а й на основі статистичних даних про частотність вживання лексичних і фразеологічних одиниць у художніх текстах [Ділай І., Ділай М., 2021; Ділай І., 2023].

Сучасні підходи до аналізу художнього тексту дедалі виразніше виходять із того, що класифікація доменів не може бути жорсткою, раз і назавжди заданою схемою, оскільки сама семантична організація художнього дискурсу є рухомою, контекстуально чутливою та інтерпретаційно відкритою. Якщо в описі нефікційних типів мовлення домени нерідко моделюються як відносно стабільні зони знання, пов'язані з типовими фреймами, сценаріями та лексико-семантичними наборами, то в художньому тексті ці зони постійно переозначаються під впливом авторської інтенції, жанрової поетики, композиції, символічного коду та читацького досвіду [Hunston, 2001]. У цьому сенсі актуальна наукова парадигма розглядає семантичні домени не як статичні «контейнери значення», а як відкриті, динамічні й взаємопов'язані утворення, що перебувають у процесі безперервної реконфігурації в межах тексту [Croft, 2004; Geeraerts, 2010]. Така позиція особливо продуктивна для аналізу художніх творів, де смисл часто виникає не лише через номінацію, а й через напругу між кількома конкуруючими або накладеними один на одного доменами [Turner, 1996; Stockwell, 2002].

У сучасній лінгвістиці концепт семантичного домена дедалі частіше осмислюється не тільки як структурна одиниця організації знання, а й як багатовимірна система відносин, що функціонує в мережі зв'язків з іншими доменами. Такий погляд випливає з когнітивної традиції, у якій значення не є ізольованим словниковим вмістом, а постає як результат активації ширших когнітивних структур – фреймів, схем, моделей досвіду, прототипних категорій та культурно закріплених концептуалізацій [Lakoff, 1987; Langacker, 1987; Taylor, 2003]. У художньому дискурсі ця мережевість набуває особливої ваги,

оскільки авторська стратегія може свідомо зсувати центр ваги домена, переакцентувати його периферійні ознаки або активувати міжтекстові й культурні конотації, які в повсякденному мовленні залишаються латентними [Semino, 2008; Gavins, 2007]. Саме тому внутрішня структура домена в художньому тексті не зводиться до словникового ядра: вона формується також наративною перспективою, емоційним тоном, символічною повторюваністю та інтертекстуальними відсиланнями [Herman, 2002; Stockwell, 2002].

Показовим є приклад домена часу, який у художньому творі може реалізуватися значно ширше за межі лінійної хронології. У когнітивній лінгвістиці час давно описується як концепт, що систематично метафоризується через простір, рух, контейнери, траєкторії та орієнтаційні схеми [Lakoff, Johnson, 1980; Evans, 2004; Kövecses, 2010]. Проте в художньому дискурсі домен часу часто отримує додаткові виміри: міфологічний (циклічність, повторюваність, ритуальний ритм), психологічний (розтягненість чи стиснення переживання), екзистенційний (час як загроза, втрата, очікування) або символічний (час як знак переходу, випробування, пам'яті) [Ricoeur, 1984; Turner 1996; Semino 2008]. Це означає, що навіть формально простий домен у художньому тексті починає функціонувати як багатошарова структура, де різні рівні значення актуалізуються залежно від композиційного моменту та інтерпретаційної рамки читача [Iser, 1978; Gavins, 2007]. Відповідно, аналіз такого домена вимагає врахування не лише лексичних маркерів часу, а й сюжетної динаміки, точки зору, ритму оповіді та культурних моделей темпоральності [Herman, 2002; Ryan, 2006].

З позицій когнітивної лінгвістики кожен домен доцільно трактувати як багаторівневе утворення, що охоплює як базові концептуальні структури (простір, колір, рух, тілесність), так і складніші культурно та ідеологічно навантажені утворення (свобода, влада, любов, пам'ять, дім, війна) [Lakoff, 1987; Evans, Green, 2006; Croft, Cruse, 2004]. Важливо, що ці рівні не існують ізольовано: вони постійно перетинаються, взаємно підсилюють або коригують один одного, створюючи багатозначні смислові конфігурації. Саме тому адресат художнього тексту інтерпретує домен не як замкнену сутність, а як поле

потенційних значень, у якому особистий досвід і культурне тло активують різні траєкторії прочитання [Stockwell, 2002; Gavins, 2007]. У цьому сенсі художній текст не просто використовує домени, а моделює когнітивну ситуацію їхнього переживання, а отже, аналіз семантичних доменів закономірно потребує залучення психолінгвістичних та культурологічних чинників поряд із власне лінгвістичними [Semino, 2008; Herman, 2002].

Варто також наголосити, що домени в художніх творах нерідко зазнають смислової трансформації під впливом сюжетних колізій, емоційної тональності та жанрової логіки. Така трансформація особливо добре помітна на прикладі домена «дім». У повсякденній концептуалізації він зазвичай асоціюється зі стабільністю, захистом, близькістю, родинними зв'язками, тобто з позитивно маркованим простором належності [Lakoff, Johnson, 1999; Wierzbicka, 1997]. Однак у художньому контексті, особливо в драматичному, готичному, травматичному або психологічно напруженому наративі, той самий домен може зміщуватися в бік протилежних конотацій: замкненості, контролю, ізоляції, відчуження, небезпеки [Bachelard, 1964; Stockwell, 2002; Gavins, 2007]. Тут важливо не просто констатувати зміну значення домена, а простежити механізм такої зміни: які лексичні маркери, просторові описи, метафори, повтори, фокалізація чи сюжетні події поступово перебудовують очікуваний фрейм. Саме це демонструє контекстуальну залежність змісту домена та підтверджує необхідність багатопланового підходу до його аналізу, де семантика, наратологія і когнітивна поетика працюють у зв'язці [Herman, 2002; Turner, 1996].

Ще однією ключовою характеристикою семантичних доменів у художньому тексті є їхня здатність до концептуальної інтеграції, коли два або більше доменів поєднуються в єдину когнітивну конфігурацію й утворюють новий смисловий простір. Цей механізм ґрунтовно описаний у теорії концептуального блендингу, де значення виникає не як просте перенесення ознак, а як інтеграція кількох вхідних просторів із появою нової емерджентної структури [Fauconnier, Turner 2002; Fauconnier, 1994]. Для художнього дискурсу це має принципове значення, оскільки саме блендинг часто забезпечує ефект

образної несподіваності, символічної багатозначності та естетичної новизни. Автор може поєднати, на перший погляд, неpojєднувані смисли – наприклад, тілесне й космічне, побутове й сакральне, інтимне й політичне – і тим самим створити нову концептуальну рамку, в якій звичні домени починають працювати інакше [Turner, 1996; Kövecses, 2010]. У цьому плані художня метафора, символ або складний образ є не просто стилістичним оздобленням, а наслідком глибшої когнітивної операції інтеграції доменів.

Особливо важливо, що концептуальна інтеграція в художньому тексті рідко є одноразовою. Частіше вона набуває характеру розгорнутої текстової стратегії: один раз запущений бленд підтримується мережею повторів, варіацій, алюзій, ритмічних і композиційних кореляцій, унаслідок чого він починає організовувати сприйняття значної частини твору [Stockwell, 2002; Gavins, 2007]. Це означає, що класифікація доменів у художньому дискурсі має бути не лише гнучкою, а й процесуальною: дослідник має фіксувати не тільки «які домени присутні», а й «як вони еволюціонують», «які зв'язки між ними актуалізуються», «де відбувається зміна їхніх функцій» і «який інтерпретаційний ефект це створює» [Croft, Cruse 2004; Geeraerts, 2010; Herman, 2002]. Саме така динамічна модель аналізу дозволяє адекватно описати художній текст як простір постійного переосмислення.

Аналіз елементів семантичного домена ВІЙНА показує, що він складається із двох основних типів елементів; 1) численної термінологічної лексики, що позначає військові терміни на кшталт звань чи озброєння, та 2) лексики, що позначає шкоду та руйнівні наслідки війни. З огляду на це та зазначені вище визначення семантичних доменів, семантичний домен ВІЙНА нами трактується як комплексний феномен, що має свою організаційну структуру, яка відтворює як масштабний комплекс численних термінологічних та інституційних понять, так і травматичний досвід учасників бойових дій.

1.3. Дослідження семантичних доменів у контексті корпусної стилістики

Те, що наразі називається «корпусною лінгвістикою», охоплює різноманітні теоретичні концепції, напрями досліджень та робіт, тобто діяльність, що підпадає під категорію «корпус», виділяється через різні уявлення про саму ідею корпусу, а також через цілі та напрями мовознавчих наук, до яких вони належать, а також методології обробки даних. Це питання вже було предметом декількох досліджень.

Згідно з Тоні Бербер Сардинья [Berber Sardinha, 2001], корпусна лінгвістика зосереджується на зборі та обробці корпусів, або множин уважно зібраних текстових мовних даних, що слугують джерелом для вивчення мови чи мовного варіанта.

Вважаючи, що фокус корпусної лінгвістики спрямований на значення, Вольфганг Тойберт [Teubert, 2005] стверджує, що корпусна лінгвістика розглядає мову із соціальної перспективи. Значення – це те, що вербально комунікують та відтворюють члени спільноти дискурсу. Вона не звертається до психологічних аспектів мови. Вона не претендує на особливі знання про роботу розуму або вроджений мовний апарат.

Після представлення 25 тез, які визначають корпусну лінгвістику, Вольфганг Тойберт [Teubert, 2005] вказує на те, що позамовний контекст лежить поза межами корпусної лінгвістики: мова – передусім колективна діяльність. Як вважав Людвіг Вітгенштайн [Wittgenstein, 1953], не може існувати приватної мови. Мовлення є первісною формою мови. Чому ми повинні обмежувати корпусну лінгвістику дослідженням письмової (або транскрибованої чи інакше записаної) мови? У неформальній розмові вербальна взаємодія зазвичай включає інші елементи, такі як дейксис, жести та міміка. Залучаються не тільки комунікація змістом, а й наміри створити почуття спільноти, сформувати атмосферу довіри, спробувати піднятися соціальною ієрархією. Розмову можна вбудовувати в іншу взаємодію, наприклад, прогулянку в парку, перегляд ТБ на

дивані або перебування біля відкритого могильника. Те, що сказано, не можна легко відокремити від ситуації, в якій це відбулося.

Переосмислюючи корпусну лінгвістику, Вольфганг Тойберт [Teubert, 2010] також висвітлює співіснування різних уявлень про корпусну лінгвістику: протягом літа 2008 року в списку Corpora-List під назвою «Bootcamp» відбулася довга і досить суперечлива дискусія про роль корпусної лінгвістики в галузі мовознавства. Немає значення, що розбіжності не були усунені; важливим у цій суперечці є те, що вона демонструє співіснування різних уявлень про те, що називають корпусною лінгвістикою.

Враховуючи це спостереження, корпусна лінгвістика, за словами Тойберта, охоплює більше ніж застосування інструментів до корпусів. Згідно з вищевказаним, він пропонує таке визначення: «Корпусна лінгвістика – це більше ніж застосування інструментів до корпусів». Корпусна лінгвістика, так, як я розумію її, – це спосіб зрозуміти те, що сказано. Фокус на дискурсі та текстах, з яких він складається, а не на мовній системі, робить її, на мою думку, фундаментально відмінною від основних парадигм, які ми знаходимо у XX столітті» [Teubert, 2010].

Тойберт зауважує, що Сінклер, піонер корпусної лінгвістики, завжди наголошував на ідеї, що корпусна лінгвістика – це більше, ніж просто набір методів або інструментів для вилучення лінгвістичних фактів із корпусу: «Він наголошував, що корпусна лінгвістика – це більше, ніж просто набір методів або інструментів для вилучення лінгвістичних фактів із корпусу. Для нього це був новий та інший спосіб дивитися на мову» [Teubert, 2010, 24].

Тоні Бербер Сардінья [Berber Sardinha, 2004] стверджує, що корпусна лінгвістика працює в межах концептуальної бази, утвореної емпіричним підходом та уявленням про мову як імовірнісну систему.

Відповідно до цих поглядів, ми хотіли б наголосити на двох аспектах, які, на нашу думку, є надзвичайно важливими для розуміння досліджень, розвинутих із часом у цій галузі, і які становлять предмет цього дослідження: з одного боку, значущість корпусу як джерела інформації, оскільки він відповідає природному

вживанню мови носіями в реальних ситуаціях; а з іншого боку, значущість дослідження частотності лінгвістичних особливостей з урахуванням того, що підтвердження встановленої частотності приведе дослідника до теоретичної ймовірності.

Завдяки своєму ґрунтовному теоретичному та історичному підґрунню термін «корпусна лінгвістика», що виник у Великій Британії, був описаний як нова парадигма в мовознавстві. Ця база знань акцентує увагу на протилежному ставленні до генеративної граматики. Фактично, у британській традиції існує позиція, яка має на меті надання статусу нової парадигми, заснованої на досягненнях досліджень на основі корпусів та на критиці Хомського з 1950–1960-х років. З іншого боку, існує інша позиція, яка не намагається звертатися до історичної реконструкції або повного теоретичного розриву, оскільки вона головним чином ґрунтується на продовженні традиції британської емпіричної лінгвістики.

Грем Кеннеді [Kennedy, 1998, 315] стверджує, що досягнення не були настільки революційними, як дехто вважає. Тому корпусна лінгвістика не може вважатися новою парадигмою, як він каже: «Попри вражаючі досягнення у розробці та використанні електронних корпусів, сутність мовних досліджень на основі тексту не обов'язково змінилася так, як іноді заявляють». Корпусна лінгвістика не почалася з розвитком комп'ютерів, але не можна заперечувати, що комп'ютери надали корпусній лінгвістиці величезний поштовх, зменшивши значну частину нудної роботи з опису мовних текстів і значно збільшивши обсяг баз даних, що використовуються для аналізу» [Kennedy, 1998, 315].

Насправді, Грем Кеннеді [Kennedy, 1998] вважає, що Александр Круден був автором найвідомішого видання біблійного конкордансу, який вперше був виданий у 1737 році.

Однак Джеффри Ліч стверджує, що корпусна лінгвістика – це нова методологія, яка вводить новий підхід: «Я хотів би довести, що комп'ютерна корпусна лінгвістика визначає не тільки новостворену методологію вивчення

мови, а й новий дослідницький підхід і, фактично, новий філософський підхід до предмета» [Leech, 1992 105].

У 1940–1950 роках американські структуралісти зробили значний внесок у розвиток корпусного аналізу. Однак у період з 1950 по 1980 рік ці дослідження втратили свою значущість через критику Хомського, але їх було відновлено з появою комп'ютерів у 1980–1990 роках. Критика Хомського була настільки впливовою, що Тоні Мак-Інері та Ендрю Вілсон [McEnery, Wilson, 2001], намагаючись проілюструвати дослідження до Хомського та заснований на корпусній лінгвістиці методологічний підхід, використовують термін «рання корпусна лінгвістика». Рання корпусна лінгвістика – це термін, який ми будемо використовувати тут, щоб описати лінгвістику перед приходом Хомського. При цьому ми будемо намагатися вказати, що лінгвістика до Хомського була цілком подібна до корпусної. Це одночасно правда і неправда. Домінуючий методологічний підхід у лінгвістиці безпосередньо перед Хомським базувався на спостереженні за вживанням мови. Проте дебати, які Хомський розпочав у лінгвістиці, були дуже давніми, як буде показано далі. Один з аспектів цінності детального розгляду критики Хомським корпусних даних полягає в тому, що вона певною мірою представляє збірник багатовікових дискусій про характер даних у лінгвістиці [McEnery, Wilson, 2001]. У цьому контексті варто згадати декілька фундаментальних досліджень, зокрема працю Франца Боаса про американських індіанців [Boas, 1940], структуралістську лінгвістику Зеліга Гарріса [Harris, 1951], роботу Фрідріха Кедінга [Käding, 1897], у якій розраховано частоту розподілу та послідовність виникнення літер у німецькій мові за допомогою корпусу з майже 11 мільйонами слів, дослідження Чарльза Фріза та Айдана Трейвера [Friez, Traver, 1940] і Германа Бонгерса [Bongers, 1947] у межах педагогіки іноземної мови, а також роботу Гелен Сінклер Ітон [Sinclair Eaton, 1940], у якій порівнюється частота значень слів у нідерландській, французькій, німецькій та італійській мовах.

Згідно з Гремом Кеннеді [Kennedy, 1998], традиція лінгвістичного аналізу на основі корпусів існувала до XIX століття, задовго до появи комп'ютерів, у

контексті біблійних та літературних досліджень, лексикографії та діалектології, вивчення мовної освіти та граматичних досліджень. Якщо ми розуміємо корпусну лінгвістику як вивчення мови через її зразки, то ми усвідомлюємо, що така практика існувала давно.

Тоні Бербер Сардінья [Sardinha; 2000] зауважує, що у XX столітті з'явилося чимало дослідників, які розвивали практику опису мови через корпуси. Серед них – педагоги, такі як Торндайк, і лінгвісти, такі як Боас. Однак Тоні Бербер Сардінья виокремлює дві основні відмінності між тим періодом і сьогоднішнім: очевидно, перша полягає в тому, що корпуси не були електронними, тобто їх збирали, зберігали та аналізували вручну. Друга полягає в тому, що акцент у цих роботах, загалом кажучи, був зроблений на викладанні мов. Зараз у літературі переважає опис мови, а не педагогіка, хоча останнім часом знову з'явилася зацікавленість у використанні корпусів у навчальному процесі та у дослідженні мови, яку використовують студенти-лінгвісти.

Щодо ручних корпусних досліджень, Тоні Бербер Сардінья високо оцінює збір даних Торндайка, стверджуючи, що вражаюча робота Торндайка полягала в ідентифікації найчастіше використовуваних слів у англійській мові понад 75 років тому [Thorndike, 1921]. Збір даних проводився вручну в корпусі, який містив не менше 4,5 мільйона слів, і коли його опублікували, це призвело до змін у викладанні рідних та іноземних мов як у Сполучених Штатах, так і в Європі. Підхід, заснований на контролі словникового запасу, за яким студенти спочатку знайомляться з найбільш часто вживаними словами, зобов'язаний своїм натхненням таким дослідженням, як Торндайкові. Майже через 25 років Торндайк переглянув свій початковий словник.

Текст Рендольфа Квірка «До опису англійського вживання» [Quirke, 1960] відкриває проєкт «Дослідження англійського вживання» (Survey of English Usage, SEU), який почав створюватися у Лондоні з 1959 року. Він містить корпус, який дотепер зберігається в електронному форматі, включає 1 мільйон слів і складається з 200 текстів, кожен з яких містить 5000 слів. З цього корпусу були створені машинописні картки, кожна з яких містила 17 рядків контексту та

докладні граматичні анотації для кожного слова. Із зібраних даних було створено монументальну граматику під назвою «Комплексна граматика англійської мови», яка налічує 1779 сторінок [Quirke, Greenbaum, Leech, Svartvik, 1985]. Корпус SEU був повністю комп'ютеризований у 1989 році, але розмовна частина була записана раніше й отримала назву Лондонсько-Лундський корпус [Berber Sardinha, 2000].

Перший електронний мовний корпус «Корпус Брауна» був випущений у 1964 році. У той час комп'ютеризація текстів була дуже втомливим завданням. Як уточнює Тоні Бербер Сардінья [Berber Sardinha, 2000], «Тексти мали бути перенесені на комп'ютер за допомогою карток, які пробивали одну за одною, такою була технологія того періоду. Це досягнення саме по собі вже принесло б повагу та захоплення цією великою справою».

Проте оприлюднення «Корпусу Брауна» відбулося в період, коли його наукова значущість піддавалася сумніву через домінування ідей Ноама Хомського під назвою «Синтаксичні структури», які були опубліковані за сім років до «Корпусу Брауна», у 1957 році.

Згідно з Джеффри Лічем [Leech, 2007], після публікації «Синтаксичних структур» та нещадної критики Хомським книги Скіннера «Вербальна поведінка» у 1959 році, «слово емпіризм стало проклятим (разом зі словом біхевіоризм), оскільки [...] дух картезіанського раціоналізму почав заволодівати лінгвістикою».

Так само Бербер Сардінья [Berber Sardinha, 2000, с.327] вказує на те, що наприкінці 1950-х років з'явилися «Синтаксичні структури» Хомського, супроводжувані зміною парадигми в лінгвістиці: «Емпіризм та пов'язана з ним теоретична підвалина корпусних робіт почали втрачати актуальність, поступившись місцем раціоналістичним теоріям мови». Праця Хомського швидко спричинила зміну парадигми в лінгвістиці. Тому емпіризм, що домінував у спостереженні за даними через корпус, поступився місцем раціоналізму, який націлений на розвиток лінгвістичної теорії, фокусованої на компетенції, а не на виконанні.

У межах цього підходу людина має здатність до мови (лінгвістична компетенція), яка дає їй можливість створювати і/або розуміти нескінченну кількість висловів за обмеженою кількістю правил (мовленнєва діяльність). З цього погляду ментальні процеси, що призводять до мовлення, мають бути предметом дослідження, тоді як вивчення зовнішнього результату відповідних ментальних процесів не цікавить і, отже, корпуси як джерела досліджень та інформації втрачають свою актуальність.

Окрім критики Хомського, корпусна лінгвістика стала об'єктом додаткової критики, пов'язаної з ручною обробкою даних, оскільки докладні ручні процедури та робота на великих корпусах (розроблених, наприклад, Торндайком або Кедінгом) були розкритиковані за виникнення неточностей. Цей можливий недолік у суворості дискредитував підходи, засновані на корпусах. Як зазначає Тоні Бербер Сардінья [Berber Sardinha, 2000]: «Окрім привабливості лінгвістики Хомського, ще одним фактором, що спричинив гальмування розвитку корпусних підходів, була дедалі гостріша критика стосовно ручної обробки корпусів». Одна з найсильніших критик взагалі полягала в тому, що гігантська обробка корпусів, така як у Торндайка, яка складалася з 18 мільйонів слів і була проведена вручну, була ненадійною. Людина не призначена для таких завдань. Посилення команди аналітиків не розв'яже проблему, оскільки цю роботу вже виконувала велика кількість помічників. Наприклад, дослідження Кедінга з німецького правопису залучило робочу силу 5000 аналітиків. Проблеми, пов'язані з можливістю помилок і відсутністю послідовності, існують або навіть загострюються при великих командах. Інший варіант – зменшення розміру корпусів для забезпечення їхнього ручного огляду – суперечив би природі дослідження.

Для зміни цієї ситуації був потрібен ресурс, який дозволив би надійно аналізувати великі обсяги даних, але технології того часу не надавали такої можливості. Винахід комп'ютера змінив цей сценарій, дозволивши проводити роботи, пов'язані зі зберіганням інформації, індексацією та підрахунком слів, швидше, надійніше та доступніше. У 1957 році Еллісон почав інтегрувати

використання комп'ютерних ресурсів у вивченні текстів і створив перший комп'ютерний конкорданс. Джонс зауважує [Jones, 1989], що у 1957 році священник Джон В. Еллісон створив перший комп'ютерний конкорданс для переглянутої стандартної версії Біблії. Ця подія була настільки важливою, що заслужила цілу сторінку в лютневому номері 1957 року журналу LIFE. Журнал LIFE повідомляє, що конкорданс RSV Еллісона був завершений «лише» за 400 годин – тобто за час, необхідний комп'ютеру Remington Rand Univac для обробки 80 миль стрічки. Не згадується, скільки часу було витрачено на введення та коректуру тексту або написання комп'ютерної програми. Але попри велику кількість годин, витрачених на створення конкордансу RSV, це все одно означало значну економію порівняно з ручним укладанням попередніх біблійних конкордансів.

Той факт, що завершення цієї роботи зайняло «лише» 400 годин – час, протягом якого комп'ютер Remington Rand Univac 8 обробив 80 миль стрічки, – представляє значну економію часу порівняно з ручним проведенням такого типу робіт. В сучасних інформаційних технологіях XXI століття цих 400 годин вже буде забагато, однак у 1957 році результати роботи, виконаної за цей період часу, стали початком нової ери вивчення мови на основі зразків її використання.

Паралельно з раціоналістичною теорією Хомського корпусна лінгвістика поступово набирала обертів, зокрема в Європі, а особливо у Великій Британії. Деякі дослідники, такі як Сінклер і Ліч, які вже тоді визнавалися найвидатнішими представниками в цій галузі, продовжували свою роботу, публікуючи видатні праці між 1960 і 1970 роками.

Історія корпусної лінгвістики має дуже тісний зв'язок із технологіями, оскільки останні породжують нові форми дії. Однак протягом багатьох десятиліть доступ до комп'ютерів не був легким, переважно через те, що тогочасні комп'ютери, які можна назвати мейнфреймами, були дуже великими машинами, що працювали з великими затратами, вимагаючи для запуску допомоги вузькоспеціалізованих техніків.

Труднощі зі збором даних на мейнфрейм-комп'ютерах були подолані у 1980-х роках з появою персональних моделей, що сприяло популярності корпусів та нових засобів обробки. Таким чином, лінгвістичні дослідження, засновані на корпусах, повернули своє значення. Піонерське партнерство між Бірмінгемським університетом і видавництвом Collins, спрямоване на роботу над першим словником, складеним згідно з принципами корпусної лінгвістики, – Cobuild English Dictionary, також сприяло зміні контексту. Це партнерство стало відомим як проєкт COBUILD [Sinclair, 1987]. У межах цього проєкту було створено кілька словників, граматик і навчальних книг, спрямованих на викладання англійської. COBUILD є точкою посилення в розвитку та застосуванні корпусних досліджень для бізнес-цілей.

Підкреслюючи бізнесовий потенціал, що ховається в корпусних роботах, Тоні Бербер Сардінья [Berber Sardinha, 2000] зазначає, що розвиток дослідницьких центрів, які належать компаніям, лише посилюється. Ці центри використовують дослідження, засновані на корпусах, для різних бізнесових цілей, таких як автоматична обробка текстів, комп'ютеризація великих баз даних і створення систем інтелектуального голосового розпізнавання та управління інформацією. Великі телекомунікаційні компанії інвестують у ці галузі, визнавши економічний потенціал цього напрямку. Інші компанії, спеціалізовані на комп'ютерних продуктах, такі як Xerox, Microsoft та Canon, також створили центри для дослідження корпусів і обробки природної мови.

У 1990-х роках спостерігалось відродження інтересу до емпіризму як альтернативи раціоналізму. Дослідження корпусів тоді стали відновленням емпіричних і статистичних методів 1940–1950-х років. Хомському приписують одноосібну провину за нехтування корпусами протягом 25 років: «Вплив лінгвістики Хомського призвів до того, що методи, пов'язані з SCL (комп'ютерною корпусною лінгвістикою), опинилися на задвірках, де їх забули на чверть століття» [Leech, 1992].

Аргументи Хомського проти корпусів та статистичних методів викликали в 1990-х роках відновлення інтересу до корпусної лінгвістики як наступниці

емпіричних корпусних досліджень 1940–1950-х років та як нової парадигми в лінгвістиці. За словами Сінклера [Sinclair, 1991] «Перш за все, здатність систематично досліджувати великі текстові корпуси дає доступ до доказів такої якості, яка раніше була недоступна».

Популярність і розвиток корпусної лінгвістики впливають зі створення партнерства між університетами та приватними підприємствами. З одного боку, в Європі видавництва словників, такі як Longman, Cambridge, Collins і Oxford, приєдналися до проєктів у галузі лексикографії, які проводять корпусні лінгвісти. З іншого боку, у Сполучених Штатах корпусна лінгвістика пов'язана з обробкою природної мови та обчислювальною лінгвістикою; тому ми спостерігаємо значні інвестиції у цей сектор з боку телекомунікаційних та ІТ-компаній, таких як Xerox, Microsoft та Canon.

Корпусна лінгвістика має значний вплив на лінгвістичні дослідження в кількох міжнародних центрах. У Великій Британії, одному з найрозвиненіших центрів у світі, кілька університетів, таких як Бірмінгем, Брайтон, Ланкастер, Ліверпуль і Лондон, проводять дослідження, засновані на корпусах, для опису різних лінгвістичних аспектів. Дослідження, проведені британськими установами, дозволили розробити теорії, а також створити корпуси та супутні інструменти в кількох галузях.

Також упродовж кількох років у країнах Скандинавії (Данії, Норвегії та Швеції) створено центри, які займаються вивченням корпусної лінгвістики.

У Сполучених Штатах через вплив генеративно-трансформаційної лінгвістики корпусна лінгвістика менш поширена, хоча вона активно розвивається як академічно, так і комерційно. Парадоксально, одним із найвидатніших представників корпусної лінгвістики у світі є американський вчений Дуглас Байбер, який працює у відділі англійської мови [Berber Sardinha 2000: 328]. Фактично, дослідження, здійснені в галузі корпусної лінгвістики [Biber, Conrad & Reppen, 1998], цікаві в декількох сферах емпіричних досліджень, у яких аналізуються закономірності використання автентичних

текстів, виходячи з великої кількості ретельно зібраних даних і використовуючи як якісні, так і кількісні методи.

За аналізом підйомів і спадів на базі корпусу, Габріелатос, МакІнері, Діггл і Бейкер [Gabrielatos, Diggle, McEnery, Baker, 2012] запропонували плідний інтерфейс, який може виникнути між якісними та кількісними методами. Розширення досліджень корпусної лінгвістики підтримується різноманітними програмами, що розробляються.

Згідно із Бербер Сардинья [Berber Sardinha, 2004], у межах корпусної лінгвістики можна виділити три основні напрями діяльності: напрям збору та організації корпусів, який компілює та впорядковує зібрані дані з метою подальшого їх використання; напрям розвитку комп'ютерних ресурсів, спрямований на аналіз корпусів (у цьому напрямку діють дослідники, орієнтовані на обчислювальну лінгвістику та розробку моделей і алгоритмів для обробки природної мови); і третій напрям, у якому дослідники використовують корпуси та комп'ютерні ресурси для опису лексикону та лінгвістичного функціонування на основі їхнього використання.

Найбільша кількість робіт походить із прикладного напрямку корпусної лінгвістики, такого як лексикографія та термінологія (створення словників, глосаріїв, термінологічних баз даних тощо); викладання мов (створення навчальних ресурсів, спостереження за автентичними прикладами мови в реальному вжитку); обчислювальна лінгвістика та обробка природної мови (у машинному перекладі, розпізнаванні мовлення, розробці правописних та граматичних перевірок) [Kennedy, 1998]. Фактично, корпусна лінгвістика повністю змінила спосіб вивчення мови [McEnery, Willson, 1996].

На рівні мегакорпусів Тойберт та Чермакова (2004: 115) згадують не тільки Банк англійської мови, а й IDS (Інститут німецької мови), що налічує понад 1 мільярд слів, Шведський корпус Språkbanken, що складається з 75 мільйонів слів, та Чеський національний корпус зі 100 мільйонами слів.

Корпусна лінгвістика зосереджується на лінгвістичному аналізі, який може використовуватися для дослідження багатьох питань, пов'язаних із мовою.

У межах своєї діяльності вона відкриває цікаві та часто несподівані знання про мову; вона є одним із найпоширеніших методів у лінгвістичних дослідженнях останніх років. Корпусна лінгвістика базується на емпіричному підході й уявляє мову як імовірнісну систему. Згідно з цим уявленням, лінгвістичні особливості не виникають випадково, що дозволяє виявити та кількісно оцінити шаблони, тобто регулярності. У зв'язку з цим мова вважається стандартизованою, оскільки тобто існує взаємозалежність між лінгвістичними особливостями та ситуаційними контекстами використання мови. Стандартизація відбувається через колокації, коаліції або структури, що часто повторюються.

Окремі лінгвісти, такі як Кеннеді [Kennedy, 1998], підтримують змішаний підхід, поєднуючи інтуїцію та корпус. Вони також мають схожість у деяких аспектах із Хомським. Кеннеді визнає той факт, що корпуси не можуть повністю розкрити функціонування мови, оскільки вони не дозволяють розрізнити можливі та неможливі структури. Як і багато корпусних лінгвістів, Кеннеді визнає, що відсутність певного елемента в корпусі, навіть якщо це великий корпус, не заперечує його існування. Навпаки, поява структури в корпусі не автоматично визначає її граматичність. Таким чином, виключне використання корпусу може обмежувати обсяг лінгвістичних даних, які можуть бути вивчені, або виявляти раніше встановлені дані, що робить їхнє дослідження надмірним. З урахуванням вищезазначеного, використання корпусу є ключовим допоміжним засобом, особливо для перевірки прикладів та підтвердження інтуїції.

З погляду традиціоналістів, використання комп'ютерних наук у лексичному аналізі виглядає марним. Однак багато дослідників гуманітарних наук загалом, крім того, що вони розкривають корисне розуміння необхідності об'єднання гуманітарних наук із комп'ютерними науками, рекомендують використовувати комп'ютер як цінний ресурс для забезпечення життєздатності гуманітарних наук стосовно статистичного та лексичного аналізу.

Корпусна стилістика сформувалася як окрема дослідницька парадигма на перетині функціональної стилістики, корпусної лінгвістики та прикладної комп'ютерної обробки мови. Її дослідницький інтерес зосереджений на

системній організації стилістичних засобів у різних типах дискурсу на основі статистично опрацьованих текстових масивів. Такий підхід дозволяє виявляти частотні характеристики мовних одиниць і встановлювати їхню функцію в межах певного стилю або жанру. У праці Елени Семіно та Майка Шорта *Corpus Stylistics: Speech, Writing and Thought Presentation in a Corpus of English Writing* корпусну стилістику представлено як поєднання стилістичного аналізу з можливостями корпусних методів для дослідження закономірних моделей текстової організації [Semino, Short, 2004].

Характерною ознакою корпусної стилістики є перенесення уваги з окремих мовних засобів на повторювані патерни стилістичної організації тексту. У такій перспективі стиль постає як система регулярних і статистично значущих мовних рішень, зумовлених комунікативним контекстом, жанром та функцією тексту. Зауважимо, що такий підхід є продуктивним для вивчення функціональних стилів, жанрових варіацій та зіставного аналізу мовлення різних авторів або історичних періодів, оскільки дозволяє працювати не з випадковими прикладами, а з репрезентативними текстовими сукупностями [Biber 1988; Biber, Conrad, 2009].

Корпусний аналіз також відкрив можливість вивчення стилю у значно ширших масштабах, ніж це було можливо в межах традиційних підходів. Завдяки електронним корпусам дослідник отримує доступ до тисяч і навіть мільйонів слововживань, що дає змогу об'єктивно встановити рівень поширеності певних стилістичних явищ. Це стосується як лексико-граматичних засобів, так і синтаксичних структур, пунктуаційних схем, словотвірних моделей тощо. Крім того, корпусна стилістика дає змогу порівнювати стилістичні характеристики різних мов або мовних підсистем, що особливо важливо в контексті типологічних досліджень та досліджень перекладознавчого спрямування. Наприклад, К. Мізін у своїх працях, присвячених корпусному аналізу, зазначав такі переваги сучасних цифрових корпусів: «Сучасні корпуси постійно удосконалюють автоматичні процедури цифрового опрацювання мовного матеріалу, надаючи в розпорядження дослідника більш об'єктивні

показники частотності мовних одиниць і синтаксичних конструкцій» [Mizin, 2025 78].

Ще однією характерною рисою корпусної стилістики є її динамічний характер. У фокусі дослідження перебувають не лише усталені норми, а й варіативність, яка відображає зміни у стилістичних уподобаннях носіїв мови. Такий підхід дозволяє фіксувати мовні зрушення, пов'язані з еволюцією жанрів, змінами в комунікативних практиках і появою нових типів дискурсу, зокрема цифрового. У цьому аспекті корпусна стилістика функціонує і як інструмент опису і як засіб спостереження за мовними тенденціями в реальному мовному середовищі [Biber, Conrad, 1998; McEnery, Hardy, 2012].

У межах корпусної стилістики методи аналізу ґрунтуються на опрацюванні великих текстових масивів, що дає змогу виявляти стилістичні особливості через системні мовні патерни. Цифрові інструменти корпусної лінгвістики дають змогу досліджувати частотність окремих лексем, конструкцій і моделей, аналізувати їхній розподіл у межах певного стилю, жанру чи домена. У такому підході стиль постає як результат статистично верифікованих мовних виборів, що репрезентують конкретний тип дискурсу [Semino, Short, 2004; Широков, 2005].

Одним із основоположних підходів у корпусній стилістиці є частотний аналіз, який дозволяє виявити найуживаніші мовні одиниці у певному корпусі та порівняти їхню частотність із частотністю у базовому або контрольному корпусі. Цей тип аналізу відкриває доступ до стилістично релевантної інформації, оскільки частота лексичних чи граматичних одиниць безпосередньо пов'язана з домінуючими комунікативними стратегіями у межах конкретного стилю. К. Мізін, аргументуючи на користь важливості використання аналізу частотності, зазначав таке: “Слід зауважити, що показник частотності слова-запиту вказує на його актуальність (поширеність) у відповідному мовному середовищі, а найчастотніші конкуренти цього слова визначають стрижневий смисл останнього” [Mizin, 2025 80]. Наприклад, високочастотне використання інфінітивних конструкцій, безособових форм чи модальних дієслів може

сигналізувати про належність тексту до офіційно-ділового чи наукового стилю. Водночас повторюваність оцінної лексики, емоційно маркованих прикметників або займенників першої особи може вказувати на публіцистичну або художню стилістику. І. Ділай також вважає, що аналіз частотності є корисним засобом для встановлення значущості слів у тексті: “Корпусний аналіз дозволяє встановити питому вагу кожного смислу на основі частотності відповідних дистрибутивних патернів” [Ділай, 2023, 148].

Окрім частотного підходу, важливим методом є аналіз колокацій, який передбачає вивчення типових сполучень слів, що мають тенденцію з’являтися разом у текстах певного типу. Колокації відображають не лише лексичну сумісність, а й стилістичну специфіку мовлення в межах конкретного домена. Такі зв’язки дозволяють виявити приховані стилістичні структури, які рідко бувають помітними при інтуїтивному прочитанні тексту. Через аналіз колокацій відкривається можливість реконструювати мовну тканину стилю – зокрема, виявити сталі фразеологізовані конструкції, типовий контекст уживання певних термінів або стилістично маркованих одиниць.

Значний евристичний потенціал має також виявлення ключових слів, тобто тих лексем, які мають статистично вищу частотність у певному корпусі порівняно з референтним. Такі слова зазвичай сигналізують про тематичну або функціональну специфіку тексту, але разом із тим вони можуть виступати і як стилістичні індикатори, особливо у випадках, коли ключові слова пов’язані з повторюваними стилістичними моделями. Дослідження ключових слів допомагає виявити пріоритети мовної організації в межах певного стилю, а також простежити, як домен впливає на частотність використання окремих одиниць. Наприклад, в академічному мовленні можуть переважати такі ключові слова, як «припущення», «метод», «дослідження», які не лише тематично орієнтують текст, а й відображають характерну стилістичну відстороненість і об’єктивованість. У цьому контексті слушно згадати думку К. Мізіна, який наполягав на винятковій важливості аналізу колокацій та частотності при корпусних дослідженнях воєнного дискурсу: «Серед корпусних показників чи не

найважливіше місце у плані вивчення людської когніції в її мовному відображенні займає частотність колокацій слів». Це пояснюється тим, що колокація часто допомагає при встановленні актуального смислу цих слів, а також особливостей їхнього вживання» [Mizin, 2020, 115], [Mizin, 2021, 11], [Mizin, 2023, 3], [Мізін, 2025, 179].

Методика корпусного аналізу охоплює також вивчення кластерів, тобто повторюваних шаблонів мовлення, які функціонують як структурні одиниці певного стилю. Такі моделі можуть включати характерні синтаксичні конструкції, пунктуаційні схеми або сталі послідовності слів, що регулярно відтворюються в конкретному типі дискурсу [Biber, Conrad, 1998, 18; McEnery, Hardy, 2012, 235]. Аналіз подібних структур дозволяє простежити закономірності стилістичної організації текстів, які стають очевидними лише на тлі великих масивів мовних даних. Особливу цінність цей підхід має у порівняльних дослідженнях, де зіставляються стилістичні параметри текстів різних авторів, жанрів або історичних періодів [Semino, Short, 2004].

Корпусний підхід також дозволяє вивчати варіативність стилістичних явищ у просторі й часі. Завдяки порівнянню корпусів, що охоплюють різні часові періоди або географічні регіони, можна фіксувати зміни у стилістичних нормах, еволюцію мовних практик та перехід від одних стилістичних моделей до інших. Це особливо важливо в дослідженнях динамічних процесів – таких як демократизація мовлення, розвиток медіастилістики або зміни в офіційному дискурсі.

У сучасній лінгвістичній парадигмі поняття домена дедалі частіше розглядається як ключовий фактор, що визначає не лише змістову спрямованість тексту, а й його стилістичну організацію. Домен у цьому контексті розуміється як семантико-прагматичне поле, у межах якого функціонує мовлення, зумовлюючи вибір лексичних, граматичних і дискурсивних засобів. Стилiстична варіативність, таким чином, виявляється тісно пов'язаною з доменною належністю тексту, оскільки специфіка комунікативної ситуації, соціального контексту, жанрових обмежень і очікувань цільової аудиторії значною мірою

формує мовну структуру висловлення. У цьому аспекті корпусна стилістика, що базується на аналізі великих обсягів текстових даних, виявляється особливо ефективною у вивченні того, яким чином доменна специфіка реалізується через мовні засоби.

Корпусний підхід створює можливість досліджувати варіативність стилістичних явищ у часовому та просторовому вимірах. Порівняння корпусів, що охоплюють різні історичні періоди або географічні регіони, дозволяє фіксувати зміни у стилістичних нормах, простежувати еволюцію мовних практик і виявляти перехід від одних стилістичних моделей до інших [McEnery, Hardy, 2012]. Така перспектива є особливо важливою для аналізу динамічних процесів, пов'язаних із демократизацією мовлення, розвитком медійних форматів і трансформацією офіційного дискурсу. Корпусна стилістика в цьому разі виступає засобом опису усталених мовних характеристик та змін, що відбуваються в мовному середовищі [Biber, Conrad, 1998].

У сучасній лінгвістичній парадигмі поняття домена дедалі частіше розглядають як чинник, що визначає змістову спрямованість тексту, його стилістичну організацію. У такому контексті домен постає як семантико-прагматичне поле, в межах якого функціонує мовлення та формується вибір лексичних, граматичних і дискурсивних засобів [Semino, Short, 2004]. Стилiстична варіативність виявляє тісний зв'язок із доменною належністю тексту, оскільки специфіка комунікативної ситуації, соціального контексту, жанрових обмежень та очікувань адресата істотно впливає на мовну структуру висловлення. У цьому аспекті корпусна стилістика, що спирається на аналіз великих обсягів текстових даних, є продуктивним інструментом дослідження того, яким чином доменна специфіка реалізується через мовні засоби та регулярні стилістичні моделі [Semino, Short, 2004; McEnery, Hardie, 2012].

Особливо важливо, що корпусна методологія працює з статистично вимірюваними параметрами, які роблять стилістичні висновки верифікованими. Йдеться не лише про просту частотність лексем, а й про ширший набір індикаторів: ключові слова (keyness), колокації, колігації, лексичні кластери,

розподіл граматичних категорій, частотність дискурсивних маркерів, формулювання авторської позиції, а також показники дисперсії, які демонструють, чи є певна одиниця справді доменною ознакою, чи вона надмірно прив'язана лише до кількох текстів [Scott 2010; Gries, 2013; Evert, 2008]. Саме такий багаторівневий аналіз дозволяє реконструювати мовну модель домена як відносно цілісну систему. У цьому сенсі домен постає як сукупність не випадкових мовних виборів, а стабілізована мережа стилістичних рішень, що повторюються в межах певної соціально-комунікативної практики [Biber, Conrad 2009; McEnery, Hardie 2012].

Специфіка взаємодії корпусної стилістики з поняттям домена особливо виразно проявляється тоді, коли дослідник аналізує не «чисті» типи дискурсу, а міждоменні або гібридні форми. У сучасній комунікації такі форми є радше правилом, ніж винятком: науково-популярні тексти, експертні колонки в медіа, публічна гуманітаристика, освітні блоги, аналітичні репортажі та інші жанри часто поєднують риси кількох доменів одночасно [Bhatia, 2004; Gotti, 2008; Hyland 2009]. У таких випадках корпусні інструменти дають змогу побачити не просто «змішаний стиль», а конкретну конфігурацію стилістичних зсувів: які ознаки базового домена зберігаються, які послаблюються, а які запозичуються з іншого домена для досягнення нової комунікативної мети [Biber, Conrad 2009; Baker, 2006].

Зіставлення корпусу академічних текстів із корпусом науково-популярних публікацій є показовим прикладом такого підходу. В академічних текстах зазвичай переважають високоспеціалізовані терміни, щільні іменникові групи, розгорнуті підрядні конструкції та складні форми логічної аргументації; натомість у науково-популярному письмі частина цих характеристик зберігається, але істотно змінюється їхня пропорція та функція [Swales, 1990; Hyland, 2008; Biber, 1998]. Частіше з'являються приклади з повсякденного досвіду, метафоричні пояснення, спрощені синтаксичні моделі, звернення до читача, питання-відповіді, тобто засоби, що полегшують когнітивний доступ до спеціального знання [Semino, 2008; Hyland, 2005]. Корпусний аналіз дозволяє

статистично зафіксувати цей перехід: зменшення термінологічної щільності, зростання частотності займенників другої особи або інклюзивного «ми», збільшення ролі пояснювальних зв'язків, прикладових маркерів і порівняльних конструкцій [Biber, Conrad, 2009; Partington, 2013]. Відтак стилістична трансформація постає не як суб'єктивне враження дослідника, а як емпірично підтверджуваний профіль міждоменного зміщення.

Окрему евристичну цінність має те, що корпусний підхід дозволяє виявляти не лише присутність типових мовних засобів, а й їхню відсутність. Такий «негативний простір» домена є надзвичайно важливим для опису стилістичної норми, оскільки норма визначається не тільки тим, що регулярно реалізується, а й тим, чого систематично уникають [Stubbs, 2001; Hunston, 2002]. Наприклад, у суворо академічному письмі можуть бути периферійними або маргінальними різко оцінні прикметники, емоційно марковані вигуки, надмірна персоналізація чи розмовні ідіоми; у новинному журналістському домені, навпаки, буде периферійною надмірна термінологічна складність без пояснення [Biber, 1988; Bednarek, 2008]. Корпусна стилістика дає змогу зробити це «мовчання домена» видимим через порівняння кількох корпусів, аналіз недопредставлених одиниць, а також через зіставлення очікуваної та фактичної частотності [Scott, 2010; Gries, 2013]. У результаті дослідник отримує детальніший стилістичний контур: не лише ядро й периферію, а й межі допустимого мовного вибору.

У межах доменного підходу це особливо важливо для розуміння стилістичних конвенцій. Кожен домен формує власні очікування щодо того, що вважається доречним, переконливим, авторитетним, зрозумілим або прийнятним. Ці очікування не зводяться до формальних правил; вони функціонують як соціально закріплені практики мовлення, підтримані професійними спільнотами, жанровими традиціями та інституційними нормами [Swales, 1990; Bhatia, 2004; Hyland, 2008]. Корпусний аналіз дає змогу побачити, як такі конвенції матеріалізуються у повторюваних патернах, а саме у виборі дієслів позиціонування, у типових способах подання доказів, у формах

авторської дистанції, у шаблонах аргументації, у структурі абзаців і речень [Hyland, 2005; Biber, 1998]. Відтак стиль перестає бути лише категорією естетичного опису і стає індикатором соціальної належності тексту до певної практики комунікації.

Водночас корпусна стилістика не повинна редукувати стиль до «суми частот». Її сила полягає саме у поєднанні кількісного та якісного аналізу: статистично виявлені закономірності потребують інтерпретації в контексті жанру, комунікативної ситуації, адресата та функції тексту [Sinclair, 1991; Baker 2006; McEnery, Hardie, 2012]. Наприклад, підвищена частотність модальних дієслів у певному підкорпусі може свідчити як про невизначеність, так і про нормативність чи рекомендаційний характер висловлення – і лише контекстуальний аналіз конкордансів дозволяє зробити коректний висновок. Так само наявність метафоричних конструкцій у науково-популярному домені не означає автоматично «меншої науковості»; навпаки, вона може бути показником адаптації складного змісту для ширшої аудиторії [Leech, 1994]. Отже, корпусний підхід дає об'єктивний інструментарій, але його результати мають бути включені в ширшу стилістичну та дискурсивну інтерпретацію.

У підсумку корпусна стилістика дозволяє описувати домени не просто як тематичні поля, а як стилістично впорядковані комунікативні системи з відносною цілісністю, структурною повторюваністю та внутрішньою регламентованістю [Fairclough, 1995]. У такому баченні стиль постає не лише як індивідуальний вибір автора, а й як функція доменного впливу, сформована комунікативними очікуваннями, жанровими обмеженнями, професійною практикою та соціальними нормами [Hyland, 2008]. Це особливо важливо для сучасних досліджень, де тексти дедалі частіше функціонують у гібридних середовищах і перетинають межі традиційних дискурсів.

Саме тому поєднання поняття домена з корпусно-стилістичною методологією відкриває продуктивний шлях до аналізу мови як цілісного соціокомунікативного інструменту: такого, у якому повторюваність мовних

засобів, їхня функціональна мотивація та стилістична норма можуть бути одночасно описані, зіставлені та емпірично перевірені [Leech, 1997].

1.4. Метафорична об'єктивація семантичних доменів у художньому тексті

Теорія концептуальної метафори належить до засадничих напрямів сучасної когнітивної лінгвістики. Її становлення пов'язують насамперед із працями Джорджа Лакоффа і Марка Джонсона, передусім із працею *Metaphors We Live By* [Lakoff, Johnson, 1980], у якій метафору було переосмислено не як риторичний прийом, а як механізм концептуалізації досвіду. Надалі Джордж Лакофф розвинув це положення у праці *The Contemporary Theory of Metaphor*, де визначив метафору як систему міждоменних відповідностей, тобто як «*mapping across conceptual domains*», а не як суто мовну прикрасу. Саме тому в когнітивній традиції метафора розглядається як інструмент мислення, за допомогою якого людина осмислює складні, абстрактні або малодоступні для безпосереднього сприйняття явища через конкретніші й досвідно ближчі сфери.

У межах цієї теорії ключовими є поняття домена-джерела і домена-цілі. Домен-джерело становить ту концептуальну сферу, з якої запозичуються образно-сміслові характеристики, тоді як домен-цілі – це сфера, яка осмислюється через ці характеристики. Джордж Лакофф наголошує, що метафора не зводиться до окремого слова чи вислову, а є системою відповідностей між двома доменами; відповідно, первинною є не мовна форма, а саме концептуальне мапування: «у концептуальній метафорі відбувається взаємодія домена-джерела (source domain) і домена-цілі (target domain)» [Lakoff, 1980]. Це визначення є особливо важливим для нашого дослідження, оскільки воно дозволяє розглядати метафору не ізольовано, а як спосіб поєднання семантичних доменів у художньому тексті.

Подальший розвиток теорії концептуальної метафори пов'язаний із працями Золтана Кьовечеша, який деталізував її типологію та описав механізми

метафоричного переосмислення. У сучасній когнітивній семантиці найчастіше виокремлюють структурні, онтологічні та орієнтаційні метафори. Структурні метафори передбачають осмислення одного складного концепту через інший, більш структурований; онтологічні уможливають сприйняття абстрактних явищ як предметів, субстанцій або контейнерів; орієнтаційні організовують систему значень через просторові протиставлення на зразок *up/down*, *front/back*, *in/out*. Така типологія є продуктивною і для аналізу художнього тексту, де метафора часто виконує одночасно когнітивні, аксіологічні та стилістичні функції [Kövecses, 2005; Дойчик, 2012].

Для опису складних метафоричних систем істотними є також поняття діапазону і спектра метафори. Діапазон метафори виникає тоді, коли один і той самий цільовий домен асоціюється з кількома доменами-джерелами; спектр метафори, навпаки, означає ситуацію, коли один домен-джерело проєктується на кілька різних цільових сфер. У статті, що спирається на підхід Золтана Кьовечеша, це сформульовано так: «Певний цільовий домен (референт) може конвенційно асоціюватися з деяким набором доменів-джерел (корелятивів), який Золтан Кьовечеш називає діапазоном цільового домена / діапазоном метафори [Дойчик, Томаш, 2021]», а «термін спектр домена-джерела / спектр метафори позначає явище, коли певний домен-джерело (корелят) проєктується на різні сфери цілі». Саме ці поняття дозволяють описувати не лише одиничні метафоричні реалізації, а й цілі мережі образних відповідностей у художньому дискурсі.

Для літературознавчого й стилістичного аналізу особливо важливо, що концептуальна метафора не вичерпується конвенційними моделями повсякденного мислення, а в художньому тексті здатна зазнавати індивідуально-авторських трансформацій. У цьому контексті продуктивними є ідеї когнітивної поетики, а також концепція поетичного переосмислення базових метафор, яку розвивали Лакофф, Тернер, Гіббс і Кьовечеш. Ідеться про такі механізми, як розширення (*extending*), нарощування (*elaboration*), поєднання (*combining*) і перегляд (*questioning*), за допомогою яких художній текст модифікує звичні

метафоричні схеми та надає їм нової стилістичної сили. У цьому сенсі концептуальна метафора є не лише способом осмислення дійсності, а й одним із чинників формування ідіостилу. Окремої уваги заслуговує розвиток теорії концептуальної метафори у перекладознавчому аспекті. Тут метафора постає вже не лише як образний чи когнітивний механізм, а й як проблема міжкультурного перенесення концептуальних структур. Саме тому слушною є думка Я. Бистрова про те, що «концептуальна метафора створює більше труднощів у галузі перекладознавства, ніж метафора, що розглядається як стилістичний засіб, оскільки вона вимагає іншої методології для аналізу, враховуючи не лише її лінгвістичну форму, а й концептуальну інформацію, яку вона викликає» [Bystrov, 2023, 695]. Це положення є принциповим, оскільки воно підкреслює: дослідник повинен враховувати не лише формально-мовне вираження метафори, а й той концептуальний зміст, який стоїть за нею та який активується в різних дискурсних умовах.

У сучасних студіях концептуальної метафори дедалі більшого значення набувають корпусні та usage-based підходи [Leech, 2007; McEnery, 2011]. Вони дозволяють перейти від інтуїтивного опису окремих прикладів до аналізу регулярних патернів уживання метафоричних моделей у великих масивах тексту. Саме тому для нашого дослідження важливо враховувати положення про те, що корпусні методи роблять аналіз метафори більш емпірично вмотивованим і відтворюваним. У близькому методологічному ключі І. П. Ділай та М. П. Ділай наголошують, що «статистичні дані, отримані в результаті корпусного аналізу, можуть значною мірою збагатити та «об'єктувати» лінгвістичний аналіз, а перевага таких методів полягає в тому, що вони «базуються на фактах реального вживання мови» [Ділай, 2021]. Тому поєднання теорії концептуальної метафори з корпусно-базованими методами стає особливо продуктивним у дослідженні художнього тексту, де важливо не лише виявити метафоричну модель, а й простежити її частотність, регулярність та стилістичну функцію в межах певного семантичного домена.

Концептуальна метафора в сучасній лінгвістиці постає як механізм міждоменного мапування, за допомогою якого абстрактні явища осмислюються через конкретніші сфери досвіду. Її аналіз передбачає врахування домена-джерела і домена-цілі, типів метафори, а також діапазону й спектра метафоричних проєкцій. У художньому тексті концептуальна метафора виконує не лише когнітивну, а й виразну стилістичну функцію: вона структурує смисловий простір твору, формує образну систему та забезпечує зв'язок між семантичними доменами. Саме тому її теоретичне осмислення є необхідною передумовою для подальшого аналізу семантичного домена ВІЙНА в англомовній прозі.

Теоретико-методологічний аналіз засвідчив, що поняття семантичного домена має складну багаторівневу природу, яка формувалася поступово в межах різних лінгвістичних підходів. Від ранніх спроб структурної семантики описати системність значень через лексико-семантичні поля наукова думка перейшла до когнітивного осмислення домена як концептуальної сфери, що забезпечує інтерпретацію значень мовних одиниць у межах культурного, соціального та енциклопедичного знання.

Аналіз показав, що в сучасному мовознавстві семантичний домен розглядають не лише як сукупність споріднених лексем, а й як когнітивний фрейм, який задає межі концептуалізації дійсності. Такий підхід дозволяє поєднати лексико-семантичний аналіз із когнітивно-дискурсивним виміром, що має особливе значення для вивчення художнього тексту, де значення розкривається в контексті індивідуального стилю автора, жанрової специфіки та історико-культурного середовища.

З'ясовано, що семантичні та лексичні домени співвідносяться як дві взаємопов'язані площини. Перша відображає концептуальні структури, друга репрезентує їхні конкретні мовні реалізації. У їхній взаємодії виявляється системний характер мови, у якому поєднуються універсальні та національно-своєрідні елементи мовної картини світу.

Отже, семантичний домен у сучасній лінгвістиці постає як багатовимірний інструмент дослідження, що поєднує когнітивний, лексико-семантичний і стилістичний рівні аналізу, а його застосування у вивченні художнього тексту розширює можливості осмислення мовної організації твору, а також ідейно-естетичних засад літературної творчості, зокрема в межах такого тематично насиченого й багатопланового явища, як воєнна проза XIX–XXI століть.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОРПУСНО-СТИЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ СЕМАНТИЧНОГО ДОМЕНА *ВІЙНА* В АНГЛОМОВНІЙ ВОЄННІЙ ПРОЗІ XIX-XXI СТОЛІТЬ

2.1. Етапи дослідження

Методологія проведеного дослідження тісно пов'язана із завданнями, що поставлені перед ним. Отже, ця праця передбачає 6 основних етапів:

1. Аналіз теоретико-методологічних засад дослідження семантичного домена *ВІЙНА*
2. Окреслення структури семантичного домена *ВІЙНА* в межах корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику
3. Опис методики комплексного дослідження семантичного домена *ВІЙНА* в корпусі англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику
4. Корпусно-стилістичний аналіз субдоменів у межах семантичного домена *ВІЙНА* в англomовній прозі XIX–XXI століть на воєнну тематику
5. Висвітлення особливостей семантичної просодії семантичного домена *ВІЙНА* в межах корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику
6. Опис репрезентації семантичного домена *ВІЙНА* шляхом відтворення його типових метафоричних концептуальних моделей.

На першому етапі дослідження було проаналізовано ключові праці в сфері корпусної лінгвістики та стилістики як основного інструмента аналізу семантичного домена *ВІЙНА*, а також праці з дослідження феномену лексичних та семантичних доменів. Цей етап покликаний сформулювати чітке підґрунтя та розуміння об'єкта дослідження і залучити відповідні методи до його дослідження. Для окреслення теоретичних засад розуміння поняття семантичного домена в сучасній лінгвістиці були застосовані типологічний та описовий-аналітичний методи, що дали змогу сформулювати чітке визначення семантичного домена *ВІЙНА*, котре становить основу всього дослідження.

Другий етап дослідження ґрунтувався на двох основних завданнях. Перше із них полягало у формуванні корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику, що слугуватиме репрезентативним зразком обраного сегмента англomовної прози. Друге безпосередньо полягає у виокремленні елементів семантичного домена ВІЙНА в межах зазначеного корпусу та подальшому формуванні його структури. Задля цього було широко застосовано структурний аналіз та конструктивний метод у поєднанні з корпусним інструментарієм для ідентифікації лексем семантичного домена ВІЙНА. Це завдання передбачає роботу з частотними списками лексем, ручний відбір лексем, що належать до семантичного домена ВІЙНА, та подальше їхнє групування за тематичною ознакою.

Третій етап дослідження полягає у формуванні методології аналізу семантичного домена ВІЙНА. Оскільки наразі відсутні дослідження, сконцентровані на аналізі таких масштабних явищ як семантичні домени за допомогою засобів корпусної стилістики, цей етап передбачав не тільки застосування класичних прийомів корпусного підходу як наприклад методологія котру пропонував Джеффри Ліч у своїх дослідженнях стилістики, а й створення наших власних прийомів, що уможливлюють цей аналіз, як наприклад метод сегментації домена. Одним з цих прийомів був метод структурування домена що був використаний для побудови внутрішньої структури семантичного домена ВІЙНА. Він полягав у виділенні кількох менших субдоменів в рамках семантичного домена ВІЙНА що репрезентують його внутрішню структуру.

Четвертий етап дисертаційної праці передбачає аналіз статистичних даних елементів домена ВІЙНА та його субдоменів, а саме аналіз частотності його елементів, їх колокантів, дослідження, типових модифікаторів, емоційно-забарвленої лексики, а також взаємозв'язків з іншими елементами тексту. Структурно цей етап також можна розділити на дві основні частини. Перша з них полягає у аналізі кожного із субдоменів семантичного домена ВІЙНА окремо, а друга частина передбачає окреслення загального стилістичного портрета семантичного домена ВІЙНА шляхом поєднання результатів аналізу усіх

субдоменів. З методологічної точки зору на цьому етапі було широко застосовано статистичну методологію та аналіз частотності, що дав змогу окреслити значущість лексем у тексті. До того ж, аналіз колокацій дозволяє розкрити зв'язки лексем семантичного домена ВІЙНА з іншими лексемами корпусу і, насамкінець, аналіз конкордансу з метою верифікації отриманих даних. Також для аналізу модифікаторів було залучено атрибутивний аналіз, з допомогою якого проаналізовано роль та вплив модифікаторів на стилістику семантичного домена ВІЙНА.

П'ятий етап дослідження полягає у дослідженні семантичної просодії семантичного домена ВІЙНА шляхом аналізу його ключових лексем, як найбільш вагомим та репрезентативним в його елементах та носіях його стилістичних властивостей. Це передбачало залучення статистичної методології у поєднанні із аналізом колокації та тематично-дистрибутивним аналізом.

Фінальний шостий етап дослідження зосереджений на описі репрезентації семантичного домена ВІЙНА шляхом відтворення його типових метафоричних концептуальних моделей. Це передбачає пошук, виокремлення та опис основних моделей метафоричної об'єктивації семантичного домена ВІЙНА, опис взаємодії цих метафор із їх колокантами, а також верифікація отриманих даних у тексті. Задля цього було використано концептуальний аналіз що уможливив ідентифікацію метафоричної об'єктивації семантичного домена ВІЙНА.

2.2. Вибір і характеристика корпусу англomовної художньої прози на воєнну тематику

Корпус дослідження сформовано як спеціалізований масив англomовної художньої літератури, у якій війна виступає домінантною тематичною віссю або визначальним контекстом розвитку сюжету. Добір творів здійснювався за анотаціями, критичними оглядами та попереднім переглядом повних текстів, а також за наявністю виразної воєнної сюжетної лінії (фронтний досвід, життя в

тилу, колоніальні конфлікти, громадянські війни, Друга світова війна, новітні військові кампанії). Тексти, у яких війна з'являється лише епізодично або виконує винятково фонову функцію, не бралися до уваги.

Варто звернути увагу й на принципи відбору текстів. Головним принципом, яким ми керувалися у процесі підбору матеріалу, було забезпечення репрезентативності нашого корпусу. Як зазначає Дуглас Байбер, «репрезентативність є мірою того, наскільки корпус добре відображає усю варіативність відображуваного ним сегмента» [Biber, 1993]. Це стосується як мовного, так і соціокультурних аспектів тексту, котрі можуть впливати на особливості мовлення у вибраному тексті. Таким чином, на цьому етапі основним завданням було забезпечити достатній рівень репрезентативності нашого корпусу шляхом максимального урізноманітнення текстів, що входять до нього, в межах того, що може передбачати англомова проза XIX–XXI століть на воєнну тематику. В першу чергу це передбачає забезпечення якісної репрезентації усіх трьох століть. Задля цього нами було відібрано відносно наближену кількість текстів для кожного століття: 14 для XIX, 18 для XX та 13 для XXI століття. Наступним критерієм була культурна належність авторів. Англійська мова є поширеною у всьому світі і є основною мовою для багатьох країн, як-от США, Сполучене Королівство, Канада та Австралія. Задля цього нами було включено в корпус тексти, написані вихідцями із зазначених вище регіонів. Варто зазначити, що між ними немає рівномірного розподілу, оскільки між цими країнами є різниця в тому, наскільки активно вони були залучені у воєнні дії протягом цих трьох століть. Таким чином, США та Сполучене Королівство мають домінуючу частку текстів у корпусі, що зумовлено тим, що ці країни активніше виступали в цей часовий проміжок і, як наслідок, війна як явище має значно глибшу репрезентацію в їхній культурі та прозі.

Окрім цього, для забезпечення репрезентативності ми задали ще ряд таких обмежень, як: 1) не використовувати більше ніж 1 текст від одного автора; 2) встановили рамки на розмір текстів, що увійдуть до корпусу. Перше обмеження було зумовлено тим, що за наявності більше ніж одного тексту, що належить

одному й тому самому автору, ми могли б створити ризик стилістичного відхилення в бік стилю цього автора, що погіршило б якість отриманих результатів. Друге обмеження було зумовлено тією ж самою причиною. Тексти, які надто великі, будуть домінувати в корпусі і викривлятимуть картину репрезентації війни. Тому і встановили обмеження на мінімальний розмір тексту у 50 тисяч слів та максимальний у 200 тисяч. Медіанний розмір тексту, що увійшов до корпусу, становить 130 тисяч слів, що вказує на те, що середньостатистичний твір у межах корпусу має дещо більше ніж 100 тисяч слів.

Наостанок хочеться відзначити деякі тонкощі часових рамок корпусу. Якщо часові рамки для XIX і XX століть є зрозумілими і ми мали змогу охопити цілі століття, то у випадку з XXI століттям усе дещо складніше. Це століття ще не закінчилося і продовжує активно рухатися вперед. Окрім цього, 20-ті роки, а саме з 2022 по 2024, відзначилися численними конфліктами по всьому світу. Цей корпус формувався наприкінці 2022 року, тому до нього не увійшли тексти, написані після 2022 року. Це, на перший погляд, очевидне зауваження є важливим, оскільки через активний розвиток бойових дій у світі в ці роки словник англійської мови почав активно насичуватися новими словами, котрі ще не були або майже не були у вжитку до 2022 року, що безперечно призведе до зміни відображення війни та структури корпусу в цілому. Тому чіткими часовими рамками нашого корпусу буде період з 1801 року по 2021 рік.

Останнім критерієм відбору була жанрова належність творів до художньої прози. Вона зумовлена природою завдань дисертації, і тому до корпусу не було включено зразки публіцистичних, наукових чи інших жанрових текстів на тему війни.

Тексти корпусу отримано з електронних бібліотечних зібрань (таблиця 2.1.); у дужках після кожної позиції подано національну належність автора та рік першого видання, що забезпечує відтворюваність корпусу у разі повторного звернення до тих самих електронних фондів. Після конвертації в суцільний текстовий формат і технічного очищення (усунення елементів верстки, приміток,

службових вставок) корпус досяг загального обсягу близько 4,3 млн. слововживань.

У процесі формування корпусу частина потенційних текстів була свідомо вилучена. Приклади таких текстів представлено нижче (табл. 2.2). Причини вилучення різні: недостатня тематична концентрація нарації на темі війни (конфлікт лише на периферії сюжету), жанрова специфіка, яка зміщує фокус із воєнної проблематики на іншу, або ж технічні обмеження (пошкоджені файли, некоректне кодування, як у випадку з «Dad's Army»). Це дає змогу чіткіше окреслити межі корпусу як корпусу власне воєнних наративів, а не історичної прози загалом.

Таблиця 2.2

Твори, які не увійшли до корпусу вибраних текстів

№	Твір	Автор	Країна/ регіон	Рік публі- кації	Код	Причина виключення
1	The Dark Mile	D. K. Broster	UK	1929	20200246	Війна не є провідною сюжетною лінією
2	Song of Years	Bess Streeter Aldrich	USA	1939	20170522	Воєнний контекст епізодичний
3	The Day of Small Things	Anna Masterton Buchan	Scotland	1930	20170125	Переважно побутова/сімейна проза
4	The Robin Hood of El Dorado	Walter Noble Burns	USA	1926	20220274	Інший тип історичного конфлікту
5	The Life and Death of a Spanish Town	Elliot Paul	USA	1937	20221128	Жанрова специфіка, частково документальний репортаж

6	Five Silver Daughters	Louis Golding	UK	1934	20190447	Війна на периферії сюжету
---	-----------------------	---------------	----	------	----------	---------------------------

Отже, у підрозділі 2.1 не лише зафіксовано склад корпусу, а й обґрунтовано межі сукупності текстів, які підлягають корпусно-стилістичному аналізу. Це важливо для подальших кроків методології: усі частотні, колокаційні та просодичні характеристики домена ВІЙНА інтерпретуються як властивості чітко визначеного корпусу.

2.3. Програмне забезпечення та інструменти корпусного аналізу

У межах цього підрозділу фокус зміщується з опису етапу створення корпусу на те, як програмне середовище організовує подальшу роботу з ним. Корпус англомовної художньої прози на воєнну тематику, попередньо підготовлений і технічно оброблений, інтегрується у вебінтерфейс Sketch Engine як окремий дослідницький ресурс (user corpus), із яким дослідник взаємодіє через панель керування. На рис. 2.1 подано загальний вигляд цього робочого простору: у ньому корпус постає не як статичний набір текстів, а як динамічна база даних, до якої можна адресувати різні типи запитів.

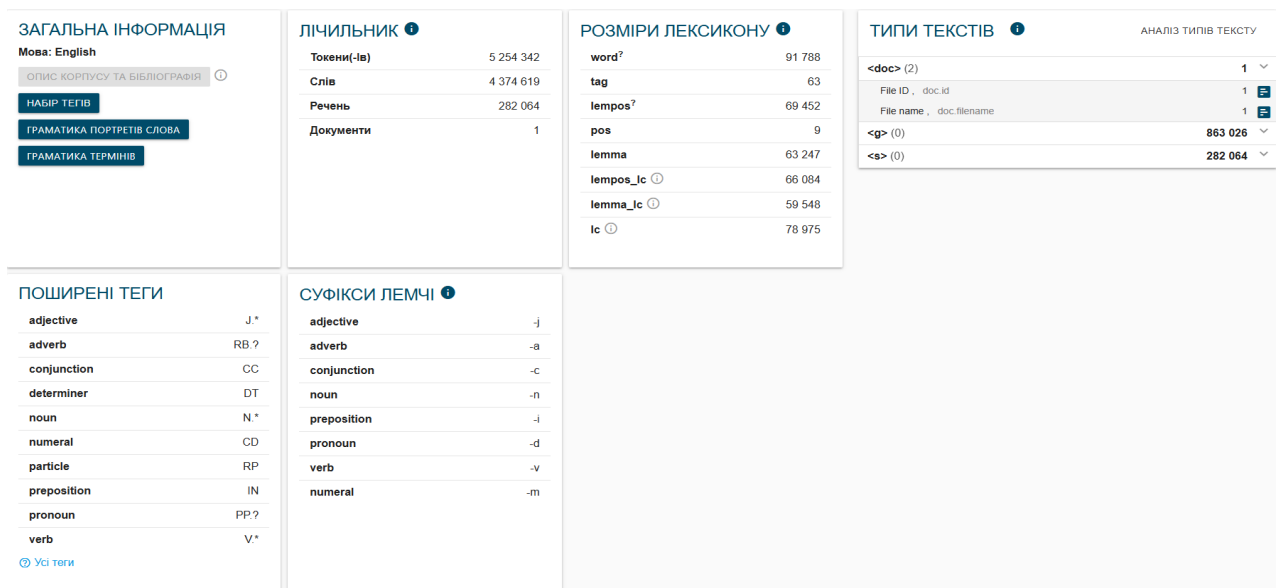

Рис 2.1 – Загальний вигляд корпусу даних

Після завантаження всіх відібраних творів до системи Sketch Engine створено окремий user corpus і виконано його компіляцію. На цьому етапі система автоматично здійснює токенізацію, лематизацію та частиномовне тегування текстів. Після успішного завершення обробки з'являється службове вікно «Скомпільовано. Корпус скомпільований та готовий до використання» з доступом до панелі керування корпусом, звідки надалі запускаються інструменти частотного аналізу (Word list), конкордансів (Concordance), колокацій (Collocations, Word Sketch) та ключових слів (Keyness).

Після компіляції користувацького корпусу в Sketch Engine було отримано зведену статистику, яка підтверджує його розмір і параметри анотації (рис. 2.2). Загальний обсяг корпусу становить 5 254 342 токени та 4 324 753 слова, розподілені у 282 064 речення. Система також надає кількість різних словоформ (word types), частиномовних тегів (pos tags) та лем (lemmas): у корпусі зафіксовано 63 247 лем, що відображають лексичне розмаїття англомовної воєнної прози. Для автоматичного морфологічного аналізу використано стандартний англомовний тегсет типу Penn Treebank (поширені теги: NN – noun, VB – verb, JJ – adjective тощо), а подальший статистичний аналіз здійснювався переважно на рівні лем, що дало змогу об'єднати різні словоформи однієї лексеми (наприклад, *soldier/soldiers*) в один аналітичний тип.

Подальший статистичний аналіз у роботі виконувався переважно на рівні лем, що дає змогу об'єднувати різні словоформи однієї одиниці (наприклад, *soldier/soldiers*) в один аналітичний тип і уникати спотворень, спричинених морфологічною варіативністю.

Для стилістичного аналізу важливо керуватися не лише сирою сукупністю текстів, а й структурованими метаданими. У Sketch Engine для кожного завантаженого документа було зазначено мінімальний набір параметрів (рік публікації, автор, країна походження, тип конфлікту / історичний період). Це дає змогу за потреби створювати підкорпуси – наприклад, тексти XIX ст. / XX–XXI ст., романи про громадянські війни / світові війни, твори британських та

американських авторів – і порівнювати розподіл лексики домена ВІЙНА між цими підмножинами корпусу.

Наступним етапом застосування онлайн-платформи Sketch Engine став відбір модулів, які забезпечують корпусний аналіз.

1. Word list. Інструмент Word list застосовувався для формування частотних списків за лексемами, які слугували вихідною точкою моделювання семантичного домена ВІЙНА. У налаштуваннях задавалися такі параметри: одиниця підрахунку – lemma, сортування за спаданням частоти, мінімальний поріг частотності з метою відсіювання поодиноких випадків. Отриманий список експортувався у форматі CSV і опрацьовувався у табличному редакторі: із нього вилучалися службові слова, після чого методом суцільної вибірки виокремлені лексики воєнної тематики групувалися в семантичні субдомени. Word list також використовувався на пізніших етапах для перевірки того, як змінюється частотність окремих лексем у різних підкорпусах.

2. Concordance. Модуль Concordance забезпечував побудову конкордансів у форматі KWIC (key word in context). Для кожної цільової лексеми (наприклад, war, battle, soldier, front, casualty, enemy) задавалося вікно контексту $\pm 4-5$ токенів, після чого Sketch Engine генерував таблицю прикладів із лівим і правим контекстом. Конкорданси використовувалися, по-перше, для якісної перевірки автоматичних частиномовних тегів і відсікання омонімічних уживань, по-друге, для стилістичної інтерпретації, зокрема, аналізу семантичної просодії та типових наративних фреймів, у яких функціонують лексеми зі значенням, що належать до домена ВІЙНА. За потреби окремі конкорданси експортувалися та цитувалися в аналітичному розділі.

3. Collocations та Word Sketch. Для виявлення стійких сполук і колокаційних патернів використовувалися модулі Collocations та Word Sketch. Модуль Collocations дає змогу отримати список слів, що регулярно з'являються поруч із цільовою лексемою в заданому вікні контексту. В налаштуваннях задавався мінімальний поріг спільної частоти та використовувалася асоціативна міра logDice, яка є робочим стандартом у корпусній лінгвістиці. Модуль Word

Sketch пропонує більш граматично деталізоване представлення: колокації розподіляються за ролями (прикметники-модифікатори, іменники, що залежать від цільового слова, дієслова з цільовим підметом або додатком, прийменникові групи, присвійні займенники тощо). Саме Word Sketch став основним джерелом даних для аналізу семантичної просодії: для лексем war, battle, soldier, front, casualty, enemy будувалися окремі скетчі, а їхні верхні частини (найчастотніші й найсильніші за logDice колоканти) далі піддавалися семантичному й оцінному кодуванню.

4. Keywords/Keyness. Модуль Keywords (або Keyness) використовувався для виявлення лексем, які статистично домінують в окремих підкорпусах порівняно з рештою корпусу. У налаштуваннях задавалися target corpus (наприклад, тексти XX ст.) і reference corpus (увесь корпус або тексти іншого періоду); Sketch Engine обчислював показник ключовості на основі тесту log-likelihood із корекцією на розмір корпусу. Ці списки ключових слів дозволяли перевірити, чи справді воєнна лексика, пов'язана, скажімо, з авіацією, технікою, масовими втратами або цивільним населенням, інтенсивніше представлена в певних історичних сегментах корпусу. Хоча модуль Keywords відіграє допоміжну роль, він дає змогу контекстуалізувати стилістичні висновки в ширшому історико-дискурсивному вимірі.

5. Subcorpora, Filters та інші функції. Для точнішого контролю за вибіркою застосовувалися вбудовані засоби фільтрації та створення підкорпусів. За допомогою панелі Text types / Subcorpora формувалися підкорпуси за роком публікації, національною приналежністю автора або типом конфлікту. Під час побудови wordlist, колокацій чи конкордансів використовувалася функція обмеження запиту певним підкорпусом або навіть виключення його з аналізу. Додатково використовувалися вкладки Advanced у відповідних модулях (насамперед у Concordance та Collocations), які дозволяють ставити складніші запити: фільтрувати за частинами мови, здійснювати пошук конкретних граматичних шаблонів, обмежувати позицію ключового слова в реченні тощо.

Загалом ці інструменти Sketch Engine забезпечують не лише базові частотні підрахунки, а й багатовимірний корпусно-стилістичний аналіз: від побудови репрезентативного списку лексем семантичного домена ВІЙНА до реконструкції їхніх колокаційних профілів, семантичної просодії та історичної динаміки в англомовній художній прозі на воєнну тематику.

2.4. Моделювання семантичного домена ВІЙНА: виокремлення лексем і побудова субдоменів

Моделювання семантичного домена ВІЙНА у дослідженні полягала в тому, щоб перетворити загальну інтуїцію про лексику війни на чітко окреслений перелік лексем і структуровану систему субдоменів, придатну для подальшого корпусно-стилістичного аналізу. Вихідною точкою став повний частотний список корпусу, згенерований у модулі Word list платформи Sketch Engine для рівня lemma (рис. 2.3). Система видала понад 60 тис. різних лем при загальному обсязі більше ніж 4,3 млн слововживань, що відображає високу лексичну насиченість англомовної художньої прози на воєнну тематику.

Завантажити

CSV

XLSX

XML

Зберегти поточний вигляд як

PDF

Перегляньте [ліміти завантаження](#).

Можливо вам доведеться дозволити спливні вікна у веб-переглядачеві під час завантаження.

Лема	Частота ? ↓	Лема	Частота ? ↓	Лема	Частота ? ↓	Лема	Частота ? ↓	Лема	Частота ? ↓
1 ,	287 906 ...	11 have	69 904 ...	21 with	35 086 ...	31 -	22 981 ...	41 this	15 638 ...
2 .	270 196 ...	12 he	65 493 ...	22 for	33 381 ...	32 [number]	22 366 ...	42 one	14 758 ...
3 the	255 911 ...	13 i	58 551 ...	23 on	30 798 ...	33 '	20 174 ...	43 we	14 176 ...
4 be	171 441 ...	14 that	53 224 ...	24 say	28 893 ...	34 him	19 715 ...	44 by	13 978 ...
5 and	134 391 ...	15 it	50 189 ...	25 as	28 635 ...	35 from	19 005 ...	45 come	13 940 ...
6 "	133 097 ...	16 not	41 501 ...	26 at	28 039 ...	36 there	18 466 ...	46 man	13 697 ...
7 a	111 586 ...	17 she	41 233 ...	27 do	27 787 ...	37 would	18 067 ...	47 will	13 598 ...
8 of	110 517 ...	18 his	41 092 ...	28 ?	24 674 ...	38 all	17 445 ...	48 ;	13 214 ...
9 to	107 427 ...	19 you	40 109 ...	29 but	24 335 ...	39 I	17 058 ...	49 so	13 074 ...
10 in	74 597 ...	20 her	36 959 ...	30 they	23 549 ...	40 go	16 933 ...	50 no	12 909 ...

Показано перші 20 000 рядків. Ви можете завантажити весь список

Рядків на сторінку: 50 1-50 з 20 000

1 / 400

Рис 2.2 – Інструмент Word list у Sketch Engine

Для звуження цього масиву даних до зони, релевантної для стилістичного аналізу, було застосовано кілька технічних кроків. По-перше, у Word list задавався мінімальний поріг частотності: до подальшого розгляду допускалися лише ті лема, що мали не менше 20 входжень у корпусі. Такий поріг дозволив відсікти поодинокі та випадкові одиниці, які не дають достатнього матеріалу для побудови стабільних колокаційних профілів. По-друге, за допомогою фільтрації та сортування було вилучено службовий шар – артиклі, прийменники, сполучники, займенники, допоміжні дієслова та інші граматичні слова. У результаті цих операцій залишилося близько 5 000 найчастотніших повнозначних лем, що фактично становлять лексичне ядро корпусу.

Наступним етапом стала семантична селекція всередині цього ядра. Частотний список було експортовано у форматі CSV і опрацьовано в табличному редакторі: лема переглядалися послідовно, а потенційні воєнні одиниці позначалися для подальшої перевірки. У процесі відбору застосовувалися два критерії. Перше – словникове значення: до кандидатного набору включалися слова, у яких військове значення є основним або одним із домінантних (*war, battle, soldier, army, front, casualty, enemy, rifle, shell, regiment* тощо). Другий – фактичне функціонування в корпусі: для сумнівних випадків (наприклад, *camp, line, charge, mission, operation, front*) за допомогою модулів *Concordance* та *Collocations* перевірялися типові контексти. Якщо більшість входжень реалізувала воєнне, а не метафоричне чи загальне значення, лексема закріплювалася за доменом ВІЙНА.

За цими процедурами було сформовано список зі 177 лексем, які безпосередньо пов'язані з війною (Додаток Б). До нього увійшли: назви військових звань і ролей (*soldier, officer, general, marine, sniper*), позначення підрозділів і формувань (*regiment, platoon, company, squadron, unit*), види зброї та техніки (*rifle, gun, tank, artillery, aircraft, ship*), лексеми, що описують наступальні й оборонні дії (*attack, advance, bombard, retreat, defend*), просторово-часові параметри бою (*front, line, trench, battlefield, camp, patrol, mission*), слова, пов'язані з тілесними ушкодженнями й втратами (*wound, casualty, death, blood,*

ruin), а також лексика ризику й безпеки (*danger, risk, protection, cover, shelter*). Окрему увагу було приділено концептуальній осі «war/peace»: до фінального списку включено лему «peace» і низку пов'язаних із нею назв станів та процесів, які у прозі протиставляються війні (*truce, surrender, victory* тощо).

Важливим моментом стало опрацювання багатозначних і метафоризованих одиниць. Так, слова на кшталт *campaign, mission, operation, front* нерідко вживаються в політичних чи релігійних дискурсах (*election campaign, missionary work*), але в корпусі воєнної прози переважає їхнє буквальне, мілітарне значення. Щоб не змішувати ці вживання, для кожної такої лемі будувалися вибірккові конкорданси (по 50 –100 рядків), і якщо воєнне значення явно домінувало, лексема залишалася в домені ВІЙНА. Натомість лемі, де військова інтерпретація була епізодичною або суто метафоричною (*war of words, price battle* тощо), із фінального списку вилучалися.

Після формування списку зі 177 лексем постало завдання не просто їх перелічити, а впорядкувати – тобто надати йому чіткої внутрішньої організації, яка б відображала змістові зв'язки між одиницями й забезпечувала можливість їх подальшого статистичного та якісного аналізу. Для цього було застосовано метод лексемоцентричної сегментації: лексеми розподілялися за субдоменами за їхньою типовою референтною сферою. Критерієм виділення субдомени стала наявність щонайменше п'яти лексем, що гарантує достатню статистичну «вагу» в подальшому аналізі; винятком є окремий субдомен ВІЙНА І МИР, який зберігається попри невеликий кількісний склад завдяки концептуальній центральності лексеми war. Паралельно було сформовано периферійну групу «Інші воєнні поняття», куди віднесено слова, що не лягають органічно в основні категорії, але регулярно беруть участь у моделюванні воєнної реальності (*spy, prisoner, refugee, camp, ration* тощо).

У результаті домен ВІЙНА було сегментовано на кілька великих блоків. Субдомен ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ об'єднує назви солдатів, офіцерів, спеціалістів і військових формувань; ОЗБРОЄННЯ охоплює зброю, техніку та амуніцію; БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ представляє лексику атаки,

обстрілів, маневрів і рукопашного бою; ШКОДА І ВТРАТИ включає поранення, жертви, руйнування і пов'язані з ними стани; УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ описує кампанії, місії, планування, командування та логістику; ІНФРАСТРУКТУРА охоплює фронт, тил, укріплення, окопи, табори та інші просторові реperi; БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА концентрується на лексемах ризику, захисту та уразливості; РЕЗУЛЬТАТ БОЮ фіксує перемогу, поразку, капітуляцію, звільнення території. Концептуальна вісь ВІЙНА І МИР пронизує всі ці блоки, задаючи ключове протиставлення «війна/мир» і створюючи фон для семантичної просодії лексем.

Таким чином, моделювання семантичного домена ВІЙНА спирається на поєднання автоматизованих процедур Sketch Engine (частотний список, фільтрація, конкорданси, базові колокаційні профілі) та неавтоматизованого семантичного аналізу. Отриманий набір зі 177 лексем, впорядкований у систему субдоменів, забезпечує надійну емпіричну основу для подальшого корпусно-стилістичного опису: кожен субдомен у наступних підрозділах отримує власний колокаційний і просодичний паспорт, а разом вони дозволяють розглядати домен ВІЙНА не як хаотичну сукупність воєнних слів, а як впорядковану систему лексичних полів із притаманними їм образами, емоційною тональністю та наративними ролями.

2.5. Процедура корпусного аналізу: частотні показники, ключові слова та колокаційний профіль

Після структуризації семантичного домена ВІЙНА та виділення 177 лексем (див. підрозділ 2.4) наступним кроком стало власне корпусне опрацювання цього набору: розрахунок частотних показників, інтерпретація індексу ключових слів і побудова колокаційних профілів для ядерних лексем. Усі ці процедури здійснювалися в середовищі Sketch Engine з подальшим опрацюванням експортованих даних у табличному редакторі.

На першому етапі для кожної лексеми домена ВІЙНА було визначено абсолютні та нормовані частоти. За допомогою інструмента Word list будувалися списки лем, обмежені попередньо сформованою множиною воєнних слів: у фільтрах задавалися потрібні лем, а система повертала їхню загальну кількість входжень у корпус. Нормування здійснювалося відносно загального обсягу корпусу (кількість уживань на 10 000 слововживань), що дало змогу порівнювати вагу різних лексем між собою, а також зіставляти субдомени незалежно від їхнього розміру. Суми частот за субдоменами використовувалися для оцінки того, які субдомени домена ВІЙНА домінують у корпусі (наприклад, наскільки частотними є ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ порівняно з РЕЗУЛЬТАТ БОЮ чи БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА).

Термін	Термін	Термін	Термін	Термін
1 Robert Jordan ...	11 Khe Sanh ...	21 drill instructor ...	31 Don Manuel ...	41 Uncle Pink ...
2 Raintree County ...	12 La Cerdá ...	22 Grand Master ...	32 Joe Harman ...	42 old man ...
3 Marine Corps ...	13 Andrew Jackson ...	23 Ville Marie ...	33 Parris Island ...	43 Miss Paget ...
4 Johnny Shawnessy ...	14 Wayne Lockwood ...	24 female recruit ...	34 Basic School ...	44 Rhett Butler ...
5 Lady Jane ...	15 Sturgis Falls ...	25 Officer candidate ...	35 Commemorative series ...	45 landing zone ...
6 Miss Annie ...	16 Captain Butler ...	26 John Shawnessy ...	36 South Vietnam ...	46 Elsie Silver ...
7 Santa Eulalia ...	17 Sam Houston ...	27 Flash Perkins ...	37 Marine officer ...	47 company commander ...
8 Phoebe Lou ...	18 Prairie Rapids ...	28 Miss Campbell ...	38 La demoiselle ...	48 Joaquin Murrieta ...
9 Miss Scarlett ...	19 Don Diego ...	29 platoon commander ...	39 Da Nang ...	49 Miss Melly ...
10 Sir Oliver ...	20 black officer ...	30 recruit training ...	40 North Vietnamese ...	50 Garwood Jones ...

Рядків на сторінку: 50 1–50 з 1 000 1 / 20

Рис 2.3 – Ключові слова

На другому етапі було застосовано аналіз ключових слів, який дає змогу виявити, які лексеми домена ВІЙНА статистично надпредставлені у певних підкорпусах порівняно з рештою корпусу. У модулі Keywords/Keyness задавалися target та reference corpus. Наприклад, цільовим корпусом виступали тексти про Першу чи Другу світову війну, а референтним був увесь корпус воєнної прози або тексти інших періодів. Sketch Engine обчислював індекс ключових слів (на основі log-likelihood), який відображає ступінь виділення лексеми в цільовому підкорпусі. Це давало змогу побачити, які саме war-лексми (зброя, техніка, типи боїв, позначення втрат) характерні для окремих історичних епох та сюжетних конфігурацій. Списки ключових лексем експортувалися у

форматі CSV та використовувалися як додаткове джерело для стилістичної інтерпретації, зокрема тоді, коли потрібно було пояснити посилення певних воєнних тем у текстах конкретного періоду.

Третій етап був присвячений побудові колокаційного профілю домена ВІЙНА. Тут ми послуговувалися рекомендаціями Джеффри Ліча, котрий зазначав: «Частотність вжитку слів може бути доповнена, наприклад, частотами спільних уживань слів, або колокацій. Це означає, що на додаток до окремих частот слів ми повинні визначити частоту їх поєднання, аби отримати цілісну стилістичну картину» [Leech, 2007]. Для репрезентативних лексем кожного субдомена (*war, battle, soldier, enemy, front, casualty* тощо) у Sketch Engine використовувалися модулі Collocations та Word Sketch. У налаштуваннях задавалося симетричне вікно контексту ± 4 токени, а мінімальну частоту спільних уживань встановлювали так, щоб уникнути випадкових поєднань. Основною асоціативною мірою обрано logDice, оскільки вона добре підходить для опису сили зв'язку між лексемами в корпусі.

БАЗОВИЙ

РОЗШИРЕНИЙ

ЯК СПИСОК

LEARN

Пошук ?

лема

Частина мови ?

auto

adjective

adverb

noun

verb

Підкорпус ?

жоден (увесь корпус)

Collocates in each relation ?

12

Мінімальна частота ?

auto

Мінімальний бал ?

0

☐ Перекласти ?

Типи текстів ?

ПЕРЕЙТИ

Рис 2.4 – Word Sketch

За допомогою модуля Word Sketch граматично структуровано колокаційний профіль: окремо виділялися прикметники-модифікатори іменників (*bloody war, decisive battle, brave soldier*), дієслова, з якими цільові лексеми виступають підметом або додатком (*soldiers fought, army advanced, enemy attacked, casualties increased*), іменники, що керуються цільовим словом (*front line, battlefield, army camp*), а також прийменникові групи й присвійні конструкції (*end of the war, enemy's line* тощо). Для кожної такої позиції Word Sketch надавав окремий список колокацій із частотами та logDice; верхні частини цих списків (найчастотніші й найсильніші колокації) становили основу для семантичного аналізу й подальшого виявлення семантичної просодії.

modifiers of "war"	nouns modified by "war"	verbs with "war" as object	verbs with "war" as subject	"war" and/or ...	prepositional phrases
civil ... the Civil war	correspondent ... war correspondents	win ... win the war	end ... when the war ended	revolution ... war and revolution	... of "war" ...
Mexican ... the Mexican war	talk ... the war talk	fight ... fight a war	break ... the war broke out	peace ... war and peace	... in "war" ...
future ... a future war	news ... the war news	end ... end war	last ... the war lasted	war ... war , a harder war	... to "war" ...
cruel ... When This Cruel War Is Over	whoop ... war whoop	declare ... declared war	begin ... since the war began	victory ... One more victory and the war is over	"war" in ...
Korean ... during the Korean War	record ... your war record	prevent ... to prevent another war	be ... the war was	people ... war and nice people	... before "war" ...
bloody ... a bloodier war	zone ... in a war zone and	wage ... waging peaceful war	go ... war goes	love ... of love and war	... for "war" ...
damn ... whole damn war	work ... with her war work	start ... did n't start this war	change ... war had only changed	sir ... war , sir	... during "war" ...
next ... the next war	party ... the war party	survive ... had survived the war	leave ... that the war had left	man ... war and the men	... about "war" ...
European ... another European war	material ... war materials	begin ... War Begun	come ... the war came		... after "war" ...
Indian ... Indian war	experience ... war experience	finish ... finish the War	have ... war had		... at "war" ...
late ... of the late war	story ... war stories	think ... thought the war	make ... war made them		"war" with ...
last ... in the last war	year ... the war years	lose ... war was lost	do ... war did n't		... from "war" ...

Рис 2.5 – Колокації

Колокаційні дані й результати аналізу ключових слів інтерпретувалися не ізольовано, а стосувалися семантичних субдоменів домена ВІЙНА, розроблених у попередньому підрозділі. Узагальнений вигляд цієї структури подано в табл. 2.3, де показано, які типи лексем входять до кожного субдомена та які одиниці виконують роль стилістичного ядра групи (див. також Додатки Г-І). У подальших розділах за допомогою частотних, ключових та колокаційних показників кожен із субдоменів виявляє ознаки семантичної просодії й стилістичного потенціалу.

Таблиця 2.3

Структура семантичних субдоменів домена ВІЙНА

№	Семантичний субдомен	Приклади лексем (лем)
1	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	Soldier, officer, general, recruit, army, regiment
2	ОЗБРОЄННЯ	Gun, rifle, shell, artillery, tank, bomb, aircraft

3	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА	Danger, risk, threat, protection, defence, shelter
4	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	Victory, defeat, surrender, advance, retreat
5	ВІЙНА І МИР	War, warfare, conflict, peace, truce, armistice
6	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	Battle, combat, attack, offensive, fire, shot, raid
7	ІНФРАСТРУКТУРА	Front, trench, line, camp, fortress, village, city
8	ШКОДА І ВТРАТИ	Casualty, wound, death, loss, ruin, destruction
9	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	Campaign, mission, operation, command, order, strategy

2.6. Аналіз семантичної просодії лексем домена ВІЙНА

У цьому дослідженні семантична просодія розуміється як узагальнена оцінна домінанта лексеми, що формується через статистично типові колокаційні оточення в корпусі, а не через окремі приклади. Просодія може мати негативну, позитивну або нейтральну оцінку.

З огляду на структуру домена ВІЙНА, описану в підрозділі 2.4, було виділено кілька ядерних лем, які репрезентують ключові семантичні субдомени: *war, battle* (бойові дії), *soldier, enemy* (учасники та опозиція «свій/чужий»), *front* (простір війни), *casualty* (результати й втрати). Саме ці одиниці стали відправними точками для аналізу просодії.

Кожній лемі у модулі Word Sketch (Sketch Engine) притаманні граматично організовані колокаційні профілі. У межах одного Word Sketch система автоматично групує колоканти за типами граматичних відношень, тому для кожного іменника аналізувалися такі блоки:

- **modifiers of N** – прикметники, які модифікують цільовий іменник (*civil, Mexican, bloody war, bloody, terrible, decisive battle, brave, American soldier* тощо);
- **nouns modified by N** – іменники, що залежать від нього (*war correspondent, war record, battlefield, front line*);
- **verbs with N as object / as subject** – дієслова, з якими лексема виступає додатком або підметом (*wage / prevent / survive war; fight / lose battle; kill / equip soldier; defeat enemy; suffer casualties*);
- **prepositional phrases** – стійкі прийменникові конструкції, пов'язані з лемою (*at war, in front, from the enemy*);
- **pronominal possessors** – присвійні займенники, що формують перспективу «чий це фронт / ворог / війна» (*our soldiers, their enemy, our front, their casualties*).

Приклад такого профілю для лемі «war» подано на рис. 2.3. Word Sketch також дає змогу відразу збагнути типову контекстуальну сполучуваність слова й оцінити, з якими прикметниками, дієсловами й синтаксичними конструкціями воно сполучається найчастіше в межах корпусу художньої прози про війну.

Усі параметри Word Sketch залишалися сталими, що забезпечило зіставність результатів.

Для кожної лемі задавалися такі параметри:

- частина мови (noun);
- підкорпус жоден (увесь корпус);
- симетричне вікно контексту ± 4 токени;
- асоціативна міра logDice (стандарт для Sketch Engine);
- кількість виведених колокантів у кожному відношенні (10–20 найсильніших одиниць);

- мінімальна частота колокацій – не менше 5 входжень (колокації з нижчою частотою вважалися нестабільними й не враховувалися у просодичному аналізі).

The screenshot shows the Word Sketch web interface. At the top left, there is a search bar with the word "battle" entered. Below it, a dropdown menu for "Частина мови ?" (Part of speech) is open, showing options: "auto", "adjective", "adverb", "noun" (which is highlighted), and "verb". To the right, there is a "Підкорпус ?" (Subcorpus) dropdown set to "жоден (увесь корпус)" (none (whole corpus)). Below that, "Collocates in each relation ?" is set to "12". "Мінімальна частота ?" (Minimum frequency) is set to "5". "Мінімальний бал ?" (Minimum score) is set to "0". There is a checkbox for "Перекласти ?" (Translate) which is currently unchecked. At the bottom left, there is a "Типи текстів ?" (Text types) dropdown. At the bottom center, there is a red button labeled "ПЕРЕЙТИ" (GO).

Рис 2.6 – Налаштування Word Sketch

Отримані Word Sketch-профілі експортувалися у форматі CSV та опрацьовувалися в табличному редакторі. Для кожної цільової лексики створювався окремий аркуш, де колоканти впорядковувалися за:

- 1) граматичною роллю (adjective, noun, verb, prepositional phrase);
- 2) показниками частоти та logDice;
- 3) належністю до відповідного субдомена (наприклад, enemy forces, enemy positions – субдомени ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ / БОЙОВІ ДІЇ ТА ЇХНІ ЯВИЩА).

Рис 2.7 – Візуалізація зв'язків

Наочний приклад роботи інструмента Word Sketch для лєми *battle* подано на рис. 2.7. У центрі діаграми розташована цільова лексема *battle*, від якої розходяться промені до груп колокантів різних граматичних типів. Кожна група позначена окремим кольором: у правій частині малюнка зібрані прикметникові модифікатори (*bloody*, *decisive*, *big*, *first*, *great*), нижче – іменники, що залежать від *battle* (*damage*, *cry*, *field*, *tank*, *wound*, *line*), а також дієслова, з якими *battle* виступає як об'єкт (*fight*, *win*, *lose*, *remember*, *do*, *have*) чи підмет (*begin*, *go*, *be*).

У верхній лівій зоні виділено блок прийменникових сполучень типу *of battle*, *in battle*, ... *for battle*, ... *after battle*, ... *during battle*, ... *into battle*, що репрезентують просторово-часові межі бою. Окремо візуалізовано займенникові присвійні конструкції на кшталт *his battle*. Розмір кіл відображає вагу колоканта в корпусі: що більше коло, то вищі його частота та асоціативна міра logDice щодо лєми *battle*. Таким чином, рисунок демонструє, що семантичне оточення *battle*

поєднує як інтенсивно негативні характеристики (*bloody battle, battle damage, battle wound*), так і елементи героїчного реєстру (*decisive battle, great battle*), а також техніко-описові конструкції типу *in battle, during battle, line of battle*. Така візуалізація слугує вихідною точкою для подальшого аналізу семантичної просодії, оскільки наочно показує, які граматичні ролі та оцінні патерни є найпоширенішими для леми *battle* у корпусі.

Наступним кроком стало кодування оцінної складової колокацій. Кожному колоканту в таблиці призначалася оцінна полярність (негативна, нейтральна, позитивна) і, за можливості, уточнювався тип досвіду, з яким він пов'язаний:

- насильство, руйнування, страждання (*bloody, cruel, fatal, staggering casualties, enemy attack*);
- героїзм, доблесть, пафос перемоги (*brave, great, decisive battle, victory over the enemy*);
- бюрократично-технічний, нейтральний опис операцій (*military operation, front line, war correspondent*);
- побутовий або цивільний фон (*home front, civilian casualties*).

Прикметники *bloody, cruel, terrible, fatal, staggering* позначалися як виразно негативні; *brave, great, decisive* – як потенційно позитивні/героїчні; одиниці на кшталт *American, Korean, Russian, civil* розглядалися як формально нейтральні, але з важливою ідеологічною прив'язкою до певних історичних фреймів. Первинний аналіз здійснювався безпосередньо за списками Word Sketch, а для суперечливих чи багатозначних випадків було застосовано додаткову перевірку реального використання в тексті.

	☐ Подобиці	Лівий контекст	KWIC	Правий контекст
1	☐	① doc#0 between Kuantan and Kota Bahru and no town larger than a fishing village, nor was there any prospect of an	enemy	.attack upon the eastern side of the Malay Peninsula.</s><s>On several occasions a week passed witho
2	☐	① doc#0 excitement.</s><s>Suspense had given place to certainty, the city was completely hemmed in by an unseen	enemy	, unseen .save for the smoke of burning villages on the horizon, yet that enemy had as yet done nothing, t
3	☐	① doc#0 But Pozzo di Borgo thinks that he has done it all by himself.</s><s>At the name of the emperor's Corsican	enemy	, .Cosmo raised his head.</s><s>He had caught sight in Paris of that personage at one or other of those
4	☐	① doc#0 t them uncertainly, some of her courage deserting her.</s><s>How would she go about finding Rhett in this	enemy	.camp ?</s><s>She looked down the street toward the firehouse and saw that the wide arched doors we
5	☐	① doc#0 itizens of conquered provinces.</s><s>They were looking on the state they loved, seeing it trampled by the	enemy	, .rascals making a mock of the law, their former slaves a menace, their men disfranchised, their women i
6	☐	① doc#0 t coming fast, eyes glowing, as they heard of midnight sorties and wild cavalry dashes and flags planted on	enemy	.breastworks .</s><s>They were hearing drums and bugles and the Rebel yell, seeing footsore men goi
7	☐	① doc#0 ould be turning Scallawag.</s><s>Atlanta was in no mood to be tolerant or charitable toward anyone in the	enemy	.camp and, the news of the engagement coming when it did, the town remembered all of the evil things a
8	☐	① doc#0 wer, the arrogance of Rome, that her soldiers should dare sing her songs while out surveying in unexplored	enemy	.territory .</s><s>These Romans were brave men, whatever else one said against them, thought Gwydic
9	☐	① doc#0 a forlorn one.</s><s>Gaius' father, if he still lived, might be far away by now, with his infantry, pursuing the	enemy	.westwards , ever westwards.</s><s>Then, as the two stood silent, unsure what they must now do, an o
10	☐	① doc#0 before the attack could be made, there had followed the brisk short engagement and Major Goodwin of the	enemy	.forces approaching with a flag of truce.</s><s>He, himself, had heard the negotiations for the surrender
11	☐	① doc#0 "</s><s>"They already are well acquainted with the situation," the man said drily.</s><s>"The woman is an	enemy	.agent "</s><s>He turned to her and repeated the assertion in German.</s><s>"Is it not true that you are
12	☐	① doc#0 agent."</s><s>He turned to her and repeated the assertion in German.</s><s>"Is it not true that you are an	enemy	.agent ?"</s><s>"If you have already made up your mind, Captain, there is no point in my denying it."</s>
13	☐	① doc#0 as expected of her satisfactorily."</s><s>"It is necessary for me to inform you categorically the woman is an	enemy	.agent "</s><s>"No!"</s><s>said Count Apor, "No!"</s><s>His lips became a thin line.</s><s>"I refuse t
14	☐	① doc#0 oman he adored, even though she had tricked him so outrageously.</s><s>On the other hand, she was an	enemy	.agent .</s><s>That was what she was there for.</s><s>Nobody quite knew who she was.</s><s>She si
15	☐	① doc#0 stolen his heart away.</s><s>But it would be really crazy, wouldn't it, to ask the Szálasy gang to release an	enemy	.agent , who was also a Jew-sow?</s><s>Wouldn't that be the same thing as making a noose and asking
16	☐	① doc#0 rners.</s><s>Had one of those men, had both, within the last hour or two, met their doom?</s><s>Had the	enemy	.armies surrendered?</s><s>Was the sullen interminable war over at last?</s><s>And suddenly the chu
17	☐	① doc#0 France, of field-craft, night patrols, and booby traps, of the extreme youth and enthusiasm of the handful of	enemy	.prisoners whom he had seen, of the admirable style and precision of their raiding tactics.</s><s>Guy lo
18	☐	① doc#0 ghout the day.</s><s>At last, late at night, orders were issued.</s><s>They were preposterous.</s><s>An	enemy	.landing by parachute was imminent in the neighbourhood of Penkirk.</s><s>All ranks were confined to
19	☐	① doc#0 d imagination, but it was a warm, highly coloured, well-found place far from bombs and gas and famine and	enemy	.occupation , far from the lightless concentration-camp which all Europe had suddenly become. * * * * *
20	☐	① doc#0 the sea on firm sand.</s><s>He was filled by the most exhilarating sensation of his life, his first foothold on	enemy	.soil .</s><s>He flashed his torch behind him and heard splashing; the boat was drifting out again and th

Рис 2.8 – Concordance

З цією метою застосовувався модуль Concordance. Для кожної цільової лексеми та частини її ключових колокантів (зокрема *bloody war*, *heavy / fatal casualties*, *enemy forces*, *front line*, *our soldiers*, *their enemy*) будувалися конкорданси формату KWIC (рис. 2.4). Пошук здійснювався на рівні лем з урахуванням частиномовного тегу, що давало змогу уникати омонімії та несуттєвих збігів. У налаштуваннях конкордансу задавалося симетричне вікно контексту (зазвичай $\pm 5-7$ токенів), а далі отримані рядки за потреби сортувалися за лівим або правим контекстом, що полегшувало виділення повторюваних синтаксичних схем і стійких словосполучень. Для лем із дуже високою частотністю (наприклад, *war* або *soldier*) використовувалася репрезентативна вибірка: з повного списку конкордансів відбиралася певна кількість рядків для докладного аналізу, щоб зберегти баланс між оглядовістю та глибиною інтерпретації.

Послідовне прочитування KWIC-рядків дозволяло уточнити, як функціонує окрема колокація в реальному тексті. Зокрема, було з'ясовано, чи виступає прикметник *great* у сполученні *a great battle* лише кількісною характеристикою (великий бій), чи активує патетичний регістр; чи входять вирази *natural enemies*, *greatest enemies* до концепту «одвічний ворог», закріпленого в наративі; чи підсилюють сполучення *numerous / heavy / fatal*

casualties катастрофічний тон та настрій оповіді, створюючи ефект масовості жертв. У багатьох випадках для уточнення тону колокації використовувався розширений контекст: за допомогою окремого кліку на рядок конкордансу відкривалися кілька попередніх і наступних речень, що дозволяло врахувати фон, жанровий регістр, позицію оповідача та локальні риторичні ефекти (іронія, гіпербола, евфемізація тощо).

На основі цього читання здійснювалося повторне кодування полярності колокантів: у випадках, коли контексти демонстрували різноспрямовані оцінні сигнали, відповідні одиниці маркувалися як змішані або контекстно залежні. Наприклад, сполука *enemy forces* у нейтрально-репортажному описі могла отримувати іншу інтерпретацію, ніж *enemy forces* у внутрішньому монологі травмованого персонажа; прикметник *brave* щодо солдата міг виявлятися або щиро героїзуючим, або іронічно дистанційованим залежно від ширшого дискурсивного оточення. Таким чином, конкордансний аналіз виступав коригувальним етапом щодо попередніх, більш механічних оцінок, сформованих лише за словниковим значенням або первинним інтуїтивним сприйняттям колоканта.

На підставі зіставлення кількісних показників (частот і *logDice* для негативних, нейтральних і позитивних колокантів) з якісним читанням конкордансів для кожної ключової лексики домена ВІЙНА визначалася домінантна семантична просодія. Для цього підраховувалася частка негативно, нейтрально та позитивно маркованих колокантів у «сильній зоні» списку (верхні позиції за частотою та/або *logDice*), а потім отримані розподіли зіставлялися з типовими наративними сценаріями, в яких з'являється відповідна лексема. Далі ці індивідуальні профілі зіставлялися між собою всередині семантичних субдоменів (наприклад, *war* і *battle* як позначення бойових дій, *soldier* і *enemy* як маркери учасників, *front* і *casualty* як просторові та результативні індикатори). Це дозволяє на етапі стилістичної інтерпретації описати узгоджені оцінні «хмари» навколо різних субдоменів семантичного домена ВІЙНИ й показати, як корпус художньої прози конструює уявлення про війну як драматичний,

трагічний чи героїчний досвід. Узагальнені результати такого зіставлення подано в наступному підрозділі.

2.7. Етапи стилістичної інтерпретації результатів корпусного аналізу

Стилістична інтерпретація в цьому дослідженні характеризується послідовним переходом від узагальнених кількісних показників до уважного читання окремих текстових фрагментів. Її завданням є не просто описати, які лексеми характеризуються частотою використання або з якими іншими одиницями вони сполучуються, а показати, який образ війни вони спільно конструюють у художньому дискурсі. Тому корпусні процедури розглядаються як інструменти, що задають каркас інтерпретації.

Перший етап пов'язаний із синтезом результатів, отриманих у попередніх підрозділах: частотних розподілів, ключових слів та колокаційних профілів ключових лексем домена ВІЙНА. Для кожного субдомена (учасників, озброєння, простору, втрат тощо) в узагальненій таблиці наведено нормовані частоти лексем, їхню відносну «ключову вагу» у корпусі війни щодо референтного корпусу й типові колокаційні партнери з Word Sketch. Окремо враховується часовий параметр: для підкорпусів різних періодів розраховуються ті самі показники, що дозволяють виявити стабільні та змінні елементи лексичного профілю домена ВІЙНА. На цьому рівні виявляються статистичні «вузли» – зони особливої концентрації, наприклад, лексики тілесної шкоди або, навпаки, технічної мови озброєння й командування. Саме вони визначають пріоритетні напрями подальшої якісної інтерпретації.

Другий етап полягає в переході від агрегованих таблиць до конкордансів. Для лексем і колокацій, які продемонстрували найвиразніші частотні чи просодичні профілі (високий logDice, послідовно негативну або позитивну семантичну просодію, стійку асоціацію з певним субдоменом), в модулі Concordance будується вибірка контекстів у форматі KWIC. Обирається вікно

контексту, що дозволяє бачити не лише безпосередні колоканти, а й мінімальний фрагмент синтаксичної конструкції та наративної сцени. Далі ці конкорданси не залишаються набором ізольованих рядків: вони групуються за типом оповідної ситуації (фронт чи тил, момент бою чи ретроспективні спогади, внутрішній монолог чи авторський коментар), за типом фокуса (перспектива солдата, цивільної особи, всезнаючого оповідача) та за домінантною функцією фрагмента (опис, експресивне переживання, іронічний коментар, узагальнювальна рефлексія). Такий перехід від «сирих» конкордансів до кластера наративно подібних контекстів дозволяє уникнути редукції просодії до суми окремих слів і побачити, як вона працює в реальних текстових структурах.

На третьому етапі здійснюється власне стилістичний аналіз цих кластерів. Тут у центр уваги потрапляє взаємодія кількох рівнів організації тексту. По-перше, аналізується, як поєднуються лексеми різних субдоменів у межах одного фрагмента: наприклад, чи опис тілесних ушкоджень підсилюється лексикою техніки й командування, чи, навпаки, розщеплюється через побутові деталі й цивільний фон. По-друге, розглядаються метафоричні схеми та фразеологізовані конструкції, у яких фігурують слова домена ВІЙНА: чи постає вона як стихія, хвороба, гра, кара чи випробування; чи репрезентується ворог як абстрактна сила, конкретна група, демонізований «інший» або дзеркальне відображення власного «я». По-третє, простежується синтаксична організація висловлювання: дієслівні типи, активні/пасивні конструкції, накопичення однорідних членів, ритм і темп фрази. Усе це дозволяє пов'язати статистично виявлені патерни з конкретними стилістичними ефектами – героїзацією, натуралістичною травматичністю, іронічним дистанціюванням, бюрократичною деперсоналізацією тощо.

Четвертий етап передбачає рух від локальних спостережень до ширших композиційних і жанрових узагальнень. Фрагменти, відібрані через конкорданси, зіставляються зі ширшими уривками творів: розділами, ключовими сценами, сюжетними поворотами. З'ясовується, чи підтримується одна й та сама семантична просодія протягом усього тексту, чи, навпаки,

змінюється – наприклад, від героїчно-піднесеного початку кампанії до трагічного чи абсурдистського фіналу. На цьому рівні уточнюється динаміка вже виявлених позитивних і негативних конотацій ключових лексем: простежується, чи зберігають вони стабільний оцінний вектор, чи зазнають зсувів залежно від композиційної позиції, погляду наратора або персонажів. На цьому кроці корпусні дані інтегруються з традиційними підходами до аналізу наративу та образу автора: досліджується динаміка вже виявлених позитивних і негативних конотацій розподілу ключових лексем між персонажами, стилістична диференціація мовлення солдатів, офіцерів і цивільних, співвідношення оцінки війни автором та персонажами.

П'ятий етап пов'язаний із діяхронним виміром. На основі підкорпусів різних історичних періодів порівнюються частотні профілі ключових лексем, структура їхніх субдоменів та семантична просодія. Корпусні показники змін (зростання чи падіння частоти, поява нових колокацій, переакцентування негативних/позитивних асоціацій) зіставляються з літературно-історичним контекстом: появою нових видів озброєння, зміною типів воєнних конфліктів, трансформацією суспільних уявлень про війну. Наприклад, посилення технічної лексики може бути інтерпретоване як симптом технократизації образу війни, тоді як зростання частки лексики травми й посттравматичного досвіду – як вияв зміщення фокуса з героїчної оповіді до психологічної.

Завершальним етапом є інтеграція всіх рівнів аналізу в узгоджений опис стилістичного профілю домена ВІЙНА. Для кожного семантичного субдомена формулюється сукупність характеристик: домінантні лексеми та їхні колокаційні партнери, типовий набір оцінних та емоційних конотацій, характерні граматичні й наративні контексти. Далі ці субдоменні профілі зіставляються між собою, що дозволяє окреслити загальну картину війни в корпусі: співвідношення героїчних, трагічних, іронічних і технократичних моделей зображення, баланс між персоналізованим і деперсоналізованим баченням насильства, ступінь нормалізації чи, навпаки, проблематизації воєнного досвіду. Таким чином, стилістична інтерпретація постає не як довільний коментар до текстів, а як

послідовне узагальнення корпусно верифікованих спостережень, що поєднує статистичний аналіз із глибоким якісним читанням англомовної художньої прози про війну.

2.8. Процедура дослідження концептуальних метафор, які об'єктивують семантичний домен ВІЙНА

Дослідження концептуальних метафор, які об'єктивують семантичний домен ВІЙНА, становило окремий етап корпусно-стилістичного аналізу, оскільки метафоричні структури дають змогу виявити не лише лексичне наповнення воєнної тематики, а й глибинні способи її концептуального осмислення в художньому тексті. У межах дисертації метафора розглядається не як локальний образний засіб, а як когнітивна модель, за допомогою якої складний і травматичний досвід війни репрезентується через інші, більш конкретні сфери людського досвіду. Саме тому аналіз метафоричної об'єктивації домена ВІЙНА був спрямований на встановлення того, які домени-джерела найчастіше залучаються для опису війни, якими лексико-граматичними засобами вони реалізуються та наскільки системно ці моделі підтверджуються корпусними даними.

На першому етапі було визначено основні лексеми, через які здійснювався пошук потенційних метафоричних контекстів. До них належали: *war, battle, conflict, combat, front, soldier, enemy, weapon, victory, defeat, casualty*. Ці одиниці було обрано тому, що вони репрезентують різні смислові ділянки домена ВІЙНА: загальне поняття війни, бойові дії, учасники протистояння, простір війни, засоби ведення бою, наслідки та результати воєнного зіткнення. Отже, первинна вибірка не обмежувалася однією лексемою, а охоплювала кілька ключових центрів домена.

На другому етапі за допомогою інструмента Concordance у Sketch Engine було вилучено корпусні контексти, у яких функціонували ці лексеми. Спершу використовувався базовий запит для леми *war*:

[lemma="war"]

Після цього було застосовано ширший запит, який охоплював групу ключових лексем семантичного домена ВІЙНА:

[lemma="war|battle|conflict|combat|front|soldier|enemy|weapon|victory|defeat|casualty"]

Цей запит дозволив отримати ширший матеріал для аналізу, оскільки метафорична репрезентація війни може реалізуватися не лише через слово *war*, а й через лексеми *battle*, *conflict*, *front*, *enemy*, *victory*, *defeat* тощо. Наприклад, метафоризація може стосуватися не війни загалом, а фронту як простору, битви як гри або поразки як етапу певного шляху.

Третім етапом була ручна верифікація метафоричних контекстів. Вона здійснювалася після автоматизованого вилучення прикладів, оскільки Sketch Engine може показати формальне співживання слів, але не завжди автоматично визначає, чи є воно справді метафоричним. Тому кожен контекст перевірявся вручну за такими питаннями: чи належить одна з лексем до домена ВІЙНА; чи належить інша лексема до іншого домена-джерела; чи відбувається перенесення ознак із домена-джерела на війну; чи є це перенесення контекстуально значущим; чи повторюється такий тип перенесення в інших прикладах корпусу.

Таблиця 2.4

Схема перенесення метафоричних контекстів

№	Лексем а домена ВІЙНА	Метафоричн ий маркер	Домен-джерело	Метафорична модель	Тип колокації
1	war	game, play, stakes	GAME	ВІЙНА є ГРА	іменникова / дієслівна
2	war	strike, crush, shock	PHYSICAL FORCE	ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА	дієслівна
3	war	in, into, within, out of	CONTAINER	ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР	прийменникова
4	war	devour, hunt, prey	ANIMAL	ВІЙНА є ЗВІР	дієслівна / іменникова

5	war	road, path, march	JOURNEY	ВІЙНА є ПОДОРОЖ	іменникова / дієслівна
---	-----	----------------------	---------	--------------------	---------------------------

На третьому етапі здійснювався пошук потенційних доменів-джерел, через які в корпусі об'єктивується війна. Для цього було використано SQL-запити, побудовані за принципом поєднання лексем домена ВІЙНА з лексичними маркерами інших семантичних сфер. У результаті попереднього аналізу було визначено п'ять найпродуктивніших метафоричних моделей: ВІЙНА є ГРА, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА, ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР, ВІЙНА є ЗВІР, ВІЙНА є ПОДОРОЖ. У наявному тексті дисертації саме ці моделі вже подано як основні способи метафоричної об'єктивації домена ВІЙНА.

Варто відзначити, що це не єдині метафори, які були знайдені в межах корпусу. Окрім них, ще було знайдено такі метафори, як ВІЙНА є МАШИНА, ВІЙНА є ХВОРОБА, ВІЙНА є ХАОС, ВІЙНА є ВОГОНЬ (див. Додаток В). Ці метафори не було включено у список основних метафоричних моделей за допомогою яких об'єктивується семантичний домен ВІЙНА оскільки ці метафори мали істотно нижчу частотність у порівнянні із основними п'ятьма моделями, що впливає на рівень їх репрезентативності, та здатності надійно відтворити концептуалізацію війни.

Окрім цього, було знайдено ще такі метафоричні моделі, як ВІЙНА є АЗАРТНА ГРА, ВІЙНА є ЛИХО. Ці моделі у великій мірі перетинаються у вжитку із моделями ВІЙНА є ГРА і ВІЙНА є СИЛА, внаслідок чого ці моделі не було виділено в окремі моделі, а натомість їхні вжитки було зараховано до більших моделей, що вже охоплюють концептуальний простір цих доменів-джерел.

Для моделі ВІЙНА є ГРА використовувався запит із лексемами, що позначають гру, змагання, виграш, програш, ризик і ставку:

```
[lemma="game|play|winner|loser|stake|gamble|prize|win|lose|risk"]      []{0,5}
[lemma="war|battle|conflict"]
```

Ця модель фіксує випадки, у яких війна постає як стратегічне змагання, гра з правилами, ризикована ставка або процес, що передбачає перемогу й поразку. Її семантична функція полягає в раціоналізації війни: воєнний досвід подається як система ходів, рішень, ставок і результатів.

Для моделі ВІЙНА є СИЛА було використано запит із маркерами фізичного впливу, удару, тиску, травми або руйнування:

[lemma="strike|shock|crush|paralyze|suffocate|injure|harm"] []{0,5}
[lemma="war|battle|conflict"]

Ця модель репрезентує війну як силу, що впливає на людину, суспільство або простір: вражає, тисне, ламає, паралізує, завдає болю. Вона пов'язана з травматичним виміром воєнної прози та посилює негативну семантичну просодію домена.

Для моделі ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР було використано запит із просторовими й прийменниковими маркерами:

[word="in|into|within|inside|out"] [lemma="war|battle|conflict"]

Ця модель дозволяє описати війну як простір або контейнер, у який персонаж, народ або країна може “увійти”, “потрапити”, “перебувати всередині” або “вийти”. У художньому тексті така модель часто передає замкненість, безвихідь, обмеженість і неможливість повного контролю над ситуацією.

Для моделі ВІЙНА є ЗВІР використовувалися лексеми, пов'язані з хижацтвом, агресією, полюванням і здобиччю:

[lemma="predator|hunt|devour|prey|fierce|vicious"] []{0,5}
[lemma="war|battle|conflict"]

У межах цієї моделі війна наділяється рисами живої, агресивної, небезпечної істоти. Вона може “полювати”, “пожирати”, “переслідувати”, бути “лютою” або “хижою”. Завдяки цьому війна осмислюється як неконтрольована загроза, що діє руйнівню й безжально.

Для моделі ВІЙНА є ПОДОРОЖ було застосовано запит із лексемами руху, шляху, маршруту, просування й відступу:

[lemma="march|road|path|step|move|advance|retreat"] []{0,5}
 [lemma="war|battle|conflict"]

Ця модель репрезентує війну як процес, що має початок, рух, напрям, проміжні етапи й можливе завершення. У художній прозі вона важлива тому, що дозволяє показати війну як сюжетну траєкторію, у якій персонажі проходять певний шлях — фізичний, моральний або психологічний.

Позначення []{0,5} у CQL-запитах означає, що між лексемою домена-джерела та лексемою домена ВІЙНА може бути від нуля до п'яти проміжних слів. Це було важливо для художнього корпусу, оскільки метафоричне значення часто реалізується не лише у двослівних словосполученнях, а й у ширших синтаксичних конструкціях.

На четвертому етапі всі отримані конкордансні рядки перевірялися вручну. Автоматизований пошук у Sketch Engine розглядався як засіб вилучення потенційних прикладів, але не як остаточний механізм ідентифікації метафори. До метафоричних контекстів зараховувалися лише ті випадки, у яких було виявлено концептуальне перенесення з джерельного домена на цільовий домен ВІЙНА. Наприклад, якщо слово *game* вживалося буквально, такий контекст не враховувався. Якщо ж воєнна ситуація описувалася як гра, ставка або змагання, приклад кодувався як реалізація моделі ВІЙНА є ГРА.

Критерій метафоричності в дослідженні можна подати так: базове значення лексеми належить до одного семантичного домена, але в конкретному контексті вона використовується для осмислення війни. Тобто між прямим і контекстуальним значеннями виникає перенесення. Наприклад, *journey* у прямому значенні пов'язане з рухом у просторі, але в контексті війни може позначати розвиток воєнного досвіду в часі. Саме така невідповідність між базовим і контекстуальним значенням свідчить про наявність метафоризації.

На п'ятому етапі підтверджені метафоричні контексти було згруповано за моделями. Частотні дані засвідчили, що найрепрезентативнішою є модель ВІЙНА є ГРА, представлена 241 контекстом, що становить 19,80% усіх метафоричних контекстів. Модель ВІЙНА є СИЛА охоплює 219 контекстів, або

18,00%. Модель ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР представлена 166 контекстами, або 13,64%. Модель ВІЙНА є ЗВІР зафіксована у 143 контекстах або 11,75%. Модель ВІЙНА є ПОДОРОЖ охоплює 128 контекстів, що становить 10,52%. Ці показники підтверджують, що саме зазначені п'ять моделей формують ядро метафоричної об'єктивації семантичного домена ВІЙНА в корпусі англомовної воєнної прози.

Частка кожної метафоричної моделі визначалася за формулою:

$$P = \frac{N_i}{N_{total}} \times 100\% \quad (2.1)$$

де P — частка певної метафоричної моделі; N_i — кількість контекстів відповідної моделі; N_{total} — загальна кількість метафоричних контекстів. Ця формула дала змогу порівняти моделі між собою та визначити, які з них є найбільш продуктивними в корпусі.

Окрему роль у процедурі аналізу відіграли колокації. Вони розглядалися як один із головних корпусних індикаторів регулярності метафоричної моделі. Якщо певні лексеми домена-джерела систематично поєднувалися з лексемами домена ВІЙНА, це свідчило про те, що відповідна метафора має не випадковий, а повторюваний характер. Для моделі ВІЙНА є ГРА типовими були колокаційні маркери *game, play, winner, loser, stakes, gamble, prize, win, lose, risk*; для ВІЙНА є СИЛА - *strike, shock, crush, paralyze, suffocate, injure, harm*; для ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР - *in, into, within, inside, out, escape*; для ВІЙНА є ЗВІР - *predator, hunt, devour, prey, fierce, vicious*; для ВІЙНА є ПОДОРОЖ - *march, road, path, step, move, advance, retreat*.

Узагальнену процедуру проведеного дослідження можна подати в таблиці (Табл. 2.5.).

Таблиця 2.5

Етапи дослідження концептуальних метафор домена ВІЙНА

Етап	Зміст процедури	Результат
1	Визначення корпусної вибірки	45 текстів, 4 324 753 слова
2	Визначення лексичної бази	177 лексем домена ВІЙНА, згрупованих у 9 субдоменів
3	Вилучення контекстів у Sketch Engine	Отримання конкордансних рядків із лексемами домена
4	Пошук доменів-джерел	Виявлення сфер ГРА, ФІЗИЧНА СИЛА, КОНТЕЙНЕР(простір),ТВАРИНА, ПОДОРОЖ
5	Ручна перевірка контекстів	Відмежування буквальних уживань від метафоричних
6	Групування прикладів	Виокремлення п'яти основних метафоричних моделей
7	Статистичний підрахунок	Визначення частоти й частки кожної моделі
8	Стилістична інтерпретація	Пояснення ролі метафор у репрезентації війни

Верифікація метафор у корпусі здійснювалася послідовно. Спочатку вилучалися потенційні приклади за допомогою SQL-запитів. Далі перевірялося, чи містить контекст лексему домена ВІЙНА або її семантично пов'язаний колоконт. Потім встановлювалося, чи наявний у контексті маркер іншого домена-джерела. Після цього визначалося, чи справді між доменом-джерелом і цільовим доменом виникає концептуальне перенесення. Лише після такої перевірки приклад зараховувався до відповідної метафоричної моделі.

Метафори ВІЙНА є ГРА, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА, ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР, ВІЙНА є ЗВІР і ВІЙНА є ПОДОРОЖ було виокремлено не

довільно, а на основі корпусної вибірки, CQL-запитів, аналізу колокацій і ручної семантико-когнітивної перевірки. Вони обрані як основні тому, що мають найвищу частотність, повторюються в різних текстах корпусу, охоплюють різні аспекти воєнного досвіду й мають виразну стилістичну функцію. Завдяки цьому метафорична об'єктивація домена ВІЙНА постає як системне корпусно підтверджене явище, а не як сукупність окремих ілюстративних прикладів.

У розділі 2 сформовано цілісну методологічну рамку корпусно-стилістичного аналізу семантичного домена ВІЙНА в англomовній художній прозі XIX–XXI ст., яка поєднує відтворювані статистичні процедури з інтерпретативними кроками стилістичного читання. Насамперед визначено межі та склад дослідницького корпусу, що дозволяє трактувати всі подальші частотні, колокаційні та просодичні характеристики як властивості чітко окресленої сукупності текстів.

Ключовим методичним результатом розділу стало моделювання домена ВІЙНА через внутрішню стрктуруизацію і побудову карти субдоменів: домен сегментовано на 9 субдоменів (ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ; ОЗБРОЄННЯ; БОЙОВІ ДІЇ І ВОГОНЬ; ШКОДА І ВТРАТИ; УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ; ІНФРАСТРУКТУРА; БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА; РЕЗУЛЬТАТ БОЮ; ВІЙНА І МИР), що забезпечило як концептуальну повноту опису війни, так і процедурну відтворюваність інтерпретації. У межах цієї схеми сформовано робочий перелік зі 177 лексем, упорядкований у субдоменну структуру, а також зафіксовано поєднання автоматизованих інструментів Sketch Engine (частотні списки, фільтрація, конкорданси, базові колокаційні профілі) з неавтоматизованим семантичним аналізом.

Розділ також стандартизував процедури власне корпусного опрацювання відібраного набору: для кожної лексеми визначено абсолютні та нормовані частоти, виконано інтерпретацію індексу ключових слів (із використанням статистичних критеріїв на кшталт log-likelihood), а для ядрових одиниць

побудовано колокаційні профілі в Sketch Engine з подальшим опрацюванням експортованих даних у табличному форматі.

Окремо розроблено методику виявлення семантичної просодії як узагальненої оцінної домінанти лексем домена ВІЙНА: домінантність просодії встановлювалася через зіставлення кількісних показників (частот і logDice для негативних/нейтральних/позитивних колокантів у «сильній зоні» списків) з якісним читанням конкордансів і типовими наративними сценаріями, після чого профілі зіставлялися всередині субдоменів (war/battle; soldier/enemy; front/casualty тощо). Це забезпечило перехід від «механічної» оцінки колокацій до контекстно-керованого тлумачення, чутливого до наративного режиму (репортажний опис / внутрішній монолог / іронічна дистанція).

Завершальним елементом методології стало визначення етапів стилістичної інтерпретації результатів: інтерпретація розуміється як послідовний рух від узагальнених кількісних закономірностей до «уважного читання» репрезентативних фрагментів, що дозволяє пов'язати частотність, ключові слова, колокації та просодію з функціями домена ВІЙНА в художньому дискурсі та підготувати ґрунт для аналітичних узагальнень наступного розділу.

РОЗДІЛ 3. СЕМАНТИЧНИЙ ДОМЕН *ВІЙНА* ТА ЙОГО СКЛАДНИКИ В АНГЛОМОВНІЙ ВОЄННІЙ ПРОЗІ: КОРПУСНО-СТИЛІСТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА

3.1. Межі семантичного домена *ВІЙНА*

Нами виокремлено приблизно 177 лексичних одиниць, які становлять основу нашого дослідження – ядро домена *ВІЙНА* в англomовній прозі. Ці одиниці аналізуються не лише за кількістю вживань, а насамперед за їхньою лексичною та граматичною сполучуваністю.

Саме такі сталі сусідства й поєднання слів називаються колокаціями. Вони показують, як слово працює в тексті: які теми з ним пов'язані, яку емоційну чи описову роль воно виконує, з якими дієсловами чи прикметниками найчастіше поєднується. Тому колокація є для нас ключовим показником стилю, тобто сукупності типових мовних рішень і патернів уживання слів у воєнній прозі, тоді як проста частотність лише рахує кількість уживань.

Якщо розділяти корпус просто за текстами, виникає проблема: в одних субдоменах прикладів буде дуже багато, а в інших – зовсім мало. Це спотворює результати й робить порівняння менш точними. Тому ми обрали підхід, де субдомени будуються навколо ключових слів, а їхні зв'язки з іншими словами дають більш об'єктивну основу для аналізу. Такий метод відповідає принципам сучасної корпусної стилістики, яка розглядає стиль як повторювані зв'язки й закономірності, а не як випадкові авторські вибори.

На основі цих колокацій ми сформували дев'ять тематичних полів, або субдоменів, що відображають різні аспекти воєнного дискурсу, як-от: персонажі з їхньою ієрархією, озброєння, опис бою, втрати, управління операціями, простір війни, загрози, результат бою і, нарешті, протиставлення війни та миру. Такий поділ дозволяє бачити цілісну картину, де кожна група лексем виконує свою роль.

Цей підхід зручний тим, що його можна застосовувати як до всього корпусу, так і до окремих його частин, не втрачаючи можливості порівнювати результати. У підсумку ми отримуємо надійніші та зрозуміліші дані. Саме завдяки колокаціям можна показати, як створюється стилістичний образ кожного субдомена: від технічних описів зброї до емоційних відгуків про втрати.

ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ

Наприклад, у субдомені ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ зібрано слова, які описують військових та їхню структуру. До нього входять як окремі звання (*general, colonel, captain, lieutenant, sergeant, private*), так і назви груп чи підрозділів (*infantry, marines, special forces, troops*), а також більші організаційні одиниці (*army, corps, battalion, regiment, brigade*). Такі слова допомагають відтворити систему стосунків між персонажами, показати порядок та настрої у військовому середовищі.

Колокації з лівого боку зазвичай описують досвід, статус чи емоційне ставлення: *experienced soldier, brave lieutenant, decorated captain, young recruit*. Правобічні сполучення, навпаки, вказують на належність чи завдання: *unit assigned, regiment commanded, brigade stationed, corps advancing*. Дієслова в цьому субдомені найчастіше показують дію та функцію військових: *to command, to lead, to serve, to enlist, to obey, to report*.

Часто трапляються сталі вирази на кшталт *promotion to sergeant* чи *descent of ranks*, які відображають рух у службовій ієрархії. Використання модальних дієслів (*must, should*) і допоміжних конструкцій (*ordered to, allowed to*) підкреслює значення дисципліни в наративі. У текстах також з'являються аббревіатури на кшталт CO (*commanding officer*) чи NCO (*non-commissioned officer*), які відтворюють військовий жаргон.

З погляду стилістики, такі колокації підкреслюють важливість структури та повагу до звання. У художній прозі вони ще й допомагають створити психологічні образи персонажів – наприклад, *weary captain* чи *reluctant soldier*, які показують внутрішній стан героя.

Найтиповіші слова та модифікатори субдомена ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ

Ключові лексеми	Прикметникові модифікатори	Типові дієслова/фрази
General, colonel, captain, lieutenant, sergeant, soldier, infantry, marines, troops, army, corps, battalion, regiment, brigade	Experienced, decorated, young, brave, commanding, weary, reluctant	Command, lead, serve, enlist, obey, report, join, promote, assign

ОЗБРОЄННЯ

Субдомен ОЗБРОЄННЯ охоплює лексику, що номінує матеріальні засоби безпосереднього ведення бойових дій. До нього належать різні види стрілецької зброї (*gun, rifle, pistol, revolver*), артилерійські системи (*cannon, artillery, mortar*), боєприпаси (*shell, bullet, cartridge*), а також військова техніка й транспорт (*tank, armored vehicle, helicopter, aircraft, airplane*). У цьому ж полі функціонують і більш узагальнені найменування, які охоплюють увесь спектр таких реалій: *weapon, firearm, armament*.

Колокації в цьому субдомені зазвичай мають технічний характер. Прикметники, які стоять перед словом, описують його властивості чи стан: *loaded gun, unloaded rifle, automatic weapon, heavy artillery, long-range missile, armored tank, single-use rocket*. Колокації з правого боку часто вказують на частини зброї чи дії, пов'язані з нею: *rifle barrel, pistol grip, cannon fire, weapon system, weapon stockpile*.

Дієслова теж поділяються за сферами використання. Для боєприпасів характерні дії: *load, reload, fire, shoot, discharge, launch*. Для техніки – *deploy, drive, fly, hover, shell, bombard*. Значна кількість словосполучень описує догляд і обслуговування зброї: *cleaning a rifle, repairing a weapon*. Інші вирази стосуються

безпеки (*safety catch, secure weapon*) та належності (*supply of weapons, arsenal of tanks*).

Часто трапляються спеціалізовані технічні терміни – *caliber, barrel, magazine, trigger, projectile*. Вони створюють сухий, беземоційний тон. Водночас художня проза додає метафоричні характеристики, щоб надати емоційності: *gleaming gun, smoking barrel, monstrous tank*. Це дозволяє поєднувати технічний опис зі стилістичними образами.

Таблиця 3.2

Найтипівіші слова та модифікатори субдомена ОЗБРОЄННЯ

Ключові лексеми	Прикметникові модифікатори	Типові дієслова/фрази
Gun, rifle, pistol, revolver, cannon, artillery, mortar, shell, bullet, cartridge, tank, armored vehicle, helicopter, aircraft, weapon, firearm, armament	Loaded, unloaded, automatic, heavy, light, long-range, armored, handheld, shoulder-mounted, gleaming, smoking	Load, reload, fire, shoot, discharge, aim, launch, deploy, drive, fly, repair, clean

БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ

Субдомен БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ виокремлено на основі групи лексем, що кодують динаміку бойових епізодів і зображення вогню та диму як постійних складників бою. Цей субдомен охоплює *combat, battle, fight, fighting, assault, raid, attack, engagement*, а також номінативні й дієслівні форми *fire, flame, smoke, flash, shot, shooting, firing*. Колокаційне оточення лексем цього субдомена насичене дієсловами дії та модифікаторами інтенсивності. Перед дієсловами на кшталт *fight* або *attack* регулярно з'являються прислівники *fiercely, bravely, relentlessly, suddenly, brutally*, які задають емоційно-динамічний тон оповіді. Поруч з іменниками комбінуються прикметники *fierce, bitter, bloody, heavy* (*fierce fighting, bloody battle, heavy attack*), а також сталі сполучення *coordinated assault, surprise attack, frontal assault, night raid*. Для *fire/flame/smoke* модифікатори

маркують силу та зорові параметри явища: *raging fire, blazing flames, thick smoke, orange glow, acrid smoke*. Праві колокації описують розгортання й наслідки дії: *gunfire rang, battle raged, shots echoed, flames leapt*. Типові дієслова – *to engage, to charge, to storm, to bombard, to shoot, to fire, to ignite, to blaze, to cease fire, to open fire, to return fire*. Важливу роль відіграють лексика відчуттів (*ear-splitting blast, blinding flash*) і темпу (*rapid firing, sustained fire*). Прийменникові конструкції на кшталт *in battle, on the battlefield, during combat* відтворюють просторово-часовий вимір епізоду. Стилiстично цей субдомен є одним із найдинамічніших: він тяжіє до коротких, інтенсивних фраз і залучає ониматопеї (*bang, boom*) для передачі звукового тла бою.

Таблиця 3.3

Найтиповіші слова та модифікатори субдомена БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ

Ключові лексеми	Прикметникові модифікатори	Типові дієслова/фрази
Combat, battle, fight, fighting, assault, raid, attack, engagement, fire, flame, smoke, flash, shot, shooting, firing	Fierce, brutal, bloody, coordinated, surprise, frontal, night, raging, blazing, thick, orange, acrid	Engage, charge, storm, bombard, shoot, fire, ignite, blaze, open fire, return fire, cease fire

ШКОДА І ВТРАТИ

Субдомен ШКОДА І ВТРАТИ репрезентує наслідки бойових дій, «ціну» війни. Ключові лексеми: *casualty, death, dead, killed, wounded, wound, injury, blood, bloody, bones, burnt, ruin, damage, destruction, suffering, loss*. У воєнній термінології *casualty* означає особу, яка втрачена через смерть, поранення, хворобу, полон чи зникнення. Колокації в цьому субдомени відтворюють числові та емоційні оцінки. Ліві модифікатори визначають масштаб і тяжкість: *heavy casualties, severe losses, huge damage, devastating wounds, irreparable destruction, countless dead*. Прислівники (*gravely wounded, fatally injured, badly burned*)

відтворюють ефект та інтенсивність. Праві колокації стосуються об'єктів: *casualties among soldiers, damage to buildings, wounds on his body, suffering of civilians*. Типові дієслова: *to suffer, to sustain, to inflict, to incur, to cause, to count, to mourn, to bury, to recover*. Часто використовується лексика, що несе в собі емоційну оцінку (*massacre, slaughter, bloodshed*) та метафори (*rivers of blood*). Також колокації можуть поєднуватися з епітетами (*cold dead, crimson blood*) або евфемізмами (*collateral damage*). Стилiстично цей субдомен підкреслює трагізм і співчуття, описується за допомогою негативної та похмурої образності й контрасту між цифрами й особистими втратами, наголошуючи на великій ціні війни.

Таблиця 3.4

Найтиповіші слова та модифікатори субдомена ШКОДА І ВТРАТИ

Ключові лексеми	Прикметникові модифікатори	Типові дієслова/фрази
Casualty, death, dead, killed, wounded, wound, injury, blood, bloody, bones, burnt, ruin, damage, destruction, suffering, loss	Heavy, severe, significant, huge, devastating, grievous, fatal, countless, irreparable, crimson, mangled	Suffer, sustain, inflict, incur, cause, count, mourn, bury, bleed, amputate, recover

УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ

Субдомен охоплює лексеми, що відображають планування, управління, тактику та організацію бойових дій: *order, command, instruction, directive, duty, mission, assignment, target, objective, strategy, tactics, tactical, manoeuvre, training, drill, deployment, logistics, warfare*. Колокації мають формальний характер, передаючи комунікацію та стиль мовлення керівництва та офіцерського складу. Ліві модифікатори часто передають атрибути: *secret mission, classified operation, strategic objective, primary target, coordinated manoeuvre, tactical training*. Праві колокації деталізують процедуру: *orders issued, mission accomplished, duty calls, deployment completed, tactics employed*. Типові дієслова: *to issue, to receive, to carry*

out, to fulfil, to execute, to obey, to adjust, to brief, to plan, to coordinate, to deploy. Для *missions* та *orders* характерні фрази *in accordance with orders, under orders, orders from headquarters*. Лексика часто містить абстрактні поняття (*rules of engagement, chain of command, intelligence reports*), що відтворюють бюрократичну сторону ведення бойових дій. У художньому дискурсі такі колокації можуть бути насичені модальними виразами (*must complete, have to comply*) та подекуди іронічними епітетами (*foolish order, suicidal mission*) для підкреслення критики дій керівництва. У цьому субдомени практично відсутня сенсорна образність, натомість домінують точність і чіткість.

Таблиця 3.5

Найтипівіші слова та модифікатори субдомени УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ

Ключові лексеми	Прикметникові модифікатори	Типові дієслова/фрази
Order, command, instruction, directive, duty, mission, assignment, target, objective, strategy, tactics, manoeuvre, training, drill, deployment, logistics, warfare	Secret, classified, strategic, primary, secondary, urgent, coordinated, tactical, obligatory	Issue, receive, carry out, fulfil, execute, obey, brief, plan, coordinate, deploy, adjust, conduct

ІНФРАСТРУКТУРА

Цей субдомен описує просторову й інфраструктурну складову війни: *camp, base, position, post, fort, fortress, stronghold, garrison, barracks, bunker, trench, frontline, frontier, perimeter, theatre (of war), line, battlefield, terrain, ground*. Колокації тут відтворюють географію та топологію локацій, на яких розгорталися бойові дії. Ліві модифікатори можуть описувати розмір, стан, розташування: *forward base, rear camp, fortified position, temporary post, makeshift bunker, remote garrison, frontline trench, elevated position, defensive line*. Праві колокації виражають функцію чи відношення: *base of operations, camp for troops,*

garrison town, theatre of war, battlefield conditions. Дієслова описують розміщення, будівництво та утримання, переміщення: *to establish, to build, to occupy, to defend, to fortify, to abandon, to hold, to reinforce, to relocate, to dig in*. Прийменникові конструкції (*at the camp, in the trenches, on the frontline, near the base, within the perimeter*) дають змогу читачеві орієнтуватися у просторі. Цей субдомен часто створює атмосферу через колір та текстуру: *muddy trenches, bleak battlefield, silent fort, bustling camp, crumbling fortifications*. Просторові колокації також відповідають за орієнтацію в часі (*overnight in the bunker, dawn on the battlefield*), що відтворює ритм життя в бойових умовах. Субдомен підкреслює просторово-часові аспекти війни, у межах яких герої пересуваються, займають і змінюють позиції, несуть службу, чекають, переживають небезпеку й намагаються адаптуватися до повсякденної рутини фронту.

Таблиця 3.6

Найтипівіші слова та модифікатори субдомена ІНФРАСТРУКТУРА

Ключові лексеми	Прикметникові модифікатори	Типові дієслова/фрази
Camp, base, position, post, fort, fortress, stronghold, garrison, barracks, bunker, trench, frontline, frontier, perimeter, theatre, line, battlefield, terrain, ground	Forward, rear, fortified, temporary, makeshift, remote, frontline, elevated, defensive, muddy, bleak, crumbling	Establish, build, occupy, defend, fortify, abandon, hold, reinforce, relocate, dig in

БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА

Субдомен об'єднує лексеми, що описують захисні дії й потенційні загрози: *defence/defense, defensive, protection, protect, protective, shield, armour, resistance, resist, security, safety, danger, risk, hazard, threat, warning, alert*. Колокації відображають стан напруги та відповідь на загрозу. Ліві модифікатори визначають рівень або тип: *national security, homeland defence, personal safety, adequate protection, defensive posture, imminent threat, potential danger, high risk,*

low risk, severe hazard. Праві колокації конкретизують об'єкти: *security measures, safety protocol, risk assessment, threat level, danger zone, alert status, protective gear, armour plating*. Дієслова відтворюють дії захисту та оцінки: *to defend, to protect, to secure, to safeguard, to shield, to armour, to resist, to warn, to guard, to reduce, to mitigate, to neutralise*. Лексеми часто групуються в парні колокації, що створюють контраст для підкреслення тих чи інших явищ: *protect and defend, safety and security, threat and risk, alert and warn*. Також цей субдомен може бути доповнений метафорами (*fragile safety, looming threat*) та сенсорними образами (*distant danger, palpable risk*). Стилiстично він передає напруження між відчуттям загрози та спробою убезпечити простір, що є маркером психологічного стану персонажів та учасників бойових дій.

Таблиця 3.7

Найтиповіші слова та модифікатори субдомена БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА

Ключові лексеми	Прикметникові модифікатори	Типові дієслова/фрази
Defence/defence, defensive, protection, protect, protective, shield, armour, resistance, resist, security, safety, danger, risk, hazard, threat, warning, alert	National, homeland, personal, adequate, defensive, imminent, potential, serious, severe, significant, residual	Defend, protect, secure, safeguard, shield, armour, resist, warn, guard, reduce, mitigate, neutralise

РЕЗУЛЬТАТ БОЮ

Субдомен РЕЗУЛЬТАТ БОЮ описує підсумок бойових дій – перемогу чи поразку, відступ чи капітуляцію. Ключові лексеми: *victory, triumph, win, won, defeat, loss, failure, setback, retreat, withdrawal, surrender, capitulation, yield*. Колокації моделюють сприйняття результату. Ліві модифікатори: *decisive victory, glorious triumph, narrow win, resounding defeat, humiliating loss, crushing setback, orderly retreat, strategic withdrawal, unconditional surrender*. Прислівники (*ultimately won, unexpectedly lost, graciously yielded*) передають ставлення. Праві

колокації: *victory over the enemy, defeat at the hands of, retreat into the mountains, surrender of the fortress, win for democracy*. Типові дієслова: *to achieve, to secure, to claim, to earn, to enjoy victory; to suffer, to endure, to accept, to concede defeat; to order, to conduct, to execute retreat; to force, to demand, to offer surrender*. Метафоричні висловлення (*Pyrrhic victory, bitter defeat*), котрі використовуються для емоційної оцінки. Елементи субдомени можуть поєднуватися з індикаторами часу (*after weeks of fighting, finally surrender*) та умовності (*if not for rain, victory would have been ours*). Субдомен «Результат бою» має сильний оцінний характер: він визначає, хто виграв і програв та як це переживають персонажі.

Таблиця 3.8

Найтипівіші слова та модифікатори субдомени РЕЗУЛЬТАТ БОЮ

Ключові лексеми	Прикметникові модифікатори	Типові дієслова/фрази
Victory, triumph, win, won, defeat, loss, failure, setback, retreat, withdrawal, surrender, capitulation, yield	Decisive, glorious, narrow, resounding, humiliating, crushing, orderly, strategic, unconditional, bitter, Pyrrhic	Achieve, secure, claim, earn, enjoy, suffer, endure, accept, concede, order, conduct, execute, force, demand, offer

ВІЙНА І МИР

Окремий субдомен присвячений протиставленню війни та миру. За визначенням Cambridge Dictionary, *peace* означає свободу від війни та насильства, тоді як у розумінні лексикографії *war* – це збройний конфлікт між країнами або групами.

Ці два концепти повинні розглядатись разом, оскільки кожен із них позначає закінчення чи відсутність іншого, що дозволяє вважати їх двома сторонами одного концепту. Колоканти *war* і *peace* показують різні тематичні поля. Для *war* типові ліві модифікатори відзначають масштаби й види: *world war, civil war, global war, total war, nuclear war, regional war, protracted war, bloody war, brutal war*. Праві колокації вказують на стан чи характер: *war effort, war zone,*

war machine, war casualties, war crimes, war heroes, war economy. Дієслова включають *declare, wage, engage in, fight in, win, lose, end, avoid, prevent*.

Для *peace* колокації відображають відсутність конфлікту та активні зусилля з його підтримки: *lasting peace, fragile peace, uneasy peace, relative peace, sustainable peace, peaceful solution*. Праві колокації – *peace talks, peace treaty, peace agreement, peace process, peace initiative, peace conference, peace movement, peacekeeper*. Дієслова: *to make peace, to keep peace, to negotiate peace, to broker peace, to seek peace, to restore peace*. Важливою є симетрія: *peace talks often follow war negotiations; peace agreements may end war; war breaks out when peace fails; peacekeeping forces keep the peace; war effort vs peace effort*. Модифікатори також відображають емоційний тон: війна часто описується як *inevitable, terrible, devastating*; *peace* – *desirable, elusive, tenuous*. У художній прозі ця вісь використовується для підкреслення цінності миру та трагізму війни: *the last days of peace before war, yearning for peace in wartime, a war-torn country longing for peace*. Аналіз цього субдомена дозволяє виявити ідеологічні та оцінні маркери, а також асиметрії (*war* має більше жорстких та сенсорних колокацій, *peace* – абстрактних та процесуальних).

Таблиця 3.9

Прикметникові модифікатори лексем та їх типові дієслова/сполучення

Лексема	Прикметникові модифікатори	Типові дієслова/фрази
War	World, civil, global, total, nuclear, regional, protracted, brutal, bloody, inevitable	Declare war, wage war, engage in war, fight a war, win the war, lose the war, end the war, prevent war
Peace	Lasting, fragile, uneasy, relative, sustainable, elusive, tenuous	Make peace, keep the peace, negotiate peace, broker peace, seek peace, restore peace, peace talks, peace treaty, peace agreement

Запропонована лексемоцентрична сегментація домена ВІЙНА передбачає стилістичний портрет воєнної прози, де кожен субдомен має власні ключові

лексми, модифікатори та дієслова. Колокаційний підхід дозволяє зафіксувати не лише частотність, а й типові сполучення, які надають змісту й тону. Субдомен **ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ** висвітлює людський та інституційний шар лексики; **ОЗБРОЄННЯ** концентрується на технічному описі зброї; **БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ** передає динаміку та візуалізацію бою; **ШКОДА І ВТРАТИ** наголошує на наслідках війни за допомогою емоційного й статистичного; **УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ** відображає бюрократичну сторону війни; **ІНФРАСТРУКТУРА** окреслює просторово-часовий аспект війни; **БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА** фокусується на відтворенні відчуття напруги та тривоги; **РЕЗУЛЬТАТ БОЮ** демонструє оцінки перемоги чи поразки, а **ВІЙНА І МИР** – концептуальну залежність між війною та миром. Такий підхід до опису кожного субдомена не лише вибудовує основу для подальших кількісних обчислень, а й відкриває шлях до якісної інтерпретації стилістичних патернів семантичного домена **ВІЙНА** у корпусі англомовної прози на тему війни.

Наш семантичний домен війни в англомовній прозі на воєнну тематику – це динамічне смислове поле, в якому взаємодіють технічні назви зброї та засобів, інституційні й організаційні явища, соціальні ролі учасників, просторові опори оповіді, фізичні та емоційні наслідки насильства, а також ідеологічні й політичні ідеї. Його межі не можуть бути зафіксовані раз і назавжди, оскільки у світі постійно відбуваються нові війни, впроваджуються нові технології, формуються нові асоціації, розвивається мова та її засоби. Усе це зумовлює постійну зміну форми домена **ВІЙНА**, який постійно поповнюється новими елементами, що унеможлиблює його чіткий опис. Класичним прикладом цього є перехід від війни людей у XX столітті до війни дронів у XXI столітті. Мова реагує на ці зміни не лише через нові слова, а й через зміну частотності відомих одиниць, появу нових колокацій і перерозподіл стилістичних акцентів між матеріально-технічними та морально-психологічними аспектами війни.

Саме тому визначення домена **ВІЙНА** у цьому дослідженні спирається не на закритий довільний реєстр воєнних лексем, а на корпусну рамку, яка чітко обмежує предмет аналізу конкретним набором текстів та лексем всередині них.

У ролі такої рамки виступає корпус англомовної прози на воєнну тематику XIX–XXI століть.

Рішення опиратися на корпус має дві ключові переваги. По-перше, воно забезпечує відтворюваність: будь-яке включення лексеми до домена має бути підтверджене фактичним вживанням у межах корпусу, а не припущенням. По-друге, корпус дає змогу розуміти стиль у прикладному, корпусному сенсі як систему повторюваних лексико-граматичних шаблонів, що проявляються в колокаціях, синтаксичних ролях і типових модифікаторах. Це дає змогу перейти від інтуїтивних вражень про манеру письма до емпірично підтверджених, статистично описаних характеристик.

Створений корпус англомовної прози XIX–XXI ст. на воєнну тематику, який лежить в основі цього дослідження, містить 4 324 753 слова, серед яких розпізнано приблизно 56 000 унікальних словоформ. Первинна обробка, виконана в середовищі AntConc, підтвердила типовий для великих корпусів розподіл частот: невелике ядро дуже частих одиниць і величезна кількість лексем, що вживаються лише один чи два рази. Для стилістики важливий не сам факт присутності слова, а його вагомість у текстовому потоці, яка дозволяє розрахувати необхідні колокаційні зв'язки. Якщо лексема з'являється лише один або кілька разів, вона майже не формує стабільних поєднань і, отже, не несе відтворюваних стилістичних рис домена. Для того, щоб зосередити увагу на лексемах, які справді передають стиль, вводиться частотний поріг. У цій роботі таким порогом обрано сто випадків вжитку, що дає достатню кількість контекстів для обчислення стилістичних характеристик і водночас утримує кількість кандидатів у межах керованого масиву.

У середині корпусу на верхівці частотного списку закономірно домінують службові одиниці: артиклі, прийменники, займенники, допоміжні дієслова. Вони відтворюють граматичний каркас висловлювання, але не є носіями специфічної воєнної семантики. Висока позиція займенників на кшталт *he* та *I* – індикатор правильно сформованого корпусу, у якому переважає наратив із чітким фокусом на персонажах, що властиво художній прозі; втім, ці одиниці не дають відповіді

на запитання, як саме мова моделює війну, і тому вилучаються з подальшого стилістичного аналізу.

Аналогічно розглядаються числівники та допоміжні дієслова, чиї частотно-граматичні ролі не дають нам можливості оцінити стилістичні властивості семантичного домена ВІЙНА. Ця фільтрація tokenів у корпусі дозволяє зменшити семантичний шум і наблизитися до необхідного нам шару лексики, який безпосередньо пов'язаний із темою війни.

Після застосування порогу частотності й вилучення службового шару увага зосереджується на змістовних одиницях, що стабільно й масово беруть участь у моделюванні війни в корпусі. Опрацьовано перші п'ять тисяч лексем за частотою, з яких виділено 177, що безпосередньо належать до семантичного домена ВІЙНА. Йдеться про назви військових звань і ролей, назви зброї та техніки, позначення підрозділів і формувань, лексеми, які описують атаки й оборону, перемоги й поразки, просторово-часові аспекти воєнних дій, назви тілесних ушкоджень і втрат, слова, що відтворюють ризик і безпеку, а також концептуальна вісь війни та миру, яка є невід'ємним елементом дослідження домена та концепту війни.

Щоб показати структуру цього масиву не лише інтуїтивно, а й предметно та візуально, доцільно звернутися до розподілу частотності в межах усього словника корпусу, а також до нашої структури субдоменів, у яких репрезентативні лексеми прив'язані до певних тематичних груп.

Таблиця 3.10

Розподіл унікальних лексем корпусу за частотними діапазонами

Діапазон частотності однієї лексеми	Кількість унікальних лексем	Очікуваний стилістичний ефект
100 і більше випадків	Приблизно 5 000	Стійкі колокаційні профілі – ядро стилістики
Від 5 до 99 випадків	Приблизно 21 000	Локальні або нестійкі шаблони, допоміжний рівень
Менше 5 випадків	Приблизно 30 000	Випадкові поєднання, відсутність відтворюваних маркерів

Цей поділ зумовлений нашим припущенням, що основні стилістичні риси домена та найсильніші тенденції будуть знаходитися у його найчастотнішій частині. Саме там колокації набувають стабільності, а вибір лексем автором перестає бути одиничним актом чи випадковістю, а натомість стає свідомим стилістичним вибором.

Для уможливлення аналізу семантичної різноманітності домен ВІЙНА поділено на ряд субдоменів. Кожен субдомен тут являє собою зону, де лексеми поєднуються в подібні колокаційні угруповання, виконують споріднені синтаксичні ролі та спричиняють близькі наративні ефекти.

Важливим питанням для організації подальшого аналізу є нормування форм. Там, де відмінність між словоформами зводиться до числа або граматичної категорії без системного зміщення значення, доцільно зливати контексти. Слова *war* та *wars* у більшості випадків розрізняються лише кількістю означуваних подій, і тому в цьому дослідженні об'єднані для колокаційного аналізу. Натомість пара *rank* та *ranks* демонструє, за результатами мануальної перевірки контекстів, стійке семантичне розходження: перше зазвичай означає посаду або ступінь, тоді як друге – «ряди» або «середовище», як-от, у конструкціях *within the ranks*, *front ranks of the crowd* чи в ширшому метафоричному значенні на кшталт *the ranks of the old men*. Саме тому для збереження стилістичної точності *rank* перебуває в субдомени ієрархії, а *ranks* – у соціальному субдомени.

Таблиця 3.11

Нормування словоформ: принципи об'єднання та розведення

Пара форм	Спостереження у корпусі	Рішення для аналізу
War/wars	Відмінність за числом без стабільного семантичного зсуву	Об'єднання контекстів під лемою <i>war</i>
Rank/ranks	Семантичний зсув: посада vs «ряди/середовище»	Розведення: <i>rank</i> → ієрархія; <i>ranks</i> → соціальні групи

Після підготовчого етапу – визначення рамок, порогів, вилучення службового шару, нормування словоформ – можна перейти до фактичного складу домена в корпусі. У межах п'яти тисяч найчастотніших лексем виділено

177 одиниць, які формують каркас домена ВІЙНА. Вони належать до різних зон карти субдоменів і тому дають можливість згодом підрахувати колокаційний потенціал не лише для окремих лексем, а й для кожного субдомена як цілісного стилістичного кластера.

На цьому етапі доречно навести оглядову таблицю з фрагментом вибірки, де продемонстровано, як частотність та позиція у загальному рейтингу частотності співвідносяться з доменною належністю. Нижче наведено приклади фрагмента, у якому для показу принципів поєднано найрепрезентативніші одиниці з їхніми корпусними величинами там, де вони недвозначно засвідчені у наших матеріалах та корпусі й підтверджені контекстом.

Таблиця 3.12

Фрагмент корпусного ядра домена ВІЙНА

Лексема	Позиція у загальному рейтингу	Кількість уживань	Субдоменно-сміслова належність
War	146	8 119	Концептуальний центр «Війна/Мир»
General	205	3 583	ієрархічний
Fire	269	2 511	Атакувально-вогневий вимір / феномени вогню і диму (залежно від контексту)
Officer	285	1 830	Ієрархічний
Army	302	1 707	Інституційний
Death	328	1 383	Тілесно-деструктивний
Battle	501	931	Бойовий вимір
Soldier	696	648	Соціальний
Peace	752	586	Концептуальний центр «війна/мир»

Victory	1 593	269	Результативний вимір
---------	-------	-----	----------------------

Щоб посилити прозорість нашого аналізу і закласти основу для подальших порівнянь, доцільно додати ще дві робочі таблиці. Перша – це так званий «паспорт нормування», де фіксуються омонімічні лексеми задля уточнення їхніх значень або дизамбігації; друга – матриця перетинів, у якій кожна лексема закріплюється за своїм основним субдоменом, але позначається можливий вторинний субдомен, якому вона може належати. Це не лише допомагає у наступному колокаційному аналізі, а й упорядковує інтерпретацію отриманих даних, запобігаючи змішуванню несумісних даних при їх зіставленні.

Таблиця 3.13

Дизамбігація омонімічних елементів домена

Лексе ма	Потенційні значення у корпусі	Оперативне правило закріплення
Fire	«Вогонь» як фізичний феномен; «вести вогонь / стріляти»	Феномен вогню → феномени вогню і диму; стрілянина → атакувально-вогневий вимір
Ranks	«Ряди/шеренги/середовище»; рідко – «ранги»	Типово → соціальний показник; у виразі military ranks → ієрархічний показник (ручне перевизначення)
Arms	Зброя; «обійми» у позавоєнному значенні	Доменно релевантно → зброя; недоменно значення → вилучення з доменного шару
Camp	Табір; метафоричне «таборування / група переконань»	Воєнний табір → простір; метафора без воєнного референта → за межами домена

Беззаперечно, ця таблиця не є декларацією істини, а швидше зразком необхідних кроків аналізу, які потрібно робити на етапі розмітки. Вона забезпечує внутрішню послідовність аналізу і робить можливим повторення цього експерименту з іншим набором текстів для підтвердження чи перевірки надійності цього підходу.

Другий допоміжний інструмент – це матриця перетинів, яка дає змогу відстежити та проконтролювати складні випадки, де лексема опиняється в полі більше ніж одного субдомена. Наприклад, *artillery* зазвичай залишається в технічному вимірі, але в деяких текстах виступає як репрезентація інституції чи угруповання, наближаючись до субдомена організаційних формувань. Іншим прикладом слугуватиме *division*, що позначає організаційну одиницю, але в окремих випадках може метонімічно вказувати на групу людей, наближаючись до соціального показника відповідного субдомена. Такі перетини не потрібно ігнорувати, а, навпаки, їх краще фіксувати й порівнювати між часовими зрізами, адже саме вони часто сигналізують про стильові зміни в літературі.

Таблиця 3.14

Матриця головної та вторинної субдоменної належності

Лексема	Головний субдомен	Вторинний субдомен (за контекстом)
Artillery	ОЗБРОЄННЯ	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
Division	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
Camp	ІНФРАСТРУКТУРА	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮІ (метафора «tab camp»)
Fire	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	ШКОДА І ВТРАТИ

Щоб закріпити методичні рішення на реальному матеріалі, окреслимо поведінку характерних лексем у межах прозового корпусу без формальних переліків, зосереджуючись на тому, як вони «живуть» у колокаційних профілях. У центрі домена стоїть слово *war*: до нього стягуються історичні означення, типи конфліктів, географічні прив'язки, оцінні епітети й образні розгортки, тож воно працює як вузол, через який проходять головні смислові траєкторії. Поруч *peace* задає протилежний полюс; разом вони формують рамку, у межах якої інтерпретується значна частина наративів – від локальних сцен до загальної позиції твору щодо насильства і примирення.

На боці організації війни ієрархічні назви на кшталт *general* або *officer* легко входять у стабільні конструкції з підрозділами, наказами, планами та операціями, а також поєднуються з прикметниками, що оцінюють компетентність і авторитет. Інституційні позначення – *army, corps, battalion, division* – утворюють свого роду адміністративну решітку, у межах якої переміщуються персонажі, ухвалюються рішення і координуються дії; у тексті такі слова нерідко стають колективними дійовими особами або метоніміями цілих груп.

Субдомен ОЗБРОЄННЯ, який містить назви зброї й машин, додає матеріальній фактури й робить сцену відчутною: колокації з технічними прикметниками – *heavy, armored, self-propelled, high-caliber* – та дієсловами застосування – *load, aim, fire* – формують впізнавані шаблони, що звучать «польовою» конкретикою. Коли ж технічний словник відступає, на перший план виходить тілесно-деструктивний реєстр: *blood, wound, death, casualties* не тільки позначають страждання, а й задають спосіб бачити сцену – більше сенсорики, сповільнений ритм, ретельна деталізація, інколи до межі натуралізму; саме тут народжується емоційна вага оповіді.

Субдомен ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ лексемами *soldiers, troops, marines, civilians, prisoners* показує війну як колективне явище, де індивідуальні долі вплітаються у масовий рух. У таких фрагментах активізуються дієслова спільної дії – *advance, hold, retreat, resist* – і кількісні маркери, що підкреслюють масштаб. Перебіг бою артикулюється у бойовому та вогневому вимірах через *battle, combat, fight, assault, attack, fire, shooting, shot*; тут добре видно, як синтаксична роль і напрямок вікна впливають на стиль: прикметники ліворуч від *battle* встановлюють тон, а дієслова праворуч від *subject soldiers* або *troops* організовують сцену як послідовність рішень і дій.

Субдомен РЕЗУЛЬТАТ БОЮ із *victory, defeat, surrender, retreat, win* збирає наративні вершини й склеює частини сюжету в спільну дугу. Безпекові показники із *security, safety, danger, risk, threat* у корпусі передусім позначають військову небезпеку й захист підрозділів, периметрів та операцій; іноді вони

виходять за межі фронту в бік політичних чи цивільних тем, але такі відгалуження радше супровідні щодо головного, суто воєнного вектора. Феномени вогню й диму – *thick smoke, bright flame, sudden flash* – працюють як сенсорні маркери, що не лише «малюють» картинку, а й модулюють темп і тон оповіді.

Окремо вирізняються сучасні доповнення, пов'язані з безпілотними системами: *drone, UAV, UAS, RPAS*, а також композити на кшталт *drone warfare* чи власні назви платформ на зразок *Reaper* або *Mavic*. Вони розширюють технічний складник і змінюють колокаційні профілі: частіше поєднуються з лексемами дистанційності, автономності, розвідки й точності ураження, а також виходять у зону правових і політичних обговорень – правил застосування сили, цивільних жертв від віддалених ударів. Діахронні зрізи показують не просте додавання нових термінів, а перерозподіл ваги між субдоменами.

Попри різноманіття тем і реєстрів, домен ВІЙНА у корпусі постає як узгоджена система: технічна конкретика не скасовує тілесного досвіду, колектив не витісняє окрему людину, просторові опори не усувають політичних і моральних вимірів. Усе це співіснує і переходить одне в одне через стабільні маршрути сполучуваності, які підтримує практика письма. Саме тому корпусна стилістика, чутлива до колокацій і синтаксичних ролей, є адекватною методологією для такого дослідження: вона показує, як вибір окремого слова масштабується до рівня поетики цілої традиції.

У підсумку підрозділ зафіксував рамки аналізу, описав фільтри й пороги, окреслив карту субдоменів і визначив операційні рішення щодо нормування форм. Базовий пакет таблиць – частотні розподіли, конфігурація субдоменів, кроки дизамбігуації та зріз корпусного ядра – підкріплює методичну частину. Далі настає етап стилістичної розвідки: для кожного субдомена будуть побудовані колокаційні профілі, виділені модифікатори як стилістичні маркери, описані наративні ролі лексем і зіставлені діахронні зсуви; синтез цих паспортів і стане остаточним описом стилістики домена ВІЙНА в англomовній прозі XIX–XXI століть.

3.2. Корпусно-стилістичний аналіз субдоменів семантичного домена ВІЙНА

3.2.1. ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ

У межах цієї частини доцільно об'єднати три групи термінів, пов'язаних із цим напрямом, під одним субдоменом: ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ. Перша позначає індивідуальні позначення статусу, тобто військові звання (*general, colonel, lieutenant* тощо), які відображають вертикаль влади та порядок підпорядкування. Друга – колективні позначення участі груп людей, безпосередньо залучених до війни (*soldiers, marines, civilians, prisoners*), які створюють динаміку руху спільноти і часто додають емоційного забарвлення, симпатії чи амбівалентності. Третя – інституційно-організаційні маркери, якими фіксуються військові одиниці (*army, corps, battalion, regiment*) і які «прив'язують» сюжет до конкретної структури, наближаючи його до документальності та офіційності.

Методика аналізу для цих трьох зон залишається єдиною: частотність створює тло, після чого відбувається робота з колокаціями – це сталі поєднання, які визначаються у вікні ± 4 токени навколо досліджуваного слова, при цьому службові слова (артиклі, прийменники, допоміжні дієслова) відсікаються, аби зберегти фокус на змістовних одиницях. Далі тематичні поля сусідів аналізуються у дусі підходу Джеффрі Ліча [Leech, 1994], який наголошував на регулярних імовірнісних зв'язках у мові як головному носієві стилю. Особлива увага приділяється модифікаторам – прикметникам і прислівникам, що уточнюють основне слово, адже саме вони є маркерами тону. Важливими також стають синтаксичні ролі: чи лексема виступає підметом, чи об'єктом, чи є частиною компаунда. Усе це дає змогу відстежити не лише емоційне забарвлення, а й напрям руху в наративі.

Три субдомени не існують відокремлено: вони пронизують один одного і формують спільний стилістичний простір. Звання задають ієрархічний тон і визначають дистанцію в оповіді; групи учасників вносять колективний масштаб

і впливають на емоційний реєстр; військові одиниці вкорінюють сюжет у структурованих реаліях, через що оповідь може набувати офіційних або навіть звітних ознак. У корпусі така взаємодія читається як стратегія стилю: автори ніби працюють із трьома важелями, що дозволяють змінювати різкість, темп і дистанцію наративу.

Розподіл частот показує, що ядро посадово-рангової лексики в корпусі надзвичайно щільне. Найчастіше трапляється *general* із приблизно 2 612 входженнями; далі *officer* із 1 830, *colonel* із 1 459, *major* із 1 159, *lieutenant* із 1 080, *sergeant* із 931, *soldiers* із 1 070 та *soldier* із 699. До цього ядра примикають *commander* (741), *officers* у множині (1 134), *chief* (553), *corporal* (322), *brigadier* (213), *commandant* (286), *rank* (243) та *ranks* (208), а також історично марковане *knights* (160) і периферійне *sentry* (138).

Ці числа важливі не лише самі по собі, адже вони утворюють стилістичний «кластер», який впізнаваний в полотні тексту. Там, де звання й посади з'являються густо і в широкому діапазоні, проза звучить формально, «штабно»: довкола назв посад з'являються численні уточнення в дужках, формуються компаунди та офіційні формули. Відчуття структури й дисципліни посилюється саме через щільність цього словника.

Натомість у прозі з ослабленою ієрархічністю спостерігається інша тенденція. Тут на перший план виходять загальні лексеми на кшталт *man*, *boy*, *father*, які не прив'язані до військових структур і більше тяжіють до побутового контексту. Їхня присутність розмиває відчуття стрийової дисципліни й створює образ війни як сукупності індивідуальних доль, а не лише ієрархічної машини. Така різниця у частотних профілях виразно показує, як мовні вибори впливають на тон і стиль наративу: від офіційного й документального до особистісного й наближеного до буденного досвіду.

Таблиця 3.16

Лексеми із субдомена звань (фрагмент частот)

Лексема	Частотність	Лексема	Частотність
General	2 612	Officers	1 134
Officer	1 830	Lieutenant	1 080

Colonel	1 459	Sergeant	931
Major	1 159	Soldier	699
Commander	741	Chief	553
Brigadier	213	Corporal	322
Commandant	286	Ranks	208
Rank	243	Knights	160
Sentry	138	Soldiers	1 070

Колокації лексем зі званнями добре показують, як у тексті працює військова ієрархія. Слово *general* найчастіше тягне за собою *staff, headquarters, orders, front, theatre*, а поруч стоять маркери статусу на кшталт *commanding, senior, retired*. *Colonel* у багатьох творах стає центром оповіді, особливо в «офіцерських» романах: він регулярно поєднується з *regiment, battalion, post, detachment*, а також виступає в атрибутивних формулах *colonel of artillery, colonel of marines*. *Lieutenant* тяжіє до формул звернень разом із *general* чи *colonel*; у XX столітті поряд стабілізуються означники *young, junior, newly commissioned*, які задають тон навчання чи перших бойових кроків.

Officer є найбільш універсальним словом, іноді це представник влади поза армією (*peace officer, security officer*), рідше – військовий командир. Ця двозначність і створює стилістичний ефект, адже залежно від контексту *officer* зчитується як поліцейський або як боєць. *Sergeant* і *corporal* у корпусі прив’язані до підрозділів – *platoon, squad, drill, barracks*. У мемуарах XIX ст. вони часто мають атрибути суворої дисципліни – *strict, harsh, foul-mouthed*. У прозі XX ст. зростає кількість характеристик людини – *tired, kind, grizzled*, що пом’якшує тон оповіді.

Важливо й те, як розрізняються *rank* і *ranks*. Перше позначає індивідуальний статус (*attain rank, rank of captain*), друге – колектив, ряди (*break the ranks, within the ranks*). Тобто *rank* використовується на позначення престижу й посад, а *ranks* – коли йдеться про велику кількість, часто з іронією чи критикою.

Модифікатори зі званнями працюють як надійні маркери стилю. Часто трапляються службові й організаційні слова на кшталт *senior, junior, acting*,

regimental, marine, naval, які створюють ефект офіційності. Поруч із цим можна виокремити лексеми честі й відданості – *brave, loyal, decorated*, які додають пафосу. Протилежні за значенням лексеми *cowardly, corrupt, brutal* характерні для іронічної чи реалістичної прози.

На синтаксичному рівні звання займають дві основні позиції: (а) препозиційна: *General Grant, Colonel of Marines, Sergeant Major* і (б) постпозиційна: *the colonel, tired and hungry, called the roll*. У першому випадку це суха формула іменування, у другому – розгорнута сцена з деталями, яка сповільнює ритм наративу. Там, де акцент робиться на наказах чи зверненнях, переважають короткі конструкції, які звучать як рапорт.

У цілому частотність і колокації звань формують упізнавану стилістику: від офіційно-штабної до емоційно-людяної, від героїчної до іронічної.

Таблиця 3.16

Модифікатори звань і їхня стилістична функція (узагальнено)

Тип означення	Приклади з корпусу	Ефект у стилі
Організаційні та штатні	Senior, junior, acting, adjutant, regimental, staff	Формалізують фразу, підкреслюють процедуру
Родові / роди військ	Marine, infantry, naval, air, cavalry	Фіксують спеціалізацію, зсувають у технічний реєстр
Оціночні позитивні	Brave, loyal, decorated, seasoned	Героїзують персонаж, підвищують пафос
Оціночні негативні	Cowardly, corrupt, brutal, inept	Руйнують пафос, запроваджують критику/іронію
Темпоральні	Former, newly, old, veteran	Задають динаміку, спогадову тональність

У сюжетному плані звання працюють як «голоси» різного рівня доступу. Вони визначають, з якої перспективи подається інформація і які оцінки звучать у тексті. Репліки *general* чи *colonel* зазвичай сприймаються як наказ або істина, що не підлягає сумніву, тоді як слова *private* чи *corporal* утримують оповідь ближче до «польового» рівня – через досвід простих солдатів. Саме ця різниця у поглядах створює рух від абстрактного до конкретного: чим вищий голос у

тексті, тим більше він стосується політики, стратегії та узагальнених понять на кшталт *forces*; чим нижчий, тим більше уваги приділено матеріальним деталям, тілесному досвіду й конкретним подіям на фронті.

Центральне спільне значення елементів цього субдомена перебуває між бойовими групами та цивільним підґрунтям. За частотою особливо виділяються *marine* (приблизно 8 119, з урахуванням жанрово-специфічних блоків), *marines* (2 552), *troops* (586), *forces* (697), *infantry* (303), *cavalry* (255), *guards* (208) і *enemy* (1268). До цього кола приєднуються *recruits* (295) і *reserve* (264), які утворюють «вхідні» і «сплячі» підмодулі участі; *personnel* (269) як інституційний, напівбюрократичний термін, що посилює абстрактність; *prisoners* (239), *civilians* (164), *rebels* (115), *veterans* (111), *heroes* (110), *innocent* (185), *manpower* (117) як маркери статусів і моральних акцентів. На відміну від звань, де індивідуальне «я» у центрі, колективні лексеми поляризують текст за осями «свій – чужий», «бойовий – небойовий», «винний – невинний».

Таблиця 3.17

Лексеми груп участі

Лексема	Частотність	Лексема	Частотність
Marine	8 119	Forces	697
Marines	2 552	Troops	586
Enemy	1 268	Infantry	303
Recruits	295	Cavalry	255
Personnel	269	Guards	208
Reserve	264	Prisoners	239
Civilians	164	Veterans	111
Heroes	110	Rebels	115
Innocent	185	Manpower	117

Колокації групових назв чітко показують, як саме працюють різні «голоси» війни. Слово *enemy* зазвичай стоїть поруч із військовою топографією та діями – *lines*, *fire*, *advance*, *positions*, *territory*. Ліворуч від нього часто з'являються прикметники загрози – *hostile*, *advancing*, *overwhelming*, які роблять оповідь

напруженішою й швидшою за ритмом. *Civilians*, навпаки, пов'язані зі словами ризику й руйнування – *casualties, evacuate, shelter, innocent*. Вони вносять у текст емпатію, надають авторові право на етичний коментар, тому поруч стабільно виникають атрибути співчуття чи драматизації. *Veterans* і *heroes* функціонують як ідеологічні маркери: *decorated, wounded, honored* для перших і *fallen, unsung, national* для других. Такі поєднання тягнуть стиль у бік меморіальної риторики. *Recruits* і *reserve* частіше з'являються у сфері тренування та очікування (*drill, training, muster, call-up*) і в результаті знижують бойову напругу, натомість підкреслюють процедурність. *Personnel* та *manpower* більше належать до управлінського лексикону: їхні сусіди – *strength, allocation, shortage, deployment* – майже позбавлені образності, але задають «звітний» регістр.

Розподіл модифікаторів у цьому субдомени створює помітну двополюсність. Бойові групи отримують формально-організаційні маркери: *marine, infantry, cavalry, special, regular, irregular, elite, auxiliary*. Вони змінюють тон від професійного до напівофіційного. «Мирні» групи, як-от *civilians*, супроводжуються емоційними й етичними прикметниками: *innocent, frightened, homeless*. Саме завдяки перетині полів, наприклад, коли *troops* входять у місто й стикаються з *civilians*, проза стає стилістично найнапруженішою, де військове протиставляється мирному.

У корпусі добре видно, як групові назви формують емоційний регістр. Heroes поруч із *brave, loyal* створюють піднесення, особливо коли з'являються поряд із *marines* чи *infantry*, і подія подається як подвиг. *Civilians* поруч із *innocent, victims, grief* зміщують текст у трагічний регістр. Це двоїсте поле емоційності відповідає двом полюсам осі «War – Peace»: бойовий пафос і гуманітарна скорбота.

Синтаксично групові назви теж працюють по-різному. *Enemy* зазвичай з'являється в ролі об'єкта дії (*attack the enemy, drive back the enemy*). *Troops* і *forces* частіше виступають підметом (*troops advanced, forces withdrew*), що створює відчуття організованого руху. *Civilians* майже завжди стають об'єктом

обставин (*evacuated, suffered, found themselves*), що надає тексту пасивного й повільного ритму.

Нарешті, різниця між абстрактністю і реалістичністю тут залежить від словника. Слова *forces, personnel, manpower* роблять стиль сухим і адміністративним. *Marines, infantry, cavalry*, навпаки, надають візуальну та контекстуальну деталізацію. Автори свідомо використовують цей прийом: одна сцена може бути описана як «рух сил», а інша – як наступ конкретної роти конкретного полку.

Як тільки в тексті з'являються *army* (близько 1 707), *corps* (3 583), *battalion* (1 383) і його множина *battalions* (163), *division* (535), *regiment* (478) з прикметником *regimental* (114), *brigade* (270), *squadron* (381), *unit* (598), *navy* (600), *aviation* (214), а також *armies* (117), стилістичний реєстр моментально зміщується до документально-оперативного.

Військові одиниці в художній прозі виконують дві ключові функції: вони «приземлюють» сцену в структурі командування, надаючи чітке розуміння контексту подій та їх учасників, і дають авторові можливість легко переміщати фокус наративу між персональним та організаційним рівнями. Коли ми читаємо *1st Marine Regiment* або *Third Infantry Division*, ми водночас знаємо, хто говорить із ким, у чийй зоні відповідальності відбувається дія і який цільний ланцюжок координат стоїть за кожним наказом.

Таблиця 3.18

Маркери військових одиниць (фрагмент частот)

Лексема	Частотність	Лексема	Частотність
Corps	3 583	Battalion	1 383
Army	1 707	Division	535
Regiment	478	Regimental	114
Brigade	270	Battalions	163
Squadron	381	Unit	598

Navy	600	Aviation	214
Armies	117	Garrison	146

Колокаційна поведінка назв військових одиниць чітко відображає їхнє місце в ієрархії. *Corps* і *army* частіше поєднуються зі словами *theatre*, *command*, *headquarters*, *operations*, *reserve*, що піднімає текст на стратегічний рівень. *Division* і *brigade* балансують між штабним і тактичним планом, тяжіючи до *sector*, *frontage*, *objective*, *support*; поруч стабільно стоять порядкові числівники й уточнювальні прикметники – *1st/2nd/3rd*, *infantry*, *armored*, *marine*. *Regiment* і *battalion* дають найбільший ефект реалізму, адже разом із ними з'являються *company*, *platoon*, *squad*, *colonel*, *major*, а також географічні назви й умовні позначки на кшталт *company* чи *3/5*, які «прив'язують» сцену до карти. *Squadron* та *navy* тягнуть за собою морський словник – *convoy*, *destroyer*, *U-boat*, *patrol*, *base* – і формують акустичний фон технічних термінів.

Модифікатори цих одиниць майже завжди організаційні: числівники, назви родів військ, тактичні ознаки – *infantry*, *marine*, *armored*, *airborne*, *heavy*, *light*, *motorized*. Велика кількість таких уточнень робить текст схожим на службовий документ чи бланк, а отже, створює відчуття максимальної реалістичності.

Синтаксичні одиниці задають дві різні інтонації. В уривках тексту, що описують штабні реалії, переважають короткі конструкції наказів: *the brigade will advance at dawn*, *the regiment is to hold the ridge*, які поєднуються з дієсловами *advance*, *hold*, *secure*, *withdraw*. Це ритм сухого звіту. У тексті, котрий зображає польові умови, після назв підрозділів часто йде каскад уточнень: *The 3rd Infantry Division, exhausted after a night march, reached the outskirts by noon*. Тут темп уповільнюється, і текст звучить як репортаж.

Кожен рівень одиниць втягує власні колокаційні поля. *Corps* і *army* тяжіють до управлінської лексики – *command*, *theatre*, *logistics*, *strength*, *reserve*. *Division* і *brigade* пов'язані з тактикою – *sector*, *flank*, *objective*, *support*. *Regiment*, *battalion* і *company* закорінюються в топографії й побуті – *hill*, *ford*, *trench*,

farmhouse, hungry, muddy, wounded. Тому пропорція цих полів у тексті може виступати індикатором стилю: «важкі» штабні поля звучать як звіт, «низові» – як повноцінна художня сцена.

Емоційність у назвах одиниць не така відкрита, але працює через сусідів. Коли поруч стоять *victory, triumph, honor, glory*, стиль звучить урочисто; коли *casualties, suffering, grief* – інтонація набуває аспекту жалоби. Самі назви залишаються нейтральними, а тон задають колокації.

Якщо скласти разом три основні групи лексем, що складають субдомен ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ – звання, групи й одиниці, – стає видно, що саме вони формують стиль війни. Звання озвучують наказ і статус; групи дають моральні координати й емоційний масштаб; одиниці структурують операцію і формують документальний регістр. Разом ці три шари створюють механізм стилю: голос, спільнота й структура. Коливання між полюсами «абстрактність – реалістичність» також залежить від їхніх поєднань: високі звання разом з *army/corps* і абстрактними *forces/personnel* піднімають стиль до рівня інституційної мови; солдати й сержанти у зв'язці з *battalion* чи *marines* повертають текст до тілесності й предметної конкретики. Автори комбінують ці регістри, щоб поєднувати стратегію й побут, політику й досвід, абстрактне з реальним.

Усе це вкладається в загальну картину домена ВІЙНА, де емоційні поля честі, відваги чи жертви (*honor, courage, sacrifice*) врівноважуються полями втрати й страху (*fear, grief, despair*). У підсумку людський макросегмент як трискладова система за допомогою колокацій показує, як саме війна «говорить» у прозі: через голоси персонажів чи автора, через спільноти чи угруповання й через структури.

3.2.2. ОЗБРОЄННЯ

У межах семантичного домена ВІЙНА слова, що позначають зброю, утворюють матеріальне ядро опису конфлікту. Саме вони надають оповіді

відчуття реальності й небезпеки, задають ритм бойовим сценам і стають головними маркерами реалістичності. В аналізі ми виходимо з того, що колокації – головний показник стилю: сама частотність показує лише «як часто», тоді як стиль визначається тим, із ким слово поєднується, у якій ролі в реченні воно стоїть і які модифікатори його супроводжують.

Для дослідження кожної лексеми зброї враховувалося вікно ± 4 слова навколо неї, використовувалися асоціативні міри на кшталт logDice чи MI3, а також мінімальні пороги частоти, щоб виділяти тільки значущі поєднання. Це дало можливість побачити не просто окремі слова, а тематичні поля, тобто групи сусідів, які розкривають дії, учасників, простір та емоційні відтінки.

Частотність теж має своє значення, бо показує зсуви в часі. У корпусі найбільш помітними є *gun/guns, artillery, cannon, pistol, knife, weapon/weapons, bullet, shell, powder, mortar, tank/tanks, aircraft/plane, helicopter/helicopters*. Окремо стоїть поле «вогню»: *fire, shot/shots, shooting, firing, flame/flames, smoke*. Цей набір відображає зміну епох: у XIX столітті більше уваги приділяється холодній зброї та гладкоствольним гарматам, у XX – артилерії, танкам і авіації, а у XXI столітті зростає частка технічної лексики, пов'язаної з платформами та боєприпасами.

Таблиця 3.19

Частотність репрезентативних лексем зброї у корпусі

Лексема	Частотність	Лексема	Частотність
Gun	883	Cannon	246
Guns	741	Pistol	378
Weapon	175	Knife	304
Weapons	308	Bullet	147
Artillery	310	Shell	185
Mortar	167	Powder	159
Tank	180	Tanks	144
Aircraft	501	Plane	166

Helicopter	399	Helicopters	194
Fire*	2 511	Shot	964
Shots	102	Shooting	234
Firing	320	Flame	181
Flames	138	Smoke	648

* «Fire» тут багатофункціональне (і «вогонь» як стихія, і «вести вогонь» як дія), але в бойовому контексті воно працює як показник особливостей стилю для всієї збройової лексики.

Частотні співвідношення підтверджують загальну інтуїцію: широкі та «місткі» назви на кшталт *gun* чи *weapons* трапляються частіше ніж вузькі одиничні номінації. Так само транспортні слова (*aircraft, helicopter*) мають більшу вагу в корпусі, ніж конкретні назви боєприпасів (*bullet, shell*). Але важливим є не стільки це співвідношення, скільки колокаційні шаблони, що стоять за числами.

Для кожної лексеми зброї можна виділити власний «паспорт» – типовий набір сусідів. Він складається з дієслів, що позначають дію (*fire, shoot, reload*), прикметників, які уточнюють параметри (*heavy, loaded, automatic*), учасників, що взаємодіють зі зброєю (*soldier, enemy, unit*), і просторових чи ситуаційних прив'язок (*in the trench, on the battlefield*). Саме ці повторювані поєднання формують стилістичний образ: від документально-технічного опису до емоційно насиченого художнього зображення.

Таблиця 3.20

Дієслівні профілі для різних типів зброї (узагальнене ядро колокацій)

Зброя	Типові дієслова поруч (узагальнені пучки)	Стилістичний ефект
Gun/guns	Fire, shoot, aim, reload, jam, clean, draw, point	Динамічний, наратив; близька дистанція; відчуття миттєвої загрози
Pistol	Draw, holster, cock, aim, misfire, conceal	Камерність, дуальність, психологічна напруга

Rifle (як різновид gun)	Sight, bolt, sling, pick off, snipe	Дальність, влучність, «холодний» темп, спостереження
Artillery/cannon	Shell, bombard, barrage, pound, range, register	Масштаб, гуркіт, стратегічний план; об'єкти – позиції, міста, мости
Mortar	Lob, drop, thump, range, arc, tube	Тактичний дрібнокроковий темп; позиційність; імпровізовані укриття
Weapon/weapons	Use, brandish, seize, confiscate, deploy, ban	Інституційний/правовий тон; дискусії про правила, законність, доктрину
Knife	Slash, stab, cut, draw, glint, blood	Тілесність, близький контакт, брутальність, кривавість
Bullet/shell/powder	Whistle, ricochet, explode, burst, ignite	Акустика й матеріальність; наслідки для тілесного й пейзажу
Tank/tanks	Rumble, roll, advance, crush, spearhead, burn	Механічна маса, прорив, страх перед машиною
Aircraft/plane	Bomb, strafe, patrol, swoop, crash, take off	Невидима загроза, небо, політ, перспектива згори
Helicopter/helicopters	Hover, lift, evac, insert, dust off, flare	Невидима загроза, небо, політ, перспектива зверху

Дієслова, що стоять поруч із назвами зброї, добре показують відстань і ракурс оповіді. Коли в центрі пістолет чи ніж, сцена стає максимально близькою: текст описує рухи тіла, мікрожести, навіть дихання чи піт. Якщо з'являються гвинтівка або міномет, камера відходить на середню дистанцію, і читач сприймає події як топографію бою, де важливі вузли й позиції. Артилерія, танки чи авіація підіймають погляд ще вище: проза стає панорамною, у ній з'являється адміністративний тон, мова секторів, рубежів і театрів воєнних дій.

Не менш важливими є прикметники-модифікатори, які визначають тональність опису. Нейтральні чи позитивні, на кшталт *heavy artillery*, *accurate rifle*, *armored tank*, *service pistol*, створюють відчуття офіційної мови військової доктрини чи інструкції. Негативні чи емоційні, як-от *deadly weapon*, *bloody knife*, *murderous fire*, переводять текст у регістр публіцистики або художньої експресії, де головне – емоційне враження.

Отже, можна підсумувати: до різних видів зброї стабільно «прилипає» свій набір прикметників. Це своєрідні модифікаторні класи – технічні, нейтральні, героїчні або емоційно-негативні. Саме вони задають тон оповіді: чи звучить вона як рапорт і наказ, чи як драматичний опис небезпеки й страждань.

Таблиця 3.21

Класи модифікаторів і типові приклади (за колокаційними пучками)

Клас означення	Приклади прикметників поруч	Ефект на стиль
Технічні й тактичні	Heavy, light, rapid, automatic, bolt-action, long-range	Нейтралізація емоцій; процедурний, інструктивний тон
Оціночні негативні	Deadly, lethal, murderous, indiscriminate	Драматизація, моральна оцінка насильства
Оціночні позитивні/героїчні	Trusty, brave (метаф.), honorable (для sword), service	Героїзація, романтизація
Статусно-правові	Illegal, banned, prohibited, sanctioned	Інституційний дискурс, політика безпеки
Фізичні/матеріальні	Rusty, oiled, polished, loaded, jammed, hot	Тактильність і «шум» сцени, технічний реалізм
Часові	Old, modern, new, obsolete, experimental	Часові рамки, еволюція, прогрес

У наративі зброя – це не тільки інструмент дії. Вона позначає статус, відкриває доступ до певного рівня влади й може виступати символом. *The man with the gun* означає локальний центр сили, *service pistol* підкреслює професійну приналежність, а *sword* натякає на кодекс честі чи ритуал. Коли у тексті з'являється *artillery*, тон стає штабно-оперативним; коли *knife* – сцена звужується до тілесного контакту. Тобто саме лексема зброї визначає масштаб, ритм і сцену оповіді.

Важливо й те, що зброя поєднує обидва полюси домена ВІЙНА І МИР. У профілі «war» вона колокує з дієсловами на позначення фаз (*start, wage, escalate, end*) і бойовими подіями (*barrage, salvo, strike*). У профілі «peace» ті самі лексеми переходять у правовий чи інституційний дискурс (*ban, disarmament, arms control*,

surrender of weapons). Таким чином, зброя стає певним мостом між подією бою і післявоєнними процедурами.

Найвиразніше різницю видно на осі «абстрактність – реалістичність». Загальні назви (*weapons, firepower, arsenal*) тягнуть стиль у бік оглядової, статистичної чи публіцистичної мови. Конкретні (*rifle, Mosin, Webley, Sten*) створюють ефект каталогу, наближаючи текст до документальної чи фотографічної точності. *Artillery* абстрактніше за *battery, tank* – за *Cromwell* чи *Sherman, aircraft* – за *Spitfire* чи *B-17*. Автори комбінують ці рівні: конкретика наповнює сцену реальністю, узагальнення – дає системність і перспективу.

Таблиця 3.22

Абстракція vs. реалістичність у назвах зброї

Рівень назви	Приклади лексем	Типові сусіди	Ефект
Висока абстракція	Weapons, firepower, arsenal	Control, policy, balance, ban	Інституційний, публіцистичний, оглядовий
Середня абстракція	Artillery, tank, aircraft, mortar	Barrage, advance, strike, sector	Оперативний, штабний, панорамний
Конкретика (рід/модель)	Rifle, pistol, knife; Sherman, Spitfire	Sling, holster, bolt; crew, squad	Сценічний, тактильний, «ефект присутності»

Тематичні поля за Лічем [Leech, 2005] для назв зброї легко розкладаються на п'ять основних напрямів: дія, простір, люди, інституції та емоції. У полі дії домінують дієслова вогню та бою (*fire, shoot, bombard*). Простір задають лексеми ліній і секторів (*line, sector, trench, shelter*). Людей представляють екіпажі та розрахунки (*crew, gunner, platoon*). Інституції проявляються через накази, заборони й договори (*ban, command, disarmament*). Емоційне поле складається зі страху, гордості й розпачу (*fear, pride, despair*).

З метою доповнення проведеного аналізу емпіричними спостереженнями, додамо зведену таблицю «роль – зброя – тон». Вона зручна для створення

стилістичного «паспорта» твору: достатньо подивитися, які збройові назви переважають у ключових сценах, аби передбачити реєстр усього розділу.

Таблиця 3.23

Роль у наративі, домінантна зброя та очікуваний тон

Домінантна роль сцени	Переважні назви зброї	Очікуваний тон і масштаб
Контактна сутичка / дуель	Pistol, knife, revolver	Психологічний, тілесний, «судомний» ритм
Позиційний обстріл / облога	Artillery, mortar, cannon, battery, shell	Масований, гулкий, топографічний
Механізований прорив / контрудар	Tank, AT gun, mines	Важкий, металевий, страх перед машиною; фронт як площа
Повітряний удар / мобільність	Aircraft, plane, bomber, helicopter	Панорамний, вертикальний; огляд і раптовість
Поліцейська дія / інституційний контроль	Weapon(s), firearms	Офіційний, юридичний, «сухий» реєстр; дискусії про норми
Партизанство/рейд	Rifle, carbine, knife, improvised explosives	Пружний, тіньовий, швидка зміна кадру; ліс/гора як лабіринт

Емоційна лексика у субдоміні ОЗБРОЄННЯ розгортається у двох напрямках, і це добре видно на прикладі *knife* та *artillery*. Ніж асоціюється і з «чесною», і з «кров'ю»: у ретроспективних сценах він постає як символ шляхетності (*sword of honor*), у сучасних описах – як ознака грубого насильства (*bloody knife*). Артилерія теж є багатофункціональною: у патріотичному дискурсі вона символізує справедливе покарання (*glorious barrage*), а в антивоєнному – бездушну машину знищення (*indiscriminate shelling*). Усе залежить не від самої назви, а від її сусідів, які визначають, у якій тональності звучатиме сцена.

Корпус показує також діахронію стилю. У XIX столітті переважають холодна зброя та героїчний реєстр: модифікатори акцентують блиск, честь, дуельність. У першій половині XX століття героїчне звучання поступається механічному шуму: *heavy artillery*, *machine-gun fire*, *tank spearhead*, де

прикметники підкреслюють вагу, швидкість і калібр. Повоєнний і сучасний часи інституціоналізують лексику зброї: *weapons systems, arms control, proliferation*. Тут зброя уже виступає об'єктом політики та права. Водночас у художніх сценах залишається потреба в реалістичному зображенні, наприклад, лексеми *rusty AK, jammed pistol, hot barrel* роблять оповідь тілесною й живою.

Окремо варто відзначити метафоричність. Навіть поза війною зброя постійно присутня як донор образів: *weapon of words, arsenal of arguments, bullet points*. Це показує, що збройовий субдомен просочується за межі військового дискурсу і забарвлює інші сфери мислення та мови. Для стилістики це означає, що навіть у текстах, які уникають прямих описів насильства, колокаційні «тіні» зброї все одно утримують атмосферу напруги й загрозливості.

Для зручності порівняння між субдоменами наведемо ще одну компактну таблицю тематичних полів навколо типових збройових назв, якими легко виміряти жанрову позицію тексту.

Таблиця 3.24

Тематичні поля колокацій для лексем на позначення озброєння

Лексема	Дія	Простір	Учасники	Інституції	Емоції
Gun/rifle	Shoot, aim, reload	Trench, window, alley	Shooter, sniper, guard	Rules of engagement	Fear, resolve
Artillery/cannon	Shell, barrage, pound	Ridge, bridge, city	battery, crew, FO	Orders, timetable	Dread, triumph
Mortar	Lob, drop	Outpost, tree line	Squad, section	Field manual	Tension, anxiety
Tank	Roll, crush	Road, field, village	Crew, infantry support	Armor doctrine	Awe, panic
Aircraft/helicopter	Bomb, hover, evac	Sky, valley, runway	Pilot, medic, evac team	Air tasking order	Shock, relief
Weapon(s)	Seize, ban	Depot, checkpoint	Officer, patrol	Law, control, treaty	Outrage, reassurance
Knife	Stab, slash	Room, corridor	Assailant, victim	Evidence, charge	Horror, shame

Субдомен ОЗБРОЄННЯ у межах домена ВІЙНА виконує не лише описову, а й мережеву функцію. Він є вузлом, що напрядує бойові дії з втратами, обороною й безпекою, військовими одиницями та просторовими реаліями. Якщо накласти на мережеву карту ваги зв'язків (наприклад, сумами logDice), то саме лексеми зброї виявляються найщільніше пов'язаними з різними шарами: вони з'єднують тактичний рівень із правовим і політичним, просторовий – з емоційним. Тому зброя працює як стилістичний «трансмісійний механізм»: вона регулює темп, масштаби, реєстр і емоційну температуру тексту.

У будь-якому порівняльному аналізі авторів, епох чи жанрів доцільно починати саме з неї: з'ясувати, які назви зброї домінують, як вони модифікуються, з якими дієсловами поєднуються і які тематичні поля притягують. Такий аналіз одразу дає короткий, але точний портрет стилю ще до докладного читання сюжету.

У підсумку отримуємо цілісну картину, коли лексеми зброї в корпусі не тільки зв'язують реалії війни, а й задають способи, в якій війна описується від близьких і тілесних сцен до масштабних панорам, від героїчного до трагічного, від інструкційного до публіцистичного. Колокації показують, як саме ці переходи відбуваються у фразі; модифікатори й дієслова вказують на авторську оцінку; а частота – наскільки голосно в тексті звучатимуть метал, полум'я і гуркіт. Саме тому зброя – це не просто частина семантичного поля, а ключ до розкриття стилістичного наповнення семантичного домена ВІЙНА в цілому.

3.2.3. БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА

У корпусі охоплюються шість основних лексем – *defence/defense*, *protection/protect*, *resistance/resist*, *defensive* та їхні похідні. Загалом для них зафіксовано 207 унікальних колокантів із середнім показником частотності близько 86. Це означає, що ми маємо досить компактну, але структуровану

мережу сусідніх слів, у якій переважають інституційні позначення, назви посад і законодавчі терміни.

Особливо цікавою є поведінка слова *defense*. У його найближчому оточенні регулярно з'являються *department*, *secretary*, *authorization*, *act*, *national*. Так формується поле бюрократичної та правової мови, яке переносить опис війни в офіційно-кадровий реєстр. Своєю чергою, словосполучення з *defensive* тяжіють до військових назв – *marine*, *corps*, *manpower* – що вказує на зв'язок із кадровими й організаційними структурами армії.

Статистично помітно, що типові «праві» колокації (слова після цільового) утворюють формульні зв'язки: *authorization act*, *national defense*. Водночас «ліві» позиції (слова перед цільовим) найчастіше взаємодіють через означення: *assistant secretary of defense*, *Marine Corps defense*. Така симетрія створює відчуття чіткої адміністративної сітки, де кожен термін закріплений у певній інституційній формулі.

Уніфікація поняттєвого поля показує: лексеми кластера «захист» працюють як стильові маркери бюрократичної, офіційної й кадрової оптики. Це саме той випадок, коли мова війни звучить не як опис бою чи страждання, а як мова відомств і статутів, які розподіляють ресурси, узаконюють повноваження і визначають рамки дій.

Таблиця 3.25

Репрезентативні колоканти кластера «захист»

Колоконт	Частотність у корпусі	Зліва	Справа
Department	465	8	6
Secretary	205	7	11
Marine	150	4	8
Corps	115	4	5
Authorization	96	10	4
Act	94	8	7
National	392	11	13
Assistant	297	6	3
Manpower	112	3	4

Зі стилістичного погляду цей кластер підтримує високий ступінь формальності. Колокації з назвами відомств і посад виконують роль раціоналізаторів дискурсу: вони переводять від площини насильства в площину адміністрування, бюджетних та нормативних рішень. Це корелює із загальною характеристикою мілітарного письма в корпусі – перевагою формального тону, насиченістю термінологією, мінімальною часткою сленгу й чіткою директивністю викладу.

Водночас у межах «захисту» фіксується й оцінна конотація через прикметники *defensive* та модифікаційні ланцюжки на зразок *defensive line*, *defensive posture*, що позначають спосіб дії – обережний, стримувальний, реакційний, на відміну від наступальної енергії інших субдоменів. Конкорданси демонструють, як ці формули працюють у сценах дислокацій, у наказах і зведеннях, а також у відтворенні позиційної логіки бою – там, де головне не завоювати простір, а його утримати. У підсумку «захист» стилістично тяжіє до бюрократичної регламентації, адміністративного ритму й номінативних ланцюжків із титулами та назвами інституцій; він віддалений від експресивності, рідко вдається до метафори, і радше «охолоджує» наратив, надаючи йому юридично-ділового тону.

Колоканти цих слів добре демонструють відмінності. Біля «загрози» найчастіше стоять прикметники, які підсилюють серйозність ситуації (*imminent, grave, real, personal*), а також модальні та умовні конструкції на кшталт «може статися», «здатен викликати». Крім того, колокації включають слова про досвід і почуття (*life, loss, fear*), що створюють атмосферу тривоги. «Безпека» ж, навпаки, частіше з'єднується з позитивними словами (*comfort, happiness, plenty*), утворюючи образ захищеності й комфорту.

Цікава й різниця у розташуванні. «Загроза» зазвичай з'являється зліва і виступає означенням: *grave danger, imminent threat*. «Безпека» чи «захист» продовжуються праворуч, формуючи сталі конструкції: *security of, safety of life*. Це підтверджують і частотні дані: «загроза» тягнеться до лівих позицій, «безпека» – до правих.

У підсумку ми бачимо, що цей субдомен працює як індикатор емоційного тону: він показує, наскільки текст намагається занурити читача у стан тривоги чи навпаки створює ілюзію спокою.

Таблиця 3.26

Вибрані колоканти субдомена БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА

Колокант	Частотність	Зліва	Справа
Danger	7 920	13	6
Life	32 140	1	19
Without	12 011	25	8
Great	13 089	23	4
Social	4 560	19	2
Great danger (формула)		29	—
Of life (формула)		—	18

У нашому корпусі семантичні поля цього субдомена напряду впливають на емоційний тон тексту. Біля реасе стабільно формується «позитивний пакет» слів: *comfort* (8), *happiness* (5), *security* (3), *safety* (3), *plenty* (4). Вони створюють відчуття нормальності й захищеності, надають тексту спокійного та гармонійного тону.

Натомість загрозливий лексикон працює інакше. Він створює атмосферу тривоги й невизначеності, часто через метафори диму, туману чи хмар (*haze, fog, smoke*). Цей «метеорологічний» шар, який ми вже бачили у підрозділі про бойові дії, слугує підґрунтям для опису ризиків і небезпеки.

Стилістично субдомен БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА має схильність до високої модальності та дієслів, що описують стан (*is at risk, was in danger, remained secure*). Це означає, що небезпека чи безпека зображується не як миттєва подія, а як тривала, розтягнута в часі умова.

Велику роль відіграють прикметники. Слова, які описують густину (*thick*), колір (*black, gray, white*), запах (*acrid*) чи рух (*billowing, drifting*), допомагають

матеріалізувати абстрактне відчуття небезпеки у конкретні сенсорні образи. Завдяки цьому навіть схильне до офіційності мілітаристичне письмо набуває емоційної реалістичності: читач бачить дим, відчуває запах, уявляє рух повітря.

3.2.4. РЕЗУЛЬТАТ БОЮ

Субдомен РЕЗУЛЬТАТ БОЮ охоплює лексеми, що позначають підсумок воєнного зіткнення, зміну статусу сторін після завершення бойової дії та фінальну фазу конфлікту. Його смислове ядро формують слова *victory, triumph, defeat, won, surrender, retreat*, а також дієслова, які позначають завершення або підбиття підсумку воєнного процесу, зокрема *win, end, finish, survive*. На відміну від субдоменів, що відтворюють динаміку бою, просторову організацію чи інструментальне забезпечення війни, цей блок зосереджується саме на результативному вимірі – тому, чим завершується зіткнення і як цей фінал осмислюється в художньому тексті.

У корпусі англomовної воєнної прози результат бою репрезентується через лексеми, які фіксують досягнення перемоги, визнання поразки, капітуляцію, відступ або завершення війни. Колокаційні спостереження показують, що слово *victory* має чіткий зв'язок із лексемою *war*: у колокаційній зоні зафіксовано 10 сумісних уживань, що свідчить про стабільне поєднання ідеї перемоги з воєнним контекстом. Водночас дієслівний профіль цього субдомена концентрується навколо тих форм, які позначають підсумок: *win* репрезентує позитивний результат, *end* – завершення конфлікту, *finish* – остаточне припинення бойової фази, а *survive* – індивідуальний підсумок воєнного досвіду, коли результатом стає саме збереження життя.

Стилістично субдомен РЕЗУЛЬТАТ БОЮ має виразно узагальнювальний характер. Якщо опис бойових дій часто будується на рухові, шумі, фрагментованості та сенсорній насиченості, то лексеми результату навпаки згортають попередню подієвість у чіткі смислові підсумки. Саме тому слова *victory, defeat, surrender, retreat* функціонують як вузлові точки оповіді: вони

завершують епізод, підсумовують напругу, переводять процес у площину оцінки і визначають фінальну конфігурацію сил. Через них текст не просто повідомляє про наслідок, а класифікує його: хто переміг, хто програв, хто відступив, а хто припинив спротив.

Особливе місце в цьому субдоміні посідають дієслівні конструкції, які оформлюють межові точки оповіді. Сполучення на зразок *win the war, end the war, survive the war, surrender after battle, retreat from the front* задають логіку фіналу і водночас посилюють композиційну чіткість наративу. Такі конструкції найчастіше з'являються у кульмінаційних і завершальних фрагментах, де особливо важливими стають підсумок, оцінка і зміна сюжетного балансу. У цьому сенсі субдоміні РЕЗУЛЬТАТ БОЮ виконує не лише номінативну, а й композиційно-стилістичну функцію, оскільки саме через нього процесуальність війни переходить у категорії фіналу.

Таблиця 3.26

Лексико-колокаційні індикатори субдоміні РЕЗУЛЬТАТ БОЮ

Одиниця / пара	Функція в межах субдоміні
war – victory	Позначає перемогу як підсумок воєнного конфлікту
win	Репрезентує здобуття перемоги
end	Позначає завершення війни або бойової фази
victory	Підсумкове узагальнення позитивного результату
defeat	Негативний результат бою, втрата позиції
surrender	Капітуляція як остаточне припинення спротиву
retreat	Відступ як частковий або вимушений результат бою
survive	Індивідуальний підсумок бойового досвіду

Як видно з таблиці, у центрі цього субдомена перебувають не будь-які військові дії, а саме ті одиниці, які фіксують завершений наслідок. Результат бою в корпусі оформлюється через чіткі мовні індикатори завершення, перемоги, поразки або виходу з конфлікту. Саме це надає субдомена РЕЗУЛЬТАТ БОЮ високої семантичної згорнутості та стилістичної ваги: він функціонує як зона фінального смислового підсумку, де війна постає не як тривалий процес, а як подія, що має визначений кінець і конкретний наслідок.

Таблиця 3.27

Лексеми результату бою у корпусі (частотність)

Лексема	Частотність	Лексема	Частотність
Win	550	Triumph	99
Victory	281	Finish	84
Defeat	224	Survive	69
Won	183	Surrender	41
End	141	Retreat	13

У таблиці подано частотні показники ключових лексем субдомена РЕЗУЛЬТАТ БОЮ. Найвищу частотність демонструє лексема *win* (550 уживань), що закономірно вказує на високу продуктивність моделі перемоги як підсумку бойового зіткнення. Лексема *end* (141 уживання) репрезентує завершення війни або окремої бойової фази.

Субдомен РЕЗУЛЬТАТ БОЮ в англійській військовій прозі оформлює фінальну фазу конфлікту та переводить бойову подієвість у категорії підсумку. Його специфіка полягає у високій концентрації лексем, що позначають перемогу, поразку, відступ, капітуляцію і завершення війни.

3.2.5 ВІЙНА і МИР

Субдомен ВІЙНА і МИР є найбільш абстрактною й водночас найстійкішою опозицією всього корпусу. Ми дослідили її як єдине поле, оскільки семантичні значення тут істотно перехрещуються: мир часто визначається через припинення війни, а війна – через перерви чи перепочинок, які наратив позначає як мир. Дані частотності вказують на сильну асиметрію в репрезентації: war має 3 559 ужитків проти 586 у *peace*; це природна диспропорція для корпусу, сфокусованого на концепті війни та всього, що семантично пов'язано з ним, і саме вона пояснює, чому кількість колокацій навколо war у три рази більша (101 колокант проти 33 у *peace*).

На іменниковому рівні картина дуальності вкрай чітка. *War* систематично тягне за собою великі та значущі явища в сюжеті – *revolution, politics*, назви міст (Atlanta), а також власну референцію (*war and war* у різних синтаксичних конфігураціях, сумарно 51 + 93 колокаційні перетини). *Peace*, навпаки, поєднує теми відбудови, домовленостей і нормалізації – *comfort, happiness, reconstruction, security, safety, plenty*. Нижче – порівняльний зріз найчастотніших іменників, що вживаються разом із кожним із концептів:

Таблиця 3.29

Найпоказовіші іменникові колокації для ВІЙНА і МИР

Колокація	Кількість
War – revolution	16
War – politics	7
War – Atlanta	5
Peace – comfort	8
Peace – happiness	5
Peace – reconstruction	3
Peace – security	3
Peace – safety	3
Peace – plenty	4
War – war (самореференція)	51 + 93

Прикметниковий шар підсилює оцінювальний аспект війни: *war* модифікується виразно негативними або темпорально-рамковими маркерами – *bloody, cruel, civil, Mexican/Korean* (етикетки конфліктів), *last/next/future/new* – тоді як реасе стабільно супроводжують епітети тривалості, тиші та повноти – *lasting, quiet, deep, perfect*.

У Табл. 3.30 подано симетричний розподіл у стислому вигляді.

Таблиця 3.30

Оцінні модифікатори «війни» та «миру»

Модифікатор	Кількість	Цільове слово
Civil	38	War
Mexican	30	War
Future	10	War
Bloody	7	War
Cruel	8	War
Deep	3	Peace
Quiet	2	Peace
Perfect	2	Peace
Speedy	2	Peace
Lasting	4	Peace

Дієслівні колокації з ВІЙНА і МИР у корпусі мають доволі очікуваний характер: війна часто виступає об'єктом у комбінаціях «*declare/wage/end/begin war*», «виграють війну»; «мир» репрезентується через «*sign/keep/preserve/restore peace*». Цей тип взаємодії підказує, що автори відтворюють війну як стан, який хтось запускає або зупиняє, а мир – як норму, яку відновлюють та утримують. У таблиці 3.31 зібрано показові зв'язки, що підкреслюють таку різницю ролей.

Таблиця 3.31

Дієслівні формули для ВІЙНА І МИР

Формула	Кількість	Коментар
Win the war / win peace	55	Перетинає обидва поля; робить підсумок
End the war	14	Замикає фазу конфлікту

Declare war	11	Запуск стану війни політичним актом
Prevent war	7	Забезпечення миру шляхом уникнення війни
Wage war	4	Тривалий процес війни
Keep/sign/preserve/restore peace	2–15	Тривале підтримання стану миру

У підсумку, створений корпус англomовної воєнної прози чітко показує, що опозиція *war/peace* функціонує як своєрідна семантична вісь домена ВІЙНА. Лексема *war* притягує до себе історичні й географічні маркери, різкі оцінні прикметники та дієслова, які фіксують межі й переломні моменти подій. *Peace*, навпаки, тяжіє до лексики спокою, комфорту й відбудови. Завдяки колокаціям видно, що тексти не лише абстрактно міркують про сутність війни, а й послідовно моделюють переходи: від оголошення до завершення, від загрози до безпеки, від хаосу до відновленої нормальності.

3.2.6. БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ

У цьому підрозділі ми працюємо з тим субдоменом семантичного домена ВІЙНА, де описується не стільки те, хто воює чи якою зброєю, скільки сам перебіг бою: від коротких сутичок до затяжних операцій. До цього поля належать слова, що прямо називають бій (*combat, battle, fight, assault, raid*), фіксують силову дію (*attack, fire, shooting, shot*), задають рамки підготовки чи завдання (*mission, tactics, orders, deployment*), а також сенсорні маркери вогню (*fire, flame, smoke, flash*). У нашому корпусі англomовної прози ці лексеми формують щільну мережу: 237 різних сусідів із середньою частотністю близько 120 кожен. Це означає, що текст навколо них густо насичений деталями, які разом утворюють стилістику «живої сцени бою».

Особливо помітним є ефект сенсоризації. Майже в усіх контекстах поруч із назвами дій з'являються образи вогню і диму: *fire* трапляється 84 рази, *smoke*

– 47, *burning* – 30, *cloud(s)* – 34, *fog* – 9, *haze* – 6, *flame(s)* – 18. Це створює повторюваний фон жару, гару та задушливої атмосфери. Додаються прикметники кольору й стану: *black* – 129 уживань, *gray* – 18, *white* – 16, *blackened* – 8 та навіть експресивний *peachy* – 2. У результаті наратив набуває темного, важкого тону, що налаштовує читача на сприйняття війни як небезпеки та руйнації.

Цікаво, що позиційний розподіл колокацій майже врівноважений: приблизно 60 лівих і 56 правих. Це означає, що ліворуч переважають прикметники, які одразу задають характеристику сцени (*black smoke, burning fire*), а праворуч – слова, що показують наслідки або уточнюють локалізацію (*fire in the sky, smoke of battle*). Завдяки такому балансу проза легко переходить від назви дії до її сенсорних слідів – і назад до стратегічної чи тактичної рамки. Саме тому цей субдомен у нашому корпусі відіграє ключову роль у створенні живої, відчутної оптики війни.

У нашому корпусі англomовної прози локальні бої найчастіше позначаються словами *assault, raid, attack, shot, shooting, firing*. Це ті лексеми, які фіксують момент зіткнення і створюють відчуття швидкої дії. Їхнє колокаційне оточення показує два характерні шари. Перший – сенсорний: поруч майже завжди стоять слова на позначення вогню й диму (*fire, flames, smoke, haze, fog, clouds*) та прикметники, що передають рух чи відчуття (*billowing, drifting, acrid*). Завдяки їм сцена набуває густої атмосфери – видимості полум'я, диму, гару. Другий шар – звуковий і афективний: *yelled, yelling, hey, hell*. Це маркери, які вказують на присутність крику, команд чи емоційного зриву, що підсилює драматизм зіткнення.

Важливим є і те, що ці «ударні» лексеми майже завжди поєднуються з персонажами: поруч стоять *he, she, they* чи власні імена. Це означає, що сцени не описані абстрактно, а прив'язані до конкретних учасників. Читач сприймає їх як дію, що відбувається «з кимось», — і саме тому емоційні вигуки органічно вплітаються в картину бою, додаючи їй тілесності й безпосередності.

Стилістично такі сцени завжди забарвлені в темні тони. Колокації з прикметниками *black, blackened, gray, thick, glumly* підкреслюють загрозу, невизначеність і настрій втрати. У результаті проза виглядає так, ніби камера перебуває всередині події: читач бачить дим і полум'я, чує крики, відчуває напругу. Саме ця насиченість сенсорними й емоційними деталями робить епізоди короткими за формою, але дуже щільними за змістом – вони передають не лише сам факт атаки, а й атмосферу страху, хаосу й ризику, яка її супроводжує.

Тривалі або структуровані форми зіткнення – власне бойові дії – у корпусі називаються лексемами *combat, battle(s), fight(ing)*, а також пов'язуються з логістикою руху й підготовки – *marched, march, drill, training*. Вони задають не стільки спалах, скільки «квазітривалий» процес, і саме тому їхнє колокаційне оточення містить ширший набір «тла». У середовищі таких лексем, за підрахунками, стабільно активні маркери вогню й диму: *fire* – 84, *flame* – 13, *flames* – 5, *burning* – 30, *smoke* – 47, *cloud* – 19, *clouds* – 15, *fog* – 9, *haze* – 6. Ці числа узгоджуються з інтуїцією про сенсорну сценографію бою: текст не лише називає дію, а й уперто повторює відчутні сліди цієї дії у повітрі й просторі, від жару до задимлення.

Стійка присутність прикметників кольору/стану підтримує описову «температуру» епізоду. *Black* – 129, *gray* – 18, *white* – 16, *blackened* – 8 з'являються в позиціях, де автору потрібно відчутно надати реалізму сцені – у багатьох випадках ці означення працюють як лівобічні атрибути до димових і вогневих іменників (*black smoke, gray cloud*), але не рідкі радше «ліричні» вкраплення на кшталт *glumly* або іронізоване *peachy*, що навіть у невеликій кількості додають голосу оповідача-очевидця. На рівні позиційного розподілу утримується вже згадана рівновага: середні 60 ліворуч проти 56 праворуч означають, що корпус тримається двох комплементарних стратегій – перцептивного означення й причинно-наслідкового розгортання («*smoke...covered*», «*flame..... consumed*»).

Важливий висновок дає інвентаризація «насильницьких актів» у зоні бойових дій. Поряд із назвою процесу майже завжди присутні дієслівні та номінативні маркери застосування сили: *fired, firing, rifle, gun(s), killed, dead, grenades, mortars*. У цьому списку зворотні форми на кшталт *yelled/yelling* цікаві тим, що об'єднують акустичну та афективну складові з дією: крик тут і спосіб комунікації, і симптом внутрішньої напруги дійових осіб сцени. Такі ланцюжки «процес – слід – акт – афект» роблять бойовий епізод багат шаровим, і саме колокаційна статистика показує, що цей багат шаровий режим є нормою, а не винятком.

Окрім цього, корисно навести ряд зразків сенсорних маркерів субдомена БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ. Нижче ми зібрали ті одиниці, для яких у робочій вибірці зафіксовано конкретні підрахунки; вони добре ілюструють відому, але тут статистично підтверджену тезу: вогонь і дим – не метафора, а регулярна складова синтагматики бою.

Таблиця 3.32

Сенсорні маркери БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ

Маркер	Частотність (колокаційна зона)
Fire	84
Flame	13
Flames	5
Burning	30
Smoke	47
Cloud	19
Clouds	15
Fog	9
Haze	6

Усі ці параметри разом формують реєстр, який ми називаємо інвентарно-сенсорним: наратив порівню розкладає сцену між «що саме робиться» і «як це відчувається». Звідси й стриманий, часто документальний тембр письма, де емоційні слова присутні, але є вторинними щодо модальностей простору, світла, шуму і густини повітря.

У корпусі «вогонь» справді заслуговує на окрему увагу – він часто з’являється й відіграє важливу стилістичну роль. Слова *fire, flame(s), flash* разом із «димовим» набором (*smoke, haze, fog*) постійно формують своєрідні рамки сцени: відкривають, закривають або з’єднують бойові епізоди.

Функція вогню різна залежно від контексту. Іноді він позначає саму дію (наприклад, *fire* після суб’єкта чи зброї), іноді стає фоном (*flames* поруч із *sky, line, heap*), а іноді виступає наслідком (*flash* біля *shot*). До цього образу приєднується кілька типових груп означень. Перша стосується кольору і світла (*black, gray, white smoke; bright, flashing explosion*). Друга – руху (*billowing, drifting, flickering, crackling*), які показують динаміку полум’я і диму. Третя – відчуттів, передусім запаху й дотику (*acrid, thick*), що робить опис максимально тілесним.

Таблиця 3.33

Вогонь і дим у бойових сценах: частоти та оцінні маркери

Група	Одиниці	Частотність/ознака
Вогонь	Fire, flame, flames, flash	84, 13, 5 – (подієвий «спалах»)
Дим/туман	smoke, cloud, clouds, fog, haze	47, 19, 15, 9, 6 (тло/екранування)
Рух/звучання	Billowing, drifting, flickering, licked, crackling	Постійні колоканти в тематичному списку (динаміка тла)
Колір/оцінність	Black, gray, white, blackened, peachy	129, 18, 16, 8, 2 (темний, іронізований тон)

Таким чином, «вогонь» – не просто частина опису бою, а й інструмент, що з’єднує різні рівні тексту. У синтаксисі він пов’язує дію й процес: може бути наслідком пострілу, завісою перед атакою чи фоном для руху (*march through smoke*). У стилістиці він задає тон: чорний дим і густі хмари створюють атмосферу загрози, а слова *acrid* чи *thick* роблять картину відчутною майже фізично. Часто саме на тлі «вогню» автори додають крики й вигуки персонажів, завдяки чому сцена звучить і виглядає ще інтенсивніше.

3.2.7. ІНФРАСТРУКТУРА

У корпусній стилістиці «локація» – це не просто тло для подій, а ключовий елемент, що керує перспективою. Саме через назви місць оповідь прив'язується до простору, розкладає епізоди бою на опорні точки (позиція, база, фортеця, табір) й одночасно підкреслює інституційний характер війни (гарнізон, казарми, в'язниця, кордон, театр бойових дій).

У нашому корпусі ядро цього субдомена утворюють слова *camp*, *position/positions*, *fort* та *base*. Дещо рідше, але стабільно з'являються *prison*, *garrison*, *barracks*, а також *frontier* як позначення межового простору. Найчастіше трапляється *camp*, і це добре відбиває «інвентарний» стиль оповіді: саме до табору прив'язано сцени тренування, маршу, відпочинку й виконання наказів. Слово *position* зазвичай означає конкретну точку на карті, тоді як *positions* у множині створює ширшу тактичну картину («оборонні позиції», «висунуті позиції»), де важливими стають не тільки місця, а й взаємозв'язки між ними.

Fort, *garrison* і *barracks* підсилюють інституційний вимір оповіді – вони звучать як позначники організованої, «офіційної» війни. *Base* акцентує на логістиці й забезпеченні, тоді як *frontier* виводить у межовий, часто символічний простір. У підсумку саме через ці лексеми простір бою отримує чіткі контури: текст не лише показує, «де» відбувається подія, а й «як» і «навіщо» ця локація включена в структуру війни.

Таблиця 3.34

Лексеми локації у корпусі (частотність)

Лексема	Частотність	Лексема	Частотність
Camp	1 026	Positions	269
Position	626	Garrison	146
Fort	492	Theatre (of war)	141
Base	490	Frontier	169
Prison	237	Barracks	176

У корпусі локації найчастіше описуються двома способами. Перший – через прийменники. Конструкції на кшталт *in camp, at the base, from the garrison, to the frontier* одразу прив'язують читача до сцени, показуючи, де саме відбувається дія. Другий спосіб – через прикметники або складені означення, які стоять перед словом: *forward, outer, defensive, temporary, advanced*. Вони визначають роль локації ще до того, як названо саму точку.

Праві колокації, які йдуть після назви, найчастіше уточнюють функцію чи призначення місця: *base of operations, camp for recruits, position on the ridge, garrison of the city*.

Завдяки цьому текст набуває чіткості «операційної мови»: він описує не лише те, де щось сталося, а й пояснює, яку саме роль відіграє ця локація у структурі бою.

Таблиця 3.35

Типові колокаційні рамки локацій і їхня стилістична роль

Рамка	Приклади формул	Функція в тексті
Прийменник + локація	In/at camp, at the base, in prison, at the fort, to the frontier	Локалізація сцени; економія вступу в епізод
Модифікатор + локація	Defensive/forward position, advanced positions, temporary camp	Точне тактичне маркування вузла простору
Локація + of/for + N	Base of operations, camp for recruits, garrison of the city	Означення функції/належності без додаткової перифрази

Частотні співвідношення серед локативів добре видимі у зв'язках з іншими субдоменами. *Camp, base* і *garrison* тягнуть за собою «людський» шар (*recruits, personnel, marines*) і «адміністративний» (*orders, duty*), тоді як *position(s)* римується із «бойовими діями» та «захистом» (*defensive, hold, retake*). Це зумовлює подвійність тональності: офіційно-операційна, коли йдеться про інфраструктуру, і драматично-тактична, коли йдеться про поле бою. У множині *positions* активніше соціалізується колективне бачення (*our positions, enemy*

positions), тоді як *position* у формулі *hold the position* підкреслює тривалість і напруженість стану.

Таблиця 3.36

Стислий «паспорт» субдомена ІНФРАСТРУКТУРА

Вісь опису	Ключові спостереження
Дискурсивна роль	Маркери сцени та тактичні вузли; пунктир інституційної географії війни
Позиційний профіль	Лівобічні колокації переважають у вступі в сцену (прийменники, атрибути); правобічні кодують функцію/належність
Стилістичний реєстр	Інвентарно-операційний; економна номінація простору, низький рівень метафоризації; висока тактична деталізація

Отже, локації в корпусі – це компактні «операційні одиниці» оповіді. Вони стискають простір до керованої сітки точок і каналів, де кожен іменник має свою функцію, а колокації – свою тактичну або інституційну вагу. Саме тому локативний шар так добре поєднується з термінологією підрозділів і наказів: текст «вмикає» простір мовою штабу і «перемикає» перспективу без розлогих описів.

3.2.8. ШКОДА І ВТРАТИ

Субдомен ШКОДА І ВТРАТИ охоплює лексеми, що вербалізують наслідки воєнного насильства, тілесні ушкодження, загибель, руйнування та матеріальні втрати. У структурі семантичного домена ВІЙНА цей блок виконує особливу функцію, оскільки переносить фокус із дії як процесу на її результат, тобто на те, що залишається після бою на рівні людського тіла, психофізичного стану й зруйнованого простору. До найрепрезентативніших одиниць цього субдомена належать *casualty, wounded, wound, injury, death, damage, destruction,*

blood, а в методологічній моделі також *loss* і *ruin*. Саме ці лексеми формують деструктивний пласт воєнного письма і забезпечують у тексті ефект тілесної та емоційної конкретизації війни.

Таблиця 3.37

Субдомен ШКОДА І ВТРАТИ: лексичні групи, типові колокації та стилістична функція

Лексична група	Репрезентативні лексеми	Типові колокації / формули	Стилістична функція
Людські втрати	<i>casualty, death, dead, killed, loss</i>	<i>heavy casualties; countless dead; suffer losses; casualties among soldiers</i>	Передає масштаб утрат і кількісну «ціну» війни
Тілесні ушкодження	<i>wounded, wound, injury, burnt, bones</i>	<i>gravely wounded; fatally injured; badly burned; wounds on his body</i>	Конкретизує фізичний вимір насильства, посилює тілесність опису
Руйнування	<i>damage, destruction, ruin</i>	<i>huge damage; irreparable destruction; damage to buildings</i>	Переносить увагу на матеріальні наслідки війни та знищення простору
Кров і насильство	<i>blood, bloody, massacre, slaughter, bloodshed</i>	<i>rivers of blood; crimson blood; bloody scene</i>	Інтенсифікує емоційний регістр і формує похмуру образність
Реакція на втрати	<i>suffering, mourn, bury, recover</i>	<i>to mourn the dead; to bury the fallen;</i>	Додає емоційно-етичний вимір,

		<i>to recover from wounds</i>	переводить наслідок у площину переживання
--	--	-------------------------------	--

На відміну від субдоменів, що організовують інституційну, просторову чи операційну рамку, ШКОДА І ВТРАТИ концентрує увагу на ціні війни. Його колокаційний профіль зазвичай формується навколо модифікаторів на зразок *heavy, severe, devastating, irreparable* та дієслів *suffer, sustain, inflict, count, mourn*, які підкреслюють інтенсивність втрат, незворотність ушкоджень і моральний тягар наслідків. Завдяки цьому субдомен виконує не лише номінативну, а й виразну стилістичну функцію: він посилює трагічний регістр оповіді, знижує абстрактність воєнної тематики й переводить її у площину людського досвіду, болю та руйнування.

У загальній структурі домена ВІЙНА цей субдомен тісно взаємодіє з блоками ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ, РЕЗУЛЬТАТ БОЮ та БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА, однак не зводиться до них. Якщо бойові дії передають динаміку сутички, а результат бою – її підсумок у категоріях перемоги чи поразки, то субдомен ШКОДА І ВТРАТИ фіксує саме матеріальну й тілесну ціну конфлікту. Саме тому його доцільно виділяти як окремий субдомен, а не залишати в узагальненій або периферійній категорії: він має власне ядро лексем, окрему семантичну функцію та стабільний стилістичний профіль у корпусі воєнної прози.

3.2.9. УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ

Цей субдомен збирає «операційно-адміністративні» та концептуальні одиниці, що не є безпосередньо явищами що позначають людей, озброєння або локації, але структурно організовують воєнний дискурс: від інституційних маркерів (*military, force, orders, duty*) і навчально-підготовчого блоку (*training,*

drill, tactics, tactical) до операційно-цілових назв (*mission(s), deployment, target*) і ширших історико-правових понять (*warfare, revolution, crime, alert*). Саме вони задають «хребет» оповіді – процедури, режими, правила, рішення – і працюють як стилістичні перемикачі між «сценою» і «системою».

Щоб мати під рукою масштаб субдомена, зведемо ключові лексеми разом із частотністю. Числа відображають їхню реальну вагу в корпусі й пояснюють, чому саме цей блок так часто «перехоплює» тон від суто описових елементів.

Таблиця 3.38

УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ: частотність ключових лексем

Лексема	Частотність	Лексема	Частотність
Training	1 343	Orders	638
Force	1 116	Mission	527
Duty	724	Missions	165
Military	1 181	Deployment	221
Tactics	106	Target	159
Tactical	127	Warfare	115
Drill	255	Revolution	187
Enlisted	321	Crime	245
Marched	285	Alert	120
Naval	399	—	—

Колокаційна поведінка цих одиниць може існувати у декількох стійких режимах. *Orders* і *duty* задають директивний і етичний реєстр: поруч із ними зібрані формули наказу й підпорядкування (*issue/obey orders, orders to advance/hold, on duty, line of duty*). *Force* виявляє подвійну природу: як інституція (*armed forces, expeditionary force*) і як узагальнене дієве начало (*by force, use of force*). *Training* та *drill* притягують «інвентар» навчання – *basic/field/combat training, recruits, camp, manuals, instructors* – і цим стилістично «охолоджують» текст, надаючи йому бюрократично-процедурного тону. *Mission(s), deployment* і *target* змушують синтаксис працювати як план-оператив: власні назви, часові точки, інфінітивні цілі (*to secure/inspect/evacuate*), числівники й параметри (*primary/secondary target*). Нарешті, *warfare, revolution, crime, alert* формують

«метарівень» – визначення типу конфлікту, правового статусу дії та ступеня небезпеки.

Таблиця 3.38

Колокаційні патерни і типові формули

Паттерн	Типові формули	Стилістична роль
Директивний (orders/duty)	Issue/obey/carry out orders; orders to hold/advance; on duty; line of duty	«Голос штабу»: нормативні, імперативні рамки; етичне підґрунтя служби
Інституційно-силовий (force/military/naval)	Armed forces; expeditionary force; naval force; the military	Номінативна економія: назва інституції замінює описові фрази
Підготовчий (training/drill/tactics/tactical)	Basic/field/combat training; drill; tactical decision/advantage; tactics of...	«Операційний холод»: опис процедур, навичок, рішень; низька експресія
Оперативний (mission(s)/deployment/target)	Mission brief/abort/complete; deployment to: primary/secondary target	Планування і стратегія; поєднання власних назв, числівників, інфінітивів
Метарівень (warfare/revolution/crime/alert)	Naval/air/guerrilla warfare; revolution breaks; war crime; on alert	Категоризація типу конфлікту й правового статусу дій

У цьому субдомени добре видно певний порядок: зазвичай прикметники й означення стоять ліворуч (*tactical decision, training camp, mission brief, force readiness*), а уточнення чи адресати йдуть праворуч (*orders to..., deployment to..., target of/for...*). Це створює відчуття «офіційної мови» – спочатку називається вид чи якість дії, а далі пояснюється, як і на кого вона спрямована.

Емоційних виразів тут небагато, і вони завжди контрольовані. Позитивне забарвлення з'являється тоді, коли мова йде про моральні цінності (*duty, valor, service*). Негативне – у зв'язку з *crime, revolution, alert* чи *risk*. Але навіть у таких випадках граматики залишається канцелярською: часто використовуються пасивні конструкції, віддієслівні іменники та формули, схожі на юридичні. Через таку офіційність цей субдомен легко поєднується з іншими зонами. Він

перетинається з локаціями (*training camp, theatre of war*), з людьми (*enlisted men, officer on duty*), а також зі зброєю (*tactical rifle, weapons training*). З метою виокремлення цих перетинів, доцільно представити у вигляді таблиці, які саме зв'язки з іншими субдоменами є найсильнішими і який вони створюють стилістичний ефект.

Таблиця 3.39

Перетини субдомена УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ з іншими субдоменами

Субдомен	Типова формула	Стилістичний ефект
ІНФРАСТРУКТУРА	Training camp; deployment to base; theatre of war	Операційна картографія: карта перетворюється на «сітку дій»
ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	Enlisted men; officer on duty; force commander	Інституційна персоніфікація: посада/статус важливіші за «характер» героя
ОЗБРОЄННЯ	Weapons training, tactical rifle, target acquisition	Параметризація дії: від процедури – до інструмента – до цілі
БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	Orders to advance; mission to secure; tactical retreat	Композиційні повороти: наказ/місія як «шарнір» сюжету

Насамкінець, «інші поняття» – це субдомен, що має тісну взаємодію з іншими субдоменами, роль якого полягає не лише у репрезентації свого окремого феномену, а й у доповненні репрезентації інших. У поєднанні з субдоменами ІНФРАСТРУКТУРА, ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ і ОЗБРОЄННЯ формує впізнаваний інвентарно-операційний реєстр нашого корпусу, де стилістика витлумачена статистично, а саме частотами лексем і регулярністю їхніх найближчих колокантів.

3.3. Стилiстичний вимiр семантичного домена ВiЙНА

3.3.1. Кореляцiя субдоменiв семантичного домена ВiЙНА

Нижче подано зведену таблицю субдоменiв семантичного домена з прив'язкою до їхнiх функцiй та ядер лексем, якi виконують роль стилiстичних маркерiв. Таблиця 3.40 допомагає вiзуалiзувати структуру семантичного домена ВiЙНА для подальших статистичних пiдрахункiв.

Таблиця 3.40

Субдомени семантичного домена ВiЙНА, їхнi функцiї в оповiдi та ядровi лексеми-маркери стилю

Субдомен	Функцiя в оповiдi	Ядровi лексеми
ВiЙСЬКОВI ЗВАННЯ I БОЙОВI ОДИНИЦI	iнституцiйна вертикаль i розподiл ролей	Soldier, recruit, officer, general, colonel, lieutenant, sergeant
ОЗБРОЄННЯ	Технiчний регiстр i засоби вогню/мобiльностi	Gun, rifle, pistol, artillery, cannon, shell, bullet, mortar, tank, aircraft, weapon
БЕЗПЕКА I ЗАГРОЗА	Зона напруги мiж ризиками i захистом	Defence/defence, protection, security, safety, danger, risk, threat, alert
РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	Пiдсумок i змiна стану	Victory, triumph, win, defeat, retreat, surrender
ВiЙНА I МИР	Концептуальна опозицiя i баланс	War – peace; peace talks, peace treaty, war effort, war zone
БОЙОВI Дiї I СЦЕНИ БОЮ	Динамiка сутички, сенсорний супровiд	Combat, battle, fight, assault, raid, attack, fire, smoke, shot, firing
IНФРАСТРУКТУ РА	Топографiя мiсця подiй, опори орієнтацiї	Camp, base, position, trench, bunker, frontline, battlefield, theatre
ШКОДА I ВТРАТИ	Наслiдки насильства i тiлесностi	Casualty, wounded, wound, injury, death, damage, destruction, blood
УПРАВЛiННЯ I ОРГАНiЗАЦiЯ	Процедури, накази, тактика, логiстика	Order, mission, target, tactics, manoeuvre, training, deployment, logistics

Сукупність властивостей кожного із субдоменів дає змогу побачити цілісний стилістичний портрет семантичного домена ВІЙНА. Аналіз проводиться за однаковими параметрами для всіх субдоменів: головним індикатором стилю виступають колокації; для кожної лексеми враховано контексти у вікні ± 4 , службові слова прибрано, а частотні дані використано лише як фон для інтерпретації. Такий підхід дозволяє порівнювати субдомени не за кількістю текстів, а за структурою регулярних мовних зв'язків, завдяки чому результати залишаються статистично коректними й репрезентативними.

Каркас домена складається з дев'яти субдоменів. ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ позначають людей і їхні звання – від *soldier* і *recruit* до *general*, *colonel*, *lieutenant* – і формують вертикаль підпорядкування. ОЗБРОЄННЯ створює технічний план війни через слова *gun*, *rifle*, *artillery*, *shell*, *tank*, *aircraft*. БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ передають динаміку та сенсорні ефекти – *combat*, *attack*, *fire*, *smoke*, *shot*. ШКОДА І ВТРАТИ фіксують наслідки – *casualty*, *wounded*, *death*, *damage* – і поєднують числа з емоційним тоном. УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ дають голос штабу й процедурні рамки: *order*, *mission*, *tactics*, *deployment*. ІНФРАСТРУКТУРА визначає сцену: *camp*, *base*, *position*, *trench*, *frontline*. БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА коливаються між словами *protection/defence* та *threat/risk*. РЕЗУЛЬТАТ БОЮ підсумовує події через *victory*, *defeat*, *retreat*, *surrender*. ВІЙНА І МИР утримує концептуальний баланс, зіставляючи конфлікт і нормалізацію (*declare/wage war* – *make/keep peace*).

Таким чином, усі дев'ять субдоменів працюють як взаємодоповнювальні канали смислу: люди виступають виконавцями дії, озброєння та простір створюють матеріальну сцену, дії та шкода визначають перебіг і наслідок, а безпека, операції й результати організовують інституційну та емоційну рамку. На вищому рівні все це тримається на опозиції ВІЙНА І МИР, яка формує головний концептуальний каркас корпусу.

Колокаційні профілі субдоменів домена ВІЙНА: типові модифікатори та дієслівно-позиційні рамки

Субдомен	Модифікатори (ліві)	Типові дієслова / праві рамки
ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	Experienced, decorated, young, brave, weary	Order, lead, serve, enlist, obey; unit assigned, brigade stationed
ОЗБРОЄННЯ	Loaded/unloaded, heavy/light, long- range, armored	Load, fire, shoot, launch, repair; weapon system, rifle barrel
БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА	National/homeland/ personal, imminent/potential	Protect/defend/secure/safeguard/ mitigate; risk assessment, threat level
РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	Decisive/glorious, humiliating/crushing, strategic	Achieve/secure victory; concede/suffer defeat; order retreat/offer surrender
ВІЙНА І МИР	World/civil/global/ total vs lasting/fragile/uneasy	Declare/wage/end war – make/keep/negotiate/broker peace; peace talks/treaty
БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	Fierce, brutal, raging, thick, acrid	Engage, charge, storm, bombard, open/return/cease fire
ІНФРАСТРУКТ УРА	Forward/rear, fortified, temporary/makeshift	Establish/occupy/defend/fortify/ abandon; at the camp, on the frontline
ШКОДА І ВТРАТИ	Heavy, severe, devastating, irreparable	Suffer, sustain, inflict, count, mourn; damage to X, casualties among Y
УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	Secret/classified, strategic/primary	Issue/execute/obey orders, accomplish mission, deploy forces

Усі субдомени в корпусному аналізі описуються за однаковими параметрами: колокації є головним індикатором стилю, для кожної лексеми враховуються контексти у вікні ± 4 , вилучено службові слова, а далі йде перехід від частотного тла до стилістичного тлумачення колокацій. Це дозволяє зіставляти не тексти як такі, а структуру регулярних зв'язків.

У субдомени ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ поєднано особисте і службове: зліва від цільових слів стоять прикметники досвіду й оцінки (*experienced officer, brave general*), з правого боку – маркери підпорядкування й дії (*unit commanded, order given*). Тому ця зона фактично є кермом оповіді, від якого відходять накази та структури.

ОЗБРОЄННЯ створює технічне тло війни: прикметники *heavy/light, loaded/unloaded, long-range* у поєднанні з іменниками *barrel, caliber, magazine* формують предметний, чіткий тон, а дієслова *load, fire, shoot, launch* задають ритм механічних операцій. Це дисциплінує текст і робить його інструктивним.

БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ найбільш динамічні: прикметники *fierce, brutal, raging* та дієслова *engage, storm, bombard* створюють відчуття руху й кульмінації. Сенсорні слова *fire, flame, smoke* додають звукових і візуальних ефектів, підвищуючи експресивність.

ШКОДА І ВТРАТИ показують результат бою. Тут концентруються *casualty, wounded, death, damage, suffering* у поєднанні з *heavy, severe, devastating*. Праві колокації на кшталт *among soldiers, among civilians* переводять опис у моральну та психологічну площину.

УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ передають процедурний аспект: *order, mission, tactics, deployment* у сталих виразах *orders issued, mission accomplished* створюють ритм регламентованих кроків і мову інституцій.

ІНФРАСТРУКТУРА вибудовує географію фронтового простору: *camp, base, position, bunker, trench* у поєднанні з *forward, fortified, rear, makeshift* позначають статус і функцію локацій, а дієслова *establish, occupy, defend, abandon* додають ситуативності й динаміки.

Конституентами або репрезентантами субдомена БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА є такі лексеми: *defense, protection, security, danger, risk, threat*. Типові поєднання *safety and security, threat level, risk assessment* створюють тон та атмосферу напруги та очікування. У прозі це може звучати метафорично (*looming threat – fragile safety*).

РЕЗУЛЬТАТ БОЮ – це перемоги та поразки. *Victory, defeat, surrender, retreat* у сполученнях *decisive victory, humiliating defeat, unconditional surrender* підсумовують хід подій і задають оцінку з боку автора чи персонажів.

Нарешті, семантична вісь ВІЙНА І МИР формує концептуальний баланс домена, оскільки об'єднує два полярні стани – конфлікт і нормалізацію – та впорядковує навколо них відповідні лексичні кластери й переходи між ними. Для *war* типовими є *world, civil, nuclear, war effort, war zone*; для *peace* – *lasting, fragile, uneasy, peace talks, peace treaty*. Дієслова *declare, wage, end war / make, keep, negotiate peace* підкреслюють маятникову динаміку від відкритого конфлікту до відновлення нормальності й від дискурсу засудження насильства до дискурсу схвалення миру.

У корпусі чітко простежується взаємозв'язок субдоменів. Лексеми, які називають людей та їхні звання, показують, хто діє. Назви військових одиниць визначають масштаб подій і склад учасників, а лексика операцій задає порядок і протокол дій. Озброєння разом із просторовими словами створює матеріальну сцену бою, роблячи її відчутною й реалістичною. Дії бою переводять цю сцену у процес, слова на позначення шкоди та результатів показують наслідки, а безпека й загроза виступають як маркери атмосфери, що оточує події наративу.

У сукупності це формує «операційний каркас» корпусу, де стиль можна зрозуміти через статистику: наскільки часто вживається певна лексема та які слова найчастіше опиняються поруч із нею.

Отже, лексемоцентрична колокаційна сегментація робить усі частини домена ВІЙНА порівнюваними між собою. Вона дозволяє побачити, як співвідносяться людські інституції, технічні ресурси й процедурні норми, а також як у тексті балансують конфлікт і мир. Усі ці висновки спираються на

структурний опис домена, дев'ять його субдоменів і методичні рішення, зафіксовані у матеріалах цього дослідження.

3.3.2. Стилiстичнi особливостi семантичного домена ВIЙНА

Стиль вiйни – це насамперед регулярнiсть колокацiї. Самi по собi одиницi лексику (*war, fire, soldier, order, camp*) ще не створюють стиль; його формує їхня поведiнка: якi прикметники вони притягують, якi дiєслова породжують, у яких позицiях стоять, як змiнюється їхня поведiнка залежно вiд контексту. У цьому розумiннi стиль – це стабiльний колокацiйний патерн, що дозволяє впiзнавати воєнний дискурс незалежно вiд автора чи жанру. Дев'ять субдоменiв працюють як осi на системi координат: ВIЙСЬКОВI ЗВАННЯ I БОЙОВI ОДИНИЦI задають iнституцiйну вертикаль; ОЗБРОЄННЯ – технiчну предметнiсть; БОЙОВI ДIї I СЦЕНИ БОЮ– динамiку й сенсорику; ШКОДА I ВТРАТИ – тiлеснiсть i моральний ефект; УПРАВЛIННЯ I ОРГАНIЗАЦIЯ – процедурний каркас; IНФРАСТРУКТУРА – час та простiр; БЕЗПЕКА I ЗАГРОЗА – атмосферу; РЕЗУЛЬТАТ БОЮ – пiдсумкову оцiнку; субдомен ВIЙНА I МИР – концептуальний каркас, що врiвноважує протилежнi аспекти вiйни. Колокацiї в кожному субдоменi виконують роль мiкросинтаксису стилю.

Таблиця 3.42

Огляд субдоменiв: стилiстичний маркер, регiстр, темп, образнiсть

Субдомен	Стилiстичний маркер	Регiстр	Темп	Образнiсть
ВIЙСЬКОВI ЗВАННЯ I БОЙОВI ОДИНИЦI	Влада/пiдпорядкування	iнституцiйний	Середнiй	Психологiзацiя персонажа
ОЗБРОЄННЯ	Технiчна предметнiсть	Технiчний	Рiвний	Деталь, метал, механiка
БЕЗПЕКА I ЗАГРОЗА	Ризик i захист	Процедурний	Рiвний	Пороги/рiвнi загрози

РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	Підсумок/ оцінка	Риторичний	Злам Ритму	Тріумф/поразка
ВІЙНА І МИР	Опозиція станів	Концеп- туальний	Змінний	Абстракція/ дипломатика
БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	Енергія й удар	Сенсорний	Високий	Вогонь/дим/звук / спалах
ІНФРАСТРУК- ТУРА	Топографія сцени	Описовий	Повільний	Траншея/позиція / периметр
ШКОДА І ВТРАТИ	Наслідок і тілесність	Емоційний	Уповіль- нений	Кров/рана/руїна
УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	Процедура і правило	Бюрократич- ний	Рівномір- ний	Формули/ процеси

У межах таблиці субдоменів уже прочитується базове правило інтерпретації: стиль не є сумою лексем, а сукупністю стабільних способів їхнього оформлення. Технічний реєстр ОЗБРОЄННЯ тримає рівний темп і насичує сцену іменниковими ланцюжками, тоді як ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ піднімають пульс через дієслівні кластери та інтенсивні прикметники. ШКОДА І ВТРАТИ уповільнюють ритм і переносять фокус на постраждалих; УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ повертають мову до холодної протокольності. Такі перемикування створюють характерну динаміку воєнної прози: спалах – відкат – протокол – висновок.

Щоб продемонструвати функціонування стилю на лексико-граматичному рівні, доцільно виокремити типові модифікатори, дієслова та праві іменникові рамки, які формують ядро колокацій у кожному субдомени й виконують функцію стилістичних маркерів.

Таблиця 3.43

Колокаційні профілі: модифікатори, дієслова, праві рамки

Субдомен	Модифікатори (ліві)	Дієслова (ядро)	Праві рамки (іменникові)
ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	Young, veteran, decorated, weary	Order, command, lead, report	Unit assigned, brigade stationed

ОЗБРОЄННЯ	Loaded, heavy, long-range, armored	Load, aim, fire, shoot, launch	Weapon system, rifle barrel
БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА	National, personal, imminent, high-risk	Protect, secure, safeguard, mitigate	Risk assessment, threat level
РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	Decisive, resounding, humiliating, orderly	Achieve, secure, concede, withdraw	Victory over, surrender of
ВІЙНА І МИР	World/civil/total – lasting/fragile/uneasy	Wage/declare/end – make/keep/negotiate	War effort/zone – peace talks/treaty
БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	Fierce, brutal, sudden, raging	Engage, charge, storm, bombard	Open/return/cease fire
ІНФРАСТРУКТУРА	Forward, rear, fortified, makeshift	Establish, occupy, defend, fortify	Base of operations, frontline
ШКОДА І ВТРАТИ	Heavy, severe, devastating, fatal	Suffer, sustain, inflict, mourn	Casualties among, damage to
УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	Secret, classified, strategic, primary	Issue, execute, obey, brief	Orders issued, mission accomplished

Це засвідчує, що різниця між субдоменами полягає не у найбільш уживаних словах, а у супровідних кластерах. У субдомени ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ ключову роль відіграють дієслова, бо саме вони рухають сюжет. У субдомени ШКОДА І ВТРАТИ переважають інтенсивні прикметники, які підсилюють враження від руйнування чи страждання. У субдомени ІНФРАСТРУКТУРА важливими є прийменники, бо вони вибудовують карту бою, визначають розташування й переміщення. У субдомени БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА вирішальними стають слова, що позначають рівні та пороги, вони передають відчуття небезпеки й захисту.

На осі ВІЙНА І МИР стиль твору змінюється завдяки модифікаторам і дієсловам. У воєнному реєстрі домінують «граничні» дієслова (*declare war, wage*

war, end war), тоді як у мирному – дієслова, що підтримують нормалізацію (*make peace, keep peace, negotiate peace*). Саме ці протилежні набори створюють враження коливання між конфліктом і його врегулюванням, підкреслюючи, що мова йде не лише про події, а й про способи їх стилістичного оформлення.

Визначення позиції у структурі речення є наступним рівнем їхньої стилістичної організації. Ліві позиції частіше несуть оцінку та інтенсивність, праві – іменникові ланцюги, службові «хвости», об’єктні групи. Синтаксичні ролі (агент/об’єкт/атрибут) допомагають простежити стабільні композиційні рішення: чи є персонаж дієвим суб’єктом, чи він «вписаний» у бюрократичну схему; чи використовується пряме мовлення, чи застосовується пасивний опис.

Таблиця 3.44

Позиційність і синтаксис: L/R-асиметрія, ролі, шаблони

Субдомен	L/R-асиметрія	Синтаксичні ролі	Шаблони
ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	L: атрибути статусу; R: підпорядку- вання	SUBJ (агент), ATTR (ранг)	Decorated officer ordered; colonel of the regiment
ОЗБРОЄННЯ	L: технічні параметри; R: частини	SUBJ/OBJ (річ як актант)	Loaded rifle; weapon system; barrel of rifle
БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА	L: рівень/ імовірність; R: метрики	SUBJ/OBJ (захист/ризик)	Imminent threat level; risk assessment
РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	L: оцінка; R: адресат	SUBJ (колектив), RESULT	Decisive victory over X; strategic withdrawal
ВІЙНА І МИР	L: масштаб/ тривкість; R: процедури	SUBJ (держава/ влада), EVENT	Total war effort; lasting peace treaty
БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	L: інтенсивність; R: наслідок	SUBJ (агент), PRED (удар)	Fierce attack; shots rang; flames leapt
ІНФРАСТРУКТУРА	L: статус позиції; R: призначення	LOC, ATTR	Fortified position; base of operations

ШКОДА І ВТРАТИ	L: ступені шкоди; R: об'єкти	SUBJ (агент), PASS	Heavy casualties among X; buildings were destroyed
УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	L: статус/ секретність; R: протокол	SUBJ(інституція), PASS	Secret order issued; mission accomplished

Через цю оптику стає помітною закономірність: ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ і БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ реалізують активну агентивність, ШКОДА І ВТРАТИ і УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ віддають перевагу пасивам та іменниковим конструкціям; ІНФРАСТРУКТУРА і БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА спираються на локатив і метрики. Це і є субстанція стилю: предикат там, де потрібен рух; номінатив там, де потрібна впорядкованість; пасив там, де сюжетно важливі наслідки або інституція хоче «розмити» агента.

Регістрові маркери – ще один пласт, що визначає тон домена ВІЙНА. Модальність, службові конструкції, емоційні інтенсифікатори та жаргон видозмінюють тон від протокольного сухого до емоційно-епічного. У межах одного твору саме їхній баланс надає подіям або протокольності, або ж емоційності.

Таблиця 3.45

Регістрові маркери семантичного домена ВІЙНА

Субдомен	Модальність	Службові конструкції	Емоційні інтенсифікатори
ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	Must/should	Chain of command, report to	Weary, reluctant, brave
ОЗБРОЄННЯ	May/can	Safety catch, maintenance	Deafening, smoking, gleaming
БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА	May/might/could	Threat level, risk assessment	Looming, fragile
РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	—	—	Decisive, humiliating, bitter
ВІЙНА І МИР	—	Peace process/treaty	Lasting, uneasy

БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	—	Rules of engagement (перетин)	Fiercely, brutally, suddenly
ІНФРАСТРУКТУРА	—	Perimeter, line, sector	Bleak, muddy, silent
ШКОДА І ВТРАТИ	—	—	Heavy, severe, devastating
УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	Must/have to	Orders issued, briefing	—

Метафоричність семантичного домена ВІЙНА має дві головні характеристики: сенсорну (вогонь, кров, дим, земля) і процедурну (перемовини, угоди, процеси). Саме їхнє зіставлення формує жанрову глибину: чим жорсткіша сенсорика, тим сильніше звучить контраст з абстрактними формулами миру.

Таблиця 3.46

Образно-метафоричні маркери: сенсорика – процедура

Вісь	Маркери образності	Процедурні відповідники	Ефект
Вогонь/дим	Blazing, raging, thick smoke	Cease/open/return fire	Інтенсивність, небезпека
Кров/тіло	Crimson, mangled, charred	Casualty count, medical evacuation	Тілесність, емпатія
Земля/простір	Trench, ridge, mud	Line, perimeter, sector	Топографія, межі
Шум/спалах	Blast, boom, flash	Report, record, log	Драматизація – звітність
Мир/процес	—	Talks, treaty, agreement	Нормалізація, надія

Ритм і композиція керуються дистрибуцією дієслів та іменників, довжиною речень і частотністю конекторів. БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ підіймають темп короткими предикатами, УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ вирівнюють його формулами протоколу, ШКОДА І ВТРАТИ переводять у повільний фокус шкоду та жертви, РЕЗУЛЬТАТ ВІЙНИ робить ритмічний злам і стискає досвід у підсумкові формули.

Таблиця 3.47

Ритм і композиція: сигналізатори темпу

Субдомен	Речення	Конектори	Ритмічні підсилювачі
ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	Короткі, імпульсні	Then, suddenly	Дієслівні серії, парцеляції
УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	Середні/довгі	Therefore, according to	Номінативні ланцюги
ШКОДА І ВТРАТИ	Довгі, описові	And, while	Прикметникові кластери
ІНФРАСТРУКТУРА	Довгі, локативні	Along, across	Прийменникові ряди
РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	Короткі/середні	Finally, thus	Оцінні формули

Масштабування – характерна риса мови війни: за кілька речень текст здатний піднятися від *squad* до *corps* і вийти на *theatre of war* або, навпаки, різко звужується до пострілу чи рани. Певні поєднання лексем і просторових маркерів сигналізують про ці зсуви.

Таблиця 3.49

Патерни перемикавання масштабу

Напрям	Маркери	Просторові супутники	Ефект
Збільшення (мікро → макро)	Squad → platoon → company → battalion → brigade/division → corps → army → theatre	Across, along, over	Панорама, огляд
Зменшення (макро → мікро)	Theatre/army → sector → line → trench → position → post → squad	At, in, behind	Близькість, тілесність

Для кількісного аналізу стилю зручно перелічити типові маркери, які підсвічують різні аспекти стилістичного профілю. У цьому розділі вони подані якісно як зразки інтерпретації, а їхні числові значення заповнюються на етапі корпусної обробки.

Таблиця 3.50

Маркери стилю: призначення та діагностика

Маркер	Що вимірює	Субдомен якому властиво це явище	Формат відтворення
Density	Щільність значущих колокацій на лексему	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ, ОЗБРОЄННЯ	Короткі фрази, повтори патернів
Distinctiveness	Частка унікальних колокантів субдомена	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ, УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	Терміни, емоційні формули
ModAdj/Verb	Атрибуція vs предикативність	ШКОДА І ВТРАТИ	Описовість проти динаміки
L/R-asym	Перевага лівих/правих позицій	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	Інтенсивність vs документальність

Щоб зробити сегментування практичним для застосування у коментуванні прикладів, корисно мати короткі шаблони для вибірки конкордансів. Вони економлять місце й упорядковують спосіб демонстрації матеріалу, потрібна лише лексема й кілька характерних колокантів.

Таблиця 3.51

Шаблони

Субдомен	Шаблон	Коментар
ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	[decorated] officer + ordered to [V]	Агенс + наказ
ОЗБРОЄННЯ	[loaded] rifle + barrel / weapon + system	технічна зв'язка
БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА	[imminent] threat + level / risk + assessment	Пороги
РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	[decisive] victory + over [N] / [orderly] retreat	Оцінка
ВІЙНА І МИР	[total] war + effort / [lasting] peace + treaty	Концептуальна пара

БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	[fierce] attack / [suddenly] fired	Імпульсний предикат
ІНФРАСТРУКТУРА	[fortified] position + of operations	Локатив
ШКОДА І ВТРАТИ	[severe] wounds + among [N]	Травматична рамка
УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	[secret] orders + issued / mission + accomplished	Протокол

Залишається пояснити, чому саме така, а не інша конфігурація виявляє стиль із максимальною чутливістю. По-перше, поля субдомени не перетинаються довільно, а «зшиваються» через передбачувані вузли: там, де закінчується предикатність ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ, починається номінативність ШКОДА І ВТРАТИ; там, де технічні іменники ОЗБРОЄННЯ створюють механічний ритм, УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ додають правило і заборону; там, де ІНФРАСТРУКТУРА витягує прийменникові ланцюги, БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА накладають пороги й рівні. Саме тому колокаційні індекси фіксують не лише силу зв'язку між словами, а й роль слова у стилістичній екосистемі.

По-друге, позиційність дозволяє побачити оцінність там, де простий аналіз частотності цього не дає. Ліві прикметники на кшталт *raging*, *thick*, *severe*, *decisive* переносять акцент із предиката на іменник; праві колокаційні ланцюги типу *system*, *barrel*, *assessment*, *level* документують і упорядковують оповідь. Інакше кажучи, лівий бік мовної групи відповідає за температуру, правий – за інструкцію. Стиль домени ВІЙНА – це чіткий баланс між цими полюсами.

По-третє, опозиції складаються у своєрідні «риторичні колії»: *protect/defend*, *safety/security*, *attack/retreat*, *victory/defeat*, *war/peace*. Вони запускають паралелізми та антитези, які легко впізнаються на рівні тексту й слугують опорними рамками для інтерпретації. Саме з цих повторюваних пар формуються композиційні осі твору: стабільні патерни з подібним оточенням створюють ефект структурної єдності й упорядковують досвід війни.

По-четверте, масштабування стає ключем до наративної глибини. Швидкі переходи між рівнями оповіді та просторовими планами керуються відносно невеликим набором лексем, а отже, можуть бути описані й виміряні. Якщо у фрагменті згущуються дієслова руху й удару, з'являються короткі речення та сенсорні модифікатори, це сигналізує про наближення до кульмінації й підйом до вищого плану оповіді; натомість поява бюрократичних формул і розгалужених прийменникових конструкцій маркує пониження до більш персонального чи тілесного рівня та фазу переосмислення подій.

Нарешті, у межах художньої прози стиль війни тримається на двошаровій семантиці: речі й тіла, інституції й процедури. Предметні ланцюги ОЗБРОЄННЯ й тілесні згустки ШКОДА І ВТРАТИ роблять війну видимою та відчутною; інституційні ланцюги УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ і порогові системи БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА роблять її реалістичною та описуваною. Колокації виступають мостами між цими двома шарами: вони з'єднують холодну номенклатуру з гарячою сенсорикою, документ із подією, протокол із враженням.

3.3.3. Семантична просодія ядерних лем семантичного домена ВІЙНА: результати корпусного аналізу

У цьому підрозділі семантичну просодію трактуємо як узагальнену оцінну домінанту лексеми, що формується на основі статистично типових колокаційних оточень у корпусі. Для аналізу було відібрано дев'ять ядерних лем, кожна з яких репрезентує окремий субдомен семантичного домена ВІЙНА. Такий підхід дає змогу узгодити методологічну модель домена, окреслену в підрозділі 2.3, з її подальшою аналітичною верифікацією в підрозділі 3.3.3. Відбір лем здійснювався з огляду на їхню частотність, колокаційну розгалуженість і репрезентативність у межах відповідного субдомена. Саме тому до аналізу залучено лем *soldier, gun, battle, casualty, mission, front, threat, victory, war*, які відповідають субдоменам ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ ,

ОЗБРОЄННЯ, РЕЗУЛЬТАТ БОЮ, ШКОДА І ВТРАТИ, УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ, ІНФРАСТРУКТУРА, БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА, БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ та ВІЙНА І МИР. Такий добір уможливорює простеження оцінної домінанти не лише на рівні окремих лексичних сегментів, а й у межах цілісної внутрішньої організації семантичного домена ВІЙНА.

Нарешті, у межах художньої прози стиль війни тримається на двошаровій семантиці: речі й тіла, інституції й процедури. Предметні ланцюги ОЗБРОЄННЯ й тілесні згустки ШКОДА І ВТРАТИ роблять війну видимою та відчутною; інституційні ланцюги УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ і порогові системи БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА роблять її реалістичною та описуваною. Колокації виступають мостами між цими двома шарами: вони з'єднують холодну номенклатуру з гарячою сенсорикою, документ із подією, протокол із враженням.

Відбір лем *war, battle, soldier, enemy, front, casualty* здійснювався з огляду на їхню репрезентативність для ключових смислових зон домена та придатність до корпусного аналізу. У методологічному розділі ці одиниці вже окреслено як такі, що представляють основні виміри воєнного письма: *war* і *battle* репрезентують сферу бойових дій; *soldier* і *enemy* – сферу дійових осіб війни та опозицію «свій / чужий»; *front* – просторову організацію війни; *casualty* – її наслідки, втрати та результативний вимір. Ці леми були взяті не довільно, а як найбільш концентровані носії тих смислів, які у структурі домена виявилися концептуально центральними. При цьому важливо, що одна основна лема могла репрезентувати не весь субдомен цілком, а його найбільш виразне ядро, тобто ту точку, в якій найчіткіше перетинаються номінативне значення, колокаційна активність та оцінний потенціал.

Лексема *war* має виразно негативну просодію, але водночас демонструє тенденцію до масштабування і деіндивідуалізації досвіду. У лівій позиції вона поєднується з прикметниками, що позначають глобальність/історичність (*world, civil, global, total, nuclear, regional, protracted*) та водночас посилюють трагічність і моральну оцінку (*bloody war, brutal war, terrible/inevitable war*).

Праві колокації формують блоки інституційної та етичної інтерпретації: *war effort, war zone, war machine, war casualties, war crimes, war heroes, war economy*. У сумі це оточення задає семантичний ефект «війни як системи», що руйнує і нормалізує насильство одночасно.

Лексема *battle* репрезентує просодію безпосередньої інтенсивності та тілесної близькості насильства. Типові прислівники при дієсловах *fight/attack* (*fiercely, bravely, relentlessly, suddenly, brutally*) і прикметники в іменникових сполуках (*fierce fighting, bitter fighting, bloody battle, heavy attack*) створюють стабільний емоційно-динамічний тон. Для *battle* характерні також структурні рамки організованого зіткнення: *coordinated assault, surprise attack, frontal assault, night raid*. У правих колокаціях активізуються сценарії розгортання бою (*battle raged, shots echoed; to engage, to charge, to storm, to bombard, to open/return fire*), що підтримують просодію «раптовості, напруги й невідворотних наслідків».

Лексема *soldier* демонструє амбівалентну просодію, сформовану двома полюсами: героїко-дисциплінарним і травматично-виснажливим. З одного боку, ліві модифікатори актуалізують позитивно-оцінні характеристики статусу й доблесті (*experienced soldier, brave lieutenant, decorated captain, young recruit*). З іншого – у художніх контекстах помітні маркери внутрішнього виснаження та моральної дилеми (*weary captain, reluctant soldier*). Праві колокації переважно фіксують функціональність і належність (*unit assigned, regiment commanded, brigade stationed*), а типові дієслова (*to command, to lead, to serve, to enlist, to obey, to report*) підкреслюють дисципліну, ієрархію та «професійність» війни. Таким чином, *soldier* у корпусі коливається між образом носія честі/обов'язку й образом людини, що переживає втому й психологічний тиск.

Лексеми *front/frontline* формують просодію лімінальності (межі) та повсякденної небезпеки. Типові модифікатори деталізують позиційність і захисний характер простору (*forward/rear, fortified, temporary, makeshift, remote, elevated, defensive*), але разом із ними часто з'являються сенсорні маркери занепаду й дискомфорту (*muddy trenches, bleak battlefield, crumbling*

fortifications). Праві колокації та дієслова (*to establish, to build, to occupy, to defend, to fortify, to hold, to reinforce, to relocate, to dig in*) задають прагматичний режим «утримання лінії», де оцінність виводиться з повторюваної рутини фронту і матеріальності ландшафту.

Лексема *casualty* має найбільш однозначну негативну просодію, що поєднує статистичний (облік втрат) і емпатійний (трагізм) виміри. Ліві модифікатори систематично маркують масштаб і тяжкість (*heavy casualties, severe losses, huge damage, devastating wounds, irreparable destruction, countless dead*), а прислівники – ступінь ушкоджень (*gravely wounded, fatally injured, badly burned*). Праві сполучення конкретизують групи та об'єкти втрат (*casualties among soldiers, suffering of civilians, damage to buildings*), а типові дієслова (*to suffer, to sustain, to inflict, to incur, to cause, to count, to mourn, to bury, to recover*) вибудовують семантичний сценарій «завдання шкоди – підрахунок – оплакування – наслідки». Додатково просодію посилюють лексеми з виразною емоційною оцінкою (*massacre, slaughter, bloodshed*) і метафорика (*rivers of blood*), що робить *casualty* ключовим носієм трагічного регістру.

Лексема *enemy* у корпусі, як правило, закріплена за негативною, конфронтаційною просодією і функціонує переважно як об'єкт дії. Типові конструкції спрямовані на нейтралізацію супротивника (*attack the enemy, drive back the enemy*), а також на результат протистояння (*victory over the enemy; defeat at the hands of the enemy*). У межах опозиції «свій/чужий» *enemy* виконує роль семантичного тригера, який активує сценарії загрози, насильства та легітимації оборони/наступу.

Таблиця 3.52

Семантична просодія ядерних лем домена ВІЙНА

Ядерна лема	Відповідний субдомен	Домінантна просодія	Типові колокаційні маркери	Дискурсивна функція

soldier	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ	амбівалентна: між героїзацією, дисципліною та виснаженням	<i>young, wounded, brave, exhausted, veteran, dead</i>	персоніфікує воєнний досвід через фігуру безпосереднього учасника війни
gun	ОЗБРОЄННЯ	інструментально- негативна, загрозлива	<i>loaded, heavy, smoking, aimed, automatic, silent</i>	репрезентує технічний та матеріальний вимір війни, об'єктивує засоби насилства
threat	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА	виразно негативна, тривожна	<i>constant, immediate, looming, external, mortal</i>	актуалізує стан небезпеки, очікування удару та загальну атмосферу напруги
victory	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ	формально позитивна, але часто контрастно- амбівалентна	<i>decisive, costly, final, hard-won, glorious</i>	позначає підсумок бойових дій, поєднуючи тріумфальність із ціною досягнення
war	ВІЙНА І МИР	переважно негативна, узагальнено- трагічна	<i>endless, brutal, destructive, prolonged, total</i>	репрезентує війну як всеохопний стан, історичну реальність і головну смислову вісь оповіді
battle	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ	інтенсивно- негативна, подієва	<i>fierce, bloody, raging, decisive, fought, sudden</i>	концентрує динаміку бойового зіткнення та кульмінаційні епізоди наративу
front/frontline	ІНФРАСТРУ КТУРА	напружено- негативна, просторово- матеріальна	<i>forward, exposed, collapsing, muddy, dangerous</i>	структурує простір війни як межу зіткнення, зону ризику та фронтową топографію

casualty	ШКОДА І ВТРАТИ	різко негативна, травматична	<i>heavy, civilian, mounting, fatal, severe</i>	позначає людську ціну війни, переводячи опис події в площину наслідків
mission	УПРАВЛІНН Я І ОРГАНІЗАЦІ Я	процедурно- нейтральна з можливим напруженим відтінком	<i>assigned, dangerous, failed, successful, secret, completed</i>	репрезентує організаційний, планувальний і командний вимір війни

Узагальнення колокаційних профілів підтверджує тезу про те, що семантичний домен ВІЙНА у художній прозі має загалом негативну оцінку домінанту, однак її реалізація диференційована: *war* і *casualty* кристалізують морально-трагічний регістр, *battle* – регістр інтенсивної події, *front* – регістр повсякденної небезпеки й матеріальності простору, *soldier* – амбівалентний регістр між героїзацією та виснаженням, *enemy* – конфронтаційний регістр опозиції.

3.4. Метафорична об'єктивація семантичного домена ВІЙНА

3.4.1. Метафоричні моделі у корпусі англомовної воєнної прози

У межах корпусного аналізу воєнної прози метафоричний рівень репрезентації війни найвиразніше структурується через п'ять моделей: ВІЙНА є ГРА, ВІЙНА є СИЛА, ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР, ВІЙНА є ЗВІР, ВІЙНА є ПОДОРОЖ. Вони не просто прикрашають опис, а й задають спосіб переживання: війна осмислюється то як раціональна ставка й стратегічний розрахунок, то як удар і примус, то як простір-пастка, то як хижа загроза, то як рух із маршрутом і темпом.

Таблиця 3.53

Частотний розподіл концептуальних метафор війни у корпусі

Концептуальна метафора	Кількість контекстів (N)	Частка від усіх метафоричних контекстів, %	На 1 млн токенів	На 100 тис. токенів	Відсоток корпусу
ВІЙНА є ГРА	241	19,80	45,87	4,59	0,004587
ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА	219	18,00	41,68	4,17	0,004168
ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР	166	13,64	31,59	3,16	0,003159
ВІЙНА є ЗВІР	143	11,75	27,22	2,72	0,002722
ВІЙНА є ПОДОРОЖ	128	10,52	24,36	2,44	0,002436

Як видно з таблиці, у корпусі англомовної воєнної прози найвищу частотність демонструють моделі ВІЙНА є ГРА, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА, ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР, ВІЙНА є ЗВІР і ВІЙНА є ПОДОРОЖ. Саме ці моделі можна розглядати як найбільш репрезентативні, оскільки вони мають найвищі абсолютні та нормалізовані показники. Зокрема, метафора ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР зафіксована у 166 контекстах, що становить 31,59 на мільйон токенів, або 3,16 на 100 тисяч токенів, і посідає третє місце серед виявлених моделей. Це дає підстави трактувати її як одну з провідних концептуальних схем осмислення війни в досліджуваному корпусі.

У результаті формується емоційно-фізичне поле, де тілесність і афект не відокремлюються від семантики: лексичні тригери одночасно позначають значення і провокують переживання, а стилістичний ефект стає слідом цього переживання в тексті.

Таблиця 3.54

Концептуальні метафори війни та типові лексеми-реалізатори у корпусі

Концептуальна метафора	Лексеми/маркери (типові реалізації)	Стилістичний ефект	Приклади
ВІЙНА є ГРА	Play, game, winner, loser, stakes, gamble, prize; win/lose/risk	Змагальність, стратегічність; дистанціювання й інколи іронія	...the task of winning the war was child's play compared with..
ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА	Strike, shock, crush, paralyze, suffocate, injure, harm	Тілесність, травматизм; відчуття болю та примусу	...he was stricken with the awful prospect of war...
ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР	In/inside/within; enter; get out; escape; keep out	Замкненість ситуації; відчуття пастки	..It was quickly becoming a war within a war..
ВІЙНА є ЗВІР	Predator, hunt, devour, prey; fierce, vicious; cat-and-mouse	Безжальність й загроза; дегуманізація конфлікту	..the image of war was not hunting or shooting;..
ВІЙНА є ПОДОРОЖ	March, road, path, step; move ahead; retreat	Динаміка руху; сюжет як маршрут/кампанія	..and so far this year has not followed the war path...

Приклад взято із корпусу англомовної прози на воєнну тематику

Модель ВІЙНА є ГРА у корпусі об'єктивується там, де війна подається як зіткнення стратегій і розрахунків, а не лише як ланцюг подій: лексеми *play / game / stakes / gamble / winner–loser* переносять на воєнний досвід логіку правил, ходів і виграшу. Емоційно-тілесний ефект тут має парадоксальний характер: на поверхні наче з'являється холодність, але саме вона і є емоційною ознакою, де

дистанціювання витісняє емоційність, замінюючи її раціоналізацією. У текстах підкреслюється фатальність ставки й бінарність результату, тому напруга концентрується не в описі страждання, а в логіці «виграти/програти», яка стискає складність війни до простого розрахунку. У фізичному плані ця логіка відлунює як відчуття внутрішнього тиску, не обов'язково проговореного, але структурно заданого, адже війна постає як подія, яку «треба виграти», і це задає жорсткий вектор оцінки та самооцінки персонажів/наратора.

Окремі маркери на кшталт прямої формули ВІЙНА є ГРА або порівняння з *child's play* не полегшують тему автоматично, натомість запускають сильний ефект відчуження – від іронічного коментаря до холодної раціоналізації, де втрати опосередковано прирівнюються до одиниць підрахунку.

Контекстуальна мова запитів (CQL) [lemma="war"] [0.5] [lemma="game/play/stakes/gam..."] • 27
5,14 на мільйон токенів • 0.00051%

Лівий контекст KWIC Правий контекст

1	doc#0 id fight!</s></s>penetrated even to Richmond.</s></s>Richmond knew that if Atlanta was lost, the	war was lost	, and after the army had crossed the Chattahoochee, General Johnston was removed from comma
2	doc#0 leave under a plea of sickness, and if it hadn't been for his great gallantry in the first three years of	war-he had won	the _Croix de Guerre_ and had been three times cited before the Army—he would have been suspe
3	doc#0 xessful defence of Rhodes, when the Order had been expelled, though not without the honours of	war, which their valiant resistance won	he had taken a distinguished part in the expedition which captured Tunis in 1535, and liberated 20
4	doc#0 poor land, and unlike to Rhodes, from which we sent many galleys laden with spoil even while that	war was not won	</s></s>Or if the people who are now scattered over the land should flee to St. Angelo's walls and
5	doc#0 ing at it.</s></s>A little blur had come round the edges of things.</s></s>It was the wine; it was the	war.</s></s>Things seemed to have lost	their skins, to be freed from some surface hardness; even the chair with gilt claws, at which she wa
6	doc#0 -If he had any compunctions, they were allayed by the knowledge that this money was earned in a	War which had been won	by the wrong side.</s></s>If the right side had won it, the money would not have remained in the ct
7	doc#0 collecting figures and languages.</s></s>Next to him, again, was Jefferson Wright, who began the	war as a mathematical coach, lost	a hand at Neuve Chapelle, formed the statistical branch of the Purchase-and-Supply Department, :
8	doc#0 the allies of their just reparations; and Dainton assured me profoundly that the task of winning the	war was child's play	compared with that of winning the peace.</s></s>"Damned obstinate fellow, Wilson," he grumbled. :
9	doc#0 himself.</s></s>He would not think himself into any defeatism.</s></s>The first thing was to win the	war.</s></s>If we did not win	the war everything was lost.</s></s>But he noticed, and listened to, and remembered everything.</s>
10	doc#0 ch himself into any defeatism.</s></s>The first thing was to win the war.</s></s>If we did not win the	war everything was lost	</s></s>But he noticed, and listened to, and remembered everything.</s></s>He was serving in a
11	doc#0 i in the center."</s></s>"That they should stay in thy shirt," Agustín said.</s></s>"Are we to win this	war and lose	the revolution?"</s></s>"Nay," Robert Jordan said.</s></s>"But if we do not win this war there will b
12	doc#0 z."</s></s>"That was nothing.</s></s>You see that we are working for one thing.</s></s>To win the	war.</s></s>Unless we win	, all other things are futile.</s></s>Tomorrow we have a thing of great importance.</s></s>Of true in
13	doc#0 z to know them in order not to be a sucker.</s></s>You have put many things in abeyance to win a	war.</s></s>If this war is lost	all of those things are lost.</s></s>But afterwards you can discard what you do not believe in.</s></s>
14	doc#0 order not to be a sucker.</s></s>You have put many things in abeyance to win a war.</s></s>If this	war is lost	all of those things are lost.</s></s>But afterwards you can discard what you do not believe in.</s></s>
15	doc#0 ephew, whom he had brought to Washington as his private secretary, wrote a friend. The petticoat	war has ended, no lives lost	</s></s>The General, in the goodness of his heart, thinks that Mrs. E. has attained a triumph.</s></s>
16	doc#0 home.</s></s>In the next course of lessons it was proclaimed that the Germans didn't lose the last	war, but won	it, and that Britain not Germany invaded Belgium, also that Britain had spent her whole life in aggre
17	doc#0 s>There are even yet people here and there about the globe in safe armchairs who seem to think	war is a game	of Halma, unencumbered by mere oceans, mountain ranges, and living pawns to be fed, moved, an
18	doc#0 ill go to an air field or station somewhere in England, to live as a soldier on a soldier's pay until the	war is won	</s></s>This will be her home when she is on leave as long as the bombs of the enemy do not fall
19	doc#0 .</s></s>Only our everlasting glorification of the individual makes us believe in the epic heroism of	war.</s></s>We get completely lost	in a swirl of proper nouns.</s></s>Sumter, Fredericksburg, Antietam, Gettysburg, Lincoln, Lee, She
20	doc#0 s>Nevertheless, the Republican Party is the War Party, and the War must be won.</s></s>And the	War _will_ be won	</s></s>We have the enterprise, the skill, and the goods.</s></s>The War's being won right now or

Рядків на сторінку: 20 1-20 з 27 < 1 / 2 >

Рисунок 3.1 – Концептуальна метафора ВІЙНА є ГРА (схема/візуалізація за матеріалами корпусу)

Для конкретизації того, як саме ігровий фрейм входить у текст через короткі контексти, доречно подати конкорданс-приклад (KWIC), у яких

тригером виступають насамперед *won/lost/win/lose/game/child's play*. Ілюстративний матеріал взято із корпусу англомовної прози XIX-XXI століть на воєнну тематику на основі якого базується наше дослідження. В подальшому на позначення корпусу будемо використовувати аббревіатуру КАВП.

Таблиця 3.55

Конкорданс-приклади реалізації моделі ВІЙНА є ГРА (KWIC)

№	KWIC-фрагмент (контекст)	Лексичний тригер	Інтерпретація
1	... If Atlanta was lost, the war was lost, and after the army ...(КАВП)	Lost	Війна як змагання з результатом «програш/перемога», де епізод визначає «партію»
2	... War—he had won the Croix de Guerre ...(КАВП)	Won	«Виграш» переносить на воєнний досвід логіку рахунку успіхів
3	... Honours of war, which ... resistance won (КАВП) ...	Won	Перемога оформлюється як підсумок правильної стратегії/дії
4	... War was not won ...(КАВП)	Not won	Негативний результат як невдалий «матч», підсилення протиставлення «виграти/не виграти»
5	... Won by the wrong side ... (КАВП)	Won	Іронічний ефект, оголення аморальності логіки «перемоги»
6	... Winning the war was child's play ... (КАВП)	Child's play	Дистанціювання, іронічне заниження через образ гри/забави

7	... If we did not win ... everything was lost ... (КАВП)	Win	Перемога як єдина умова сенсу, «стискання» складності до бінарності
8	... Win this war and lose the revolution? ... (КАВП)	Win/lose	Війна як гра компромісів (trade-off), одночасні «виграші/програші»
9	... To win a war. If this war is lost ... (КАВП)	War is lost	Фаталізм і раціоналізація ціни війни через фрейм програшу
10	... Think war is a game... (КАВП)	Game	Експліцитна реалізація моделі; потенціал іронізації/відчуження

Якщо ВІЙНА є ГРА *game* переважно працює з дистанцією та «холодним» контролем, то модель ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА переводить війну в режим фізичної тілесності: війна сприймається як удар, шок, здавлення, параліч, задуха – тобто як досвід, що не обговорюється, а відчувається (принаймні в семантичному розумінні). Корпусна перевірка через CQL-патерн із тригерами *strike/shock/crush/paralyze* дає релевантні збіги, де «сила» війни оформлює відчуття примусу і втрати контролю, підсилюючи емоційну напругу та драматизм оповіді. У цьому місці емоційно-тілесний параметр поля максимально прозорий: навіть без натуралістичних деталей сама лексика дії/впливу задає тілесний регістр, бо війна осмислюється як те, що «робить щось із тілом» – стискає, ламає, знерухомлює.

Рисунок 3.2 – Концептуальна метафора ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА

Модель ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР у корпусі працює як онтологічна схема: війна концептуалізується не лише як подія, а й як обмежений простір із межею, опозицією «всередині/ззовні» та можливістю входу/виходу. У цій моделі емоція часто виникає з просторової логіки: «бути у війні» означає бути всередині контейнера, а отже – у стані замкненості; «вийти/втекти» означає повернути собі контроль над ситуацією. З погляду пошуку елементів цього концепту його добре позначають прийменникові маркери локалізації та напрямку руху (*in/inside/within/into/out/from*), які ставлять лему *war* у позицію просторового контейнера. Психологічно така проєкція формує відчуття пастки: навіть якщо текст описує рух, сам рух відчувається як обмежений правилами «внутрішнього простору війни». У прикладах з корпусу це може змінювати й часові відчуття персонажа: психологічна перспектива «всередині війни» перетворює час на суб'єктивну тривалість, де важить не календар, а стан.

Рисунок 3.3 – Концептуальна метафора ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР

Метафорична модель ВІЙНА є ЗВІР задає інший тип тілесності: не стільки «удар по тілу», скільки «загроза від іншої істоти». Лексеми *predator/hunt/devour/prey* та споріднені маркери створюють образ хижака, а стилістичний ефект фіксується як безжальність, небезпека і дегуманізація конфлікту.

Корпусна перевірка цієї моделі показує, що потрібні точніші пошукові рамки, бо частина збігів може бути нефігуративною; водночас саме «жорсткіші» конструкції (типу *war + beast/monster/predator* або *war + devour/prey on/feed on*) мінімізують шум і виводять ті контексти, де війна справді відображається як нелюдський механізм полювання/пожирання, що підсилює травматичний і критичний ефекти оповіді. Тут емоційно-тілесний параметр поля пов'язаний із первинними реакціями загрози: у мові з'являється не тільки «страх», а й тілесний режим настороженості, бо хижак осмислюється як той, хто «полює», і це змінює тон оповіді.

Метафорична модель ВІЙНА є ПОДОРОЖ найчастіше структурує війну через динаміку руху і сюжетну логіку маршруту: *march / road / path / step / move ahead / retreat* оформлюють війну як проходження дистанції, зміну етапів, просування або відступ. В емоційно-тілесному сенсі ця метафора дає «відчуття темпу»: війна переживається як тривала дорога, де важливі не тільки події, а й ритм, виснаження, паузи, повтори.

Разом із тим, конкордансні збіги потребують контекстної валідації, бо сусідство слів типу *war* і *road* ще не гарантує метафоричної проєкції; тому інтерпретацію доцільно будувати на тих KWIC-прикладках, де шлях/рух реально структурує феномен війни як просування, маршрут або марш.

КОНКОРДАНС

Контекстуальна мова запам'яте (CQL) [lemma="war"] [p(0.5)] [lemma="journeyroad/path/out..."] • 20
3,81 на мільйон токенів • 0.00035%

☐ Деталі

	Лівий контекст	KWIC	Правий контекст
1	☐ doc#0 were killed, m'sieu?</s></s>"With the children, eleven "</s></s>"The Mohawks?</s></s>"Yes, a	war party from New England by way	of the Richelieu—the old story again.</s></s>"I would like to be sure there are none within twenty l
2	☐ doc#0 s></s>"The repatriated exile sat smoking in his wigwam, and so far that year had not followed the	war path	</s></s>"Frontenac's tall figure was still straight, his hawkish eye still bright.</s></s>"At seventy ye
3	☐ doc#0 /s></s>"I've been there."</s></s>"It was not often that Mr. McKae had the opportunity to talk about	war, the way	his women folks shushed him.</s></s>"He stumped rapidly to the group, waving his cane and sho
4	☐ doc#0 g about noisily like his cousin.</s></s>"Often when they all sat out there together, talking over the	war or river road	news or national events, neighbors would drive in, or town friends from Prairie Rapids and Sturgi
5	☐ doc#0 d with apparent frankness: "Is it not for Francisco that I should fear?</s></s>"He is unpractised in	war, though he knows the ways	of the sea, and, as I have heard, he is to go without waiting for you."</s></s>"The doubt which Mo
6	☐ doc#0 hose days.</s></s>"There was always the war of yesterday, or that which to-morrow would bring.	war advancing	over one frontier, or receding across another from a wasted land.</s></s>"It was amid such disord
7	☐ doc#0 th swords at their sides and cocked hats on their heads.</s></s>"The _Emulation_ copied man o'	war's ways	; the boatswain's mates twittered on their pipes, and there were sideboys in white gloves ready t
8	☐ doc#0 /s></s>"It's been that way all this year.</s></s>"It's been that way so many times.</s></s>"All of this	war is that way	</s></s>"You are getting very pompous in the early morning, he told himself.</s></s>"Look there w
9	☐ doc#0 id the regiment.</s></s>"There was a major in a mudspattered broadcloth uniform and a Mexican	war medal standing beside the muddy road	yelling what I thought was, Remember Buena Vista!</s></s>"Go back and fight! at all the men whi
10	☐ doc#0 ien he must have had some faint image of a man like Gerhardt in his mind.</s></s>"It was only in	war times that their paths	would have been likely to cross, or that they would have had anything to do together... any of the
11	☐ doc#0 with was a noted plainsman who lived for years among the Crow Indians and by prowess on the	war path	in inter-tribal clashes rose to be a sub-chief in the tribe.</s></s>"Lansing had sailed as a pirate un
12	☐ doc#0 selves by building mass hysteria.</s></s>"Therefore, it might come to war.</s></s>"If so, fight your	war.</s></s>"But try in every way	to avoid the wastage of lives by seeking a peaceful agreement with Mexico on what is an accom
13	☐ doc#0 en when they were small boys.</s></s>"I suppose that's the reason they came safely through the	war.</s></s>"She marched	away to her own room and closed the door firmly.</s></s>"She was still tingling a little and aghast
14	☐ doc#0 anks north after Shiloh "</s></s>"The boy's eyes widened.</s></s>"You were here?</s></s>"In the	war?</s></s>"Right here on this road	, Papa?</s></s>"Right here.</s></s>"Riding a good horse then.</s></s>"Gray Knight.</s></s>"He w
15	☐ doc#0 if fields and orchards, past the ruins of ancient cities and vacant "pill boxes", grim reminders that	war had passed this way	</s></s>"Stopping at Bari and other places, gazing out of our open windows at the passing thron
16	☐ doc#0 : television sets allowed Americans to view daily coverage of the conflict.</s></s>"Journalists and	war correspondents used the advancing	medium in an effective way, providing Americans with constant updates of the conflict and the im
17	☐ doc#0 11 September 2001 motivated young Americans to fight with spirit in one of the country's longest	wars.</s></s>"In many ways	, the experience of the terrorist attacks on 11 September, or 9/11, were similar to the attack again
18	☐ doc#0 inication technologies made reporting from war zones a significantly easier job, even though the	war environment was, in many ways	, very dangerous to them.</s></s>"In addition to the daily threats posed by working in a war envirc
19	☐ doc#0 Philippines, and within a month of becoming a Marine, he found himself a Japanese prisoner of	war and on the infamous death march	</s></s>"Story has it that while being tortured, he swore to God that if he got out of there alive, he
20	☐ doc#0 ever missed a delivery.</s></s>"In addition, when the rate of captured EPWs [enemy prisoners of	war] threatened to slow the advance	of the attacking divisions, at least 10 WMs manned the vehicles that transported the EPWs to ou

Рядів на сторінку: 20 1-20 > 20 < 1 / 1 >

Рисунок 3.4 – Концептуальна метафора ВІЙНА є ПОДОРОЖ.

Якщо зібрати ці моделі в один ряд, стає видно головну рису метафоризації війни: вона не монотонна, а «перемикає» режими переживання. *Game* дає інтелектуальну напругу й дистанцію, де війна виглядає як стратегічний розрахунок; *physical force* концентрує увагу на тілесності, роблячи війну примусом і ударом; *container* закриває суб'єкта «всередині ситуації», додаючи відчуття пастки; *animal* вносить відчуття загрози та небезпеки, підсилюючи безпорадність і дегуманізаційний ефект; *journey* перетворює досвід у тривалість і маршрут, збираючи війну в лінію руху. У цьому сенсі емоційно-тілесні параметри є не додатком, а внутрішньою логікою моделювання концепту: метафора впливає не тільки на вибір слів, а й на те, які емоції та почуття повинні виникати. Саме тому корпусний підхід тут важливий не як «підрахунок заради підрахунку», а як спосіб показати, які лексеми стабільно вмикають певні режими емоційності або тілесності у наративі.

Окремо варто зазначити, що така тілесно-емоційна активація добре узгоджується з уявленням про те, що художня семантика працює через механізми емоційного резонансу (зокрема через образні способи організації змісту). У межах цього підрозділу достатньо підкреслити практичний наслідок: у воєнній прозі концептуальні моделі дають читачеві змогу дізнатися не лише

«про що війна», а й «як вона відчувається» – через дистанцію, удар, замкненість, хижацьку загрозу та виснажливий рух маршрутом.

Значною мірою образність метафори ВІЙНА є ПОДОРОЖ збігається з іншою метафорою LIFE IS TRAVEL, описаною Я. Бистровим [Bystrov, 2025]. «Деякі подорожі мають мету та призначення, до яких ми йдемо, деякі ж є просто блуканнями без чіткого пункту призначення, де ми блукаємо свідомо чи несвідомо». Схожа метафора LIFE IS A JOURNEY була висвітлена Джорджем Лакоффом у його фундаментальній праці “Metaphors we live by”, де він описував її як одну із типових метафоричних моделей де певне тривале явище, описується засобами шляху чи подорожі, що відображають тривалість домена-джерела [Lakoff, 1980] Війна, як і життя, є масштабним концептом, якому притаманні властивості часу та протяжності. Вона здатна відображати як фізичний аспект шляху, плин руху персонажів упродовж різних етапів війни, так і внутрішній шлях людини, що переживає бойові дії та видозмінюється під їхнім впливом.

3.4.2. Взаємодія метафоричних моделей і колокаційних структур

Перетин метафоричних моделей і колокаційних структур у воєнній прозі найзручніше уявляти як видиму частину концептуального мапування. Метафора задає рамку осмислення війни через певний домен-джерело, але в тексті вона не існує абстрактно; вона матеріалізується через повторювану сполучуваність, через ті слова, які тягнуться одне до одного і звично з’являються поруч. Саме тому колокації стають практичним індикатором метафоричної моделі: якщо війна в корпусі послідовно комбінується з лексемами правил, ставок, ходу, виграшу, то «гра» перестає бути одиничним образом і перетворюється на робочу схему концептуалізації. Так само, якщо навколо війни регулярно збираються дієслова тиску, удару, зламу, то це вже не просто експресивність, а колокаційний профіль домена фізичної сили.

Колокаційна структура важлива ще й тому, що вона фіксує не тільки «що сказано», а й «як часто сказано». У воєнній прозі повторюваність не є технічною дрібницею: регулярна повторюваність у різних контекстах створює відчуття неминучості, формує звичний шлях читання і підштовхує до автоматичних інтерпретацій. Коли певний набір поєднань вкотре відтворюється, читач починає передбачати наступні слова, а разом із ними і наступні смисли. У цьому місці колокація і метафора фактично зливаються: метафора дає когнітивний напрямок, а колокація задає її мовний шлях.

Показово, що колокаційні структури у воєнній прозі майже завжди несуть емоційно-тілесну просодію. Це означає, що слова, які регулярно вживаються разом, відтворюють стабільний тон: загрозливий, задумливий, виснажливий, саркастично-холодний. У моделі ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР сама граматика «всередині / поза / на межі» створює відчуття замкненості; в моделі ВІЙНА є СИЛА дієслова удару й тиску запускають тілесний аспект примусу; у моделі ВІЙНА є ЗВІР вмикаються жорстокість і хижість; у ВІЙНА є ПОДОРОЖ працюють витривалість і темп; у ВІЙНА є ГРА – контроль і ставка. Таким чином, колокації не просто підкріплюють метафору, вони налаштовують режим переживання.

Таблиця 3.55

Вплив колокантів на стилістичний ефект основних метафор ВІЙНИ

Метафора	Колоканти	Стилістичний внесок колоканта у наратив	Приклад у контексті
ВІЙНА є ГРА	play, game, move, plan	іронізація, спрощення образу війни	...in safe armchairs who seem to think war is a game to play...
ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА	strike, hit, crush, destroy	різкість, грубість	...on the field of war, the world will be stricken with madness.

ВІЙНА є ЗВІР	fierce, beast, prey, devour	відтворення жорстокості, хижих рис	...here the war is fiercer than in all other places...
ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР	from, within, in, out, escape	атмосфера замкненого простору	...get out of Lausanne to find an escape from the threatened war in the Near East...
ВІЙНА є ПОДОРОЖ	road, path, way, follow	створення просторового образу війни	...so far that year has not followed the warpath...

Зразки тексту взято із конкордансу корпусу КАВІП

Найцікавіше починається тоді, коли колокаційні структури різних метафоричних моделей перетинаються й утворюють спільні вузли. У воєнній прозі це трапляється часто, бо сама подія війни надто багатовимірною, щоб утримуватися в одному домені. Один і той самий контекст може одночасно поєднувати лексику гри (стратегія, хід), сили (тисне, зносить), контейнера (всередині, затиснуті), тварини (полює), подорожі (йти, пройти). У таких місцях формується ефект амальгами: метафори не вмикаються по черзі, а накладаються й змішуються.

У тексті колокаційні структури часто демонструють явище «полісемантичного вузла», коли один і той самий колокат може належати одразу кільком моделям. Наприклад, дієслово на кшталт «cover» може одночасно працювати як сила (раптовий удар) і як контейнер (зверху накрило, простір став замкненим); лексема «пастка» тяжіє до контейнера; слово «хід» у ситуації воєнного рішення може бути «ігровим», але в іншому контексті воно стає «маршрутним» і підпадає під модель подорожі.

Таблиця 3.56

Приклади належності одного колоканта кільком метафорам

Лексема	Метафора	Концептуальне значення	Приклад
----------------	-----------------	-------------------------------	----------------

cover	ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР	огорнути навколо, помістити в себе	..The war covered the entire region like a dark cloud..
cover	ВІЙНА є СИЛА	заповнити	...soldiers covered the entire ward against the incoming attack...
move	ВІЙНА є ГРА	стратегічний крок, частина плану	..war made its next move..
move	ВІЙНА є ПОДОРОЖ	рух	..the war moved slowly across the continent..

Зразки тексту взято із конкордансу корпусу КАВП

Окремий шар перетину – це зіткнення стилістичних режимів, які тягнуть різні моделі. ВІЙНА є ГРА часто приносить у текст раціонально-іронічний або протокольно-стратегічний тон, тоді як ВІЙНА є СИЛА майже автоматично загострює експресію, робить коротшими, жорсткішими, з більшою кількістю дієслів прямої дії. ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР нерідко сприяє накопиченню прийменникових конструкцій і відчуттю щільності мовлення, коли текст «не відпускає» простір. ВІЙНА є ПОДОРОЖ зазвичай дає хвилеподібний ритм: чергування руху й паузи, етапу й зупинки. Коли ці режими накладаються, з'являється складний стилістичний ефект: наче текст одночасно «рахує» і «болить», одночасно «веде маршрут» і «затискає в межах».

Таблиця 3.57

Приклади перемикавання стилістичних режимів метафор семантичного домена ВІЙНА

Метафора	Стилістичний режим	Приклад у контексті
ВІЙНА є ГРА	Планування, стратегія	Lieutenant Colonel Carpenter's war game suggestion will be integrated into units deployment
ВІЙНА є ГРА	Іронія, гейміфікація	...proud to be playing at war,

		promising themselves they would be in Virginia...
ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР	Активне використання прийменників	...The war covered the entire region down to the last village...
ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР	Активне використання прийменників	..he saw war itself as a prodigious booby trap..
ВІЙНА є ПОДОРОЖ	Уповільнення шляхом зображення протяжності	..somewhere far along the road to the ending of war...
ВІЙНА є ПОДОРОЖ	Підняття рівня напруги	...It was quite obvious that war is coming...

Зразки тексту взято із конкордансу корпусу КАВП

Для корпусного представлення таких перетинів зручно показувати не лише домени, а й конкретні колокаційні кластери – групи слів, що регулярно вживаються в одному фрагменті навколо вузла. У роботі це можна оформити як таблицю, де в одному рядку поєднані колокати різних доменів, які спільно формують кластери.

Таблиця 3.58

Приклади перетину моделей у змішаних колокаційних пучках

Вузол (контекстний маркер війни)	Колокаційне оточення, що тягне модель «гра»	Колокаційне оточення, що тягне модель «сила/контейнер/тварина/ подорож»	Інтерпретація ефекту перетину на рівні переживання
ВІЙНА як ситуація рішення	Лексика стратегіч- ності, «хід», «ставка», «правило» (ігровий ракурс)	Дієслова тиску/зламу (сила) або маркери «всередині» (контейнер)	Рациональний контроль поверх страху; «приймати рішення під тиском»

ВІЙНА як стан перебування	Умовні «правила виживання» (гра, але з етичним зсувом)	«У/в», «вихід», «межа» (контейнер) + рух «йти/пройти» (подорож)	Довга клаустрофобна траєкторія; шлях усередині замкненого простору
ВІЙНА як переслідування	Елементи «маневру», «обіграти» (гра)	«Полює», «наздоганяє» (тварина) або «накриває» (сила)	Інстинкт і стратегія в одному кадрі; виживання як гра на межі

У підсумку, перетин метафоричних і колокаційних структур дає змогу побачити воєнну прозу не лише як простір окремих художніх знахідок, а й як цілісну систему мовного конструювання досвіду. Метафоричні моделі в такому разі функціонують не як випадкові або суто естетичні прикраси тексту, а як повторювані способи осмислення реальності, через які читач входить у світ війни. Вони задають рамку сприйняття, визначають, які аспекти досвіду стають центральними, а які відходять на периферію, і формують звичні траєкторії інтерпретації подій, тілесних станів, емоційних реакцій та моральних оцінок. Саме тому важливо розглядати метафору не ізольовано, а в її регулярних зв'язках із лексичним оточенням, тобто через колокації, що стабілізують значення і забезпечують його відтворюваність у текстовому масиві.

Колокації в межах метафоричних моделей виконують роль механізму повторення, завдяки якому одиничний образ перетворюється на мовну звичку. Якщо певна метафорична схема систематично супроводжується подібними дієсловами, прикметниками, іменниками чи синтаксичними конструкціями, вона перестає бути разовим стилістичним ефектом і набуває статусу когнітивно та емоційно значущого патерну. У воєнній прозі це особливо помітно, оскільки повторюваність тут несе подвійне навантаження: з одного боку, вона відтворює ритм травматичного досвіду, який сам по собі є нав'язливим, циклічним, важким для «завершення»; з іншого – створює для читача точки впізнавання, через які текст стає психологічно переконливим і внутрішньо зв'язаним. Тобто

колокаційна повторюваність працює не просто на рівні статистики, а на рівні переживання.

Саме ця повторюваність забезпечує впізнаваність – ключову умову формування читацької реакції. Коли певні словосполучення, образні комплекси та лексична сполучуваність регулярно повертаються в тексті, вони формують очікування і запускають механізм передбачення: читач починає розпізнавати не лише окремі слова, а й цілі сценарії. У результаті кожне нове входження метафоричної моделі активує вже накопичений досвід попередніх контекстів, і значення нарощується не лінійно, а шарами. Це особливо важливо для воєнної прози, де значна частина смислу будується на повторюваному зіткненні з небезпекою, втратою, напругою, очікуванням удару, тілесним виснаженням чи знечуленням. Метафора, підтримана колокаційною сіткою, у такому випадку стає не просто способом назвати стан, а способом його відтворити в читацькому сприйнятті.

Звідси випливає ще один принципово важливий висновок: впізнаваність, яку забезпечують колокації, запускає емоційно-тілесний сценарій читання. Читач реагує не лише інтелектуально, розуміючи образ, а й афективно, тому що повторювані мовні структури створюють ефект занурення у певний режим відчуттів. Так формується досвід читання, у якому війна постає як щось більше, ніж тема або сюжетна обставина: вона переживається через ритм мовлення, через частотні поєднання, через повернення тих самих смислових вузлів у нових фрагментах тексту. У цьому сенсі колокації стають своєрідними індикаторами того, як художній текст організовує емоційну пам'ять і як мовні повтори поступово збирають розрізнені епізоди в єдиний простір досвіду.

Отже, аналіз колокацій у межах метафоричних моделей не можна вважати другорядним або суто технічним етапом дослідження. Навпаки, саме він дає змогу емпірично обґрунтувати системність метафоричного поля, показати його внутрішню зв'язність і простежити, як воно функціонує в реальному текстовому матеріалі. Такий підхід поєднує інтерпретацію й доказовість: з одного боку, дозволяє говорити про когнітивно-емоційні механізми репрезентації війни, з

іншого, – спирається на повторювані мовні факти, а не лише на інтуїтивне читання окремих прикладів. У підсумку саме через аналіз перетину метафоричних та колокаційних структур стає видимим процес, у якому війна в художньому тексті не просто описується, а формується з повторюваних мовних явищ, стабільних поєднань і впізнаваних образних сценаріїв у цілісну, багаторівневу картину переживання.

У розділі 3 семантичний домен ВІЙНА описано як багатокomпонентну, функціонально впорядковану систему, що в художній прозі репрезентується не переліком воєнних слів, а мережею субдоменів із різними наративними функціями та різними стилістичними режимами. Узагальнювальна модель домена представлена через сегментацію (військові звання і бойові одиниці; озброєння; бойові дії і сцени бою; шкода й втрати; управління і організація; інфраструктура; безпека і загроза; результат бою; вісь «війна-мир») і через набір ядрових лексем-маркерів, які стабілізують ці субдомени та дозволяють зіставляти їхні мовні реалізації в корпусі.

Загальний аналіз показав, що стилістична специфіка війни в корпусі найнадійніше проявляється як регулярність колокаційної поведінки: саме повторювані колокаційні патерни (типові прикметники, дієслівні зв'язки, позиційні моделі) роблять воєнний дискурс упізнаваним незалежно від автора чи жанру. У цій логіці субдомени домена працюють як координатні осі, які задають різні виміри воєнного письма (інституційний, технічний, сенсорний, тілесний/моральний, процедурний, просторовий, атмосферний, підсумково-оцінний, опозиційний), а колокації у кожному субдомени фактично виконують роль мікросинтаксису стилю.

Окремим результатом розділу 3 стало узагальнення семантичної просодії ядерних лем як оцінної домінанти домена ВІЙНА. Узагальнення колокаційних профілів підтверджує загалом негативний оцінний фон війни в художньому корпусі, однак ця негативність розподіляється нерівномірно й має диференційовані стилістичні модуси: *war i casualty* концентрують морально-

трагічний регістр, *battle* – регістр інтенсивної події, *front* – регістр буденної небезпеки й матеріальності простору, *soldier* – амбівалентний регістр між героїзацією та виснаженням, *enemy* – конфронтаційний регістр опозиції «свій/чужий».

Метафоричний рівень репрезентації війни в корпусі системно структурується п'ятьма провідними моделями (ВІЙНА є ГРА / є ФІЗИЧНА СИЛА / є КОНТЕЙНЕР / є ЗВІР / є ПОДОРОЖ), які у воєнній прозі працюють не як декоративні образи, а як механізми організації переживання: змінюють дистанцію між мовцем і подією, перетворюють опис на досвід тілесності, загрози, замкненості або виснажливого руху. У результаті формується емоційно-фізичне поле, де семантика та афект зникаються, а стилістичний ефект стає слідом цього переживання в тексті.

Нарешті, у підрозділі про перетин метафоричних і колокаційних структур показано, що колокації можна інтерпретувати як видиму поверхню концептуального мапування: саме через повторювані сполучення (і кластери) метафоричні моделі набувають текстової матеріальності й стають статистично простежуваними, а отже – доступними для корпусно-стилістичного опису. Це закріплює центральний висновок розділу: домен ВІЙНА у художній прозі конструюється як взаємодія трьох рівнів – субдоменного (що саме називається), колокаційного (як це «поводиться» в мові) та метафоричного (як це переживається й осмислюється).

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження семантичного домена ВІЙНА в рамках корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику вдалося дійти таких теоретичних і практичних висновків.

Семантичний домен ВІЙНА складається з 9 субдоменів, що формують його структуру. Субдомени ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ задають інституційну вертикаль, ОЗБРОЄННЯ відтворюють технічну предметність, БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ передають динаміку в наративі, ШКОДА І ВТРАТИ візуалізують деструктивність процесу війни, УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ задають процедурний каркас війни, ІНФРАСТРУКТУРА відтворюють просторовий аспект війни, БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА задають тон напруги, РЕЗУЛЬТАТ БОЮ передають оцінку зображених подій, а ВІЙНА І МИР задають орієнтаційну вісь між різними етапами війни.

Сегментація домена ВІЙНА передбачає стилістичний портрет воєнної прози, де кожен субдомен має власні ключові лексеми, модифікатори та дієслова. Субдомен ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ висвітлює дійові особи та інституційний шар лексики; ОЗБРОЄННЯ концентрується на технічному описі зброї; БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ передає динаміку та візуалізацію бою; ШКОДА І ВТРАТИ наголошує на наслідках війни за допомогою емоційного й статистичного складників; УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ відображає бюрократичну сторону війни; ІНФРАСТРУКТУРА окреслює просторово-часовий аспект війни; БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА фокусується на відтворенні відчуття напруги та тривоги; РЕЗУЛЬТАТ БОЮ демонструє оцінки перемоги чи поразки, а ВІЙНА І МИР – концептуальну залежність між війною та миром. Такий підхід до опису кожного субдомена не лише вибудовує основу для подальших статистичних підрахунків, а й відкриває шлях до якісної інтерпретації стилістичних патернів семантичного домена ВІЙНА у корпусі англomовної прози на тему війни.

У субдомени ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ поєднано особисте і службове: зліва від цільових слів стоять прикметники досвіду й оцінки (*experienced officer, brave general*), справа – маркери підпорядкування й дії (*unit commanded, order given*). Субдомен ОЗБРОЄННЯ створює технічне тло війни: прикметники *heavy/light, loaded/unloaded, long-range* у поєднанні з іменниками *barrel, caliber, magazine* формують предметний, чіткий тон, а дієслова *load, fire, shoot, launch* задають ритм механічних операцій. Субдомен БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ відтворює найбільш динамічні моменти: прикметники *fierce, brutal, raging* та дієслова *engage, storm, bombard* створюють відчуття руху і кульмінації. Сенсорні слова *fire, flame, smoke* додають звукових і візуальних ефектів, підвищуючи експресивність.

Субдомен ШКОДА І ВТРАТИ показує наслідки бою. Тут концентруються *casualty, wounded, death, damage, suffering* у поєднанні з *heavy, severe, devastating*. Праві колокації на кшталт *among soldiers, among civilians* переводять опис у моральну та психологічну площину.

Субдомен УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ передає процедурний аспект: *order, mission, tactics, deployment* у сталих виразах *orders issued, mission accomplished* створюють ритм регламентованих кроків і мову інституцій.

Субдомен ІНФРАСТРУКТУРА вибудовує географію фронтового простору: *camp, base, position, bunker, trench* у поєднанні з *forward, fortified, rear, makeshift* позначають статус і функцію локацій, а дієслова *establish, occupy, defend, abandon* додають ситуативності й динаміки.

Субдомен БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА репрезентується такими лексемами: *defense, protection, security, danger, risk, threat*. Типові поєднання *safety and security, threat level, risk assessment* створюють тон та атмосферу напруги й очікування. У прозі це може бути репрезентовано метафорично (*looming threat – fragile safety*).

Субдомен РЕЗУЛЬТАТ БОЮ – це перемоги та поразки. *Victory, defeat, surrender, retreat* у сполученнях *decisive victory, humiliating defeat, unconditional surrender* підсумовують хід подій і дають оцінку з боку автора чи персонажів.

Субдомен ВІЙНА І МИР формує концептуальний баланс домена, оскільки об'єднує два полярні стани – конфлікт і нормалізацію – та впорядковує навколо них відповідні лексичні кластери й переходи між ними. Для кластера ВІЙНА типовими є *world, civil, nuclear, war effort, war zone*, а для кластера МИР – *lasting, fragile, uneasy, peace talks, peace treaty*. Дієслова *declare, wage, end war / make, keep, negotiate peace* підкреслюють маятникову динаміку від відкритого конфлікту до відновлення нормальності й від дискурсу засудження насильства до дискурсу схвалення миру.

Семантичний домен ВІЙНА в корпусі англomовної прози ХІХ–ХХІ століть на воєнну тематику поєднує в собі високу концентрацію бюрократичної та динамічно-емоційної лексики. Ця амбівалентність проявляється на багатьох рівнях: від лексики, що його формує, колокантів його субдоменів до типових модифікаторів його елементів та семантичної просодії. Як наслідок, семантичний домен ВІЙНА нами трактується як комплексний феномен, що має свою організаційну структуру, яка відтворює як масштабний комплекс численних термінологічних та інституційних понять, так і травматичний досвід учасників бойових дій.

Узагальнений аналіз колокацій у домені ВІЙНА показує, що вони формують кілька основних типів поєднань. Найпоширенішими є атрибутивні колокації типу прикметник + іменник, які виконують оцінну, інтенсифікувальну або класифікаційну функцію (*experienced officer, heavy casualties, fierce battle, decisive victory*). Значну частку становлять також дієслівні колокації, що описують дії та процеси (*engage, storm, bombard*), надаючи тексту динаміки та відображаючи перебіг військових подій.

Аналіз 9 ключових лексем семантичного домена ВІЙНА – *soldier, gun, battle, casualty, mission, front/frontline, threat, victory, war* – підтверджує, що домен ВІЙНА в художньому корпусі має загалом негативну оцінну домінанту, однак її реалізація диференційована такими ядерними лемами: *war* і *casualty* *оприявлюють* морально-трагічний контекст, *battle* – контексті інтенсивної події,

front – контекст повсякденної небезпеки й матеріальності простору, *soldier* – уособлює героїзацію та виснаження, *enemy* – контекст опозиції.

Аналіз метафоричної об'єктивізації показав, що домен ВІЙНА найчастіше об'єктивується такими метафорами, як ВІЙНА є ГРА, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА, ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР, ВІЙНА є ЗВІР та ВІЙНА є ПОДОРОЖ. Метафорична об'єктивізація застосовується здебільшого для відтворення негативних характеристик війни – три з п'яти основних метафор мають помітне негативне значення, що перегукується із домінуванням модифікаторів негативного характеру серед колокантів субдоменів семантичного домена ВІЙНА. Так, наприклад, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА відтворює різкість та болісність впливу війни на людей. ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР дає змогу читачеві відчувати складність та замкненість ситуації, у якій перебувають учасники війни. ВІЙНА є ЗВІР вказує на безжальну та жорстоку сторону війни і допомагає читачеві це відчувати шляхом наділення війни властивостями кровожерливих та голодних звірів. ВІЙНА є ГРА слугує способом дистанціювання і спрощення процесів війни до масштабу гри чи змагання, яке потрібно виграти. Окрім цього, вона іноді має іронічний зміст як ще один елемент дистанціювання. Метафора ВІЙНА є ПОДОРОЖ відтворює темпоральний аспект війни як процесу, що починається, триває та закінчується.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розширенням корпусу та уточненням його структурного поділу за піджанрами, типом воєнного досвіду, географією конфліктів і наративною позицією. Перспективним є поглиблення граматичного аналізу домена в аспекті типових синтаксичних конструкцій, модальності валентності ключових лем, а також систематичніші процедури виявлення метафор у великих корпусах, щоб ще точніше співвіднести статистичні профілі з когнітивними моделями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх В. До питання особливостей перекладу військової лексики. Теоретична і дидактична філологія. 2010. № 8. С. 15. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tidf/2010_8/11_21.pdf
2. Байло Ю. В. Особливості поняття «військовий термін» (семантичний аспект). Наукові записки ім. М. Гоголя. Філологічні науки. Київ, 2013. Книга 3. С. 62–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2013_3_13
3. Балабін В. В. Жанрово-стильова специфіка військового перекладу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2018. № 34. Том 2. С. 67–73.
URL: <https://elarkingu.kyiv.ua/handle/123456789/646>
4. Балабін В. В. Загальнонаукові основи теорії військового перекладу. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2018. Том 29 (68). № 1. С. 85–89. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/1_2018.pdf#page=93
5. Балабін В. В. Основи військового перекладу (англ. мова): підручник. Київ: Логос, 2008. С. 587 URL: https://spadok.org.ua/books/Osnovi_Viyskovogo_Perekladu_angl_Mova.pdf
6. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Київ, 2002. С. 24 URL: <https://lnk.ua/cyHsz4zPd>
7. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. Філологічні трактати. Мовознавство. 2018. Том 10. № 1. С. 7–18. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124048758>
8. Белан Д. Абстрактні іменники у політичних слоганах (на матеріалі експериментальних досліджень політичних слоганів передвиборчої кампанії 2012 року). URL: <https://dspace.onu.edu.ua/items/23de27b8-6e0f-4fed-8639-60279f7a2f3c>

9. Бистров Я.В., Теслюк Л.В. Репрезентація образ-схеми КОНТЕЙНЕР з орієнтацією всередині-зовні в англomовному художньому тексті. Записки з романо-германської філології. Одеса, 2021. Вип. 1(46). С. 11–22. DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2021.1\(46\).234393](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2021.1(46).234393)

10. Бистров Я., Гонтаренко Н. Концептуальний аналіз корелятив субстантивної метафори з англійськими дієсловами переміщення. Folium. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. № 5. С. 8-14. DOI: [10.32782/folium/2024.5.1](https://doi.org/10.32782/folium/2024.5.1)

11. Бистров Я. В. Метафорична концептуалізація подорожнього наративу у спогадах Дженіс Кулик-Кіфер «Мед і попіл». Записки з романо-германської філології. 2025. С. 80–95. DOI: [10.18524/2307-4604.2025.1\(54\).338545](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2025.1(54).338545)

12. Бісовецька Т. В. Відображення мовної свідомості українців, німців, поляків у номінативних одиницях на позначення соціального статусу людини (за даними вільного асоціативного експерименту). Стратегії і тактики мовної особистості у міжкультурній комунікації: наук. часоп. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов. 2009. Вип. 4. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/3618/1/Bisovetska.pdf>

13. Бук С. Велика проза Івана Франка: електронний корпус, частотні словники та інші міждисциплінарні контексти: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. С. 424 URL: https://www.academia.edu/download/108524534/Buk_monogr_short.pdf.

14. Бук С. Корпус текстів у лінгводидактиці (на матеріалі омонімії у корпусі великої прози Івана Франка). Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2012. Вип. 57. С. 106–116.

URL: <https://www.academia.edu/download/81891866/20.pdf>

15. Бук С. Корпус текстів Івана Франка: спроба визначення основних параметрів. Прикладна лінгвістика та лінгвістичні технології: MegaLing-2006: зб. наук. пр. / НАН України; за ред. В. А. Широкова. Київ: Довіра, 2007. С. 72–82. URL: <https://www.academia.edu/73372213>

16. Бук С. Архітектура польсько-українського та українсько-польського паралельного корпусу автоперекладів Івана Франка. *Slavia Orientalis*. 2012. Т. LXI. Nr 2. С. 213–230. URL: <https://rb.gy/kdry9y>

17. Васенко О. Ю. Особливості репрезентації лексем ENEMY і VIETNAMESE у спогадах учасників війни у В'єтнамі. *Folium*. 2024. С. 62–69. DOI: <https://doi.org/10.32782/folium/2024.4>

18. Васенко О. Ю. Корпусний аналіз ідіом домена ВІЙНА в рамках корпусу англomовної прози XIX–XXI ст. на воєнну тематику. *Філософські трактати*. 2025. 17(2). С. 164–177. DOI: [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17\(2\)-15](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17(2)-15)

19. Васенко О. Ю. Метафорична об'єктивація семантичного домена ВІЙНА в англomовній прозі XIX–XXI століть. *Вісник науки та освіти*. 2026. 1(43). С. 345–362. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1\(43\)-345-362](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-345-362)

20. Васенко О. Ю. Семантичний домен WAR у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі корпусу англomовної прози на воєнну тематику XIX–XXI ст.). Тези доповідей конференції “Політ. Сучасні проблеми науки-2023”. Київ, 2023. С. 11–12. URL: <https://oarp.nau.edu.ua/2023/06/16/tezy-dopovidej-khkhiii-mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-polit-suchasni-problemy-nauky-2023-ftml/>

21. Васенко О. Ю. Особливості репрезентації лексем “ENEMY” і “VIETNAMESE” у спогадах учасників війни у В'єтнамі (за корпусом мемуарів військовослужбовців Збройних сил США). Тези доповідей IV Міжнародної науково-прикладної інтернет-конференції “Корпусна лінгвістика в науці та освіті”, присвяченої 190-річчю Українського державного університету імені Михайла Драгоманова 2024 року. Київ, 2024. С. 13–14. URL: https://fif.udu.edu.ua/images/Conferences/2024/Corpus/Program_Papers_2024.pdf

22. Васенко О. Ю. Стилiстичні особливості семантичних доменів у світлі корпусного аналізу. Тези доповідей XVI Міжнародної наукової конференції “Іноземна філологія у XXI столітті”: 2024. Запоріжжя, 2024. С. 80–82. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/25745>

23. Васенко О. Ю. Семантичний домен WAR у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі корпусу англomовної прози на воєнну тематику XIX–XXI ст.). Тези

доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю “Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури 2025”. Житомир, 2025. С. 123–128. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/43016/>

24. Васенко О. Ю. Семантичний домен WAR у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі корпусу англomовної прози на воєнну тематику XIX–XXI ст.). Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції “Корпусна лінгвістика в науці та освіті 2025”. Київ, 2025. С. 133–134. URL: https://fif.udu.edu.ua/images/Conferences/2024/Corpus/Program_Papers_2025.pdf

25. Верьовкін В. В. Відображення уявлень про війну в античній і сучасній мовній свідомості (на матеріалі давньогрецької, латинської, англійської, німецької та української мов): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2013. С. 236 URL: <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/074a530c-68c7-48f0-865c-2fb496efe83e>

26. Врублевська Т. В. Поняття «концепт» у лінгвокогнітивних дослідженнях: етимологія, основні підходи до визначення. Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Філологія (мовознавство). 2014. Вип. 19. С. 213–217. DOI: <https://doi.org/10.31652/2521-1307-2024-38>

27. Вільчинська Т. В. Лінгвоконцептологія як поліпарадигмальна дисципліна. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство. 2014. № 2. С. 64–68. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/6454>

28. Горошко О. І. Мовна свідомість: гендерна парадигма: монографія. Харків, 2003. С. 440 URL: <https://tinyurl.com/5228kcb4>

29. Гулай В. В. Міжетнічна комунікаційна взаємодія у Західній Україні в роки Другої світової війни: дис. ... докт. політ. наук: 23.00.05 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2012. URL: <https://librarygo.lpnu.ua/?elbook=mizhetnichna-komunikacziya-v-zahidnij-ukrayini-u-roky-drugoyi-svitovoyi-vijny>

30. Демська-Кульчицька О. Основи національного корпусу української мови. Київ: Інститут української мови НАН України, 2005. С. 219 URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/513280e1-46c2-4922-b8c3-1e909303b13e>
31. Ділай І. П. Корпусне вивчення потенціалу значення англійських дієслів. *Folium*. 2023. С. 48–53. URL: <https://doi.org/10.32782/folium/2023.3.6>
32. Ділай І. П., Ділай М. П. Когнітивна корпусна лінгвістика: сучасний стан і перспективи. *Нова філологія*. 2021. № 83. С. 71–78. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-83-10>
33. Ділай І. П., Ділай М. П. Роль частотності у лінгвістичних дослідженнях. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 21, т. 1. С. 146–151. DOI: [10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.27](https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.27)
34. Дойчик О. Я. Ідіостиль Джуліана Барнса у лінгвоконцептуальному вимірі: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Харків, 2012. С. 20 URL: <https://foreign-languages.karazin.ua/resources/71000a537c96b5a52d56cb31ce418b50.pdf>
35. Дойчик О. Я., Томаш Я. З. Метафорична об'єктивація концептів CRIME та INVESTIGATION у детективних оповіданнях. *Південний архів (філологічні науки)*. 2021. № 88. С. 24–35. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2021-88-3>
36. Дяк Т. П., Грицюк Ю. І. Використання корпусних інструментів для виявлення ключових слів у стрілецьких і повстанських піснях як жанру фольклорного дискурсу. *Scientific Bulletin of UNFU*. 2024. Vol. 34. № 7. С. 60–71. DOI: <https://doi.org/10.36930/403402>
37. Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси (кінець XIX – початок XX ст.). Київ: Наукова думка, 1970. С. 320 URL: <https://library.shevchenko.org/bib/23537>
38. Жуковська В. В. Constructional modeling in the formalism of cognitive-quantitative construction grammar. *ВІСНИК Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*. 2024. Том 26, № 2. С. 51–62. DOI: <https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2023.297670>

39. Жуковська В. Квантитативні корпусо-базовані методи в дослідженнях із конструкційної граматики. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. 2023. Вип. 1 (99). С. 93–104. DOI:

[https://doi.org/10.35433/philology.1\(99\).2023.93-104](https://doi.org/10.35433/philology.1(99).2023.93-104)

40. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови. Харків: Фоліо, 2002. С. 540 URL: <https://archive.org/details/tlumachny2002>

41. Кобута С., Девдюк І. Авторські неологізми антиутопії «1984» Джорджа Орвелла: прагматика перекладу. Вісник науки та освіти. 2024. № 2 (20). С. 96–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/folium/2023.3.9>

42. Ковальчук Л., Літкович Ю. Психолінгвістичні аспекти репрезентації агресії у медіадискурсі воєнного часу. Східноєвропейський журнал психолінгвістики. 2022. Вип. 9(2). С. 67–81.

URL: <https://doi.org/10.29038/eejpl.2022.9.2.kov>

43. Козуб Л. С. Особливості використання англіцизмів у сучасній українській мові. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2017. Вип. 26 (2). С. 40–42. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2017_26\(2\)__14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2017_26(2)__14)

44. Козубська І. Мовні та позамовні співвідношення між мовленнєвим жанром науковою монографією та функціональним науковим стилем. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). 2015. С. 256–262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2015_21_54

45. Колесник, О. С. (2022). Лінгвокреативний аспект міфологічного семіозису. Записки з романо-германської філології, (1(30)), С. 106–114. URL: <https://rgnotes.onu.edu.ua/article/view/262470>

46. Колесник О. С. Концепт *війна* аспекті лінгвосеміотики та лінгвокультурології. Мовні і концептуальні картини світу. Університет ім. Тараса Шевченка. 2013. Вип. 48. Т. 2. С. 214–229. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11121/1/01_Kolesnyk%20O.S%20-%20KNU_WAR.pdf

47. Колесник О. С. Мовні засоби відображення міфологічної картини світу: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі давньоанглійського епосу та сучасних британських художніх творів жанру фентезі): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / КНЛУ. Київ, 2003. 300 с. URL: <https://tinyurl.com/9ccacbrx>

48. Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. Із скарбниці античної мудрості: словник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: Вища школа, 1994. С. 351.

49. Корпусна лінгвістика / В. А. Широков, О. В. Бугаков, Т. О. Грязнухіна та ін. Київ: Довіра, 2005. С. 471 URL: <http://liber.onu.edu.ua/opacunicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:652068/Source:default>

50. Куделько З. Б. Деякі аспекти синонімії в англійській терміносистемі дипломатії. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. 2015. Вип. 54. С. 125–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_54_48

51. Левицкий В. В. Этимологический словарь германских языков. Винница: Нова книга, 2010. Т. 1. С. 610. URL: <https://nk.in.ua/pdf/780r.pdf>

52. Михайленко Л. Л. Динаміка суспільно-політичної лексики української мови кін. XX – поч. XXI ст. (на матеріалі мови українських засобів масової інформації): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні НАН України. Київ, 2009. С. 19. URL: <https://tinyurl.com/7enexsc6>

53. Мізін К. І. Людина в дзеркалі компаративної фразеології: монографія. Кременчук, 2011. С. 448 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkyu_2011_22_36

54. Мізін К. І., Петров О. О., Петрова А. І. Російсько-українська війна у світлі англійськомовного воєнно-політичного дискурсу (на основі даних новинного веб-корпусу). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2025. Вип. 73. С. 106–113. URL: https://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v73/73_2025.pdf

55. Мізін К. І. Національна мовна свідомість крізь призму компаративно-асоціативних концептополів: психолінгвістичний експеримент (на матеріалі

німецької та української мов). URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-10671.html>

56. Недашківська Т. Є. Вільний асоціативний експеримент як метод наукового дослідження та можливості його застосування для вивчення проблем державної служби. Вісник НАДУ. 2013. № 8. С. 71–79. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/10618>

57. Нікіфорова О. М. Класифікація текстів у військовому перекладі. Філологічні трактати. 2016. Т. 8. № 4. С. 33–41. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/49310/1/Nikiforova_Texts_classification.pdf

58. Пасик Л. А. Концепт як об'єкт дослідження когнітивної лінгвістики. Актуальні питання іноземної філології. 2015. Вип. 3. С. 124–128. URL: <https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/philology/article/view/3000>

59. Прокопенко А. В., Чуприна І. Translation Strategies of the Ukrainian Military Terminology based on English Media Discourse. Філологічні трактати. 2018. Т. 10. № 4. С. 62–67. DOI: [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10\(4\)-8](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10(4)-8)

60. Сергійчук В. І. Українське козацьке військо у другій половині XVI – середині XVII ст.: дис. ... докт. іст. наук / КДУ. Київ, 1991. С. 426 URL: <https://lib.nmu.org.ua/books/ukrayina-zemlya-kozatska/1103/>

61. Слепиніна Н. О. Асоціації: від теорії до практики. Мова і культура. 2013. Вип. 16. Т. 1. С. 71–79. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mik_2013_16_1_13.pdf

62. Солецький О. Онтологія війни в екзистенційних модусах поезії Василя Андрушка. Прикарпатський вісник Наукового товариства імені Шевченка. Слово. 2026. Вип. 22 (81). С. 210–219. URL: <https://www.pvntsh.nung.edu.ua/index.php/word/article/download/2207/2114>

63. Старко В., Рисін А. Великий електронний словник української мови (BESUM) як засіб NLP для української мови. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/344842033_Velikij_elektronnij_slovník_ukrainskoi_movi_VESUM_ak_zasib_NLP_dla_ukrainskoi_movi_Galaktika_Slova_Galini_Makarivni_Gnatuk

64. Сурмач О. Я. Асоціативний експеримент та вербальні асоціації у психолінгвістичних дослідженнях. Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації: матеріали І Міжнар. наук.-практ. заочної конф. / Наук. Блог Нац. ун-ту «Острозька академія». URL: <http://naub.oa.edu.ua/2012/asotsiatyvnyj-eksperiment-ta-verbalni-asotsiatsiji-u-psyholinhvistychnyhdoslidzhenniah>

65. Устименко Т. А., Карамишева І. Д. Динамічні процеси метафоризації концепту «Гнів» в сучасному україномовному медіадискурсі. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2024. Вип. 3 (210). С. 292–298. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/download/521/491/977>

66. Холявко І. В. Суспільно-політична лексика у пресі 90-х років ХХ ст. (семантико-функціональний аналіз): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Кіровоград, 2004. С. 20 URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/opac/search.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzfn%5F2014%5F4%5F15%2Epdf

67. Шведова М. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) як інструмент дослідження лексико-граматичної варіативності. Людина. Комп'ютер. Комунікація: збірник наукових праць. / за ред. проф. О. П. Левченко. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 145–148. URL: <https://www.academia.edu/43051389/>

68. Шевченко І. С. Когнітивно-прагматичні дослідження дискурсу. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: кол. монографія. / загальн. ред. І. С. Шевченко. Харків: Константа, 2005. С. 105–117. URL: <https://www.researchgate.net/publication/310398588>

69. Шевченко І. С. Конфліктна та мовленнєва поведінка в англомовному кіберпросторі. Вісник Житомирського державного університету. 2005. Вип. 23. С. 24–28. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/2582/>

70. Шевченко І. С. Проблеми типології дискурсу. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: кол. монографія. / під загальн. ред. І. С. Шевченко. Харків: Константа, 2005. С. 233–236. URL: <https://studfile.net/preview/9932126/>

71. Шевченко І. С., Морозова О. І. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: кол. монографія / за ред. І. С. Шевченко. Харків: Константа, 2005. 355 с. URL: <https://www.researchgate.net/publication/310398588>
72. Яремко Я. П. Термін і дискурс. Укр. мова. 2008. № 3. С. 64–72.
73. Яценко Н. О. Політичні інновації в мовах сучасних засобів масової інформації / Від. наук. термінології; Ін-т укр. мови НАН України. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Npkpnu_fil_2009_20_210
74. Algeo, J. The Origins and Development of the English Language. 6th edition. Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning, 2010. P. 347. URL: <https://archive.org/details/originsdevelopme0000alge>
75. Antaki, C. Explaining and arguing: The social organization of accounts. London: Sage Publ., 1994. P. 283 URL: <https://archive.org/details/explainingarguin0000anta>
76. Archer, D. Questions and answers in the English courtroom (1640–1760): a sociopragmatic analysis. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2005. P. 241. DOI: <https://doi.org/10.1075/pbns.135>
77. Asmussen, J. Korpuslinguistische Verfahren zur Optimierung lexikalisch-semanticcher Beschreibungen. Sprachkorpora – Datenmengen und Erkenntnisfortschritt / Hrsg. von W. Kallmeyer, G. Zifonun. Institut für deutsche Sprache. Jahrbuch 2006. Berlin – New York: Walter de Gruyter, 2007.. P. 123–151. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110439083-009>
78. Aston, G., Burnard, L. The BNC Handbook. Exploring the British National Corpus with SARA. Cambridge: Edinburgh University Press, 1998. P. 250 DOI: <https://doi.org/10.1017/s1360674302231093>
79. Baker, P. Public discourses of gay men. London: Routledge, 2005. P. 266. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203643532>

80. Baker, P., Hardie, A., McEnery, T. *Glossary of Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. P. 192 DOI: <https://doi.org/10.1515/9780748626908>
81. Baker, P., Hardie, A., McEnery, T. *Glossary of Corpus Linguistics*. Edinburgh University Press. 2009. P. 8–13. URL: <https://ucrel.lancs.ac.uk/pubs.html>
82. Baker, P., McEnery, T. A corpus-based approach to discourses of refugees and asylum seekers in UN and newspaper texts. *Language and Politics*. 2005. № 4 (2). P. 197–226. DOI: <https://doi.org/10.1075/jlp.4.2.04bak>
83. Berber Sardinha, T. *Corpus linguistics: History and problematization*. DELTA: Documentação de Estudos em Linguística Teórica e Aplicada. 2000. Vol. 16. P. 323–367. DOI: <https://doi.org/10.1590/s0102-44502000000200005>
84. Berber Sardinha T. Metaphor and Corpus Linguistics. *Revista Brasileira de Linguística Aplicada*. 2011. Vol. 11, No. 2. P. 329–360. DOI: 10.1590/S1984-63982011000200004.
85. Berber Sardinha T. Metaphor in corpora: a corpus-driven analysis of Applied Linguistics dissertations. *Revista Brasileira de Linguística Aplicada*. 2007. Vol. 7, No. 1. P. 11–35. DOI: 10.1590/S1984-63982007000100002.
86. Berber Sardinha, T. *O Corpus de Aprendiz Br-Icle*. 2001.
87. Biber, D., Conrad, S., Reppen, R. *Corpus linguistics: Investigating language structure and use*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. P. 10–19. DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511804489>
88. Biber, D. Representativeness in corpus design. *Literary and Linguistic Computing*. 1993. № 8 (4). P. 243–57. DOI: <https://doi.org/10.1093/lc/8.4.243>
89. Biber, D. Using corpus-based methods to investigate grammar and use: some case studies on the use of verbs in English. In Simpson and Swales (eds.). 2001. P. 101–115. DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199544004.013.0008>
90. Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S., Finegan, E. *Longman Grammar of Spoken and Written English*. London: Longman, 1999. P. 613. URL: <https://www.tesl-ej.org/ej15wp/r14.html>

91. Boggs, S. T. The development of verbal disputing in part-Hawaiian children. *Language in Society*. 1978. № 7. P. 325–344. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0047404500005753>
92. Boas, F. *Race, Language and Culture*. New York: Macmillan, 1940. DOI: <https://doi.org/10.1126/science.91.2373.598>
93. Bongers, H. *The History and Principles of Vocabulary Control*. Woerden: Wocopi, 1947. URL: <https://doi.org/10.1093/elt/1.6.163>
94. Brazil, D. *A Grammar of Speech*. Oxford: Oxford University Press, 1995. P. 264 DOI: <https://doi.org/10.1093/cr/46.2.297>
95. Brenneis, D. Language and disputing. *Annual Review of Anthropology*. 1988. № 17. P. 221–237. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.an.17.100188.001253>
96. Brezina, V. Collocation networks: Exploring associations in discourse. *Triangulating methodological approaches in corpus linguistic research*. London: Routledge, 2016. P. 90–107. URL: <https://research.lancaster-university.uk/en/publications/collocation-networks-exploring-associations-in-discourse/>
97. Brezina V. *Statistics in Corpus Linguistics: A Practical Guide*. Cambridge : Cambridge University Press, 2018. 296 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316410899>.
98. Brinton, L. J., Brinton, D. M. *The Linguistic Structure of Modern English*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2010. P. 110. DOI: <https://doi.org/10.1075/z.156>
99. Brkić Bakarić M., Načinović Prskalo L., Popović M. A General Framework for Detecting Metaphorical Collocations. *Proceedings of the 18th Workshop on Multiword Expressions (MWE 2022) (Marseille, France, 20–25 June 2022)*. Marseille : European Language Resources Association, 2022. P. 3–8. URL: <https://aclanthology.org/2022.mwe-1.3/> (дата звернення: 18.02+7.2024).

100. Buk, S. Distinguishing quantitative parameters of author's language and style (A case of Ivan Franko's long prose fiction). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2019. № 70. С. 299–308. URL: <https://www.academia.edu/73333922/>

101. Buk, S. The epithetization index in a work of fiction (based on the Text Corpus of Ivan Franko's Long Prose Fiction). *Practical Applications of Linguistic Research*. / ed. by A. Obrębska. Łódź: Primum Verbum, 2012. P. 73–85. URL: <https://www.academia.edu/72207023/>

102. Burrows, J. The Englishing of Juvenal: computational stylistics and translated texts. *Style*. 2002. № 36 (4). P. 677–679. URL: <https://www.researchgate.net/publication/287000996>

103. Burton, J. W. *Conflict-Dispute Distinction. Conflict: Resolution and Prevention*. New York: St. Martin's Press, 1990. P. 112–114. URL: <https://archive.org/details/conflicthumannee0000unse>

104. Bystrov, Y., Tatsakovych, U. Metaphorical conceptualization of beauty in Donna Tartt's *The Secret History*: translation perspectives. *Neohelicon*. 2023. Vol. 50. P. 687–703. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11059-023-00697-7>

105. Carter, R., McCarthy, M. The English get-passive in spoken discourse: description and implications for an interpersonal grammar. *English Language and Linguistics*. 1999. № 3 (1). P. 41–58. URL: <https://www.scribd.com/document/409809373>

106. Bystrov, Y., Bilyk, O., Ivanotchak, N., Malyshevskaya, I. & Pyliachyk, N. (2023). Visual, Auditory, and Verbal Modes of the Metaphor: A Case Study of the Miniseries *Chernobyl*. *Lublin Studies in Modern Languages and Literature*. Vol. 47(1). P. 109-120. DOI:10.17951/lsmll.2023.47.1.109-120

107. Bystrov, Y., Bolshakov, N. Comparative analysis of the effectiveness of large language models for metaphor identification: zero-shot and fine-tuning methods. *Folium*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2025. № 7. С. 61-68. DOI: 10.32782/folium/2025.7.9

108. Carter, R., McCarthy, M. Grammar and the spoken language. *Applied Linguistics*. 1995. № 16 (2). P. 141–158. URL: <https://www.scribd.com/document/371595249>

109. Charteris-Black, J. *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004. P. 417 URL: <https://www.scribd.com/document/398147750/>

110. Crystal, D., Quirk, R. *Systems of prosodic and paralinguistic features in English*. The Hague: Mouton, 1964. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783112414989>

111. Davies, M. The 385+ million word corpus of contemporary American English (1990–2008+): design, architecture and linguistic insights. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2009. № 14 (2). P. 159–190. DOI: <https://doi.org/10.1075/ijcl.14.2.02dav>

112. Deignan, A. *Metaphor and corpus linguistics*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2005. P. 235. URL: <https://doi.org/10.1080/10926480701235494>

113. Derrida J., Moore F. C. T. *White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy*. *New Literary History*. 1974. Vol. 6, No. 1. P. 5. DOI: 10.2307/468341.

114. Dilai, M. P., Dilai, I. P. The role of frequency in Linguistic Research. *Transcarpathian Philological Studies*. 2022. Vol. 1. № 21. P. 146–151. URL: <https://www.researchgate.net/publication/360231124>

115. Dobric N. *Corpus Linguistics – The Basic Form of Linguistic Analysis*. *Philologia*. 2009. No. 7. P. 31–41. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2309960 (дата звернення: 20.05.2023).

116. Doquin de Saint Preux A., Masid Blanco O. The power of conceptual metaphors in the age of pandemic: The influence of the WAR and SPORT domains on emotions and thoughts. *Language & Communication*. 2021. Vol. 81. P. 37–47. DOI: 10.1016/j.langcom.2021.08.003.

117. Dubuc, R. Terminology: A Practical Approach. Quebec: Canada National Library, 1997. P. 143. DOI: <https://doi.org/10.7202/003153ar%20CopiedAn%20error%20has%20occurred>

118. Duffley, P. J. The gerund and the to-infinitive as a subject. *Journal of English Linguistics*. 2003. № 31 (4). P. 324–352. DOI: <https://doi.org/10.1177/0075424203257833>

119. Eaton, H. S. Semantic Frequency List for English, French, German, and Spanish. Chicago: University of Chicago Press, 1940. DOI: <https://doi.org/10.2307/409627>

120. Eisenberg, A. R. Children's use of verbal strategies in resolving conflicts. *Discourse Processes*. 1981. DOI: <https://doi.org/10.1080/01638538109544512>

121. Etymological Dictionary of Modern English / Ed. by D. Harper. URL: <http://www.etymonline.com>

122. Evelina, J., Vilma, Č. Insight into the Latest Computer and Internet Terminology. *Studies about Languages*. 2011. No. 19. DOI: <https://doi.org/10.5755/j01.sal.0.19.955>

123. Falck M. J., Okonski L. Procedure for identifying metaphorical scenes (PIMS): a cognitive linguistics approach to bridge theory and practice. *Cognitive Semantics*. 2022. Vol. 8, No. 2. P. 294–322. DOI: [10.1163/23526416-bja10031](https://doi.org/10.1163/23526416-bja10031).

124. Filley, A. Interpersonal Conflict Resolution. Glenview, Ill., 1975. P. 318 URL: https://books.google.com.ua/books/about/Interpersonal_Conflict_Resolution.html?id=-GgwK2BGHNQC&redir_esc=y

125. Fillmore, Ch. Corpus linguistics or computer-aided armchair linguistics. *Directions in Corpus Linguistics: Proceedings of Nobel Symposium 82*. Berlin, 1992. P. 35–60. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110867275.35>

126. Florio, Blondia, C. On the Requirements of New Software Development. *International Journal of Business Intelligence and Data Mining*. 2008. Vol. 3. No. 3. P. 20. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.1504.03715>

127. Francis, W. *Language Corpora* B.C. *Directions in Corpus Linguistics*. Proceeding of Nobel 82 / ed. by Jan Svartvik. Berlin – New York: Mouton de Gruyter. P. 17–35. URL:

<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/9783110867275.17/html>

128. Francis, W., Nelson, H., Kucera, H. *Computational Analysis of Present-Day American English*. Providence: Brown University Press, 1967. P. 464. URL:

129. Fraser, M. *Tools and Techniques for Computer-assisted Biblical Studies*. Paper delivered to the New Testament Research Seminar, Faculty of Theology, University of Oxford. June 1996. URL: http://users.ox.ac.uk/~mikef/pubs/NT_Seminar_Oxford_Fraser_1996.html

130. Fries, C. C., Traver, A. A. *English Word Lists: A Study of Their Adaptability for Instruction*. Washington, D.C.: American Council on Education, 1940. URL: <https://www.scribd.com/document/93262515>

131. Frolova, I. Ye. *Confrontation Strategy in Discourse and Communities of Practice*. The Advanced Science. Torrance, CA, 2013. No. 10. P. 29–32. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=wqbWlJUAAAAJ>

132. Gerrit Jan Schaeffer. *Energy Sector in Transformation, Trends and Prospects*. The 5th International Conference on Sustainable Energy Information Technology. 2015. P. 865–875. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2015.05.144>

133. Ghadessy, M., Gao, Y. *Small corpora and translation: comparing thematic organization in two languages*. *Small Corpus Studies and ELT: Theory and Practice* / ed. by M. Ghadessy, A. Henry, R. L. Roseberry. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2001. P. 335–359. DOI: <https://doi.org/10.1075/scl.5.19gha>

134. Ghadessy, M., Alex, H., Robert, L. *Small corpus studies and ELT: theory and practice*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2001. P. 445. DOI: <https://doi.org/10.1075/scl.5>

135. Gilquin, G. *Causative get and have: so close, so different*. *Journal of English Linguistics*. 2003. № 31 (2). P. 125–148. URL: <https://www.researchgate.net/publication/258135723>

136. Gries, S. T. Towards a corpus-based identification of prototypical instances of constructions. *Annual Review of Cognitive Linguistics*. 2003. № 1. P. 1–27. URL: <https://www.researchgate.net/publication/233488490>

137. Gries, S., Stefanowitsch, A. Extending collostructional analysis: a corpus-based perspective on 'alternations'. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2004. № 9 (1). P. 97–129. URL: <https://www.researchgate.net/publication/233666166>

138. Griffin, M. Mythic spacetime. *Journal of Literary Semantics*. 2000. Vol. 29. № 1. P. 61–74. URL: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/jlse.2000.29.1.61/html>

139. Grimshaw, A. D. Conflict talk: Sociolinguistic investigations in conversations. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. P. 354. URL: https://archive.org/details/conflicttalksoci0000unse_x3t7

140. Gylfaginning. Edda Snorra Sturlusonar. URL: <http://norse.ulver.com/snorra/gylfaginning.html>

141. Halliday, M. A. K. On the 'architecture' of human language. On Language and Linguistics. Vol. 3 in *The Collected Works*. London: Equinox, 2003. URL: <https://www.perlego.com/book/809641>

142. Hardt-Mautner, G. Only connect: critical discourse analysis and corpus linguistics. UCREL Technical Papers 6. Lancaster University, 1995. P. 325. URL: <https://www.researchgate.net/publication/238287338>

143. Harris, Z. S. *Methods in Structural Linguistics*. Chicago: University of Chicago Press, 1951. URL: <https://archive.org/details/methodsinstructu0000harr/page/n5/mode/2up>

144. Helgakviða Hjörvarðssonar. URL: <http://norse.ulver.com/edda/helgah.html>

145. Higginson, T. W. *Army Life in a Black Regiment*. Boston: Fields, Osgood & Co., 1870. URL: https://archive.org/details/armylifeinblackr00higg_0/page/n9/mode/2up

146. Hunston, S. Colligation, lexis, pattern and text. In Scott and Thompson (eds.). Liverpool University, 2001. P. 388. DOI: <https://doi.org/10.1075/z.107.03hun>

147. Hunston, S., Francis, G. Pattern grammar. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2000. P. 288. URL: <https://archive.org/details/patterngrammarco0000huns>
148. Karachun, Y., Haidenko, Y., Borkovska, I. Compound Term-nouns in Electrical Engineering Texts: Structural, Semantic and Functional Peculiarities. Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on the English Language in Ukrainian Context. 2020. URL: <https://ssrn.com/abstract=3735637>
149. Karamysheva, I. A corpus-based approach to the study of permissive constructions in English and Ukrainian. Jazykovedný časopis. 2025. Vol. 76. No. 1. P. 31–40. URL: <https://www.researchgate.net/publication/398282131>
150. Kennedy, G. Introduction to corpus linguistics. Harlow: Longman, 1998. P. 315. URL: https://archive.org/details/introductiontoco0000kenn_y5y7
151. Käding, F. W. Häufigkeitwörterbuch der deutschen Sprache. Steglitz: Selbstverlag des Verfassers, 1897. DOI: <https://doi.org/10.1002/bbpc.18970031606>
152. Kolesnykova L. Theoretical aspects of the study of the metaphor. Linguistics. 2019. No. 2 (41). P. 138–149. DOI: 10.12958/2227-2631-2019-2-41-138-149
153. Koller, V., Mautner, G. Computer applications in critical discourse analysis. Applying English grammar: functional and corpus approaches / ed. by C. Coffin, A. Hewings, K. O'Halloran. London: Hodder and Stoughton, 2004. P. 216–228. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203783801>
154. Kövecses Z. Conceptualizing emotions. A revised cognitive linguistic perspective. Poznan Studies in Contemporary Linguistics. 2014. Vol. 50, No. 1. P. 15–28. DOI:10.1515/psicl-2014-0002.
155. Kövecses Z., Ambrus L., Hegedűs D., Imai R., Sobczak A. The lexical vs. corpus-based method in the study of metaphors. Metaphor in Language, Cognition, and Communication. 2019. Vol. 8. P. 147–174. DOI: 10.1075/milcc.8.07kov.
156. Kövecses, Z. Metaphor in Culture: Universality and Variation. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. P. 314. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511614408>

157. Krysanova T. Psycholinguistic and Cognitive-Semiotic Dimensions of Constructing Fear in Horror Films: A Multimodal Perspective. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2023. Vol. 10(1). P. 96–115. DOI: 10.29038/eejpl.2023.10.1.kry/
158. Lakoff, G., Johnson, M. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press, 1980. P. 149. URL: <https://archive.org/details/metaphorsweliveb0000lako>
159. Lakoff G. The Invariance Hypothesis: is abstract reason based on image-schemas? *Cognitive Linguistics*. 1990. Vol. 1, No. 1. P. 39–74. DOI: 10.1515/cogl.1990.1.1.39.
160. Langacker, R. W. *Foundations of Cognitive Grammar*. Vol. 1: Theoretical Prerequisites. Stanford: Stanford University Press, 1987. P. 92–101. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0008413100021265>
161. Leech, G. Introducing corpus annotation. *Corpus Annotation: Linguistic Information from Computer Text Corpora*. Addison Wesley Longman, 1997. P. 1–19. URL: <https://www.gbv.de/dms/goettingen/229843433.pdf>
162. Leech, G. New resources, or just better old ones? *Corpus Linguistics and the Web*. Amsterdam: Rodopi, 2007. P. 134–149. DOI: https://doi.org/10.1163/9789401203791_009
163. Leech, G. Corpora and theories of linguistic performance. *Directions in Corpus Linguistics. Proceedings of Nobel Symposium 82, Stockholm*. Berlin: Mouton de Gruyter, 1992. P. 105–122. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0332586500000093>
164. MacEnery, T., Hardie, A. *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. P. 294. DOI: <https://doi.org/10.1075/ijcl.18.2.06hun>
165. Malmkjær, K. Love thy Neighbour: Will Parallel Corpora Endear Linguists to Translators? *Meta: Translators' Journal*. 1998. Vol. 43. № 4. P. 534–541. URL: <https://www.researchgate.net/publication/272902215>
166. McBain, A. *An Etymological Dictionary of the Gaelic Language*. Stirling: Eneas MacKay, 1911. P. 426. URL: <https://archive.org/details/etymologicaldict00macbuoft>

167. McCarthy, M., O'Keeffe, A. What are corpora, and how have they evolved? *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics*. Routledge, 2010. P. 3–14. URL: <https://www.researchgate.net/publication/276681175>

168. McEnery, A. M. Swearing in English: bad language, purity and power from 1586 to the present. London: Routledge, 2005. P. 276. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203501443>

169. McEnery, A., Kifle, N. Epistemic modality in argumentative essays of second language writers. *Academic Discourse* / ed. by Flowerdew. London: Longman, 2002. P. 182–195. URL: <https://www.researchgate.net/publication/320330793>

170. McEnery, A., Xiao, Z. Swearing in modern British English: the case of fuck in the BNC. *Language and Literature*. 2004. № 13 (3). P. 237–270. DOI: <https://doi.org/10.1177/0963947004044873>

171. McEnery, T., Wilson, A. *Corpus Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2001. P. 235. URL: <https://www.academia.edu/1171341>

172. McEnery, T., Xiao, R., Tono, Y. *Corpus-based Language Studies: an Advanced Resource Book*. London: Routledge, 2006. P. 386. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Corpus_based_Language_Studies.html?id=h4jvexlSum8C&redir_esc=y

173. McEnery, T., & Gabrielatos, C. *English Corpus Linguistics. The Handbook of English Linguistics*. McMahan: Blackwell Publishing, 2006. P. 33–72. URL: <https://biblioteca.univalle.edu.ni/files/original/6de187374a10e37ddd6389a033eea152518748cf.pdf>

174. Meyer, Ch. P. *English Corpus Linguistics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. P. 168. URL: <http://web.uniplovdiv.bg/rousni/files/English%20Corpus%20Linguistics%20-%20An%20Introduction.pdf>

175. Meyer, C. F. *English corpus linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. P. 241. URL: https://drive.uqu.edu.sa/_/mbabidi/files/Charles%20F_%20Meyer%20-%20Introducing%20English%20Linguistics.pdf

176. Meyer, Ch. F. Pre-electronic corpora. *Corpus Linguistics. An International Handbook* / ed. by A. Lüdeling, M. Kytö. 2008. Volume 1. P. 1–15. URL: <https://www.scribd.com/doc/39516671/>

177. Millar, N. Modal verbs in time: frequency changes 1923–2006. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2009. № 14 (2). P. 191–220. DOI: 10.1075/ijcl.14.2.03mil

178. Mizin, K. I., Slavova, L., Letiucha, L., Petrov, O. Emotion concept disgust and its German counterparts: Equivalence determination based on language corpora data. *Forum for Linguistic Studies*. 2023. Vol. 5. Iss. 1. P. 72–90. DOI: <https://doi.org/10.18063/fls.v5i1.1552>

179. Mizin, K. I., Ovsienko, L. Application perspectives of corpus-based methods within linguo-cultural and psycholinguistic analysis: German emotional concept SEHNSUCHT. *Eastern European Journal of Psycholinguistics*. 2020. Vol. 7. Iss. 1. P. 111–127. URL: <https://www.researchgate.net/publication/342724283>

180. Mizin, K. I. The War in Ukraine in the Mirror of the German-Language Military and Political Discourse (Based on the News Corpus). *Theoretical and Didactic Philology*. 2025. № 40. P. 173–193. DOI: <https://doi.org/10.31470/2309-1517-2025-40-173-193>

181. Mohanty P., Naveh-Benjamin M., Ratneshwar S. Beneficial effects of semantic memory support on older adults' episodic memory: Differential patterns of support of item and associative information. *Psychology and Aging*. 2016. Vol. 31(1). P. 25–36. DOI: 10.1037/pag0000059.

182. Nesselhauf, N. *Collocations in a Learner Corpus*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2005. P. 331. URL: <https://www.researchgate.net/publication/227020050>

183. Olney, W. «Shiloh» as Seen by a Private Soldier. Project Gutenberg, 1889. URL: <https://www.gutenberg.org>

184. Orpin, D. Corpus linguistics and critical discourse analysis: examining the ideology of sleaze. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2005. № 10 (1). P. 37–61. URL: <https://www.researchgate.net/publication/233619114>

185. Oxford English Dictionary / ed. by J. Simpson, E. Weiner. 2nd edition. Oxford: Clarendon Press, 1989. URL: <https://archive.org/details/OXD1989ENEN>
186. Partington, A. Patterns and meanings. Amsterdam: Benjamins, 1998. P. 158. URL: <https://www.academia.edu/99611527>
187. Partington, A. Utterly content in each other's company: semantic prosody and semantic preference. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2004. № 9 (1). P. 131–156. DOI: <https://doi.org/10.1075/ijcl.9.1.07par>
188. Partington, A., Morley, J., Harman, L., Corpora and discourse. New York: Peter Lang, 2004. P. 192. DOI: <https://doi.org/10.1093/llc/fqi061>
189. Paul E. Black, Guttman, B., Okun, V. Guidelines on Minimum Standards for Developer Verification of Software. National Institute of Standards and Technology, 2021. P. 33. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2107.12850>
190. Pokorny, J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. Bd. 1–2. Bern: Francke, 1959. P. 183. DOI: <https://doi.org/10.2307/410542>
191. Renouf, A. Lexical signals of word relations. In Scott and Thompson (eds.). Liverpool University, 2001. P. 388. DOI: <https://doi.org/10.1075/scl.35>
192. Romer, U., Schulze, R. Exploring the Lexis–Grammar Interface. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2009. P. 329 DOI: <https://doi.org/10.1075/scl.35>
193. Rudnyc'kyj, J. B. An Etymological dictionary of the Ukrainian language. Ottawa: Ukrainian Mohylo-Mazepian Academy of Sciences; Ukrainian language association; University of Ottawa Press, 1982. URL: https://archive.org/details/rudnycky_tom2
194. Schmid, H.-J. English abstract nouns as conceptual shells: from corpus to cognition. Berlin: Mouton de Gruyter, 2000. P. 421. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110808704>
195. Shvedova, M. The General Regionally Annotated Corpus of Ukrainian (GRAC, uacorporus.org): Architecture and Functionality. Proceedings of the 4th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems

(COLINS 2020). Volume I: Main Conference. Lviv, Ukraine, April 23–24, 2020. P. 489–506. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-2604/>

196. Soletskyi, O. The emblematic matrix as a cognitive mechanism for modeling meanings. *Alfred Nobel University Journal of Philology*. 2025. № 2 (30). P. 27–41. URL: <https://www.researchgate.net/publication/398322001>

197. Soletskyi, O. Emblematic Forms and the «Flickering» of Meanings. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Philology*. 2024. Issue 11. P. 53–59. URL: <https://www.researchgate.net/publication/402239969>

198. Starko, V. Semantic Annotation for Ukrainian: Categorization Scheme, Principles, and Tools. *Proceedings of the 4th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (COLINS 2020). Volume I: Main Conference*. Lviv, Ukraine, April 23–24, 2020. URL: <https://www.researchgate.net/publication/344841042>

199. Steger, U. Sustainable development and innovation in the energy sector: Executive Summary. Berlin: Springer Science & Business Media, 2005. P. 267 DOI: <https://doi.org/10.1007/b138239>

200. Skinner, E. A., Wellborn, J. G., Connell, J. P. What it takes to do well in school and whether I've got it: A process model of perceived control and children's engagement and achievement in school. *Journal of Educational Psychology*. 1990. Vol. 82 (1). P. 22–32. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-0663.82.1.22>

201. Teubert, W. *Meaning, discourse and society*. Cambridge: Cambridge University Press. P. 1–38. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/meaning-discourse-and-society/98A639EEDA596EACB3DC5966D24CEB1B>

202. Wittgenstein, L. *The philosophical investigations*. Oxford: Blackwell, 1953. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjps/iv.15.258>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Edward S. Ellis. Campfire and Wigwam. Published by Porter & Coates, 1885.
URL:
<https://www.mirrorsservice.org/sites/ftp.ibiblio.org/pub/docs/books/gutenberg/2/5/9/6/25966/25966-h/25966-h.htm>
2. Charlotte Brontë. Shirley. Published Smith, Elder & Co., 1849. URL:
<https://www.gutenberg.org/ebooks/30486>
3. Charles Dickens. A Tale of Two Cities. Published by D. C. Heath and Company, 1901. URL: https://archive.org/details/taleoftwocities00dick_6
4. Thomas W. Higginson. Army Life in a Black Regiment. Published by Fields, Osgood & Co., 1869. URL: <http://www.gutenberg.org/ebooks/6764>
5. John R. Musick. Brother Against Brother. Published by J.S. Ogilvie & Company, 1887. URL: <http://www.gutenberg.org/ebooks/40541>
6. Warren Olney. "Shiloh" as Seen by a Private Soldier. Published by the California Commandery of the Military Order of the Loyal Legion of the United States, 1889. URL: <http://www.gutenberg.org/ebooks/24548>
7. Charles King. Laramie; or, The Queen of Bedlam. Published by J.B. Lippincott Company, 1889. URL: <http://www.gutenberg.org/ebooks/31188>
8. Samuel R. Watkins. Co. Aytch. Maury Grays, First Tennessee Regiment. Published by the Cumberland Presbyterian Publishing House, 1882. URL: <http://www.gutenberg.org/ebooks/13202>
9. Robert Louis Stevenson. The Black Arrow. Published by Cassell & Co., Ltd., 1888. URL: <https://archive.org/details/blackarrowtaleof00stevrich>
10. George Manville Fenn. !Tention: A Story of Boy-Life during the Peninsular War. Published by W. & R. Chambers, 1906. URL: <http://www.gutenberg.org/ebooks/21374>
11. George Bernard Shaw. Arms and the Man. Published by Herbert S. Stone & Co., 1898. URL: <http://www.gutenberg.org/ebooks/3618>

12. Stephen Crane. *The Red Badge of Courage*. Published by D. Appleton and Company, 1895. URL: <http://www.gutenberg.org/ebooks/73>

13. Winston Churchill. *The River War*. Published by Longmans, Green, and Co., 1899. URL: <http://www.gutenberg.org/ebooks/4943>

14. Robert W. Chambers. *Ashes of Empire: A Romance*. Published by Frederick A. Stokes Company, 1898. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20140403>

15. Willa Cather. *One of Ours*. Published by Alfred A. Knopf, 1922. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20220232>

16. Stephen McKenna. *Tomorrow and Tomorrow*. Published by Little, Brown, and Company, 1924. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/69589/pg69589-images.html>

17. Philip Gibbs. *Out of the Ruins and Other Little Novels*. Published by Hutchinson & Co., 1927. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20170527>

18. John Price-Brown. *Laura the Undaunted: A Canadian Historical Romance*. Published by The Ryerson Press, 1930. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=201410F5>

19. Helen Topping Miller. *After the Glory*. Published by Appleton-Century-Crofts, Inc., 1958. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=201410F5>

20. Ernest Hemingway. *For Whom the Bell Tolls*. Published by Charles Scribner's Sons, 1940. URL: https://archive.org/details/forwhombelltolls0000hemi_r3h3

21. Alice Grant Rosman. *Nine Lives. A Cat of London in Peace and War*. Published by G. P. Putnam's Sons, 1941. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20221010>

22. *The Captain from Connecticut*. Cecil Louis Troughton Smith (writing as C. S. Forester). Published by Michael Joseph Ltd., 1941. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20180936>

23. S. Fowler Wright. *The Siege of Malta*. Published by Frederick Muller Ltd., 1942. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20180779>

24. Joseph Stanley Pennell. *The History of Rome Hanks and Kindred Matters*. Published by Charles Scribner's Sons, 1944. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20210661>
25. Ross Lockridge Jr. *Raintree County*. Published by Houghton Mifflin, 1948. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20230143>
26. Louis Golding. *The Dangerous Places*. Published by Hutchinson & Co., Ltd., 1951. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20190447>
27. Evelyn Waugh. *Men at Arms*. Published by Chapman & Hall, 1952. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20200235>
28. Nevil Shute (writing under the pseudonym Nevil Shute Norway). *A Town Like Alice [The Legacy]*. Published by The Reprint Society Ltd., 1952. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20120110>
29. Henry Treece. *Legions of the Eagle*. Published by The Bodley Head, 1954. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20170481>
30. Paul Iselin Wellman. *Ride the Red Earth*. Published by Doubleday & Company, Inc., 1958. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20220751>
31. Paul Iselin Wellman. *Magnificent Destiny*. Published by Doubleday & Company, Inc., 1962. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.140.3567.626.c>
32. Margaret Mitchell. *Gone with the Wind*. Published by The Macmillan Company, 1936. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20160920#:~:text=This%20ebook%20was%20produced%20by,by%20Stephens%20Mitchell%20and%20Trust>
33. Kate Grenville. *The Secret River*. Published by Canongate Books, 2006. URL: https://openlibrary.org/books/OL7945037M/The_Secret_River
34. Kevin Powers. *The Yellow Birds*. Published by Little, Brown and Company, 2012. URL: <https://archive.org/details/yellowbirdsroman00powe>
35. Phil Klay. *Redeployment*. Published by The Penguin Press, 2014. URL: <https://archive.org/details/redeployment0000klay>

36. Carroll J. Connelley (Foreword), Paolo G. Tripodi (Editor), and Kelly Frushour (Editor). *Marines at War: Stories from Afghanistan and Iraq*. Published by Marine Corps University Press, 2016. URL: <https://www.usmcu.edu/Portals/218/MarinesAtWarWeb.pdf>

37. Colonel Richard D. Camp Jr., USMC (Ret). *Death in the Imperial City: U.S. Marines in the Battle for Hue, 31 January to 2 March 1968*. Published by Marine Corps University Press, 2018. URL: <https://www.usmcu.edu/Portals/218/HD%20MCUP/HD%20Pubs/DeathInTheImperialCity.pdf?ver=2018-10-16-102102-263>

38. Nancy P. Anderson. *The Very Few, the Proud: Women in the Marine Corps, 1977–2001*. Published by Marine Corps University Press, 2018. URL: https://www.usmcu.edu/Portals/218/WomenInMarines_Web.pdf

39. Fred H. Allison and Kurtis P. Wheeler. *Pathbreakers: African American Marines in the Offensive on Discrimination*. Published by Marine Corps University Press, 2013. URL: <https://www.usmcu.edu/Portals/218/Pathbreakers.pdf>

40. Colonel George R. Hofmann Jr., USMC (Retired). *The Path to War: U.S. Marine Corps Operations in Southeast Asia 1961–1965*. Published by Marine Corps University Press, 2014. URL: https://www.usmcu.edu/Portals/218/Vietnam_Path_To_War.pdf

41. Colonel Richard D. Camp Jr., USMC (Ret) and Lieutenant Colonel Leonard A. Blasiol, USMC. *Ringed by Fire: U.S. Marines and the Siege of Khe Sanh, 21 January to 9 July 1968*. Published by Marine Corps University Press, 2019. URL: https://www.usmcu.edu/Portals/218/KheSahn_RingedByFire_Web.pdf

42. Miles A. Maxwell. *Loss of Reason*. Published by B B Broadington LLC, 2015. URL: <https://stateofreason.com/1Books/BookLOR>

43. Jack R. Ainsworth. *Among Heroes: Marine Corps University Honors Program Research Papers, 2002–2010*. Published by Marine Corps University Press, 2011. URL: <https://www.usmcu.edu/Portals/218/Among%20Heroes.pdf>

44. Paul Addy. Pad's Army UK. Independently published, 2021. URL: <https://www.free-ebooks.net/military/Pad-s-Army/html/3>

45. R. S. Rood. Armorer's Diary UK. Independently published, 2021. URL: <https://www.free-ebooks.net/military/Armorer-s-Diary>

ДОДАТКИ

Додаток А

Список публікацій здобувачки за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України категорії Б:

1. Васенко, О. Ю. (2024). Особливості репрезентації лексем ENEMY і VIETNAMESE у спогадах учасників війни у В'єтнамі. *Folium*, 2024, 62-69.

DOI: <https://doi.org/10.32782/folium/2024.4>

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/folium/issue/view/18>

2. Васенко, О. Ю. (2025). Корпусний аналіз ідіом домена ВІЙНА в рамках корпусу англomовної прози XIX–XXI ст. на воєнну тематику. *Філософські трактати*, 17(2), 164-177.

DOI: [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17\(2\)-15](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17(2)-15)

URL: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/index.php/journal/article/view/1291>

3. Васенко, О. Ю. (2026). Метафорична об'єктивація семантичного домену ВІЙНА в англomовній прозі XIX–XXI століть. *Вісник науки та освіти*, 1(43), 345-362.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1\(43\)-345-362](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-345-362)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/36527>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Васенко О. Ю. (2023). Семантичний домен WAR у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі корпусу англomовної прози на воєнну тематику XIX–XXI ст.). Тези доповідей конференції «Політ. Сучасні проблеми науки-2023». (С. 11–12). Київ. Національний авіаційний університет.

URL: <https://oarp.nau.edu.ua/2023/06/16/tezy-dopovidej-khkhiii-mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-polit-suchasni-problemy-nauky-2023-ftml/>

2. Васенко О. Ю. (2024). Особливості репрезентації лексем «ENEMY» і «VIETNAMESE» у спогадах учасників війни у В'єтнамі (за корпусом мемуарів військовослужбовців Збройних сил США). Тези доповідей IV Міжнародної науково-прикладної інтернет-конференції «Корпусна лінгвістика в науці та освіті», присвяченої 190-річчю Українського державного університету імені Михайла Драгоманова 2024 року. (С. 13–14). Київ. Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

URL: https://fif.udu.edu.ua/images/Conferences/2024/Corpus/Program_Papers_2024.pdf

3. Васенко О. Ю. (2024). Стилiстичнi особливостi семантичних доменiв у свiтлi корпусного аналізу. Тези доповідей XVI Міжнародної наукової конференції «Іноземна філологія у ХХІ столітті»: 2024. (С. 80–82). Запоріжжя. Запорізький національний університет.

URL: <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/25745>

4. Васенко О. Ю. (2025). Семантичний домен WAR у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі корпусу англomовної прози на воєнну тематику ХІХ–ХХІ ст.). Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури 2025». (С. 123–128). Житомир. Житомирський державний університет імені Івана Франка. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/43016/>

5. Васенко О. Ю. (2025). Семантичний домен WAR у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі корпусу англomовної прози на воєнну тематику ХІХ–ХХІ ст.). Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «Корпусна лінгвістика в науці та освіті 2025» (С. 133–134). Київ. Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

URL:

https://fif.udu.edu.ua/images/Conferences/2024/Corpus/Program_Papers_2025.pdf

Апробація результатів дослідження. Теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи апробовано на таких міжнародних наукових конференціях: Тези доповідей конференції «Політ. Сучасні проблеми науки – 2023». Київ: Національний авіаційний університет; IV Міжнародна науково-прикладна інтернет-конференція «Корпусна лінгвістика в науці та освіті», присвячена 190-річчю Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, 2024 рік. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова; XVI Міжнародна наукова конференція «Іноземна філологія у XXI столітті», 2024. Запоріжжя: Запорізький національний університет; Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю «Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури – 2025». Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка; V Міжнародна науково-практична конференція «Корпусна лінгвістика в науці та освіті – 2025». Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

Додаток Б

Корпус англomовної прози на воєнну тематику XIX - XXI століть

№	Твір	Автор	Країна / регіон	Рік публікації
1	The Last of the Mohicans	James Fenimore Cooper	USA	1826
2	Shirley	Charlotte Brontë	UK	1849
3	A Tale of Two Cities	Charles Dickens	UK	1859
4	Army Life in a Black Regiment	Thomas W. Higginson	USA	1869

5	Brother Against Brother	John R. Musick	USA	1887
6	“Shiloh” as Seen by a Private Soldier	Warren Olney	USA	1889
7	Laramie	Charles King	USA	1889
8	Co. Aytch. Maury Grays, First Tennessee Regiment	Samuel R. Watkins	USA	1882
9	The Black Arrow	Robert Louis Stevenson	UK	1884
10	!Tention	George Manville Fenn	UK/USA	1891
11	Arms and the Man	George Bernard Shaw	UK	1894
12	The Red Badge of Courage	Stephen Crane	USA	1895
13	The River War	Winston Churchill	UK	1899
14	Ashes of Empire: A Romance	Robert W. Chambers	USA	1898
15	One of Ours	Willa Cather	USA	1922
16	Tomorrow and Tomorrow	Stephen McKenna	UK	1924
17	Out of the Ruins and Other Little Novels	Philip Gibbs	UK	1928
18	Laura the Undaunted. A Canadian Historical Romance	John Price-Brown	Canada	1930
19	After the Glory	Helen Topping Miller	USA	1938
20	For Whom the Bell Tolls	Ernest Hemingway	USA	1940
21	Nine Lives. A Cat of London in Peace and War	Alice Grant Rosman	Australia	1941
22	The Captain from Connecticut	Cecil Louis Troughton Smith	UK	1941
23	The Siege of Malta	S. Fowler Wright	UK	1942

24	The History of Rome Hanks and Kindred Matters	Joseph S. Pennell	USA	1944
25	Raintree County	Ross Lockridge Jr.	USA	1948
26	The Dangerous Places	Louis Golding	UK	1951
27	Men at Arms	Evelyn Waugh	UK	1952
28	A Town Like Alice [The Legacy]	Nevil Shute Norway	Australia/ UK	1952
29	Legions of the Eagle	Henry Treece	UK	1954
30	Ride the Red Earth	Paul Iselin Wellman	USA	1958
31	Magnificent Destiny	Paul Iselin Wellman	USA	1962
32	Gone with the Wind	Margaret Mitchell	USA	1936
33	The Secret River	Kate Grenville	Australia	2006
34	The Yellow Birds	Kevin Powers	USA	2012
35	Redeployment	Phil Klay	USA	2014
36	Marines at War	Carroll J. Connelley	USA	2016
37	Death in the Imperial City	Richard Camp	USA	2018
38	The Very Few	Nancy P. Anderson	USA	2018
39	Pathbreakers	Fred H. Allison, Curtis P. Wheeler	USA	2013
40	The Path to War	George R. Hofmann	USA	2014
41	Ringed by Fire	Leonard Blasiol	USA	2019
42	Loss of Reason	Miles A. Maxwell	USA	2015
43	Among Heroes	Jack R. Ainsworth	USA	2011
44	Pad's Army	Paul Addy	UK	2021
45	Armorer's Diary	R. S. Rood	UK	2021

Додаток В

Список 177 лексем, що репрезентують семантичний домен ВІЙНА у корпусі англomовної прози XIX-XXI століть на воєнну тематику

Type	Rank	Freq	NormFreq	Semantic group
armed	1343	322	71.370	ОЗБРОЄННЯ
arms	339	1343	297.671	ОЗБРОЄННЯ
gun	609	741	164.240	ОЗБРОЄННЯ
round	282	1732	383.892	ОЗБРОЄННЯ
guns	629	715	158.477	ОЗБРОЄННЯ
aircraft	911	492	109.050	ОЗБРОЄННЯ
mine	916	490	108.607	ОЗБРОЄННЯ
helicopter	1104	399	88.437	ОЗБРОЄННЯ
pistol	1332	325	72.035	ОЗБРОЄННЯ
sword	1080	411	91.097	ОЗБРОЄННЯ
artillery	1404	308	68.267	ОЗБРОЄННЯ
weapons	1420	304	67.381	ОЗБРОЄННЯ
knife	1426	303	67.159	ОЗБРОЄННЯ
cannon	1725	243	53.860	ОЗБРОЄННЯ
battery	1827	227	50.314	ОЗБРОЄННЯ
helicopters	2193	185	41.005	ОЗБРОЄННЯ
shell	2193	185	41.005	ОЗБРОЄННЯ
tank	2254	179	39.675	ОЗБРОЄННЯ
weapon	2353	169	37.458	ОЗБРОЄННЯ
mortar	2383	166	36.793	ОЗБРОЄННЯ
plane	2383	166	36.793	ОЗБРОЄННЯ
supplies	2023	203	44.994	ОЗБРОЄННЯ
powder	2526	153	33.912	ОЗБРОЄННЯ
bullet	2648	144	31.917	ОЗБРОЄННЯ
tanks	2704	141	31.252	ОЗБРОЄННЯ
vehicles	3212	117	25.933	ОЗБРОЄННЯ
bodies	1499	286	63.391	ШКОДА І ВТРАТИ
bloody	1652	255	56.520	ШКОДА І ВТРАТИ
wound	1564	270	59.845	ШКОДА І ВТРАТИ
die	633	710	157.369	ШКОДА І ВТРАТИ
kill	933	478	105.947	ШКОДА І ВТРАТИ
death	328	1383	306.537	ШКОДА І ВТРАТИ

Type	Rank	Freq	NormFreq	Semantic group
blood	501	931	206.353	ШКОДА І ВТРАТИ
wounded	645	699	154.931	ШКОДА І ВТРАТИ
harm	2262	178	39.453	ШКОДА І ВТРАТИ
destroyed	2292	176	39.010	ШКОДА І ВТРАТИ
killed	520	883	195.714	ШКОДА І ВТРАТИ
murder	2396	165	36.572	ШКОДА І ВТРАТИ
bones	2407	164	36.350	ШКОДА І ВТРАТИ
casualties	2462	159	35.242	ШКОДА І ВТРАТИ
damage	2759	138	30.587	ШКОДА І ВТРАТИ
suffering	2877	132	29.257	ШКОДА І ВТРАТИ
burnt	3640	100	22.165	ШКОДА І ВТРАТИ
horror	2134	191	42.335	ШКОДА І ВТРАТИ
infantry	1446	298	66.051	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
troops	772	573	127.004	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
personnel	1573	269	59.623	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
reserve	1631	258	57.185	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
recruits	1476	293	64.942	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
cavalry	1708	246	54.525	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
marine	132	3971	880.159	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
guards	2111	194	42.999	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
commanded	1984	208	46.102	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
ranks	2168	187	41.448	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
marines	207	2511	556.555	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
lines	696	638	141.411	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
politics	2229	181	40.118	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
manpower	3237	116	25.711	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
enemy	377	1181	261.765	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
prisoners	1757	236	52.309	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
officer	285	1707	378.351	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
commander	621	725	160.694	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
comrade	2048	200	44.329	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
pilot	1939	213	47.211	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
general	205	2552	565.642	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
colonel	325	1396	309.419	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
major	388	1152	255.337	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ

Type	Rank	Freq	NormFreq	Semantic group
captain	239	2059	456.370	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
officers	397	1116	247.358	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
lieutenant	416	1070	237.162	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
sergeant	516	888	196.822	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
soldier	646	697	154.488	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
chief	824	541	119.911	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
corporal	1350	321	71.149	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
recruit	1395	310	68.710	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
commandant	1504	285	63.169	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
rank	1743	239	52.974	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
brigadier	1984	208	46.102	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
knights	2462	159	35.242	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
commanders	2610	146	32.360	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
sentry	2822	135	29.922	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
commanding	1462	295	65.386	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
civilian	2442	161	35.685	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
rebels	3288	114	25.268	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
veterans	3363	110	24.381	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
heroes	3465	106	23.495	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
innocent	2229	181	40.118	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
battalions	2456	160	35.463	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
corps	201	2612	578.941	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
army	302	1507	334.021	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
battalion	336	1362	301.883	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
soldiers	439	1026	227.409	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
aviation	1984	208	46.102	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
navy	741	598	132.545	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
unit	745	596	132.101	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
division	844	527	116.808	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
squadron	1158	378	83.782	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
regiment	1024	436	96.638	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
brigade	1573	269	59.623	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
armies	3237	116	25.711	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
regimental	3363	110	24.381	ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ
positions	1593	264	58.515	ІНФРАСТРУКТУРА

Type	Rank	Freq	NormFreq	Semantic group
base	929	482	106.834	ІНФРАСТРУКТУРА
barracks	2345	170	37.680	ІНФРАСТРУКТУРА
frontier	2383	166	36.793	ІНФРАСТРУКТУРА
theatre	2704	141	31.252	ІНФРАСТРУКТУРА
prison	1773	234	51.865	ІНФРАСТРУКТУРА
garrison	2648	144	31.917	ІНФРАСТРУКТУРА
fort	911	492	109.050	ІНФРАСТРУКТУРА
position	713	625	138.529	ІНФРАСТРУКТУРА
camp	470	964	213.667	ІНФРАСТРУКТУРА
defense	916	490	108.607	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
defence	3259	115	25.489	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
resistance	3417	108	23.938	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
resist	3617	101	22.386	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
defensive	3640	100	22.165	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
protection	2601	147	32.582	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
protect	2704	141	31.252	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
danger	1104	399	88.437	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
risk	1593	264	58.515	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
security	1605	262	58.071	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
safety	1773	234	51.865	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
threatened	2936	129	1	БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА
combat	393	1134	251.347	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
battles	2894	131	29.036	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
fight	595	755	167.343	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
fighting	739	600	132.988	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
battle	485	950	210.564	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
assault	1652	255	56.520	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
raid	3341	111	24.603	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
flash	831	535	118.581	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
attack	622	724	160.472	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
fire	269	1830	405.613	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
shots	3617	101	22.386	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
shot	479	954	211.451	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
shooting	1843	224	49.649	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
firing	1395	310	68.710	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ

Type	Rank	Freq	NormFreq	Semantic group
cease	1752	237	52.530	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
smoke	693	641	142.075	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
flame	2254	179	39.675	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
flames	2759	138	30.587	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
occupy	1881	219	48.541	БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ
wars	2721	140	31.031	ВІЙНА ТА МИР
Peace	752	586	129.885	ВІЙНА ТА МИР
war	146	3583	794.160	ВІЙНА ТА МИР
military	386	1159	256.888	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
forces	685	648	143.627	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
march	805	553	122.571	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
mission	892	501	111.045	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
naval	1156	381	84.447	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
enlisted	1357	320	70.927	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
marched	1528	279	61.839	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
drill	1652	255	56.520	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
deployment	1928	214	47.432	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
missions	2415	163	36.128	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
target	2538	152	33.690	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
tactical	3136	120	26.598	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
warfare	3259	115	25.489	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
tactics	3585	102	22.608	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
training	355	1268	281.048	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
force	408	1080	239.378	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
duty	627	717	158.921	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
orders	711	626	138.751	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
crime	1725	243	53.860	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
campaign	2094	196	43.443	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
revolution	2193	185	41.005	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
alert	3212	117	25.933	УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
victory	1714	245	54.303	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ
triumph	3237	116	25.711	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ
defeat	2967	127	28.149	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ
won	313	1459	323.382	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ
surrender	2375	167	37.015	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ

Type	Rank	Freq	NormFreq	Semantic group
win	1869	221	48.984	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ
retreat	2839	134	29.701	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ
Peace	752	586	129.885	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ
survive	345	211	41.015	РЕЗУЛЬТАТ БОЮ

Додаток Г

Частотність метафоричних моделей семантичного домена ВІЙНА

Рейтинг вживаності	Ідентифікована метафорична модель	Типові лексеми маркери	Загальна кількість співвжитку лексем у конкордансі	Загальна кількість верифікованих випадків метафоризації
1	ВІЙНА є ПОДОРОЖ	Journey, path, way, along, across, march, road, step; move ahead; retreat	1563	205
2	ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА	Strike, shock, crush, paralyze, suffocate, injure, harm	927	145
3	ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР	In/inside/within; enter; get out; escape; keep out	882	113
4	ВІЙНА є ЗВІР	Predator, hunt, devour, prey; fierce, vicious; cat-and-mouse	637	55
5	ВІЙНА є ГРА	Play, game, winner, loser, stakes, gamble, prize; win/lose/risk	633	42

6	ВІЙНА є МАШИНА	Gear, cog, wheel, start, set in motion, trigger, operate, control	215	9
7	ВІЙНА є ВОГОНЬ	Burn, ignite, scorch, ash, smoke	180	8
8	ВІЙНА є ЛИХО	Hit, burst, strike, descend upon, havoc, devastate, sweep away	114	8
9	ВІЙНА є ХВОРОБА	Spread, sick, outbreak, exposure, contagious, acute, pain, suffer	57	5
11	ВІЙНА є УГОДА	Business, paying, profiteering, deal, bargain, price, cost	79	4
12	ВІЙНА є АЗАРТНА ГРА	luck, matter of chance, gamble, odds and chance	46	4
13	ВІЙНА є ХАОС	come apart, uncertain, chance, chaos, disorder,	72	2

Додаток Г

**Дані 300 найчастотніших колокантів субдомена ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І
БОЙОВІ ОДИНИЦІ**

Collocate	FreqLR	FreqL	FreqR
marine	4011	3211	800
battalion	983	659	324
corps	961	505	456
marines	828	299	529
general	688	213	475
female	684	534	150
company	671	477	194
training	618	263	355
colonel	608	141	467
lieutenant	550	423	127
women	544	381	163
officer	539	261	278
first	435	304	131
division	323	111	212
headquarters	319	192	127
major	304	85	219
history	264	165	99
platoon	255	206	49
combat	254	122	132
sergeant	247	161	86
commander	239	97	142
commanding	230	161	69
command	227	103	124
vietnam	221	36	185
air	221	75	146
staff	192	161	31
recruit	179	95	84
war	174	14	160
department	172	142	30
navy	171	103	68
naval	169	120	49
reserve	163	77	86
force	162	53	109
black	160	145	15
captain	153	79	74
officers	149	62	87
support	147	81	66
enlisted	147	95	52
defense	143	127	16
commemorative	140	5	135
regiment	139	52	87
vietnamese	137	122	15
infantry	137	105	32

male	132	103	29
washington	125	96	29
quantico	116	52	64
second	111	108	3
candidates	106	5	101
enemy	105	73	32
armed	105	101	4
army	101	85	16
assigned	96	39	57
commanded	95	63	32
african	93	68	25
helicopter	92	75	17
american	91	85	6
cavalry	90	54	36
camp	90	18	72
served	89	38	51
unit	88	41	47
school	86	24	62
recruiting	85	29	56
parris	82	15	67
station	80	12	68
percent	80	36	44
operations	80	44	36
gunnery	80	70	10
selection	79	42	37
aviation	79	43	36
many	77	64	13
brigade	77	59	18
hue	76	41	35
dc	74	58	16
base	74	28	46
service	73	44	29
senior	73	59	14
sailors	73	7	66
branch	73	62	11
wounded	72	35	37
program	72	27	45
john	72	6	66
chief	72	42	30
assistant	71	61	10
lance	70	61	9
south	69	37	32
shawnessy	69	0	69

artillery	69	39	30
johnny	68	0	68
squadron	67	29	38
commandant	67	43	24
yankee	64	60	4
units	64	16	48
secretary	64	56	8
policy	64	17	47
photo	64	11	53
executive	64	48	16
uniform	63	13	50
depot	62	3	59
february	61	50	11
warrant	60	49	11
united	60	42	18
times	59	0	59
british	59	56	3
retired	58	34	24
logistics	57	27	30
commissioned	57	48	9
cheatham	57	8	49
battalions	57	24	33
tickeridge	56	2	54
reinforced	56	17	39
personnel	56	6	50
assignment	56	31	25
official	55	49	6
flight	55	31	24
special	54	51	3
states	53	40	13
recruits	53	33	20
maintenance	52	30	22
hill	52	17	35
young	51	46	5
manpower	51	19	32
gravel	51	3	48
duty	49	26	23
candidate	49	5	44
military	47	34	13
iii	47	29	18
attack	47	39	8
william	46	4	42
deployed	45	16	29

landing	44	22	22
instructor	44	15	29
serving	43	26	17
nva	43	31	12
noncommissioned	43	37	6
january	43	15	28
island	43	13	30
drill	43	27	16
corporal	43	20	23
two	42	39	3
aircraft	42	13	29
affairs	42	3	39
fighter	41	33	8
course	41	10	31
german	40	36	4
cross	40	1	39
class	40	13	27
va	39	28	11
september	39	6	33
master	39	29	10
khe	38	14	24
north	37	23	14
three	36	28	8
mco	36	27	9
ingersoll	35	2	33
charge	35	6	29
carpenter	35	2	33
wilkinson	34	2	32
tank	34	27	7
beyer	34	2	32
association	34	4	30
union	33	30	3
promoted	33	30	3
interviewed	33	14	19
allen	33	3	30
management	32	7	25
joined	32	28	4
billets	32	8	24
afghanistan	32	12	20
sanh	31	16	15
richard	31	5	26
point	31	24	7
mark	31	2	29

jones	31	3	28
gazette	31	2	29
sir	30	15	15
regulations	30	3	27
permanent	30	14	16
grade	30	27	3
fellow	30	30	0
deputy	30	30	0
brian	30	2	28
ch	29	22	7
wayne	28	0	28
soldiers	28	14	14
skiles	28	3	25
nrotc	28	4	24
cobra	28	22	6
archives	28	25	3
university	27	4	23
number	27	22	5
mcrd	27	3	24
hmm	27	7	20
gender	27	15	12
director	27	20	7
laura	26	7	19
krulak	26	7	19
companies	26	14	12
clifton	26	2	24
team	25	6	19
task	25	12	13
ompson	25	9	16
marsh	25	6	19
lownds	25	0	25
iraq	25	5	20
forces	25	10	15
deploy	25	9	16
behind	25	22	3
williams	24	4	20
several	24	24	0
regimental	24	19	5
medal	24	9	15
japanese	24	22	2
intelligence	24	22	2
ii	24	16	8
hundred	24	20	4

expeditionary	24	21	3
engineer	24	20	4
davis	24	2	22
selected	23	14	9
operating	23	21	2
marched	23	6	17
japan	23	10	13
helicopters	23	13	10
front	23	22	1
charles	23	3	20
box	23	1	22
belton	23	6	17
rank	22	9	13
junior	22	18	4
communist	22	21	1
berrendo	22	1	21
petersen	21	3	18
museums	21	15	6
gomez	21	3	18
frank	21	3	18
field	21	17	4
detachment	21	14	7
career	21	10	11
traditions	20	13	7
supply	20	19	1
seat	20	0	20
paragraph	20	0	20
leading	20	18	2
garrison	20	2	18
families	20	6	14
face	20	11	9
district	20	5	15
december	20	6	14
confederate	20	18	2
colonels	20	4	16
chaplain	20	5	15
capt	20	5	15
aid	20	2	18
mos	19	9	10
medium	19	18	1
july	19	12	7
harassment	19	4	15
daniels	19	0	19

assault	19	9	10
recalled	18	3	15
programs	18	6	12
ordered	18	8	10
montford	18	16	2
mestres	18	1	17
malta	18	4	14
fifth	18	9	9
bolden	18	1	17
active	18	11	7
wing	17	7	10
wheeler	17	2	15
prints	17	9	8
positions	17	4	13
mittell	17	0	17
mary	17	3	14
kurtis	17	1	16
herrera	17	12	5
crew	17	6	11
berthoud	17	4	13
basic	17	5	12
arrived	17	5	12
airborne	17	11	6
weigelt	16	2	14
wagner	16	1	15
squad	16	12	4
series	16	10	6
sea	16	14	2
reed	16	5	11
plans	16	9	7
muskets	16	2	14
moyer	16	1	15
hook	16	2	14
hicks	16	1	15
diego	16	8	8
development	16	1	15
deployment	16	10	6
cooper	16	2	14
civilians	16	4	12
citation	16	2	14
citadel	16	5	11
carolina	16	8	8

Дані 300 найчастотніших колокантів субдомена ОЗБРОЄННЯ

Collocate	FreqLR	FreqL	FreqR
time	4	2	2
men	26	18	8
eyes	19	14	5
marine	89	72	17
hand	28	9	19
head	53	23	30
women	56	47	9
took	14	12	2
put	80	74	6
marines	16	5	11
black	8	7	1
hands	22	11	11
small	64	57	7
captain	11	0	11
air	44	22	22
called	9	8	1
big	22	19	3
fire	44	11	33
company	17	8	9
light	14	13	1
round	47	1	46
water	9	6	3
officer	11	2	9
south	13	2	11
army	17	17	0
held	33	19	14
table	10	3	7
battalion	31	12	19
arms	7	4	3
child	20	17	3
training	21	6	15
enemy	20	16	4
sound	16	14	2
combat	34	17	17
military	8	4	4
forward	14	7	7
force	21	16	5
body	23	12	11
friend	33	33	0
run	10	4	6

business	8	7	1
soldiers	6	2	4
heavy	22	18	4
shot	15	2	13
sea	11	9	2
battle	5	5	0
female	8	1	7
cut	12	3	9
hill	5	4	1
hold	13	9	4
killed	6	6	0
trees	7	0	7
service	7	3	4
support	30	12	18
gold	9	9	0
strong	18	10	8
field	9	0	9
gun	18	9	9
attack	19	16	3
pulled	8	5	3
shoulders	37	10	27
guns	16	8	8
commander	6	1	5
holding	16	9	7
baby	18	16	2
wide	11	4	7
hell	5	0	5
forces	102	4	98
smoke	11	1	10
raised	17	13	4
law	6	5	1
headquarters	5	4	1
group	20	4	16
vietnam	14	5	9
unit	6	2	4
jack	5	4	1
public	7	3	4
received	4	3	1
hit	8	1	7
operations	19	1	18
vietnamese	5	3	2
gwydion	6	3	3
british	6	5	1

chief	13	4	9
single	8	7	1
coat	7	3	4
division	5	3	2
legs	35	10	25
franklin	14	4	10
neck	67	8	59
platoon	12	4	8
german	4	4	0
aircraft	28	14	14
lifted	8	0	8
fort	8	2	6
em	4	1	3
struck	6	0	6
mine	12	6	6
served	12	12	0
kill	4	0	4
base	6	5	1
control	8	6	2
threw	23	22	1
everon	16	7	9
pointed	8	0	8
built	5	1	4
landing	13	2	11
nose	6	1	5
regiment	13	3	10
ships	9	8	1
sharp	5	4	1
team	7	5	2
deck	13	8	5
act	9	0	9
sword	7	5	2
bear	7	5	2
helicopter	30	15	15
rifle	7	2	5
naval	8	1	7
carrying	10	9	1
squadron	66	9	57
units	8	3	5
smell	8	6	2
members	5	4	1
kissed	26	1	25
fixed	17	16	1

september	4	4	0
spread	9	3	6
machine	126	123	3
bent	9	2	7
drawing	5	5	0
sides	10	1	9
pocket	7	1	6
swung	7	5	2
february	5	3	2
flight	13	5	8
assigned	11	9	2
bare	25	20	5
pistol	6	3	3
boone	7	1	6
armed	8	8	0
cover	5	3	2
artillery	17	13	4
june	4	3	1
burned	4	4	0
hanging	13	3	10
firing	16	5	11
shoot	6	4	2
crew	18	7	11
weapons	6	3	3
infantry	16	10	6
ball	5	0	5
thousands	4	2	2
yours	7	7	0
services	37	0	37
wound	3	0	3
wade	4	0	4
chest	10	6	4
heavily	13	13	0
positions	7	1	6
stretched	10	10	0
khe	4	1	3
sanh	5	3	2
fired	15	10	5
drill	9	3	6
mounted	10	8	2
leg	3	2	1
hole	10	2	8
direct	3	1	2

flung	19	14	5
arvn	10	0	10
cavalry	4	2	2
assault	6	2	4
bell	6	2	4
crime	7	2	5
fly	6	5	1
range	13	8	5
ceased	6	1	5
engaged	13	1	12
throw	7	5	2
safety	6	4	2
sounded	4	1	3
parts	6	3	3
battery	13	8	5
hunting	6	6	0
assignment	29	27	2
mm	52	36	16
captured	8	5	3
torn	4	1	3
double	6	1	5
pilot	13	4	9
squad	5	4	1
aviation	8	5	3
committee	14	1	13
supply	4	0	4
citizens	4	1	3
elmo	9	8	1
equipment	7	1	6
supplies	3	3	0
lift	6	2	4
brain	6	0	6
wing	54	27	27
ole	9	8	1
available	3	1	2
waist	14	4	10
individual	6	6	0
sherman	3	3	0
siege	13	11	2
instantly	4	1	3
trained	7	1	6
shell	5	0	5
provide	4	1	3

helicopters	3	1	2
section	8	6	2
included	6	2	4
flew	5	2	3
regular	4	2	2
destroyed	7	5	2
convoy	5	3	2
tank	18	9	9
loaded	11	6	5
ammunition	10	0	10
sheriff	3	1	2
rifles	6	4	2
engine	5	2	3
intense	5	4	1
mortar	17	4	13
belt	8	1	7
deployed	5	0	5
missions	12	1	11
swinging	10	5	5
landed	8	0	8
battalions	7	2	5
wheels	4	1	3
pointing	5	3	2
reaching	6	3	3
waving	14	11	3
aboard	6	5	1
wounds	3	0	3
completed	3	1	2
civilian	3	3	0
hmm	24	7	17
zone	9	0	9
sexual	9	1	8
rst	8	7	1
engineer	4	1	3
powder	3	2	1
gas	3	1	2
target	5	0	5
extended	7	4	3
ragged	4	3	1
commanders	4	2	2
waste	3	3	0
thunder	14	13	1
bullet	12	6	6

da	7	1	6
comrades	8	8	0
bombs	5	3	2
cases	3	0	3
shells	8	0	8
shocked	3	0	3
automatic	39	39	0
tanks	6	4	2
instructor	5	1	4
overhead	3	0	3
slender	7	6	1
barrel	14	3	11
transport	9	6	3
seconds	3	2	1
turkish	8	6	2
uh	10	6	4
communications	6	1	5
trench	3	3	0
supporting	21	19	2
rescue	5	4	1
maintenance	36	8	28
raising	6	4	2
inch	4	4	0
folded	23	11	12
pilots	9	5	4
clung	7	3	4
harassment	8	0	8
trucks	5	2	3
holes	4	0	4
deadly	4	3	1
balls	12	0	12
logistics	5	3	2
supported	5	5	0
rounds	12	2	10
amphibious	5	3	2
wagg	4	0	4
los	4	4	0
fork	25	2	23
mos	5	3	2
nang	8	2	6
operational	8	3	5
wrist	4	2	2
agent	3	0	3

superior	3	2	1
carroll	6	6	0

Додаток Е

Дані 300 найчастотніших колокантів субдомена БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА

Collocate	FreqLR	FreqL	FreqR
department	174	58	116
marine	99	10	89
corps	86	4	82
secretary	76	68	8
act	36	4	32
photo	32	2	30
marines	31	6	25
national	30	29	1
air	28	12	16
guard	27	5	22
force	27	7	20
authorization	26	1	25
assistant	22	18	4
life	20	1	19
combat	20	2	18
women	19	5	14
rule	19	1	18
manpower	18	1	17
enemy	18	17	1
center	18	1	17
personnel	17	3	14
training	16	3	13
sense	15	15	0
eyes	15	8	7
self	14	11	3
great	14	13	1
fiscal	14	3	11
company	14	8	6
battalion	13	7	6
year	12	4	8
vietnam	12	7	5
survey	12	7	5
sexual	12	5	7
security	12	6	6
position	12	0	12
harassment	12	5	7

defense	12	6	6
danger	12	6	6
service	11	3	8
provided	11	9	2
committee	11	2	9
management	10	1	9
detachment	10	2	8
area	10	5	5
run	9	8	1
policy	9	3	6
perimeter	9	0	9
visual	8	0	8
public	8	4	4
provide	8	8	0
positions	8	0	8
patrols	8	1	7
night	8	5	3
navy	8	5	3
information	8	0	8
data	8	0	8
appropriation	8	1	7
advisory	8	0	8
threatened	7	0	7
squad	7	5	2
real	7	6	1
operations	7	2	5
memo	7	3	4
lives	7	1	6
field	7	2	5
encountered	7	6	1
congress	7	5	2
airport	7	6	1
wall	6	3	3
temptation	6	0	6
risk	6	3	3
medal	6	1	5
imminent	6	6	0
fear	6	5	1
conduct	6	4	2
aware	6	6	0
aircraft	6	2	4
worth	5	4	1
trying	5	5	0

team	5	2	3
stiff	5	5	0
providing	5	5	0
property	5	1	4
personal	5	5	0
organized	5	5	0
naval	5	4	1
met	5	4	1
group	5	1	4
forces	5	1	4
female	5	3	2
elmo	5	5	0
deputy	5	5	0
commemorative	5	5	0
civilian	5	4	1
citadel	5	3	2
catch	5	0	5
carlucci	5	1	4
biological	5	4	1
bank	5	4	1
assigned	5	3	2
willing	4	4	0
vandersommen	4	2	2
systems	4	4	0
stubborn	4	4	0
strength	4	4	0
safety	4	2	2
rear	4	3	1
readiness	4	1	3
reach	4	3	1
quickly	4	2	2
offense	4	3	1
nva	4	1	3
nuclear	4	3	1
msg	4	0	4
meritorious	4	1	3
merit	4	4	0
memorandum	4	0	4
mcnamara	4	1	3
local	4	2	2
isaf	4	2	2
irregular	4	4	0
involved	4	1	3

international	4	4	0
injury	4	2	2
fy	4	1	3
familiarization	4	1	3
established	4	1	3
embassy	4	2	2
disregard	4	4	0
couldn	4	4	0
cidg	4	2	2
board	4	0	4
assistance	4	1	3
arvn	4	0	4
anxious	4	4	0
ansf	4	2	2
afghan	4	4	0
additional	4	3	1
unwilling	3	2	1
thump	3	1	2
tactics	3	0	3
syllabus	3	0	3
succeeded	3	0	3
status	3	0	3
statistics	3	0	3
shoot	3	1	2
seek	3	2	1
recruits	3	2	1
pub	3	0	3
program	3	0	3
offensive	3	2	1
observance	3	0	3
necks	3	0	3
measure	3	2	1
losing	3	0	3
klika	3	1	2
isci	3	1	2
interim	3	2	1
industries	3	1	2
hue	3	2	1
http	3	3	0
hardship	3	3	0
guarantee	3	3	0
gov	3	0	3
establish	3	3	0

disregarding	3	3	0
despite	3	3	0
designated	3	1	2
depended	3	0	3
definition	3	2	1
decline	3	2	1
counsel	3	3	0
conducting	3	2	1
compound	3	1	2
capture	3	0	3
brain	3	3	0
zad	2	1	1
withheld	2	2	0
virin	2	0	2
upheld	2	0	2
tensely	2	2	0
techniques	2	0	2
swiss	2	0	2
survival	2	2	0
subcommittee	2	0	2
strongpoints	2	0	2
strongpoint	2	2	0
squads	2	1	1
sparkling	2	0	2
societies	2	2	0
shrapnel	2	0	2
sentries	2	2	0
secession	2	0	2
rotations	2	1	1
rhodes	2	0	2
revolt	2	1	1
resolution	2	2	0
rescinding	2	0	2
relegated	2	1	1
relatively	2	2	0
refers	2	2	0
psd	2	1	1
proportionality	2	2	0
prolong	2	2	0
posture	2	0	2
paternalism	2	2	0
passive	2	2	0
panther	2	1	1

overrun	2	0	2
ompsen	2	0	2
navigational	2	1	1
mspb	2	0	2
misplaced	2	2	0
mel	2	1	1
meb	2	1	1
measures	2	0	2
mcnair	2	0	2
manifold	2	0	2
installations	2	0	2
infrastructure	2	0	2
hmx	2	0	2
hanza	2	0	2
graver	2	0	2
gaining	2	0	2
ftieth	2	0	2
fragile	2	1	1
evasion	2	2	0
erce	2	2	0
currents	2	0	2
cowed	2	0	2
constitutes	2	2	0
choke	2	0	2
cheatham	2	0	2
broadened	2	1	1
blackwater	2	1	1
average	2	2	0
assaulting	2	0	2
appropriateness	2	2	0
antiterrorism	2	2	0
hypocrisies	1	0	1
confiscator	1	1	0
association	5	0	
grenades	1	3	
angelo	5	3	
vehicles	2	2	
robe	2	2	
din	4	0	
moss	1	2	
yvonne	2	3	
shots	0	3	
rocket	6	7	

senate	9	0
pistols	3	1
napoleon	4	0
blast	1	2
reese	2	1
knight	6	0
pound	3	0
blade	0	6
cargo	2	2
forts	2	2
instruction	2	3
batteries	0	5
observation	4	0
hammer	3	1
skills	2	1
phu	2	1
crews	3	3
programs	1	2
conflict	1	4
horn	0	4
knives	0	3
attacks	0	3
mortars	3	6
strikes	2	6
anti	12	0
prussian	8	0
ohio	4	0
dragut	6	1
teams	0	7
sustained	4	2
drawer	1	2
captains	0	5
udorn	1	4
rockets	3	3
bursting	2	1
cobra	6	1
lightning	1	2
fighter	3	0
ribs	1	2
clumsy	1	2
ey	2	3
butcher	4	0
cocked	5	5

secured	1	4	
equipped	3	1	
blackened	1	2	
muzzle	7	4	
paces	2	1	
slung	2	4	

Додаток Є

Дані колокантів субдомена РЕЗУЛЬТАТ БОЮ

Collocate	FreqLR	FreqL	FreqR
life	67	53	14
death	60	30	30
city	56	13	43
war	44	28	16
imperial	42	1	41
sir	22	19	3
fear	18	10	8
near	18	11	7
peace	18	9	9
news	17	16	1
keep	16	15	1
world	16	11	5
years	16	11	5
terms	14	9	5
smell	13	12	1
certain	13	10	3
company	13	6	7
scared	12	12	0
treaty	12	2	10
enemy	12	7	5
crime	12	6	6
boy	12	2	10
sickness	11	9	2
worse	11	8	3
republic	11	10	1
loved	11	5	6
taken	11	4	7
heavy	11	8	3
caused	10	9	1
beauty	10	6	4
bring	10	8	2
took	10	9	1
colonel	10	6	4

sentence	9	3	6
dying	9	7	2
operation	9	9	0
marines	9	5	4
marine	9	6	3
committed	9	6	3
penalty	8	4	4
certificate	8	1	7
torture	8	3	5
shadow	8	7	1
brave	8	5	3
signed	8	1	7
justice	8	8	0
suffered	8	8	0
wounded	8	2	6
horses	8	4	4
stabbed	7	6	1
destruction	7	2	5
terror	7	5	2
conference	7	0	7
sustained	7	7	0
number	7	6	1
bloody	7	5	2
gun	7	5	2
women	7	5	2
robbery	6	6	0
murder	6	3	3
sentenced	6	6	0
empress	6	0	6
trap	6	1	5
agony	6	3	3
sorrow	6	3	3
birth	6	5	1
prisoners	6	3	3
killed	6	0	6
dead	6	1	5
fire	6	5	1
guilty	6	1	5
punishment	6	5	1
service	6	1	5
battle	6	2	4
rape	5	3	2
tried	5	4	1

starving	5	5	0
capture	5	3	2
lasting	5	5	0
perfect	5	3	2
captured	5	4	1
political	5	4	1
numerous	5	5	0
units	5	2	3
unit	5	3	2
faces	5	2	3
smile	5	2	3
lanyard	5	1	4
yelled	5	2	3
pillage	4	2	2
convicted	4	4	0
human	4	2	2
clubbed	4	4	0
bled	4	4	0
imminent	4	4	0
starve	4	3	1
cells	4	3	1
racial	4	3	1
released	4	1	3
thousands	4	3	1
mounting	4	3	1
platoon	4	3	1
hero	4	2	2
dream	4	2	2
tent	4	4	0
veterans	4	2	2
wars	4	3	1
career	3	3	0
complicity	3	3	0
loot	3	1	2
confessed	3	2	1
accused	3	3	0
trial	3	0	3
hunger	3	0	3
fever	3	0	3
wounds	3	0	3
casualties	3	0	3
shock	3	0	3
premonition	3	3	0

negotiations	3	0	3
publicity	3	3	0
discussions	3	1	2
brotherhood	3	2	1
interrogation	3	2	1
feeding	3	2	1
evacuation	3	2	1
suffering	3	3	0
daily	3	1	2
victims	3	0	3
killing	3	2	1
committing	3	3	0
heresy	3	1	2
historical	3	0	3
project	3	0	3
emergency	3	1	2
brief	3	1	2
goes	3	3	0
families	3	1	2
members	3	1	2
senseless	2	2	0
wholesale	2	2	0
lust	2	2	0
criticism	2	1	1
survive	2	2	0
commit	2	2	0
recurrence	2	0	2
irresponsible	2	1	1
banished	2	0	2
groan	2	1	1
borderland	2	2	0
gagged	2	0	2
routinely	2	1	1
inflict	2	1	1
inflicted	2	1	1
numbered	2	0	2
causing	2	2	0
bystanders	2	0	2
pensive	2	2	0
trusting	2	0	2
inciting	2	2	0
commandeered	2	1	1
atrocious	2	2	0

narratives	2	0	2
volunteering	2	1	1
fund	2	2	0
pension	2	0	2
encourage	2	1	1
foundation	2	1	1

Додаток Ж

Дані колокантів субдомена ВІЙНА І МИР

Collocate	FreqLR	FreqL	FreqR
years	79	52	27
year	33	27	6
world	141	124	17
woman	4	1	3
win	37	35	2
weddings	5	0	5
war	184	92	92
vietnam	204	182	22
veterans	16	3	13
veteran	17	9	8
treaty	12	2	10
terrorism	6	1	5
terms	14	9	5
talk	41	23	18
states	22	10	12
signed	8	1	7
series	140	1	139
secretary	33	31	2
secession	7	5	2
revolution	17	7	10
republic	21	16	5
publicity	3	3	0
preservation	6	0	6
perfect	5	3	2
peace	44	16	28
path	50	47	3
outbreak	12	12	0
office	25	1	24
negotiations	3	0	3
moment	3	1	2
mexican	47	44	3
memories	20	16	4
marines	174	160	14

loved	11	5	6
looked	6	1	5
look	4	2	2
lasting	5	5	0
korean	21	17	4
justice	8	8	0
journalists	5	4	1
iraq	13	6	7
history	21	5	16
head	7	3	4
hammer	9	1	8
gulf	16	16	0
great	80	67	13
going	65	41	24
global	7	6	1
germany	13	7	6
fought	50	23	27
first	76	53	23
fighting	30	20	10
fight	34	30	4
face	6	4	2
eyes	6	3	3
experiences	17	9	8
experience	22	17	5
europe	14	6	8
england	20	13	7
ended	29	6	23
end	72	47	25
discussions	3	1	2
department	18	4	14
declared	15	8	7
declaration	8	7	1
days	51	33	18
cruel	10	9	1
council	10	8	2
correspondents	13	0	13
conflict	9	7	2
conference	7	0	7
commemorative	141	2	139
civil	123	116	7
brotherhood	3	2	1
broke	24	2	22
british	19	16	3

bring	10	8	2
battle	25	13	12
army	33	19	14
american	33	16	17

Додаток 3

Дані 300 найчастотніших колокантів субдомена БОЙОВІ ДІЇ ТА СЦЕНИ БОЮ

Collocate	FreqLR	FreqL	FreqR
recruit	204	178	26
marine	138	85	53
women	131	90	41
training	122	61	61
corps	116	55	61
support	95	19	76
combat	94	47	47
instructors	84	3	81
female	84	49	35
officer	74	54	20
physical	70	56	14
instructor	67	9	58
recruits	65	17	48
marines	65	41	24
battalion	64	13	51
base	64	0	64
enemy	63	47	16
operations	61	9	52
fire	60	30	30
units	58	16	42
basic	58	52	6
level	57	55	2
ground	56	43	13
entry	56	53	3
service	55	5	50
squadron	47	8	39
ringed	47	47	0
field	47	33	14
military	46	34	12
gun	44	33	11
complete	42	6	36
gender	40	22	18
direct	37	32	5
air	37	37	0

naval	36	28	8
mortar	36	35	1
island	36	9	27
flash	36	18	18
anything	36	8	28
leader	35	11	24
war	34	4	30
heavy	34	26	8
fired	34	19	15
drill	34	17	17
aircraft	34	17	17
parris	33	7	26
aviation	33	9	24
artillery	33	26	7
missions	32	3	29
battle	32	16	16
set	31	28	3
machine	31	28	3
flight	31	25	6
week	30	15	15
gave	30	27	3
education	30	14	16
reserve	29	28	1
programs	29	8	21
preparation	29	22	7
exclusion	29	1	28
company	29	14	15
rifle	28	19	9
returned	28	5	23
men	28	7	21
first	28	18	10
command	28	6	22
attack	28	14	14
scratched	27	3	24
night	27	16	11
light	27	18	9
fought	27	11	16
forces	27	9	18
day	27	13	14
won	26	13	13
unit	26	23	3
ships	26	7	19
program	26	8	18

fight	26	13	13
black	26	24	2
opened	25	23	2
received	23	12	11
male	23	9	14
given	23	12	11
burning	23	6	17
assigned	23	20	3
saw	22	16	6
leadership	22	9	13
hope	22	21	1
enlisted	22	14	8
dead	22	8	14
weapons	21	15	6
round	21	20	1
north	21	8	13
issues	21	4	17
hurt	21	3	18
hold	21	17	4
help	21	10	11
going	21	13	8
center	21	0	21
camp	21	19	2
weeks	20	10	10
warrior	20	18	2
orders	20	10	10
open	20	18	2
hill	20	7	13
guns	20	11	9
element	20	7	13
defensive	20	18	2
skills	19	13	6
helicopter	19	3	16
general	19	6	13
cloud	19	17	2
caught	19	18	1
till	18	3	15
step	18	4	14
smell	18	10	8
shot	18	9	9
promise	18	10	8
mission	18	9	9
hit	18	12	6

burned	18	5	13
smoke	17	9	8
repeal	17	15	2
experience	17	6	11
engineer	17	4	13
cry	17	0	17
action	17	3	14
white	16	15	1
related	16	1	15
range	16	11	5
march	16	8	8
initial	16	13	3
included	16	4	12
engaged	16	15	1
core	16	13	3
commission	16	14	2
yelled	15	2	13
squad	15	0	15
sergeant	15	2	13
school	15	0	15
restrictions	15	0	15
policy	15	6	9
pistol	15	13	2
medal	15	15	0
lost	15	8	7
filled	15	6	9
email	15	6	9
clouds	15	12	3
blew	15	9	6
billets	15	2	13
began	15	12	3
wood	14	10	4
warfare	14	13	1
vietnamese	14	11	3
victory	14	6	8
vessels	14	0	14
south	14	5	9
perspective	14	12	2
outpost	14	1	13
integrated	14	13	1
further	14	13	1
exercises	14	3	11
definition	14	5	9

control	14	3	11
congressional	14	12	2
commanding	14	5	9
assignment	14	5	9
title	13	10	3
thick	13	12	1
stop	13	2	11
sit	13	5	8
serving	13	11	2
provided	13	5	8
logistician	13	13	0
line	13	5	8
laws	13	0	13
launched	13	11	2
heard	13	13	0
guerrilla	13	11	2
forget	13	4	9
flame	13	8	5
distinguishing	13	3	10
depot	13	2	11
deployment	13	1	12
candidate	13	9	4
automatic	13	9	4
attributes	13	12	1
afraid	13	9	4
yankees	12	2	10
worth	12	10	2
troops	12	3	9
started	12	3	9
shell	12	12	0
schedule	12	2	10
road	12	2	10
risk	12	5	7
news	12	9	3
names	12	8	4
marched	12	6	6
instruction	12	3	9
hostile	12	11	1
hell	12	7	5
giving	12	11	1
freedom	12	2	10
fitness	12	7	5
fighting	12	11	1

fighter	12	11	1
exposed	12	12	0
end	12	12	0
development	12	1	11
crowd	12	8	4
completed	12	8	4
colonel	12	2	10
chemical	12	12	0
changes	12	10	2
values	11	7	4
senior	11	6	5
san	11	1	10
rose	11	2	9
role	11	6	5
rocket	11	11	0
readiness	11	2	9
powder	11	10	1
positions	11	3	8
offensive	11	6	5
obeyed	11	3	8
killed	11	5	6
issued	11	8	3
iraq	11	2	9
glance	11	0	11
exercise	11	2	9
drifted	11	1	10
die	11	2	9
defeat	11	5	6
boy	11	8	3
blazing	11	6	5
afghanistan	11	4	7
accomplish	11	10	1
zones	10	2	8
zone	10	1	9
year	10	2	8
win	10	3	7
undergo	10	8	2
target	10	7	3
sword	10	6	4
sure	10	7	3
sexual	10	10	0
setting	10	7	3
rounds	10	3	7

platoon	10	5	5
obey	10	10	0
hung	10	0	10
hmm	10	7	3
great	10	10	0
force	10	6	4
device	10	3	7
carry	10	9	1
battles	10	5	5
amphibious	10	9	1
ying	9	8	1
willing	9	8	1
two	9	7	2
turkish	9	5	4
soldiers	9	8	1
sail	9	6	3
rising	9	2	7
republic	9	3	6
panel	9	2	7
opportunities	9	1	8
miles	9	0	9
maneuver	9	3	6
losing	9	6	3
lit	9	6	3
lessons	9	5	4
laughed	9	3	6
known	9	9	0
gray	9	7	2
fog	9	6	3
dismantling	9	8	1
din	9	7	2
deployments	9	1	8
daylight	9	5	4
damage	9	0	9
cross	9	8	1
coordination	9	1	8
cobra	9	7	2
blowing	9	2	7
battery	9	3	6
author	9	9	0
actual	9	9	0
worry	8	4	4
unconditional	8	8	0

thin	8	8	0
team	8	1	7
surprise	8	7	1
slowly	8	1	7
shouted	8	6	2
roles	8	3	5
prize	8	1	7
policies	8	3	5

Додаток II

Дані колокантів субдомена ІНФРАСТРУКТУРА

Collocate	FreqLR	FreqL	FreqR
marine	210	152	58
corps	183	118	65
affairs	66	3	63
combat	64	64	0
camp	60	14	46
back	57	49	8
marines	50	29	21
battalion	50	37	13
air	48	42	6
north	46	9	37
training	43	9	34
officer	42	7	35
reserve	40	6	34
enemy	38	20	18
division	37	25	12
manpower	36	32	4
boot	33	33	0
base	28	23	5
prison	26	20	6
held	26	7	19
headquarters	26	12	14
force	25	14	11
west	23	11	12
company	23	12	11
policy	21	5	16
fire	21	2	19
naval	20	19	1
area	20	5	15

logistics	19	10	9
forces	19	13	6
deputy	19	19	0
angel	19	19	0
fires	18	1	17
defense	18	17	1
women	17	11	6
staff	17	15	2
miles	15	6	9
department	15	8	7
march	14	7	7
support	13	3	10
soldiers	13	9	4
secretary	13	13	0
major	13	5	8
forward	13	13	0
fortress	13	9	4
established	13	13	0
assistant	13	13	0
school	12	11	1
present	12	10	2
patrol	12	10	2
operating	12	12	0
defensive	12	12	0
rode	11	10	1
chief	11	10	1
station	10	3	7
prince	10	10	0
platoon	10	8	2
personnel	10	1	9
operations	10	3	7
navy	10	9	1
hold	10	8	2
gold	10	8	2
duty	10	6	4
dodge	10	1	9
units	9	0	9
unit	9	0	9
special	9	6	3
ridge	9	1	8
provincial	9	9	0
perimeter	9	4	5
mexican	9	7	2

leave	9	6	3
group	9	8	1
commandant	9	9	0
arrived	9	6	3
aide	9	9	0
village	8	2	6
prisoner	8	5	3
management	8	0	8
infantry	8	8	0
guns	8	6	2
frontier	8	4	4
exposed	8	8	0
died	8	8	0
data	8	0	8
construction	8	3	5
center	8	0	8
active	8	6	2
squadron	7	1	6
plans	7	2	5
located	7	2	5
installations	7	1	6
crossed	7	7	0
branch	7	3	4
blow	7	7	0
army	7	4	3
vietnamese	6	2	4
victory	6	0	6
troops	6	3	3
social	6	5	1
permanent	6	6	0
percent	6	4	2
officers	6	6	0
northwest	6	3	3
military	6	5	1
kilometers	6	3	3
garrison	6	4	2
commanding	6	5	1
board	6	1	5
assault	6	3	3
artillery	6	1	5
worse	5	3	2
temporary	5	4	1
supplies	5	2	3

shifted	5	5	0
served	5	2	3
ringed	5	2	3
pest	5	4	1
joint	5	5	0
components	5	0	5
cell	5	1	4
cap	5	1	4
undated	4	0	4
terrain	4	3	1
settlement	4	1	3
services	4	4	0
selected	4	3	1
runway	4	0	4
rightful	4	4	0
region	4	1	3
pen	4	0	4
mining	4	3	1
meters	4	2	2
maintenance	4	2	2
machine	4	2	2
housing	4	0	4
harassment	4	3	1
guard	4	1	3
fever	4	0	4
extended	4	2	2
exact	4	4	0
ellis	4	2	2
concentration	4	4	0
compound	4	2	2
commanded	4	1	3
charts	4	0	4
charge	4	4	0
camps	4	0	4
barracks	4	2	2
assigned	4	2	2
approximately	4	3	1
tents	3	2	1
survey	3	3	0
statistics	3	0	3
smuggled	3	3	0
select	3	2	1
rouge	3	3	0

reserves	3	3	0
personage	3	1	2
parade	3	3	0
opportunity	3	1	2
leatherneck	3	0	3
landward	3	2	1
junior	3	3	0
jan	3	1	2
hatred	3	2	1
guards	3	0	3
fiscal	3	0	3
fearlessly	3	3	0
equal	3	1	2
edition	3	3	0
director	3	2	1
convalescent	3	2	1
aviation	3	3	0
attained	3	3	0
assignment	3	2	1
assaulted	3	2	1
armed	3	3	0
untenable	2	0	2
tasked	2	0	2
targeting	2	0	2
systems	2	1	1
surgery	2	1	1
subcommittee	2	1	1
strongest	2	1	1
slovakian	2	2	0
slovak	2	2	0
secretaries	2	1	1
satellite	2	2	0
reservist	2	0	2
requirements	2	0	2
mobiles	2	2	0
lieu	2	1	1
internment	2	2	0
inactive	2	1	1
guidance	2	0	2
files	2	1	1
confederation	2	2	0
comprised	2	1	1
cells	2	1	1

besieged	2	2	0
benefits	2	1	1
awards	2	2	0
attainment	2	2	0
analysis	2	0	2

Додаток І

Дані колокантів субдомена ШКОДА І ВТРАТИ

Collocate	FreqLR	FreqL	FreqR
wounded	79	18	61
killed	79	61	18
life	67	53	14
dead	63	40	23
death	60	30	30
men	57	21	36
city	56	13	43
die	48	24	24
man	45	19	26
imperial	42	1	41
marines	36	21	15
kill	30	15	15
live	25	18	7
enemy	21	11	10
captured	21	4	17
way	18	2	16
near	18	11	7
fear	18	10	8
badly	18	17	1
action	18	0	18
news	17	16	1
brought	17	9	8
vietnamese	16	12	4
battalion	15	9	6
soldiers	14	9	5
seriously	14	13	1
god	14	9	5
evacuated	14	4	10
bloody	14	7	7
smell	13	12	1
sick	13	9	4
found	13	4	9

company	13	6	7
certain	13	10	3
walking	12	9	3
scared	12	12	0
crew	12	7	5
worse	11	8	3
sickness	11	9	2
shot	11	6	5
several	11	6	5
heavy	11	8	3
good	11	3	8
fight	11	9	2
broken	11	5	6
battle	11	1	10
baby	11	4	7
someone	10	5	5
nearly	10	8	2
mortally	10	10	0
missing	10	0	10
healed	10	3	7
evacuate	10	9	1
caused	10	9	1
beauty	10	6	4
afraid	10	8	2
won	9	6	3
willing	9	9	0
shoot	9	8	1
sentence	9	3	6
operation	9	9	0
marine	9	6	3
little	9	6	3
hospitals	9	5	4
high	9	9	0
flesh	9	5	4
dying	9	7	2
cost	9	8	1
around	9	0	9
torture	8	3	5
taken	8	8	0
sustained	8	6	2
suffered	8	8	0
shoulder	8	1	7
shadow	8	7	1

severely	8	7	1
penalty	8	4	4
much	8	7	1
fire	8	4	4
doing	8	7	1
certificate	8	1	7
casualties	8	6	2
brave	8	5	3
blood	8	7	1
anybody	8	1	7
accident	8	1	7
terror	7	5	2
stabbed	7	6	1
shirt	7	1	6
number	7	6	1
leg	7	6	1
inflicted	7	4	3
destruction	7	2	5
deep	7	6	1
crime	7	2	5
aircraft	7	2	5
trap	6	1	5
tomorrow	6	2	4
sorrow	6	3	3
serious	6	4	2
sentenced	6	6	0
robbery	6	6	0
murder	6	3	3
motor	6	0	6
mexican	6	2	4
knee	6	1	5
faces	6	3	3
empress	6	0	6
club	6	2	4
cast	6	1	5
birth	6	5	1
agony	6	3	3
units	5	2	3
unit	5	3	2
tried	5	4	1
tired	5	5	0
sworn	5	4	1
starving	5	5	0

souls	5	2	3
slight	5	1	4
self	5	5	0
rape	5	3	2
prayed	5	3	2
pilot	5	1	4
numerous	5	5	0
minds	5	3	2
meat	5	4	1
marrow	5	5	0
load	5	5	0
hurt	5	2	3
flux	5	1	4
fascists	5	2	3
dressed	5	4	1
delicate	5	5	0
cong	5	4	1
claimed	5	3	2
capture	5	3	2
bridge	5	2	3
boy	5	3	2
struggling	4	4	0
stretcher	4	2	2
starve	4	3	1
starvation	4	0	4
sniper	4	1	3
slain	4	1	3
shrapnel	4	0	4
rope	4	1	3
resulted	4	4	0
repaired	4	3	1
received	4	4	0
platoon	4	3	1
pillage	4	2	2
nips	4	0	4
murdered	4	1	3
mounting	4	3	1
loss	4	2	2
knights	4	1	3
imminent	4	4	0
human	4	2	2
evacuating	4	4	0
dysentery	4	1	3

duel	4	0	4
doomed	4	4	0
dies	4	1	3
destroy	4	1	3
convicted	4	4	0
clubbed	4	4	0
burnt	4	2	2
bullet	4	4	0
bodies	4	2	2
bleeding	4	3	1
bled	4	4	0
ambulances	4	3	1
wreckage	3	2	1
wounds	3	0	3
wood	3	0	3
weights	3	0	3
washing	3	2	1
unwashed	3	3	0
trial	3	0	3
tangled	3	1	2
suffering	3	3	0
stripped	3	0	3
skull	3	2	1
shock	3	0	3
servicewomen	3	2	1
schneeze	3	1	2
scalped	3	0	3
resulting	3	2	1
recover	3	3	0
raped	3	1	2
prominent	3	1	2
premonition	3	3	0
nursed	3	2	1
nest	3	1	2
mutilated	3	2	1
minded	3	0	3
maimed	3	2	1
loot	3	1	2
listed	3	3	0
incident	3	2	1
hunger	3	0	3
graves	3	1	2
fever	3	0	3

fearing	3	3	0
extensive	3	2	1
evacuation	3	2	1
daily	3	1	2
confessed	3	2	1
complicity	3	3	0
committed	3	1	2
combatants	3	0	3
color	3	2	1
collateral	3	3	0
cholera	3	0	3
career	3	3	0
bronze	3	3	0
bomb	3	3	0
befall	3	0	3
bearers	3	1	2
bastard	3	1	2
bandaged	3	3	0
bandage	3	2	1
accused	3	3	0
wholesale	2	2	0
undo	2	2	0
underfed	2	0	2
tolling	2	2	0
threaded	2	2	0
thorns	2	0	2
survive	2	2	0
staunch	2	1	1
sponsors	2	1	1
sickles	2	2	0
senseless	2	2	0
recurrence	2	0	2
overstrained	2	0	2
numbered	2	0	2
morally	2	0	2
missiles	2	2	0
maim	2	2	0
lancing	2	1	1
irresponsible	2	1	1
invoke	2	2	0
inflict	2	2	0
imperfectly	2	1	1
heroics	2	2	0

hellfire	2	2	0
groan	2	1	1
fuselage	2	2	0
festering	2	2	0
criticism	2	1	1
commit	2	2	0
charred	2	2	0
causing	2	2	0
bruises	2	1	1
borderland	2	2	0
bloat	2	1	1
banished	2	0	2
assessment	2	0	2
ashes	2	1	1

Додаток І

Дані 300 найчастотніших колокантів субдомена УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ

Collocate	FreqLR	FreqL	FreqR
air	221	208	13
recruit	204	178	26
marine	194	148	46
task	130	127	3
training	122	61	61
women	121	85	36
corps	116	55	61
academy	103	6	97
armed	102	98	4
active	100	100	0
instructors	84	3	81
female	84	49	35
officer	74	54	20
combat	72	55	17
physical	70	56	14
instructor	67	9	58
recruits	65	17	48
battalion	64	13	51
marines	63	7	56
basic	58	52	6
level	57	55	2
entry	56	53	3

navy	52	48	4
support	48	8	40
fleet	48	42	6
field	47	33	14
military	46	34	12
special	44	43	1
service	44	7	37
group	42	9	33
complete	42	6	36
south	41	21	20
personnel	41	2	39
gender	40	22	18
vietnamese	39	33	6
officers	39	7	32
flight	37	3	34
naval	36	28	8
island	36	9	27
army	36	30	6
expeditionary	35	28	7
enemy	34	20	14
drill	34	17	17
force	32	16	16
command	32	4	28
week	30	15	15
education	30	14	16
reserve	29	28	1
programs	29	8	21
forces	29	9	20
company	29	14	15
returned	28	5	23
police	28	1	27
operations	28	3	25
scratched	27	3	24
occupational	27	0	27
defense	27	20	7
day	27	13	14
unit	26	23	3
ships	26	7	19
program	26	8	18
aviation	26	7	19
security	25	21	4
services	24	9	15
received	23	12	11

political	23	16	7
operating	23	21	2
male	23	9	14
headquarters	23	4	19
given	23	12	11
commissioning	23	3	20
united	22	15	7
sir	22	19	3
leadership	22	9	13
enlisted	22	14	8
division	22	17	5
communist	22	21	1
weapons	21	15	6
states	21	15	6
men	21	16	5
issues	21	4	17
general	21	13	8
civilian	21	4	17
center	21	0	21
aircraft	21	5	16
weeks	20	10	10
warrior	20	18	2
orders	20	10	10
intelligence	20	2	18
history	20	5	15
department	20	15	5
aviators	20	8	12
amphibious	20	15	5
units	19	12	7
skills	19	13	6
law	19	1	18
mission	18	9	9
landing	18	13	5
joint	18	15	3
commission	18	12	6
commander	18	5	13
assistance	18	0	18
war	17	10	7
station	17	1	16
specialty	17	0	17
north	17	12	5
iii	17	9	8
civil	17	14	3

related	16	1	15
percent	16	11	5
march	16	8	8
initial	16	13	3
included	16	4	12
defensive	16	13	3
core	16	13	3
temporary	15	15	0
squadron	15	2	13
sergeant	15	2	13
senior	15	14	1
school	15	0	15
policy	15	6	9
mos	15	8	7
large	15	10	5
friendly	15	14	1
eyes	15	8	7
email	15	6	9
began	15	12	3
warfare	14	13	1
reinforced	14	12	2
reconnaissance	14	5	9
integrated	14	13	1
harassment	14	9	5
further	14	13	1
exercises	14	3	11
duty	14	7	7
congressional	14	12	2
commanding	14	5	9
aviator	14	2	12
american	14	14	0
reaction	13	13	0
provided	13	5	8
guerrilla	13	11	2
entrance	13	3	10
depot	13	2	11
candidate	13	9	4
airborne	13	9	4
specialties	12	0	12
seventh	12	8	4
sense	12	12	0
secretary	12	9	3
schedule	12	2	10

processing	12	2	10
pacific	12	3	9
operation	12	5	7
members	12	5	7
marched	12	6	6
leaders	12	2	10
instruction	12	3	9
fitness	12	7	5
experience	12	4	8
engaged	12	12	0
end	12	12	0
crime	12	6	6
completed	12	8	4
colonel	12	2	10
chemical	12	12	0
changes	12	10	2
camp	12	2	10
boy	12	2	10
assignment	12	2	10
volunteer	11	10	1
various	11	10	1
values	11	7	4
sexual	11	1	10
served	11	8	3
offensive	11	6	5
obeyed	11	3	8
national	11	10	1
major	11	7	4
main	11	11	0
issued	11	8	3
exercise	11	2	9
devotion	11	11	0
cong	11	8	3
call	11	6	5
black	11	8	3
base	11	2	9
accomplish	11	10	1
zone	10	1	9
year	10	2	8
undergo	10	8	2
target	10	7	3
sword	10	6	4
superior	10	10	0

ranks	10	1	9
platoon	10	3	7
obey	10	10	0
lao	10	9	1
guard	10	10	0
graduates	10	2	8
government	10	7	3
control	10	2	8
coalition	10	10	0
carry	10	9	1
assigned	10	8	2
additional	10	9	1
wing	9	3	6
uniforms	9	6	3
uniform	9	7	2
soldiers	9	8	1
sail	9	6	3
professional	9	9	0
opportunities	9	1	8
miles	9	0	9
institute	9	0	9
gun	9	6	3
cross	9	8	1
committed	9	6	3
author	9	9	0
attack	9	3	6
vessels	8	0	8
tactical	8	3	5
survey	8	0	8
subcommittee	8	5	3
shouted	8	6	2
marksmanship	8	7	1
local	8	6	2
late	8	6	2
horses	8	4	4
hit	8	6	2
guns	8	0	8
flew	8	8	0
evaluation	8	2	6
development	8	1	7
committee	8	5	3
bombardment	8	1	7
biological	8	8	0

behind	8	3	5
assistant	8	7	1
artillery	8	7	1
area	8	3	5
total	7	6	1
test	7	0	7
strength	7	4	3
spanish	7	6	1
serving	7	6	1
roles	7	6	1
rifle	7	3	4
recruiting	7	6	1
pugil	7	5	2
proceedings	7	0	7
prior	7	6	1
phu	7	2	5
performed	7	5	2
performance	7	6	1
pathet	7	6	1
order	7	7	0
mountain	7	7	0
month	7	7	0
memorial	7	1	6
master	7	1	6
marksman	7	5	2
magtf	7	3	4
lieutenant	7	1	6
join	7	7	0
former	7	7	0
follow	7	6	1
fire	7	3	4
deployed	7	1	6
database	7	0	7
daily	7	3	4
buildup	7	5	2
bloody	7	5	2
awaiting	7	7	0
authorities	7	1	6
allied	7	6	1
admiral	7	5	2
acting	7	7	0
accomplishment	7	3	4
western	6	4	2

thesis	6	4	2
success	6	3	3
streets	6	0	6
stations	6	0	6
small	6	5	1
size	6	3	3
six	6	4	2
selected	6	5	1
regional	6	5	1
receive	6	5	1
readiness	6	3	3
rappelling	6	3	3
punishment	6	5	1
prepare	6	4	2
preparation	6	6	0
policies	6	2	4
obeying	6	6	0
november	6	2	4
months	6	5	1
manning	6	6	0